

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÇOCUĞUMUZU NASIL EĞİTELİM

BAKİYE MARANGOZ

Düzenleyen: bilginDK

2018-07-12

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://iranley.org>

mektup

Mektup Yayınları
Yavuzselim Cd. No: 62/1
Yavuzselim - Fatih / İst.
Tel: 525 27 06 - 521 83 10

Mektup Yayınları: 5

Dizgi: Mektup Dizgi 525 27 06
Baskı: Gümüş Matbaası
Eylül 1990

ÇOCUĞUMUZU NASIL EĞİTELİM

BAKİYE MARANGOZ

Yazıyı öğrendiğim günden bu güne en çok sevdiğim şeyler sorulduğunda kitap-çocuk-çiçek diye yazdım. Bu üç sevdiğim içinde en zorlusu çocuk çıktı. Sevginin ve sabrın doruk noktada gösterilmesi gereken bir varlık. Sağlam bir cemiyyet yetiştirilmesi için de işlenmiş bir sermaye.

Bu yetiştirmede kullanabileceğimiz “Çocuğumuzu Nasıl Eğitelim” adlı kitap. Bu çalışması için tüm anneler adına Allah razı olsun diyor, bu kitaptan babalarında yararlanmasını ümit ediyoruz.

Ayşegül Aktürk Arpacı

A Ç I K L A M A

Çocuk eğitimi konusunda vitrinlerde birçok kitap mevcuttur. Bunların bazıları sadece dini tavsiyelerden, bazıları da batı dillerinden körü körüne yapılan tercümelerden ibarettir. Modern eğitimde son zamanlara kadar disiplin düşmanlığı ve başboşcasına serbest ortamda çocukların yetiştirilmesi savunulurken şimdilerde bunun yerini disiplin ve sevginin birleşimi almıştır.

Hz. Ali (ra) efendimiz çocukların ileride yetişkin olarak bulunacakları zamana göre yetiştirilmelerini tavsiye eder. Bu kitap dinimizin kaidelerini gözeten ilmi ve tecrübi gerçeğe ters düşmeyen değerli bir çalışmadır. Şahsen ben çok faydalandım. Çocuğunu dine bağlı ve faydalı olarak yetiştirmek isteyen ana babalara tavsiye ederim.

Psikolog Dr. SEFA SAYGILI

Rab'lerine İtaat Yeminlerini Şehadetleriyle Bildiren,
Resul'üne Biâtlarını Kanlarını Dökerek Yenileyen, Hak Di-
nin En Samimi Eğiticileri ve Öğreticileri Şehitlerimizin, Aziz
Ruhlarına ve...

Şehit Yakınlarına İthaftır

VII

İKİNCİ BASKIYA GİRERKEN...

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Yaklaşık sekiz aylık bir gecikmeden sonra “Çocuğumuzu Nasıl Eğitelim?” kitabımız ikinci baskıya, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş şekliyle hazırlandı.

Birinci baskının kısa sürede bitmesi ve başvuruların çokluğu bu konudaki duyarlılığın artarak, konunun ehemmiyetinin kavranılışı açısından oldukça sevindiricidir.

Elbetteki İslâmi misyonu açısından anne-babanın en doğal sorumluluğu Tevhide dayalı eğitim ve öğretimle çocuğunu yetiştirmesidir. Özellikle de annenin sorumluluğunun bilincine vararak bir emanet anlayışı içerisinde evladını ihtimamla yetiştirmesi, onun “ana” karakteristiğine uygun ve kulluk keyfiyetinin gereği gibi görünmekte ise de; onun bu vazifesi takdir edilerek Rasulüallah'ın dilinde en zarif şekliyle ifadesini bulmakta... “Cennet annelerin ayakları altında” buyrulmaktadır. Annenin içten ve karşılıksız fedakârlığı, bir eğitici-öğretici olarak topluma yön verici etkinliği dikkate alınacak olursa, onun hak indinde ve Resulullah'ın nazarında bu saygınlığı hak ettiğini göreceğiz... Beklentimiz anne ve eğitici olarak Müslüman hanımları-

mızın saygınlığını “Çocuklarını müslümanlık üzere eğiterek”en etkin ve en zarif şekliyle ortaya koymalarıdır.

Anne ve babalar, anne-baba olduktan sonra hayatının hemen hemen tümünü çocuklarıyla paylaşmaktadırlar. Eğitim ve öğretim; insan hayatının tümünü kapsayan bir meşguliyetin adıdır belkide... Ve ilk insanın varlığıyla eğitim-öğretim süreci başlamıştır. Resmi din(!) anlayışında değil, ama; vahyi din anlayışında insanın eğitim ve öğretimi (terbiyesi) ilk insan, ilk Peygamberle başlamıştır. Peygamberler insanları: “Alemlerin Rabbi olan Allah-u Tealaya inanınız ve ihlasla ibadet ediniz. Taguta kulluk etmekten kaçınınız. Bu tebliğimizden dolayı sizden herhangi bir ücret istemiyoruz” diyerek uyarmışlardır. Eğitim-öğretim, terbiye düsturları ve tağuttan kaçınma prosedürü bu vahyi bildirinin içerisinde yer almaktadır. Yani eğitim, öğretimin temeli vahye dayalıdır. Dolayısıyla eğitimdeki başarımız insani vahyi doğrularla tanımamıza ve taguti idarelerden kaçınmamıza, İslam’ı bir hayat nizamı olarak yaşanılır kılmamıza bağlıdır. Bu bağlamda çocuk eğitimi ve terbiyesi adeta günümüz aileleri için İslam’i bilinçlenme konusudur. Bunu yaparken, müslüman ailelerin illa çocuk eğitimi üzerine düşünebilmeleri için sistemin akademik statülerinden elde edilen mezuniyet belgelerine de ihtiyaç duymaları gerekmez. Onlar mümeyyiz birer müslüman olarak, Resulullah’ın yolunda bir eğitici olabileceklerine inanmalıdırlar.

Bu bilinçlenme konusunun vahyi eğitim ve öğretimin anlaşılması, giderek özellikle kadının statükoya sırt çevirishi ve şirkî sorgulama şeklini alarak, nesil üzerinde hür şahsiyet gelişimini sağlayacaktır inşaallah. Şahsiyet her ne kadar doğuştan (fıtraten) sahip olunan değerler ise de, şahsiyetin hür gelişimi ancak vahyi eğitim ve öğretimle sağlanabileceğinden taguti rejimlerde bu gerçekleşmemiştir. İdeolojik yapıya sahip ülkelerde nesiller bû temel eğitim öğretim haklarından mahrumdurlar. Bu ülkelerde nesiller da-

ha çok demokratik bireyler olarak yetiştirilirler. Eğitim ve öğretim onların hayatında politik bir işlev üstlenerek, çocuğu vatandaşlık standartlarına uygun, şirk toplumuna uyumlu ve rejime bağlı bir yurttaşlık görevine hazırlar çocuklarımızı,tam bir iflas noktasına götürecek böylesine bir ihmali göze alamayacağımıza göre; “Çocuk eğitimi” Müslüman aileler bazında; “temel uğraş” ve ileriye dönük “önemli bir yatırım” olarak kabullenilmelidir.

Tevhidi inancın Dünya’ya yayılarak vahyi eğitim ve terbiyeden tüm insanlığın nasibini alması dilek ve gayretimizle... Ve bu gayret içerisinde olan mü’min kardeşlerimize selamlarımızla...

“Hamd yalnızca Alemlerin Rabbi olan Allah’a Salat ve Selamlarımız Resulullah (S.A.V.)’dir.

ÖNSÖZ

İslami eğitim ve öğretimin bilinmesi ve öneminin gerektiği kadar takdir edilebilmesi, hiç şüphesiz ki; Kur'an-ı Kerim'i bilmemize ve Resulullah'ı iyi tanımamıza bağlıdır.

İslâm dini hukukî ve ahlaki mükemmelliğe eksiksiz olarak sahip olan fitrî ve ilahi bir dindir.

Kur'an-ı Kerim'de hukuki ve ahlaki hükümler bildirilirken, beşerin tabiatına uygun ve âdil olarak, her ferdin gücün nisbetinde gayret sarfetmesi istenmiştir. Nitekim "Allah (c.c.) her ferde ancak taşıyabileceği yükü yüklemiştir.

Öğretim ve eğitim metodunun temelleri Kur'an-ı Kerim'de en mükemmel şekliyle izah edilmiş, İlahi terbiyenin esasları Rabb'imiz tarafından tam olarak belirtilmiştir.

Allah (c.c.) en yüce ve en son din olan İslâmiyeti insanlığa bahşederken güzel öğütlerde bulunan "hikmeti ve ilmi öğreten" bir Peygamber göndermiştir.

Sevgili Peygamberimiz bizzat Rabb'imiz tarafından en güzel şekilde terbiye edilerek, güzel ahlakı tamamlamak, insanlığa her hususta örnek ve rehber olmak üzere görevlendirilmiştir.

Resulullah, insanın insanca yaşamasını engelleyen bütün sebeplerin birleştiği küfür toplumunda, insan tahammülünü zorlayan çok çeşitli baskı ve zulm altında, insan'ı ve ahlaki mahrumiyetlerin son hadde ulaştığı bir zaman ve mekanda vahyi inkılabı yaparak Kur'an-ı bir hayat nizamı olarak yürürlüğe koymuş ve yaşayarak yaşanılabilirliğini Kur'an ile husule gelen bu medeniyetin doğuşuyla ise muhteşem bir ümmet teşekkül etmiştir.

Vahiy suretiyle bildirilen ve mesajları cihanşümül olan yüce bir nizama ve "Beşeriyetin Efendisi" bir Peygambe-

re sahip olmak ise bizler için şereflerin en büyüğüdür.

Ancak bugün İslam'ı din olarak tanımayan topluluklarda cehalet halen hüküm sürmektedir. Hususen teknolojik yönden ileri bir seviyeye ulaşan Hristiyan batı milletleri maddi refahı sağladığı halde, ahlâki yönden kokuşmuş durumdadır. Dünya, yalnızca maddeye ve mezara kadar maddi menfaatlere yönelik çalışmaların insanlar ve nesiller üzerinde yaptığı tahribatın, korkunç neticelerine şahit olmaktadır.

Bu arada ahlâken bozulan yalnızca batı milletleri değil. Müslüman ülkeler de ahlaken ve kültürel yönden benzeri değişiklikler meydana gelmiştir.

Bu hale gelişimize neden cehalet olmakla birlikte, milli eğitimdeki lâik metodlar, tahrik kültürümüzdeki farklılaşmalar ve nihayet mazi ile olan irtibatımızın kesilmesi sebebiyle olmuştur. Fakat bu durum daha çok şu ayetlerde izahını bulmaktadır. “Kim burada (dünyada) kör ise o, Ahirette de kördür ve yol bakımından daha şaşkın bir sapıktır.” “Gerçekten bir kavim nefsinde olanı değiştirmedikçe Allah da o kavmi değiştirmez.”

Ola ki durumu değerlendirip körlükten kurtulma gayreti ile toparlanabilelim... Temel fikre yönelebilelim. Yani neyle idare olduğumuza dikkat edelim. Taguti rejimlerle idare olduğu sürece müslümanın bir yere varamayacağı bilinci geliştikçe inşallah durum daha bir açıklığa kavuşacaktır ilk etapta dinimizin fitrı ve asli sadeliğini aramızdaki karmaşık hüviyetlere bürünen insanlara sevdirebildiğimiz ve bu konuda beklenileni vermeye kendimizi mezun addettiğimiz kakkirde, herşey bir bir yoluna girecektir diyebiliriz. Ancak;

İslam topluluğunu meydana getirebilmek için Resulullah'ın (s.a.s) terbiye metodu esas alınıp eğitimde uygulanması lazımdır. Nevar ki laik kurumlar bunu sağlamayacağına göre; bu konuda mümkün olan bütün gayretler sar-

fedilerek hissemize düşen fedakarlıklar yapılmalı, sonuçta çocukların vahyi prensipleri ailede öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Kur'an ve Sünnet ahlakıyla yetişen bir neslin mevcudiyetini görmek Müslümanların ortak arzusudur. Resulullah'ın takip ettiği yol uyarınca gayeye erişmek için, aileler evvela davranışlarına İslami keyfiyeti vererek, çocuklarını imani hakikatlere yönlendirmelidirler. Mevcut topluluklar ıslah edildikten sonra gelen yeni nesil özlenen nesil olacaktır, inşaallah.

Aile ve cemiyetlerin nesilden beklediklerini vermeye muktedir olan İslam dini, insan değerinin hiç bir şekilde zaafa uğraması ve harcanmasına izin vermemiştir. İnsan, beden, ruh ve ahlaki yönüyle bir bütün olarak ele alınmıştır. İnsanı yalnızca fizyolojik (bedeni) yönüyle ele alıp değerlendirmek hatâlıdır. Bedeni sağlığın önemi ve takibi kadar, ruhi ve ahlaki sağlığın da önemi vardır. Bu sebeble çalışmalarım da çocuğun ihmal edilen ruhi ve ahlaki sağlığı üzerinde durdum. Çok uzun bir süre çeşitli kitaplardan istifade ettiğim not ve bilgileri, zaman zaman bu konu üzerine yazdığım makaleleri bir araya toplayarak annelerin tecrübe ve görüşlerini de kendi bilgi ve tecrübelerime katarak, bu çalışmaları bir kitap haline getirmeyi düşündüm.

Mevzuuyu tarafımdan hakkıyla anlatılamayacak kadar geniş, pek çok ehemmiyetli ve hassasiyet gösterilmesi gereken ciddi bir durum olarak görüyorum. Bu konuda elimden geldiği kadar gayret sarfederek, Resulullah'ın üstün meziyetlerinden örneklerle Sünnet ahlakını özellikle annelere anlatmaya çalıştım. Şüphesiz ki, bilmeyerek yaptığım hatalarım olmuştur. Ancak Rabb'im katında niyetim ve gayretim affedilmem için iyi bir gerekçe olur kanaatindeyim.

Terbiye edicilerin en büyüğü olan Rabb'im daima rızasına uygun amellerde bulundurarak, bizlerin ve neslimizin yar ve yardımcısı olsun inşaallah.

TERBİYEDEN MAKSAT

Çocuk terbiyesi ve eğitimi, aile, okul, sosyal çevrenin ve devletin mes'uliyetleri arasına giren bir vazife ve milletin bütününe ilgilendiren önemli bir husustur.

Çocuk terbiyesi konusunda ortaya konulan "Eski terbiye" neydi? Bugünkü terbiye telâkisi nedir? Gibi çeşitli terbiye metodlarıyla uğraşan bilim dalları ve meslekî kuruluşlar mevcuddur. Mesele üzerinde dün de birşeyler söylenilmiş, bugünde, elbette yarın da söylenecektir. Biz bu görüşleri bir tarafa bırakarak kendi fitri değerlerimizle, İslam'ın bize tarif ettiği terbiye sistemine yer vermeyi düşündük.

Ülkemizde, inancın gereği gibi anlaşılamamış ve yaşanılmamış olması sebebiyle aile yapımız farklılık göstermektedir. İnancımızın zayıflaması ve eğitim kurumlarının batı'nın tesiriyle başkalaşması, faziletli insanı aranılır hale getirmiştir.

Konuyla ilgili ihtiyaçlarımızı, dolayısıyla hedefimizi tayin ettiğimiz zaman elimizdeki mevcut vasıta ve imkanlara göre; meselenin ailede kilitlenmekte olduğunu ve çözümünün de yine ancak orada mümkün olduğunu görmekteyiz. Çünkü, çocuğa ilk terbiyeyi veren, onu gayeye yönlendirip, hedefini belirleyen, anne baba, sonra eğitici ve daha sonra sosyal çevredir.

Kitabımı yazmaya çalıştığım sırada, başvurduğum eserlerden, tecrübelerimden, karşılaştığım olaylardan, araştırmalar ve anket sonuçlarından şu neticeye vardım:

Fertleri şuurlu olan ailelerde çocuk terbiyesi ve eğitim meselesi daha kolay halledilmekte ve başarıyla sürdürülmektedir. Çünkü, insanın terbiye ve eğitimi İslam dininin tamamıyla üzerine aldığı, bir husustur. Din, fitri olduğuna yani insan yaradılıştan dine meyilli olduğuna göre, aile, bu vazifesini zorlanmadan, kahır duygusuyla değil, zevkle yapmaktadır.

Terbiyeden maksat; insanı kusur, ayıp, hata, haram ve günahlardan uzaklaştırarak, dalalet yolunun gayrına hareket ile fazilet, ahlak, ibadet ve ruhi meziyetler bakımından zenginleştirmek ve kulu Allah'a bağlamaktır. Dolayısıyla çocuğun halifelik makamına hazırlanmasıdır.

İslam nizamı, insan hayatına en fazla değer veren bir dindir. Çocuğun daha cenin halindeyken varlığı dikkate alınarak, ailenin sorumluluğu hükümlerle tesbit edilmekte ve aynı zamanda ölünceye kadar dininin gözetimi altında kalarak beden ve ruh sağlığı korunmaktadır. İnsan hayatıyla ilgili, en geçerli kaynak, en şifalı ilaç, en isabetli, en mükemmel nizam İslam'ın içerisinde. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in ahlakıyla ahlaklanmış olan ve insanlığa muallim ve mürebbi tayin edilen ahlak numunesi Peygamberimiz (s.a.s) müslüman aileler için edep ve ahlaki güzelliğe sahip en mükemmel örnektir.

Evlilik hukukunu ve aile içi görevlerini iyi bilen, ayrıca sosyal çevre ile temasta olan aile reisleri, aile fertlerinin eğitimiyle ve çocuklarının haklarıyla ilgili hususlara önem vermektedirler. Özellikle çocuğun fitri olan ruhi ve alaki değerlerinin korunması, bu aile yapısının terbiye stilinde bedeni gelişmesiyle birlikte dikkat ve titizlikle sürdürülmektedir. Buna karşılık şuurlu aile yapısının dışında kalan geleneksel ailenin fertleri ise; henüz konu üzerinde endişe duy-

ma ve düşünme ihtiyacını duymamışlar, bilgilerini artırma zarureti hissetmişlerdir.

İkinci gruba giren aile müesseselerinin genellikle inanç bozukluğuna sahip olmaları veya inançlı oldukları halde, terbiye ve eğitime gereken önemi vermekte lakayt davrandıkları bir gerçektir.

Şunu da üzülererek söylemek zorundayız ki, ailelerin para ve lüks düşkünlüğü şiddetini günden güne arttırarak manevi kıymetler ihmal edilmekte, dolayısıyla dini ilim, ibadete gereği gibi önem verilmemekte, dini ahlak sahibi evlat yetiştirme vazifesi, küfürle mücadele gibi konular tek tek geri itilmekte ve madde ön planda tutulmaktadır. Sonuçta bu ailelerde yetişen çocukların hayatları tesadüflere bağlı olarak sürdürülmektedir. Bu çocuk ve gençlerin yalnızca maddenin ve ona bağlı zevklerin önemli olduğuna inandırılmış olmaları ve ailelerin yaşayış tarzları zihinlerinde sapık ideolojilerin yerleşmesine ve sapmalara yol açmıştır. Bu durumda çocukların fitri hüviyetleri aile tarafından “cehalet” sebebiyle değiştirilmeye zorlanmaktadır.

Yanlışların önünü alabilmek için yapılacak şey kendimizi İslâm’ın üstün ahlaki prensipleriyle tamamlamamız ve daimi surette fikir yapımızı yenilememizdir. Özellikle sünnet adabındaki temel kaideler gaye edinilerek Resulullah’ın yaşayışı her yönüyle kendi yaşayışımıza geçirildiği zaman, terbiye, eğitim ve öğretim meselesinin zor da olsa çözüme kavuşacağına inanılmalıdır.

DUA

Ya Rabb!

Nebi'ler Nebi'sinin kainatı sonsuza kadar saran ve terketmeyen istirham ve ısrarla tekrarladığı niyazını... Başımız yerde, bizde, biz de diliyor ve tekrarlıyoruz.

İkbâl'lerin Âkif'lerin, Kutup'ların, Bennâ'ların, Seyyidlerin, Şehidlerin özlemiş ve arzulamış olduklarını biz de özlüyor ve arzuluyoruz.

Ve nihayet ufuk ve buudlara sığmayan, kutupları yendenen haşır eylemeni istiyoruz...

Ya Rabb!

Ülkelerdeki toprakların dâhi, nazdar ve niyazdar tavırlarıyla sana yakarışlarında “şehidi” arzulamaları var. Kurak gönüllere şehadetiyle neşv-ü name bulduran ve kışı bahara çeviren aşk... Hep aynı derde derman olmak için değil midir?

“Milletimin imanını selamette görürsem, cehennem alevleri içinde yanmaya razıyım, çünkü vücudum yanarken, göntüm gül-i gülistan olur. Milletimin imanını selamette görmezsem, cennetide istemem, çünkü orası da bana dar gelir.” diyen çilekeş kulların maksadı da hep aynı değil midir?

Değil midir ki, Eritre'deki , Moro'daki, Filistin'deki, Afganistan'daki ve tüm yeryüzündeki müslümanların maksadı aynı değil midir?

Üfuk Peygamber ümmeti, ümmeti, ümmeti diyerek ümmetin selametini dilemiştir. Kervanın sonundakiler ise, özlenen şeyi ya Akif gibi “Asım'ın Nesli” diyerek dile getirmişler, yahud “Nesl-i Cedid” veyahud “Altın Nesil” ola-

rak istemişlerdir.

Ya Rabb!

Yorgun ve ma'kus kaderimize yeni ufuklar ve emeller vad eder gördüğümüz sabi ve sübyanlar hürmetine, önce bizlerin kalbine ihlas ve kuvvet peyda et...

Sonra yalnızca helal süt emme ve ancak helal lokma yeme nasibi olan yavrular ver.

Ve onlara mücrimlerin yüzündeki kiri yıkayacak imanı, ehl-i dünya ve ukba ehlinin yüzünü güldürecek nurlu ve aydınlık çehreleri ver... Ver ki;

Ya Rabb!

Küfür cephesinin kaleleri yıkılsın. Hükümranlığı son bulsun. Varlık ve saltanatları yer ile yeksan olsun.

Ya Rabb!

İçten dışa doğru şerha fethiler nasib et!

Bizlere Hz. İbrahim'in sadakatinden paye ile, çocuklarımıza da Hz. İsmail'in cesaret ve teslimiyetinden nasib ver.

Ya Rabb!

Günahlarımızdaki cür'etimizi aczimize ver. Ayıplarımızı setreyle, hatalarımızı Rabb'liğinin şanından dolayı bağışla.

Ya Rabb!

Niyazlarımızı, istirhamımızı, arzularımızı, dualarımızı acz içinde bulunarak kulluk keyfiyetiyle takdim ediyoruz. Rab'liğinin nazarında hüsn-ü kabul eyle.

Her bir ana-babanın hayır ve fethi dair duasını denizlerin suyundan, kumların adedinden fazla, nisan yağmurları kadar şifai ve yağmur damlaları kadar bereketli kıl...

Ya Rabb!

Matlubumuzu önce Rasül-üne salat-ü selamla bildirerek, onun muvafakatını almaya ve sonra; lutfuna sığınarak niyazımızı sana arz etmeye tevessül ettik. Yalnız sana mahsus adınla sana yakarız. Allah'ım! Affınla birlikte kabul et.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

I - ÇOCUK VE FITRAT

A- HER ÇOCUK İSLÂM FITRATI ÜZERİNE DOĞAR

B- FITRATI KORUMA MESULİYETİ

C- FITRATI TEŞVİK ETMEDE AİLENİN ROLÜ

Ca- Çocuğa kulluk sorumluluğunun öğretilmesi

2. BÖLÜM

I - ÇOCUK VE AİLE

A- FONKSİYONER BİR AİLE TANIMINA DOĞRU

Aa- Ailenin cihad Anlayışı

Bb- Aile içi Tavrılar (Hak ve Sorumluluklar)

- Hukukun gözetimi şefkat ve merhamete dayalı muamele

- Aile Kavgaları
- Ac- Ailenin çocuğa ihtiyacı
- Ad- İslami Ümmet Yapısının Çocuğa Bakışı

B- AİLE VE EĞİTİM

Ba- İslami Düşüncede Eğitim Düsturları

- Çocuğun eğitime hazırlık
- Çocuğa isim.

Bb- Müeyyidelerde metod, Padogoji ve Sevgi Esası

Bc- Disiplin ve Disipline Olmanın fazileti

Bd- Çocuğun Ruhi ve Ahlaki Eğitimi.

- Çocuklardaki kabileyeti keşfetme ve yetiştirme
 - 1-Hayranlık duygusu
 - 2-Sanat duygusu
 - 3-Başkalarına Hizmet Zevki
 - 4-Nefsi Müdafaa Ama Başkalarında Saygı
 - 5-Kitap Okuma Alışkanlığı
 - 5-Zamanı İsraf Etmeden Kullanmak

II - BULUĞ DÖNEMİ

CİNSİYET KAVRAMI VE MAHREMİYET

A- HEKİM, BULUĞ ÇAĞI İLE ALAKALI NELER DİYOR?

B- MAHREMİYET

C- MERAK HİSSİ

D- İSLAMDA AİLE HAYATI (CİNSEL YAŞAM) BİLGİSİ

E- ÇOCUKLARA DAİR CİNSEL EĞİTİM

F- CAHİLİ TOPLUMLARDA CİNSELLİK ANLAYIŞI

G- DİKKAT EDİLECEK BİRKAÇ HUSUS

III - ÇOCUKLARLA İLETİŞİM

A- SEVGİ

- B- SABIR VE NEZAKET
- C- GEREKSİZ YERE AF DİLEMEYE İCBAR
- D- ANİ KARARLAR İLE SUÇLAMAK
- E- BÜYÜKLERİN HATALI SÖZ VE DAVRANIŞLARI

- F- CEZALANDIRMADA ZAMANLAMA VE TARZ
- G- YALAN

- Yalana yol açan şaka ve vaadler
- Yalan ve çocuklara tesiri
- Çocuk gerçeklerden haberdardır.
- Yalana teşvik
- Bazı zararlı örnek olabilecek nitelikteki anlatımlar

tımlar

- H- KAİDELERE UYMA
- I- ÇOCUKLARIMIZI UZAK TUTMAMALI VE ONLARI DİNLEMELİYİZ.
- İ- GÜVEN DUYGUSU
- J- KISKANÇLIK VE HUYSUZLUK
- K- OLAYLARA KÖTÜ BAKIŞ
- L- BENCİLLİK VE MENFAAT
- M- ÇOCUKLARIMIZIN KORKU VE AĞLAMALARI
- N- AKŞAMDAN SONRA DIŞARI ÇIKMA
- O- İSABET-İ AYN (GÖZ DEĞMESİ)
- P- ADAB-I MUAŞERET

3. BÖLÜM

AİLE İÇİ KİMLİKLER

- I- KADININ ANNE KİMLİĞİ
 - A- MODEL ŞAHSİYET OLARAK ANNE
 - Aa- EĞİTİMDE OTOKRİTİK
- II- BABANIN AİLE REİSİ KİMLİĞİ
 - A- BABANIN AİLE REİSLİĞİNDEKİ TARZI
 - B- BABANIN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ ROLÜ
- III- ÇOCUĞUMUZU KUŞATAN SOSYO KÜLTÜREL

MÜESSESELER

1- OKUL

2- OYUN VE SPOR

3- GİYİM VE DAVRANIŞLAR

Erkek çocuklar

Kız çocuklar

4- TELEVİZYON

5- ARKADAŞ

6- AİLE, TOPLUM VE SOSYALLEŞME

4. BÖLÜM

ÇOCUK TERBİYESİNDE İRSİYET VE EVLİLİK ÖNCESİ TEDBİRLER

- Soyacakım ve Soyla Övünmek

- Soyun Erkek Çocuk Yoluyla Devam Ettiği Kanaati

A- AKRABA VE AİLE DOSTLARININ TETKİKİ

B- CAHİLİYEDEN TECRİT

5. BÖLÜM

DUL VE YETİMLER

-STATÜLERİ VE HAKLARI

6. BÖLÜM

DİNİ EĞİTİM

Fitri arayış

Allah tasavvurunun yanlış şekillendirilmesi

Taklit sonucu

1. EĞİTİCİ ÖNERİLER

çocukla istişare

2- ŞAHSİYET EĞİTİMİ VE KARAKTER

OLUŞUMUNDA DİNİ EĞİTİMİN VE İBADETİN
ÖNEMİ

3- İMAN VE AHİRET İNANCI

7. BÖLÜM

VII - TOPLUMSAL TERBİYEYE DAİR RASULUL-
LAH'TAN ÖRNEKLER

DUA — FİHRİST

TERBİYEDEN MAKSAT

Çocuk terbiyesi ve eğitimi âile, okul, sosyal çevrenin mes'uliyetleri arasına giren bir vazife ve milletin bütünü-nü ilgilendiren önemli bir husustur.

Çocuk terbiyesi konusunda ortaya konulan "Eski terbiye" neydi? Bugünkü terbiye telâkkisi nedir(?) gibi çeşitli terbiye metodlarıyla uğraşan bilim dalları ve meslekî kuruluşlar mevcuddur. Mesele üzerinde dün de birşeyler söylenilmiş, bugün de, elbette yarın da söylenecektir. Biz bu görüşleri bir tarafa bırakarak kendi fitrî değerlerimizle, İslâm'ın bize tarif ettiği terbiye sistemine yer vermeyi düşündük.

Ülkemizde, inanç eksikliği ve eğitim sistemlerindeki bozukluk sebebiyle âile yapımız farklılık göstermektedir. İnançımızın zayıflaması ve eğitim kurumlarının Batı'nın tesiriyle başkalaşması, faziletli insanı aranılır hâle getirmiştir.

Konuyla ilgili ihtiyaçlarımızı, dolayısıyla hedefimizi tâyin ettiğimiz zaman elimizdeki mevcut vâsıta ve imkânlarla göre, meselenin âilede kilitlenmekte bulunduğu ve çözümünde yine ancak orada mümkün olduğunu görmekteyiz. Çünkü, çocuğa ilk terbiyeyi veren, onu gâyeye yönlendirip, hedefini belirleyen, anne baba, sonra öğretmen ve daha sonra sosyal çevredir.

Kitabımı yazmaya çalıştığım sırada, başvurduğum eser-

lerden, tecrübelerimden, karşılaştığım olaylardan, araştırmalar ve anket sonuçlarından şu neticeye vardım:

Fertleri şuurlu olan âilelerde çocuk terbiyesi ve eğitim meselesi daha kolay halledilmekte ve başarıyla sürdürülmektedir. Çünkü, insanın terbiye ve eğitimi İslâm dininin şumûlüyle üzerine aldığı, muvaffakiyetle deruhte ettiği bir husustur. din, fitrî olduğuna yâni insan yaradılıştan dine meyilli olduğuna göre âile, bu vazifesini zorlanmadan, kahır duygusuyla değil, zevkle yapmaktadır.

Terbiyeden maksat: İnsanı kusur, ayıp, hatâ, haram ve günahlardan uzaklaştırarak, dalâlet yolunun gayrına hareket ile fâzilet, ahlâk, ibadet ve ruhî meziyetler bakımından zenginleştirmek ve kulu Allah'a bağlamaktır. Dolayısıyla çocuğun hâlifelik makamına hazırlanmasıdır.

İslâm nizâmı, insan hayatına en fazla değer veren bir dindir. Çocuğun daha cenin halindeyken varlığı dikkate alınarak, âilenin sorumluluğu hükümlerle tesbit edilmekte ve aynı zamanda ölünceye kadar dinin gözetimi altında kalarak beden ve ruh sağlığı korunmaktadır. İnsan hayatıyla ilgili en doğru haber, en geçerli kaynak, en şifalı ilaç, en isabetli teklif, en mükemmel nizam İslâm'ın içerisinde. Aynı zamanda Kur'anı Kerim'in ahlâkıyla ahlâklanmış olan ve insanlığa muallim ve mürabbi tayin edilen ahlâk numunesi Peygamberimiz (s.a.s) müslüman âileler için edep ve ahlâki güzelliğe sahip en mükemmel örnektir.

Evlilik hukukunu ve âile içi görevlerini iyi bilen, ayrıca sosyal çevre ile temasta olan âile reisleri, âile fertlerinin eğitimiyle ve çocuklarının haklarıyla ilgili hususlara önem vermektedirler. Özellikle çocuğun fitri olan ruhi ve ahlâki değerlerinin korunması, bu âile yapısının terbiye stilinde bedeni gelişmesiyle birlikte dikkat ve titizlikle sürdürülmektedir. Buna karşılık şuurlu âile yapısının dışında kalan geleneksel âilenin fertleri ise; hünüz konu üzerinde endişe duyma ve düşünme ihtiyacını duymamışlar, bilgilerini artırma zarureti hissetmemişlerdir.

Çocukların çıkacağı uzun ve tehlikeli hayat seyahati sırasında, yolculuğun mesafesine, vasıtasına, çeşidine, mın-tıkasına maruz kalınabilecek tehlikelere karşı herhangi bir tedbire başvurulmamış! Terbiye mefhumu yok! Gâye söz konusu değil! Hedef zaten yok! Fikir birliği yanlış! Endişe düşünülemez!... Bu sebeple; yok yere yüzümüze tüküren, tekme atan, arkamızdan küfreden, ufacık bir ihtar karşısında küstahlığını son haddine vardırان, ulu orta haklı haksız düşünmeden bar bar bağırان, dili ve eliyle her türlü eziyeti edebilen ve bunun gibi daha bir çok ahlâk ve davranış bozukluğu gösteren terbiyeden habersiz çocuklarımız!.. ve yine terbiyeden habersiz yetişkinlerimiz var!..

İkinci gruba giren âile müesseselerinin gençlikle inanç bozukluğuna sahip olmaları veya inançlı oldukları halde, terbiye ve eğitime gereken önemi vermekte lâkayıt davranışları bir gerçek.

Şunu da esefle söylemek zorundayız: Âilelerin para ve lüks düşkünlüğü şiddetini günden güne arttırarak mâ-nevi kıymetler ihmal edilmekte, dolayısıyla ilim, ibâdet, faziletli evlât yetiştirme vazifesi, küfürle mücadele gibi konular tek tek geri itilmekte, madde ön plâna getirilmektedir. Sonuçta, bu âilede yetişen çocukların, hayatları tesadüflere bağlı olarak sürdürölmektedir. Bunların yalnızca maddenin ve zevklerin önemli olduğuna inandırılmış olmaları kuvvetle muhtemeldir. Âilece tercih edilen yaşayış tarzı, zihinlerinde sapık ideolojilerin yerleşmelerine imkân hazırlayarak onları, mânevî zevklerden uzak tutacaktır. Bu durumda çocukların fıtrî hüviyetleri âile tarafından 'basiretsizlik' sebebiyle tamamen değıştirilmeye zorlanmaktadır.

Taklitçilik ve cehâletin ilerlemiş olmasından dolayı, kendi öz değerlerini, ahlâki bütönlüğünü, seçkin şahsiyetini ve ayrıca mâzi ve müstakbel ile olan tüm münâsebetlerini bir yana itivererek, batının ahlâk ve hayat tarzını ken-

dine monte eden âileleri ise, aynı kategoride göstermek mümkün. Batının ahlâk ve terbiye sistemine aynen adapte olmak şeklinde, İslâm'ın istediği sünnet âdâbı dışında bir terbiye metodu aramak gafletine düşen bu âileler, bazı gerçekleri kabul etmek zorundadırlar.

İnsan için huzura erişmek, dünya ve âhiret saadetine kavuşmak, en iyi şekiliyle yaşama san'atını öğrenmek, Allah (c.c)'ın bizlere gösterdiği yol dahilindedir. Bu yol ise Kur'an ve Sünnet yoludur.

Âileler, eğitim kurumları, dînî nimetlerden istifade ile terbiyeye gereği kadar önem vermiş olsalardı, zamanımızda şu veya bu şekilde çözümler olmayacaktı. Günümüzde ise, çoğumuzun istikbâl ve emniyeti, âilelerin, eğitim kurumlarının ve çevrenin çocuklara vereceği değere bağlıdır. Muvaffakiyet, bu kıymet nisbetinde artacaktır. Bu arada çocuk, kendi değerine inandırılacak olursa, onunla hedefe varılması daha kolaylaşacaktır.

Ne yazık ki, mânevî değerlerimize ve davranışlarımızdaki bozukluklara gereken ciddiyet ve önem vermekten kendimizi uzak tutuyoruz. Hâlbuki, kendi eksikliklerimizi, İslâm'ın üstün fazilet prensipleriyle tamamlamamız ve dâimî surette fikir yapımızı yenilememiz gerekmektedir. Özellikle sünnet âdâbındaki temel kâideler gâye edinilerek, insan hayatında tatbik edildiği zaman, terbiye meselesinin çözüme kavuşacağına inanılmalıdır.

Batıda âile yapısının parçalanıp dağılmış olmasından dolayı çocuklar, sıcak âile yuvasının huzur ve emniyetinden, rûhî sukûnetinden uzak büyütülmektedirler. Çocuk, her hâl-ü kârda korunmadan uzak bulundurulmakta ve kendisi yabancı kişiler tarafından uzak bulundurulmakta ve kendisi yabancı kişiler tarafından, çeşitli kurumlarda şefkat ve terbiyeden uzak yetiştirilmektedirler. Her doğan çocuğun aynı ölçüde fitrî ve hukukî tarzda sahip olduğu hak ve imtiyazlardan, Batı çocuğu gereği kadar istifade edememekte ve muzdarip bırakılmaktadır. Bu ülkelerin her bi-

rinde, ayrı ideolojilerin ve ayrı terör hareketlerinin kurbanı olan âilelerin ve bu âilelerdeki çocukların, rûhî ve bedennî güçlerinden, hoyratça istifade ile sömürülmekte oldukları bilinmektedir.

Cahiliye devri sürerken çocuk, aslâ sahip olamadığı haklarına ancak, İslâm dininin zuhuruyla kavuşmuş ve ailesine bağışlanmıştı. o devrin âdetlerinden olan kız çocuklarını diri diri toprağa gömme hadisesi hatırlanmalıdır.

Bugün ise batı, aynı sadist ruhla çocuğun en tabîî ve fitrî olan haklarını ellerinden alarak, kendi maddi çıkarları için kullanmaktadır.

Kısacası: Batı medeniyeti, her hususta olduğu gibi, terbiye ve eğitimde de ifrat ve tefrite düşmüştür. Şimdiye kadar Kur'an hükümleri seviyesinde hiç bir medeniyet yüzünde doğmamıştır, doğmayacaktır da! Bu itibarla, gafil insanlarımızın İslâm'ın eşitlik, hak ve hukuka dayalı adâlet sistemlerine ve insanî muamelelerine sırt çevirmelerinden doğan zararları gözönünde bulundurursak, bu insanların akıldan ne ölçüde uzak olduklarını anlamak, hiç de zor olmayacaktır.

Bizlerin idealine göre: İslâm'ın bayraktarlığını yapacak olan çocuklarımızın, yarın bu milleti idare edebilecek ahlâki ve ilmi.

Dünya ve âhiret saâdetine ulaşmak için neslimiz, bizlere hem vasıta ve hem de gâyedir. Ulaşılabilecek noktanın, onlar için gâye olarak tesbit olunduğu ve hedefe bizi götürecek vasıta telâkki edildiği zaman; çocuk terbiyesinin önemini ve ayrıca âilenin vebâl ve mes'ûliyetini idrâk etmek güç değildir.

Bizlerden neslimize, güçlü bir inanç akîdesi ile, küfürle mücadelenin aktif bir tarzda intikâli istenildiği zaman; büyüyen çocuklarımızı yarınlara hazırlayabilmemiz için, kendimizi hergün vahîye dayalı ilimle yenilemenin zarûreti doğmaktadır.

Araştırmalar çocukların iyi birer insan olarak yetişmelerindeki başarının, anne ve babanın edep ve terbiyesiyle, ilim ve irfanıyla, amel ve ihlaslı davranışlarıyla çok yakından alâkalı olduğunu ortaya koymuştur.

1. BÖLÜM

ÇOCUK VE FITRAT

A- HER ÇOCUK İSLÂM FITRATI ÜZERİNE DOĞAR

“Habibim sen yüzünü bir muvahhid olarak dine, Allah’ın o fitratına çevir ki; insanları, bunun üzerine yaratmıştır. Allah’ın yarattığı bu dini değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.”⁽¹⁾

Dünya’nın neresinde olursa olsun, hayata gözlerini açan çocukların bedeni ve ruhî yapılarında müşterek bir özellik vardır. Bu ortak özellik fitri bir özelliktir. Ülkeler, kıt’alar, ırklar, renk ve diller insanlar üzerinde farklılıklar meydana getirdiği halde ve birinin vatani Arjantin diğeri Japonya, bir başkasının Habeşistan veya İngiltere olması na rağmen hepsinin doğdukları andan itibaren aynı yaratıcı kuvvete tâbî olmaları, tek bir gerçeğe işaret etmektedir. Bu da her doğan çocuğun Allah’ın birliği üzerine ilâhî tarzda kendiliklerinden Hakkı kabule müsait olmaları, yani

hilkaten İslâm fıtratı üzerin doğmuş olmalarıdır.

“Her çocuk İslâm fıtratı üzere doğar. Sonra onu terbiye eden ana-baba yahudi iseler yahudi ahlâkıyla, hristiyan iseler hristiyanlıkla, ateşperest iseler mecusilikle ahlâklandırır.”⁽²⁾

Bu hadis-i Şerifile Peygamberimiz (s.a.s) ümmetine bâtıl dinlere sahip olan millet ve şuursuz âilelerin düşeceği tehlikeleri haber veriyor. Aşırlar öncesinden günümüze ışık tutarak önderlik vazifesini yapıyor, ayın zamanda, dinin önemi ve mes’ûliyetin büyüklüğüne, âilelerin dikkatini çekiyor.

Yaratılışı gereği çocuğun inancını öğrenmeğe meyletmesi tabiidir.

Din fıtratın keyfiyetini bozmamaktadır. Bilâkis, çocuğun ruhî ve ahlâki masumiyeti din ile korunmaktadır. din, fıtrat ve iyi bir terbiyecinin himayesinde çocuk, ilerki yaşlarında imanen plgunluğa ve kurtuluşa ermektedir.

İslam, terbiye hususunda, çocuğun teşekkül halinde iken ana rahminde korunmasını da nazar-ı itibâra alarak, temyiz, ergenlik, teklif çağına kadar onu takip etmekte ve aynı zamanda âileyi mükellef tâyin ederek, nasıl davranılacağını bildirmektedir.

Burada dikkat edilecek en mühim husus; çocuk terbiyesine başlarken âilelerin, yaratılışın gayesine ters düşen, muhâlif hareketlerde bulunmamalarıdır. Diğer husus, çocukları mükellefiyet çağına kadar bedeni ve manevi yönden sağlıklı birer insan olmaya hazırlamak için gayret sarfetmeleridir. Çocuklarımızdaki sonradan hâsıl olan inanç ve davranış bozuklukları, âile içindeki dini inanç sahasında şuur ve amel eksikliği, sosyal çevrenin kötü cereyanları ile, eğitim elverişsizliğinden doğmaktadır.

Kur'an-ı Kerim insanın mâhiyeti itibariyle “câhil olduğunu” anne karnından “hiç birşey bilemez” olarak doğduğunu bildirmektedir. Öğrenme ihtiyacından dolayı çocuk âileye ve rehberine muhtaçtır. Bedeni ve ruhî yönden korunması, iyi kötüden ayırt edebilecek yaşa gelinceye ka-

dar himâye edilmesi lâzımdır. Fakat bazı durumlarda çocuğun fıtratı değişmeye zorlanmaktadır. Çocuk ya doğru-
dan bozuk dinlere inandırılmakta veya müslüman olduğu
halde şuur eksikliğiyle yanlış terbiye usullerine muhatap
tutulmaktadır. Her iki halde de çocuk, fitri din olan İslâm
hükümlerine göre muamele görmediği için, ruhen ve ahlâ-
ken bozulmaktadır.

Her şeye rağmen seneler sonra akli melekeleriylé Al-
lah'ı tanımaya şiddetle ihtiyaç duyan ve fıtratındaki dave-
te cevap veren binlerce insan, yeniden yaratıcısına dönmek-
tedir. Zaman geçtikçe kulun Rabb'ini tanıma ihtiyacı arta-
rak hayatında bir başkalaşma ve olabilecek en büyük in-
kılâb ile kul aslına dönüş yapmakta, yâni bir hidâyet olayı
vukû bulmaktadır. Pişmanlık ve tevbe neticesinde, sami-
miyetin derecesine göre, insan yeniden eski fitrî sâfiyetine
kavuşmakta ve hayatı iman ile şereflenmektedir.

Fitratın temayülü istikametinde, hakikati araştırarak
bulan, kendi içlerinde ve cemiyetlerindeki bütün bozuk din
ve tağutları "İllallah" diyerek yıkan ve Allah'ın varlığını
kabul eden milyonlarca insan bulunmaktadır.

"Size benden bir hıdeyet gelmiştir.Benim hidayetime ge-
lenler, gösterdiğim yolda yürütenler için aslâ korku ve üzün-
tü yoktur."(3)

B- FITRATI KORUMA MESULİYETİ.

Evvelâ insan fıtratının mâhiyeti nedir? Bunu bilmek konuya açıklık getireceğinden Kur'an-ı Kerim'e baş vuruyoruz.

“Hakikaten biz insanı ahsen-i takvim üzere yani, insan cinsini maddeten ve mânen doğrultmanın, kıvama koymanın, biçimlendirmenin en güzelinde; (en güzel biçimde) yarattık.”⁽⁴⁾

Bu sebeblerle Müslümanların çocukları vaftiz edilmezler. Çünkü, onun özünde Hristiyanların düşündükleri gibi, birbirlerinden intikal ile gelen ne bir günah ve ne de bir bozukluk vardır. Fıtrat tamamen temizdir. En yüksek istidâd ve kabiliyetler ile donatılıp, en güzel surette yaratılmışlardır. Ancak fıtratta sonradan değişiklikler olabilmektedir. Bu da fıtrata ters düşen müdâhaleler ile olmaktadır.

Her çocuk Esmâ'ül Hüsnâ'dan almış olduğu vasıflarla doğmaktadır. Esmâ'ül Hüsnâ'ya delâlet eden ve yine bunlar arasında görülen farklılıkların yâni bir kabiliyetin diğer vasat kabiliyetlerden daha belirgin olması aynı sebeptedir. Bu bâriz vasıf o çocuğun özelliğini, kimliğini belirlemektedir. Ayrıca bu farklılıkların keşfedilerek inkişaf ettirilmesi, ilerde meslek eğitimi de kolaylaştırarak, insa-

nı, varlığındaki kabiliyetle bütünleştirmektedir. Bu izn-i irâdeyle fitratın insanlara tanıdığı bir imtiyazdır. Ve fitratı bozulmamış her çocuk sevimlidir. Çocuğun hususiyetleri arasında üstün ve farklı kabiliyetini bularak, mizacına uygun olanın onda yerleşmesine izin verilmelidir. Meselâ; Ahmet, hayvanlara ve insanlara karşı normal bir merhamet hissi taşıdığı halde, Mehmet, daha duyarlı ve hassas olabilmektedir. Ayşe, kardeşlerinden farklı olarak cömerttir. Sevde, sır saklamayı ve az konuşmayı seven bir çocuktur. Osman, emsallerine göre daha edepli davranışlar içerisinde. Ömer, adaletli ve yardım severdir. Bunlar gibi birçok örnekler verilebilir. Çömert, ketum (sır saklayan), vakarlı, sanatkâr, duyarlı, merhametli denilen çocuklar aslında yaratılışlarındaki kabiliyetlerin tezahürünü ortaya koymaktadırlar. Çocuklar fitratın aksine zorlanarak, özelliklerini kaybettikleri zaman sıradan insanlar gibi davranmaya başlarlar.

Halbuki yaratıcımızın insanlar üzerindeki isim ve vasıflarının tezahürü, halkın mânevi ihtiyaçlarının karşılanması ve beşerin terakkisi için şarttır. Allah (c.c) Rahmet sıfatının tecellisi ile insanları birbirilerinde olmayı ikmâl ederek, sosyalleşme ve yardımlaşmanın örneğini vermektedir. Kâbiliyet, çalışma ve ihtisasın olgunlaştırdığı insanoğlu için terakki yolları ancak böyle açılmaktadır. Fakat halkımızda ve eğitimimizde henüz bu tür hassasiyet ve metodlar geliştirilmemiştir. Kâinattaki oluşların ve varlıkların tümü Allah'ın (c.c) iradesine bağlıdır Karıncadan file, sürüngenlerden kanatlılara, su altındakilerden yüzeydeki hayvanlara kadar hepsi yaratılışlarındaki ilhamı bozmadan vazifelerini sürdürmektedirler. Bu yaratılış özelliklerini bir arının bir gergedanın bir ufacık böceğin faaliyetinde görebiliriz.

Varlıklarda olduğu gibi şuur sahibi olan insanın DNA'sında da bir insanın mahiyeti kodlanmıştır. DNA'yı hazırlayan Allah (c.c) uykularını, ağlamalarını, öğünlerini programlayarak, çocuğa tabîî davranışlarını gaybî olarak ilham et-

miştir. Emmesi nasıl fitrî bir olaysa, sabah ezanından evvel uyanmaları da aynı fitrî tezahürün sonucudur. Annenin çocuğuna karşı duyduğu merhamet ve duyarlılık neyse, çocuğun anne kokusunu sezerek ona meyl etmesi de aynı şeydir. Zaman zaman her kundaktaki bebeğin uykusunda gülmesi ve ağlaması gibi olaylar görülen fitri faaliyetlerdir.

Ailenin yapacağı en önemli iş çocuktaki fitri eğilimleri vahyi eğitimle desteklemektir. Çocuktaki istidat, meyl ve kabiliyetler ilahi nizamın emirlerini yerine getirmeye programlıdır. Fitratin dine meyilli olması eğitici için büyük bir avantajdır. Bu avantajı iyi değerlendirerek çocuğumuzun itimadını kazanabilirsek, yani o bir bakıma bizi taklidé ve eğitici olmamızla layık görürse, çocuğa buluş çağına kadar ilm-i halini öğretebilme işlemimizi başarıyla sürdürebiliriz. Ayrıca yaratılıştaki çocuğa verilen kabiliyetlerin korunması halinde şahsiyet gelişiminde de bu kabiliyetlerin önemli bir payı olacak, çocuğun kimliğini, özellik taşıyan farklı bir yanının varlığını ortaya koyacak ve onun özerkliğini (kendine güvenini) sağlayacaktır.

Aile bu hususlarda ne yapacağını bilmiyor işe evvela dine meyilli olan fitratı bozma işlemiyle tahribata yol açacaktır. Fitrata dışardan yapılan yanlış müdahaleler, çocuğun normal karakter gelişimini geciktireceği gibi belki de engelliyeciktir. Rastgele davranışlar, bozuk çevre, yanlış eğitim, dengesizlik, çocuğa güven duygusunun verilmemiş olması, ilgisizlik fitratın formunu tamamen bozacak olumsuzluklardır. Böyle bir durumda en belirgin istidatlar dahi törpülenecek ve kör kalacaktır. İleri safhada ise bütün değerlerin kaybı da mümkündür.

Sonradan fitrata arızî olarak yapılan bu müdahaleler çocuğa yapılabilecek en büyük kötülük ve zulüm olarak düşünülebilir. Fakat bütün bunların yanında, yanlış eğitim, bozuk terbiye ve bunun gibi kötü şartlara rağmen yeniden fitrattaki temizliğe dönerek hidayete eren insanlarda göz ardı edilemez. Hidayet Allah'tandır. Ve Allah'ın hidayeti-

nin eriştiği birçok insanın Kur'anla ehilleştiği ve insanlığa insanlık dersini verdiği bir gerçektir. Bidayeten Rabbine bağlı olan insanın yeniden fitrata dönmesi olağandır. Terbiye edici, fitrat ve dini tanıyorsa, bu iki kuvvetin kendisinden yana olduğunu anlayacaktır. Eğiticinin vazifesi kendi üzerine düşeni yapmak hususunda gayret sarfetmesidir. İyi bir eğitime rağmen netice alınamayabilir de. Biz ancak bize düşeni yapmaktan sorumluyuz. Taktir Allah (c.c)'a aittir.

Şer'i muamelelerin bilinmemiş olmasından dolayı çocuğa en zararlı müdahaleler anne ve baba tarafından yapılmaktadır. Hamilelik dönemi ve doğum sonrasında içki, zina, haram yiyecekler ve uyuşturucuların tesiri, çocuğa süt yoluyla ve davranış itibariyle geçmektedir. Bebekliğinden itibaren bu tip zorlamalarla çocuğun fitratı değişikliğe uğramaktadır. Böylece fitri temayülün aksine davranışlarla normal yapı daha çabuk bozulmaktadır. Kökler gıdayı tam alamadığı zaman nasilki gelişme bozularak bünye dayanıksız kalmakta ise, eşyanın tabiatındaki değişikliklerde olduğu gibi, "öz"ün başkalaşması ile fitrata müdahale de aynı şeydir.

Fitrata dışardan yapılan müdahaleyi 1-Hamilelik esnasında, 2-Doğum sonrası şahsiyet gelişiminde yapılan müdahaleler olarak ele alabiliriz.

Hamilelik esnasında alınan uyuşturucuların, içkilerin, zararlı hapların, annenin çeşitli yollarla strese girmesinin, çocuğun teşekkülünü bozarak, ruhî ve bedeni sakatlıklar meydana getirdiği birer gerçektir.

Araştırmalara göre, "Annesi alkolik çocukların %100'ü, babası alkolik olan çocukların ise %50'si psikopat olmaktadır."⁽⁵⁾

Bunlar bilinen bedeni sakatlıklara sebep olmaktadır. 2. Şıktaki doğum sonrası şahsiyet gelişiminde yapılan yanlış müdahalelere ise sırası geldikçe değinilecekse de bu durumu bir iki misalle açıklamaya çalışalım. Mesela; çocuk

normalde yalan söylemeye gerek duymaz. Ama ailenin tavrı bunu ona zorluyorsa bu çocuğun fitratına yapılan bir müdahaledir. Normalde çocuk fitratı hilekârlığa, tesettürsüzlüğe, yalana, israfa, dedikoduya yönelik zorlamalara karşıdır. Ve bu dış müdahalelere karşı fitrat -asli hali bozulmadıkça- savaş vermektedir. Sonradan edinilen huyların karşısındadır. İnatla mücadele verir. Tabi sonuçta hangi tarafın mücadelesi ağır basarsa istidatlar ve çocuk o tarafa meyleder.

Çocuk şahsiyetinin karmaşık bir hal almasında toplumda yerleşik adetlerin, rastgeleliğin,değer yargılarının ve sosyal çevrenin etkisi çok fazladır. Meselâ; etrafını yeni tanımaya çalışan bir bebeğe hoş giden bir hareket belletilir. Çocuk bu hareketi başta isteyerek yapar ve sonra başka bir meşguliyet bulur. Ama anne ya da yakını birden ağlama numarası ile çocuğu baştaki hareketi yapması için zorlamaktadır. Halbuki burada duygu sömürüsü yapılmakta çocuğun büyüğe güven duygusu zedelenmektedir. Böylesine davranışların sürmesi neticede onun duruma kayıtsız kalmasını sağlayacak ve itimat edemediği için de gerçek ile sahte arasındaki ayırımı yapamıyacaktır. Anneye karşıda içtenlikle davranamayacaktır. Bunun gibi benzeri durumlar oyun, davranış vs. yoluyla geliştirildikçe de çocuk gerçekle sahte ikilemi arasında kalacaktır.

Basit bir örnek daha: Çok sevdiğimiz insanlara karşı aldığımız bir tavır vardır. Ortak düşüncelerimizi paylaştığımız, istifade edilecek taraflarıyla takdire, sevmeye, sayılmaya layık gördüğümüz kimselerdir bunlar. Allahın rızasını gözeterek sevdiğimiz bu insanlara takındığımız tavır elbette ki olumludur. Ancak huy ve karakterini sevmediğimiz ve hakkında olumsuz kanaat beslediğimiz başka birine de aynı tavrı takınmamız, onu da aynı derecede seviyor görünmemiz, bir riyakarlık örneğidir. Aynı zamanda sözlerimizin ilgi ve zamanımızın yerini ve muhatabını bulamamış olması israftır. Bu örnekleri çoğaltmak müm-

kün. Tavrımızdaki bu tutarsızlıklar bizim samimiyetsizliğimizin örneğidir. Zamanı gelince çocukta aynı sahte pozisyonu benimseyecektir.

Günlük hayatımızda gülerken, ağlarken, severken, kızarken, konuşurken çok dikkatli olmalıyız. Yaptığımız her hareketin bir mesnedi, dayandığı bir nokta olmalı. Tabi bu hareketlerde ölçü de önemli. Neye kızdığımızın konu açısından önemi olduğu kadar miktarı da önemlidir. Hangi meselelerin bizi daha çok üzdüğü, nelerin diğerlerinden daha fazla bizi ilgilendirdiğini, çocuk tarafından bilinmelidir. Eğer aile fertleri lüzumsuz konuşmalara, lüzumsuz kahkahalar atmaya meraklı iseler çocuğun konuşmaya ve gülmeye temayülü rastgeleliğe dayanacaktır. Buna kıyasla oturma, konuşmanın, gülmenin ağırlığı ortadan kalkacaktır.

Yine, sırf çocuk birşey öğrenmiş olsun diye “duma duma dum ben bir yalan uydurdum” gibi tekerlemeler ezberletilmesi çocuğu ancak yalana tevşiktir. Keza küfür ve diğer kötü kelimelerin belletilmesi de hatalıdır.

Anne babanın üzüntüsünün kaynağı özellikle maddi hususlarda ise ilerde o bir yetişkin olduğu zaman onu kaygılandıran tek sebep maddi kayıplar olacaktır. Ama siz İslâm’a gelen zararları hertürlü zararın üstünde tutuyorsanız onun da hassasiyet duyduğu konu bu olacaktır. Hadiselere bakış açınız, görüşünüz, yorumunuz, insanlarla olan diyoloğunuz, hoş görünüz ya da katılığınız, iş-çevre ilişkileriniz bütün bunlar, çocuğun gelecekteki hayatına yansıyan taraflarınız olacaktır. Bizden onlara intikal eden miraslar, göçler, hareketlerimizdeki bu tertipler eğer vahye dayalı eğitime uygunsa yani müslümanca yaşanılmaya gayret ediliyor ise, Allah’ın yaratılıştta çocuğa lütfettiği özellikleri değiştirmeyecektir, inşaallah. Bir de şu var ki, çocuk eğitimi üzerine gayreti olup da çaba sarfettiği halde hataya düşen anne ve babanın durumu, hangi hedefe varmak istediğini kendi de bilmeyen anne babanın durumundan çok daha iyi netice vermektedir. Çünkü biri araştırma

yolunu kendine meşguliyet edinmiştir. Ve fitratının yöneldiği hedefi gözetmek zorundadır. Fakat diğeri kararsız, denge-siz, ne yaptığını bilmez durumda olduğu içindir ki, doğ-ruyu bulması zayıf bir ihtimaldir.

Ana babanın çocuktan beklentileride fitratı zorlayıcı rol oynar. Anne baba kendisi isteyipte yapamadığı tutku-larını çocukta görmek isteyerek onu istenilen istikamete yön-lendirmeye çalışır. Bu durum olumlu ve yararlı olabilmek-le beraber aksi de çocuğu çıkmaza sokacaktır. Çocuktan istenilen rolü değil, isteyebileceği rolleri tanıtip seçim yap-ması sağlanabilir.

Teşekkül ve mâhiyetiyle (kökü) anneye bağlı olan çocuk üzerinde, telkinin önemide unutulmamalıdır. Çocuğa konulan isim bir telkindir. Aynı halin kabirde tekrarlanarak ismiyle çağırılacak olması bunu izaha yeterli. Dini tel-kinlerin ilki; çocuk doğduğu zaman kulağına ezan ve ka-met okunarak yapılır. Son telkin de kabir başında yapıl-maktadır. Bu bir ikaz, hatırlatma ve uyarıdır. Ninniler de, uyarıcı ve yönlendirici sebeblerle çocuklara tesir kuvveti bu-lunduğu için gereklidir. Anneler çok gereksiz tekerlemelerle eğitici ve yönlendirici hiçbir fonksiyonu olmayan sözleri her gün defalarca kullanmak yerine, çocuklar için maksada yö-nelik öğretici marş ve ilâhilerin söylemeyi tercih etmeli-dirler. Çocuklarımız üzerinde tahribatlara fırsat vermemek için çocuğun bedeni ve sıhhi gelişmesinin tâkibi yanında, ruhi ve âhlâki gelişmelere tesir eden davranışlarında aynı titizlikle kontrolü yapılmalıdır. Ayrıca fert olarak yapmış olduğumuz hatalar, aile içerisinde sürdürdüğümüz şuursuz hareketlerin, çocuğun ruhi dengesini yıpratarak cemiyetler-de'de anormalliğe sebebiyet vereceği dikkate alınmalı-dir. Mutsuz âilelerdeki huzursuz çocukların tutumları, ça-lışan annelerin yalnızlık sebebiyle davranış bozukluğu gös-teren çocuklarının durumları, sokak ortalarına cami avlu-larına bırakılan gayri meşru çocukların çaresizliği, çocuk bakım evlerinde, yuvalarda yetişen ürkek, tedirgin, kimse-

siz çocukların içler acısı hali, büyüklerin başta yaptığı hatâların verdiği neticelerdir. Gerekli ahlâk kurallarına uyulmamış olması ve terbiye, ilgi, şefkat, sevginin çocuğa verilememiş olması bu neticeyi doğurmuştur. Yaratılışın gayesi ve vahyi eğitim bilinmedikçe de düzelmeler olmayacaktır. Ümid edilir ki, müslüman aileler konuya duyarlılık kazanır ve neslin ümmet için kemiyet ve keyfiyette ne derece önemli olduğunun bilincine varırlar.

C- FITRATI TEŞVİK ETMEDE AİLENİN ROLÜ

Aile, çocuğun ahlakını, biçimlendiren ve geleceğine yön veren bir müessese olarak, çocuk üzerinde birinci derecede rol oynamaktır.

vahyi eğitimin (oku emrinin) ilk muhatabı Hz. Muhammed (S.A.V.) “Ben güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim” buyurarak ümmetinin dikkatini okumaya, ilme çekerek aynı zamanda da eğitim ve öğretimin güzel ahlâka dayalı olduğunu bildirmişlerdir.

Ailede anne, baba, Kur’ana ve Hadislere göre İslâmi bir tavır geliştirmek zorundadırlar. Gerçek bir İslâmi model oluşturma isteği ve gayreti taşıyan aile bireyleri, Resulullah’ın terbiye sistemini tatbik mevkiine koyarak, vahye dayalı eğitimle çocuğa sünnet ahlâkını talim ve terbiye ettirme, Allah’ın istediği doğrultuda yaşama sanatını çocuğa örneklemeye faaliyeti içerisine girmelidirler ki, bu faaliyet alanı müslümanın tüm hayatını kapsamaktadır. Müslümanın uykusu, yemesi, içmesi, ibadeti, konuşması, çalışması, 24 saati içerisine alan tüm faaliyetleri bu disipline tabidir. Bütün bu hareketler, tevhidi akide çerçevesinde yapıldığı takdirde her işi ve hatta niyet dahi müslüman’ın ha-

yatının tümünü ibadete çevirmektedir.

Eğer müslüman aile, davranışlarını belli kaidelere oturtmaya şu, şu ibadettir, şu cihadtır, şu da değildir, diyerek meseleleri kalıplara sokmaya ve onları birbirinden soyutlamaya çalışacak olursa yanlış bir başlangıç yapmış olacaktır. Şöyle ki; Müslümanın namazı bir ibadet olduğu gibi kini ve gayzı da ibadettir. Namaz da bir cihadtır örtü de bir red edıştır. Tevhidi düşüncede müslümanın bilinçle yaptığı her hareket küfre karşı bir eylemdir, bir karşı çıkış, tavır alıştır ve ibadettir, cihadtır. Yani terbiye, din, cihad , uyku, söz, zikir, gibi kavramların tümü birlikte düşünülmelidir. Müslüman aile bu şuura yöneldikçe inancına yabancı olana muhalefet gücü kazanacaktır. Bu durumun gerekli izahı da ancak müslüman'ın yaşayışında aranmalıdır. Mesela, çocuğun lisanının Allah'ın adıyla açılmasının tavsiye buyurulması küfre ilk itirazın bir ifadesidir. Ve aynı zamanda eğitimin başlangıcıdır. Ancak, müslümanlar meselenin şuuruna vakıf değillerse, yarı cahili bir eğitimle İslam'ı yaşıyor iseler, hayatları bu düzen içinde sürekli bir drama dönüşebilir.

Nasıl ki müslümanlar, etrafındaki diğer müslümanların sorunlarıyla yakından ilgilenmiyorsa ve bu bize o müslümanın iyi bir model olma konusunda davranışlarının Kur'an ve Sünnet dışında başka kaynaklardan da beslendiğini gösteriyor ise müslümanlığı gerçekten yaşamayan insanların hayatı da adeta mutsuzluklar ve tutarsızlıklar dizisidir. Hayatın ilahî disipline tabi olmayışı, ölçsüzlük, rastgeleliğe dayalı bir aile hayatı çocuğun fıtratını yönlendirmeye ilişkin kötü bir etki alanı olacaktır. Rastgeleliğin arkasında bir tahrip olayı mevcuttur. Şuursuz, mesnetsiz hareketler, boş işler, İslâmdan kopukluk, bunlar birer musibet habercisidir. O halde belki günümüz insanı için aile içerisindeki eğitim, bir zihin inkilâbıdır.

Düzenin fosilleşmiş zihniyetleri tarafından müslümanlara eğitim-öğretim yoluyla yapılan asimile olayı insan, çevre

çocuk üzerinde dinamik bir rol oynamaktadır. Bu sebeble müslüman İslâm'ı yaşanılır hale getirebilmek için evvela kendi içinde ve ailesinde mücadeleyi (zihin inkılabını) başlatmak ve örneklemek zorundadır. Şu halde müslüman sözlü öğütlerle birlikte inandırıcı güvenilir ve samimiyet ifade eden bir başka yolla: yaşayışıyla öğüt yolunu yeğlemek zorundadır. Müslüman ailenin ilme kesintisiz devam etme zorunda olduğu kesindir, ta ki; kimlik kargaşasından kurtulup meselelerin üstesinden gelebilinceye kadar. Çünkü Rasulullah ilmi; bir hikmet, bir yitik mal olarak kabul ederek hayatın her safhasında insanın ilme ihtiyaç duyacağını belirtmişlerdir. Beşikten mezara kadar bu ilmin tahsili gereklidir.

Sermayeyi kâra dönüştürmek faaliyetidir, eğitim. Şöyle ki; çocuk eğitim-öğretim ve terbiyesi gündeme konu teşkil ettiği zaman, yetişkin anne-babalar evvela kendilerinin yanlış terbiye gördüklerinden ve noksan bırakılmış karakter gelişiminden samimiyetle yakınmışlardır. Bu doğrudur ve önemli bir açıklamadır. Yukarıda da belirtildiği gibi evvela aile kendini Kur'anî bir tavra zorlamak zorundadır. Çocuğun bir halife olarak hazırlanmasında, kulluğa yönlendirilmesi ilkesinden hareket edilecek olunursa anne ve baba için Kur'an ilmi hayati bir önem arzeder.

İnsanın anne karnından "hiçbir şey bilmez olarak" dünyaya çeşitli evrelerden geçerek gelmiş olması onun terbiye, eğitim-öğretime ziyadesiyle muhtaç bir varlık olduğunu göstermektedir. Ayrıca insan hayatının gelişmeye öğretime tabi tutulması bize kainattaki oluşlarla birlikte evvelâ bir disipline tabi olduğumuza işaret etmektedir. Rabbimiz olan asıl terbiyecimize karşı nankörlüğe düşmemek ve bize verilen kulluk görevini hakkıyla yapabilmek için ilahi uyarılarla ikaza muhtaç görülmüyoruz. Genelde gurura kapılarak kâinattaki nizam, intizama muhalefet ederek o disiplinin dışına çıkmak isteyen kullar için Cenab-ı Hak Kur'an'da

insanın evveliyatının yani nüvesinin bir nulfе su ve balçık-tan olduğunu hatırlatarak ikazda bulunmakta ve müslümanca yaşanılmasını istemektedir.

Aile, veya geniş insan toplulukları birbirlerine karşı muammelelerinde vahyi disiplini gözetmek zorundadırlar. Gerek aile reisi eğitim ve terbiyeci, gerekse öğretim görevlisi evvela kendisi tek otoriteye dayalı bu sistemin içinde hayatını bir düzene koyması lazımdır ki, hayatın tümünü zaten disiplin oluşturmaktadır. Yapılacak iş; Kur'an-ı ve Sünneti iyi anlayarak, böylece insan olarak yöneleceğimiz istikameti tayin ile hayatın devamını sağlayan bütün fonksiyonların bir sanat güzelliği ve ahengi içinde çocuğa aşılması ve bu tefekkürün geliştirilmesine çalışmaktır.

Üstünlük kavramı insanla anlam bulmaktadır. O, bu üstünlüğü elde edebilmek için çalışacak, öğrenecek, vahyi ilmi hakkıyla tahsil edecektir. "Ahsentü takvim"-dercesine yükselmeye namzet olan tek varlık olarak insan gösterilmiştir. İnsanlık ve üstünlük kavramını iyice tanımlayabilmek ve anlayabilmek için alemlerin terbiyecisi olan Allah (c.c)'nun:

"ey insanlar! Biz sizleri bir erkek ve bir dişiden yarat-tık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız Allah'ın emirle-rini yerine getirmede ve yasaklardan sakınmada en çok kor-kup korunanınızdır. Allah bilendir ve herşeyden haberdar-dır." (6) buyruğuna hakkıyla kulak vermek gerekir. Fıtratın vahyi bilgilerle bütünleşmesini sağlayarak çocuğu kullu-ğun en üst seviyesine ulaşabilmesi için yönlendirmektir bü-tün mesele...

Aile eğer vahyi ilme gereken önemi verir, müslümana yarışır biçimde samimice müslümanlığını yaşama gayreti-ni sürdürür ve çocuğun fitri temayüllerini koruma ve ge-liştirme yollarına giderlerse çocuk şahsiyetinin gelişimi ve yönlendirilmesinin çok kolaylaşacağı kanaatindeyim. Çünkü fıtratta çocuğu motive etmekte ve vahyi bilgiyle, yaşamaya

sevk etmektedir. Fakat daha önce de belirttiğimiz gibi ailenin Kur'an ve Sünnet ışığında ilmi bir tavır alması, İslami kültür endişesini mutlaka duyması gerekir.

Ca- Çocuğa Kulluk Sorumluluğunun Öğretilmesi

İnsan, Ulûhiyyet-i Mutlak () olan Cenabı-ı Hak'ın yer yüzü üzerinde en şerefli temsilcisi, "Tevhid" inancının kuvvetli bir tercümanı, Kur'an-ı kerim'in kanunlarını uygulamak üzere yeryüzüne halife olarak tâyin edilen, hay-siyetli bir misafirdir.

Yeryüzünde bulunduğu zaman içerisinde, ağır bir kulluk teklifine muhâtab tutulmuştur. İnsan yaratılış itibariyle zayıf ve âciz, ilâhî teklif ise, ağır ve mes'uliyetlidir. Bu ağırlığa mukâbil Cenab-ı Hak Rahmet ve inâyetiyle kullarına yardımdan yanadır. İnsanın her türlü ihtiyacı peşinen karşılanmıştır. Kâinatta var olan her şey insanoğlunun hizmetine verilmiştir. Her işini hikmetle gören Yaratıcı, insan hilkatini gerekli teşhizatla donatmış... Kendini tehlikelerden savunma, nefsini müdâfaa ve davasının yürütülebilmesi için mücadele gücü vermiştir. Ayrıca, insan his ve duygular itibariyle de olgunlaştırılarak, hâdiselere tahammül ve sabırla mukavemet etmeyi de öğrenmiştir. Meskeni olan arz üzerinde her türlü nimetlerden faydalanma ve kullanma hakkı vardır.

Velhâsıl, yapılan ilâhî teklif insan fıtratına (yaratılışına) uygundur. Zira Allah'u azimüş-şan, kulunun güç yetiremeyeceği şeyleri onlara yüklemezdi.

"Allah kimseye gücünün üzerinde birşey teklif etmez"(7)

Kulun mükellef olduğu durum, Tevhid inancını yeryüzünde ilân ile, küfre karşı mücadele yaparak kurtuluşa erenlerden olmaktır. Yaratıcımızın bizler için lütfetmiş olduğu sayısız nimet ve ihsânına karşı, O'na itaat ve şükürle mukabelede bulunmaktır. O'nun rızasını ibadetle celbet-

mek, kulun lehinedir. Bu konuda sadâkat ve ihlâsının derecesine göre, Rabb'ül Âlemin tarafından bu insanlar, ebedi lütuf ve ikrâma davet edileceklerdir.

Hayat şartlarına ve yaşama mükellefiyetlerine tamamen yabancı olan yavrularımızın yetişmeside emek ve gayret gerektiren uzun bir meşguliyettir. İyi-kötüden, faydalı-yararlıdan, doğruyu-yanlıştan ayırt edebilecek kâbiliyete ancak 13-15 senelik bir eğitim ve tecrübeden sonra sahip olabilmek teler. Bu uzun ve külfetli zaman süresi içerisinde çok çeşitli devre ve gelişmelere tâbi olan çocuk, ailesi tarafından himâye olunur.

Yalnızca et ve kemikten ibaret olmayan insan yavrusu himaye edilmekte iken dikkate alınacak en mühim husus, çocuğun fıtratına uygun hareket ile, onlara Allah (c.c)'ın mülkü içinde nasıl yaşanılacağını öğretmek olmalıdır.

Özünde kâmil bir insan olmanın istidadını taşıyan çocuk, halifelîğe hazırlanmak üzere gerçek sahibi tarafından emanet olarak âileye tevdi edilir. Bu sevimli ve mübarek misafirin haysiyet ve onuru korunarak, mükellefiyet çağına kadar âile ondan sorumlu tutulur.

Çocuğa yaşama sanatını ve kulluk sorumluluğunu öğretmenin esası ise; yaratılışındaki sâfiyeti korumak ve vahyi eğitimle onu Rabb'ine kulluğa hazırlamaktır. Bunu yaparken ayrıca, yaratılanları onun nazarında sevimli ve gerekli gösterip, çocuğun gerçek sahibini sevmesini sağlamaktır. Bu sevgi ve hayranlık neticesinde çocuk yaratıcısını bulacak ve hayatını buna göre düzenleyecektir.

Bu san'atı icra ederken başvurulacak en doğru kaynak Rab'bimizin kitâbı ve Peygamberimizin Sünnetidir. Kur'an ve Sünnetten uzaklaşıldığı zaman, bu zevkli meşguliyet âile için yorucu ve sonuç alınamayan bir çaba olur.

Aile kurumunun temeli bilindiği gibi Hz. Adem ve Hz. Havva ile atılmış olup, böylece insan zürriyetini temiz bir soydan üremesi Allah Celle tarafından irade edilmiştir.

2. BÖLÜM

I- ÇOCUK VE AİLE

A- FONKSİYONER BİR AİLE TANIMINA DOĞRU

Aile kurumunun temli bilindiği gibi Hz. Adem ve Hz. Havva ile atılmış olup, böylece insan zürriyetinin temiz bir soydan üremesi Allah (c.c) tarafından irade edilmiştir.

Modern sosyolojide aile “toplumun temeli, küçük bir modelidir,” deniliyorsa da konumuzla ilgili bir tanım yapacak olursak; aile, çocukların psikolojik tutumlarını ve davranışlarını izleyebilmek, kabiliyetlerini geliştirmek ve menfi tutumları değiştirmek istidadına sahip bir kurumdur, denilebilir.

Ailenin önemine gelince, bu bir anlamda ailenin amaca yönelik hizmet verip vermediğine bağlıdır. Ailenin teşekkülündeki maksat neslin çoğalması ve gayeye yönlendirilmesidir. Eşlerin bir araya gelmesinde diğer yandan biyolojik, psikolojik ihtiyaçların meşru zeminde tatmini söz konusu ise de aslî niyet ve gaye neslin çoğalmasıdır.

Aileye egemen olan düşünce, evlilikten beklenen “çoğalınız” tavsiyesine uygun imanlı bir neslin yetiştirilmesi gayreti ise, aile yapısının bu inanca bağlı olarak sürekli bir eğitim ve öğretim işlevini sürdürmesi gerekir.

İslâm dışındaki çeşitli toplumlarda insana ve aileye bakış zaviyesi ve değerlendirmesi farklılık arz etmektedir. Komünist, sosyalist, kapitalist düzenlerde insan bir materyal olarak değerlendirilir ve bu toplumlarda sorunların asıl kaynağı inançsızlık ve ekonomik tutkulara aşırı bağımlılıktır. Batıda söz konusu olan toplum sorunları, ruh bunalımla-

rı vs. durumları, bize sistemlerinin bozukluğunu işaret etmektedir. Batı toplumunun beynini saran ve meşgul eden bozuk düşünceler Marks, Freud gibilerin cinsellik, bireycilik, toplumculuk, kuşguculuk, akılcılık üzerine kurulmuş fikir akımlarına dayalı olarak gelişmiş ve hayat görüşü olarak yerleştirilmiştir. Dünya aktüalitesi Batı'da inanılmayacak sayıda ruh hastasının mevcudiyetinden bahsediyor. Ve yine Batı'yı endişeye sevkeden diğer bir mesele de neslin azalması, nüfusun belli bir sayıda sabit kalması hatta azalması o azların da yok olmaya yönelişidir. Gerçek şudur ki, parçalanmış aile, nesil emniyetini ortadan kaldırmıştır. Egoizmi putlaştıran materyalist düşünce üzerine kurulu beşeri sistemler, şu durumda "insan varlığını" sorun haline getirmişlerdir. Ve neticede ailenin tanım ve fonksiyonu farklı niteleme ve değerlendirmelere tabi tutulmuştur.

İslamı nizam olarak tanımayan toplulukların kimi evliliğe isteği dışı hayır demek zorunda iken, kimi de evet derken komün yaşamayı istemektedir. İdeolojik sistemlerde farklılık gösteren durum dinlerde de aynıdır. Hinduizmde, Budizmde de bu böyledir. Kadın evlenerek bir hata işlediyse eğer, ömrü kocasının ömrüyle sınırlı kabul edilerek, kocasıyla beraber ölmek zorunda kalacaktır.

Bu toplumlarda görülen durum hâlâ yerleşik ifrat-tefrit olayları ve tabulaştırma hareketleridir. Bu durumda insanlar, temelde beşeri sistemlerin ve dinlerin mahkûmu, kölesi olmaktadır. Ki; bu sistemlere bağlı bozuk aile yapısının, bireyler ve nesil emniyeti için sağlıklı bir mekan olduğu söylenemez.

İslam aile yapısı ise; temelde ahiret düşüncesine dayalı olup insanı otokritiğe sevkeden, hak ve sorumlulukların yerine getirilmesini ve kul hakkının gözetimini isteyen, fertleri Allah'ın rızasına yönelten ve vahyi-hükümlerle disipline eden

bir müessesedir. Diğerbeşeri din ve ideolojilerde görülen ifrat-tefrit olayı ve tabulaştırmalar İslâm evliliklerinde

görülmemektedir. Özetle belirtilecek olursa Allah(c.c) tek hakim gücün ve mutlak iradenin kendisi olduğunu bildirerek, “mealen; insanların birbiri üzerine hüküm koymalarının haram olduğu gibi, aralarındaki münasebetleri de ancak İslâm dini tayin eder.” buyrulmuştur. O halde İslâm, ideolojik anlamdaki bütün normlara, hurafe karışımı atadan kalma adet ve geleneklere, toplumun geliştirdiği görüşler ve hükümlerin hiçbirine itibar etmemekte ve toptan hepsini reddetmektedir. Kişiyi idarede zulme baş vurmaya meylettirecek bütün arızî nedenler ahiret düşüncesine bağlı olarak engellenmektedir. Ve aile bireyleri Kur’an’da “Kadınlar sizler için, sizlerde kadınlar için birer örtü ve elbisesiniz” ifadesine muhatap tutularak mü’min erkek ve mü’min kadın dinde birbirlerinin dostu ve yardımcıları olarak tanımlanmışlardır.

İslâm aile yapısının üstlendiği temel misyona bakacak olursak; neslin çoğalması ve evlada kulluk şuurunun kazandırılarak halifelige hazırlanması, ümmet bilincinin yaygınlaştırılması, kendi içinde tevhidi mücahidelerin aralıksız devamı, akrabalık, konu-komşu ilişkilerinin sürdürülmesi, insanların maddi zevklerden çok manevi zevklere yönelmeleri, egoizmden kurtulup manevi müşterekliğin sağlanması, mesainin daha çok İslâm’a harcanarak dayanışma ve ümmet şuurunun bilincinde kalınması vs. gibi fonksiyoner-dinamik mizacıyla çok yönlü amaçlara ve hizmetlere açık olması, onun temelde sağlam bir yapı olduğunu belirlemektedir.

Ayrıca sağlıklı bir aile yapısının zarureti insanları inandırabilmek için yalnızca ruh sağlığı ve nesil emniyetinin yokluğundan söz etmek abestir. İmansız bir sinenin taşıdığı yükü anlatmakta, yazı kifayet etmez. Bu sebeple çocuklarımıza gelecekte huzurlu bir aile ortamı veya sosyal çevre vaad edebiliyorsak evvela onu müslüman aileyle tanıştırmamız ve onu imanlı yetiştirmemiz gerekir ki o da ilerde kimlik bunalımına düşmesin.

Çocuğun doğruyu tanıyabilmesi ve kimliğini bulması, onun Kur'an-ı Resulullahı tanıması ve onları ölçü ve örnek kabul etmesi ile mümkündür. Bir çocuğa, ailede verilebilecek en büyük değer bunlardır. Bu değerlerden yola çıkılmadıkça gidilen yol çarpıktır. ütopya'ya dayalı aldatmacalardır. Kur'an terbiyesi ve Resulullah'ın rehberliği eğitimde yerini mutlaka almalıdır.

Aa- Ailenin Cihad Anlayışı

Cihad, insanların Allah yolunda İslâm düşmanlarına karşı malı, canı ve bütün imkanlarıyla gücü yettiğince savaşmasıdır. Nefsiyle olan cihadı dışında ayrıca Allah (c.c)'a isyan edenlere karşı dinini korumasıdır. Bu emir, yâni, Hakk'ın Hâkimiyetini temin, kişi üzerine farzdır.

Cihad, el, dil fiil ve mal ile yapılır. Kötülüklerin engellenmesi, tecavüzlerin defedilmesi, kâfirlerle ve münafıklarla mücadelede can verilmesi ile yapılan cihad şekli, insanı şehitlik mertebesine ulaştırır. Kul, rütbelerinin en şerefliyle, Allah (c.c)'a yakın bir dost olur.

Allah (c.c) dostları, hep ahd etmişcesine şehitlik ünvanıyla Allah (c.c)'ın huzuruna alınmışlardır. Onlar adeta bir kez daha Allah'ın birliği hususundaki mukavelelerini canlarıyla yenilemişlerdir.

Bu sebeble, mü'min kullar, Allah'ın dostluğunu kazanabilmek ve kutlular kervanına dahil olabilmek amacıyla, Allah (cc)'dan cihad için önderlik yapacak evlâtlar istemişlerdir. İla-yı Kelimetullah uğruna fetihler, bu evlâtlar sayesinde kazanılmıştır. Çünkü, Allah (c.c)'ın nusreti, inançlarından dolayı bedellerini canlarıyla ödeyenlerin üzerindedir.

Cihad, müslümanlar için samimiyetin işareti ve faziletlerin en büyüğüdür. Allah'a teslimiyet ve sadakatin nişanıdır...

Çocukların kendilerine örneklik edecek kimselerden öğreneceği sayısız şeyler vardır. Rehberler kulluk bilinciyle hareket ettikleri takdirde, çocuk, kimliğini daha çabuk ve kolay kazanacaktır. Çocuğun kimlik oluşumuyla ailenin ya-

şayışı doğrudan ilişkilidir. Anne-babanın tavrı ve yaşayış şekline göre çocuk; onlara bakarak bir tavır geliştirir.

Müslüman aileler içinde bulundukları sosyal çevre, eğitim, basın gibi durumlar hakkında çocuklarına bilgi vererek onlara konu üzerinde konuşarak, tartışarak bilgi vermek suretiyle duyarlılık kazanmalarını sağlarlar. Çeşitli cemaatler arasında bulundurarak onları iyi ve eksik taraflarıyla değerlendirme fırsatı tanır. Sömürü odakları ve yozlaşan pek çok duruma parmak basarak nerede nasıl ne yapılması gerektiği hususunda çocuğa sorumluluk duygusu aşılanır, Yaşamında önemli bir yer tutacak olan mücadele-

hayatin temel dinamiğini oluşturur. Müslümanın mücadeleden uzak kalmasının insanlığa da uzak düşen bir cehalet olduğu kavranır. Dünyanın bir oyun ve oyalanma yeri olmadığı şuurunu geliştirerek, Kur'an-ın ahkâmına sımsıkı sarılır. Allah rızasını kaybetmek korkusu ve O'nun rızasına kavuşmak ümidi arasında kulluğa hazırlanılır.

Çocuk kulluğun yeterlilik özelliğine sahiptir. Onda yaşamı boyunca içte ve dışta mikro ve makro planda sürekli mücadele ve engelleri aşma motivasyonu vardır. Allah'ın önerdiği metodlarla yetiştirildiği takdirde müslümana özgü bir yol tutarak nefsi ve beşeri akımlara karşı dirençli ve bu direncinde yeterlidir. Allah'a kulluğun temel öğelerinin mal ve can ile nefsi Allah'a satmak olduğu bilinerek dinin bu mantığı ile hareket edildiğinden çocuk bağış ve fedakarlığın son aşamasına kadar dine hizmeti herşeyin üzerinde tutmayı ve hertürlü zorluğa katlanmayı "kul" olarak göze alacaktır. "Kul" bir deneme ve sınava tabidir. "Yoksa siz, sizden öncekilerin durumu başınıza gelmeden Cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuştu, öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve onunla birlikte inananlar; -Allah'ın yardımı ne zaman" diyecek olmuşlardı iyi bilinki; Allah'ın yardımı yakındır"⁽¹⁾

"İnsanlar, çetin bir imtihana tabi tutulmadan (bela ve

musibetlere maruz kalmadan) sadece biz de iman ettik demeleriyle mi bırakacaklar? (Öylemi zannediyorlar?) Biz öncekileri çetin imtihana tabi tuttuk, (Bu ilahi, değişmez bir kanundur.) Allah davasında sadık olanları da davasında yalancı olanları da elbette biliyor. (Onları ortaya çıkartacaktır.)”(2)

Kulun yaratıcıyla yaptığı bir sözleşme, mukaveledir cihad kulluğun en tabii gereğidir. Allah'ın hükümlerinin koruyucusu ve takipçisi olarak kulun vazifeden kaçınması Rab ile kul arasındaki başta yapılan anlaşmaya sadıkkalınmadığını gösterir.

“Halbuki; sizden öyle bir cemaat bulunmalıdır ki; (onlar herkesi) hayra çağırınsınlar, iyiliği emretsinler, kötülükten vazgeçirmeye çalışsınlar, işte onlar muradına erenlerin ta kendileridir” buyrulur.(3)

Murada ermenin, saadet ve zaferin sevincini tutmanın yolu kulun dünyalık meşguliyetleri araç, Allah'ın dininin yeryüzünde hakimiyetini amaç bilmesine bağlıdır. Bakınız ki, ne büyük iltifat; “Allah yolunda gerektiği gibi cihad ediniz. Allah dinini muzaffer kılmak için (ey Peygamber ümmeti) sizi seçti.”(4)

Seçilmiş bir ümmet olarak mücadele için pratik sahada acaba ne kadar yol aldık? Düşünmek zorundayız. Yaşam biçimimizde hangi değişikliklere yer verdik? Allah için en sevdiğimiz hangi malımızdan tasadduk ettik? Dinimizin menfaatini hangi tercihlerin önüne aldık? Dinimizin emir ve yasaklarını duyurmak için nasıl bir çaba sarfettik? Dinin etrafını saran fitnelere karşı nasıl önlemler aldık? Mücadelede hangi güçlüklerle karşı karşıya kaldık? Hayatımızda mal ve canımızdan çaba ve enerjimizden ne kadarını Allah için harcadık?

İnsanın önünde iki seçenek var. Cennet ve Cehennem, Ve insan ne tarafa yöneleceğine kendisi karar verecektir. Kulluk görevi üstleniliyor ise, nefsimiz ve ümmetin kurtuluşu bizi Allah'ın rızasına ulaştıracaktır. Yerimizi belirleme

miş isek eğer, bu durum bizim denenmeye ve sınanmaya hazır olmadığımız anlamına gelmektedir ki, biz ne malımızı ve ne de canımızı kıyıp ortaya koyma cesaretine sahip olmadığımızı söylemek isteriz. Böylece gayretimiz ekonomik seviyemizi yükseltmek ve toplumda suya sabuna buluşmadan tehlikelerden uzaklaşmaktır. Oyalanmak için ise dünya gaileleri bize yeterli ve sevimli gelmektedir. Böyle yapanlar için: "Deki, eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileniz, elinize geçirdiğiniz malları, kedadından korktuğumuz bir ticaret ve hoşunuza gitmekte olan meskenler sizi Allah'tan, onun Peygamberinden ve Allah yolunda yapılacak cihaddan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleye durun. Allah fasıklar-güruhunu hidayete erdirmez."⁽⁵⁾

Kul, mücadele sahasında dcnenmek istemekle kulluğunu ispatlamalıdır. Kul zorluklardan, meşakkatlerden kaçmakla Rabb'in hoşnutluğunu terketmektedir. Heva ve heveslerini, dünyevi menfaat ve gaileleri kulluğun üzerinde tutanlar zorluk ve sorunlardan kaçanlar yaşadıkları toplumda insanlara kılavuzluk yapmak yerine hiçbir değişikliğe çalışmadan topluma entegre olanlar, dünyanın geçici menfaatlerini ahiretin kalıcı menfaatlerine değişerek Rabb'in Rahmetinden uzaklaşıp kendini ve evlâdi iyalini ateşe atanlardır.

Aile çocuğunun zihinsel ve bedensel yeterliliğe sahip olduğu bilinciyle onu kulluğun gereğine hazırlamalıdır. Bu yeterlilik çocuğun en üst seviyeye Ahşenü Takvim'e ulaşmasına ve kulluğun zorunlu fedakârlığı mal ve can ile mücadeleye onu motive etmelidirler. Çocuk zihni kulluğun realiteleri üzerinde yoğunlaştırıp tüm ilgilerini bu merkezde toplamaya alıştırılmalı ve onun gözü önünde cihadın hazırlığı ruhi ve maddi anlamıyla yapılmalıdır. Ne mutlu dar-ül küfrü dar-ül İslâm yapmaya çalışan, bu uğurda canıyla malıyla cihad eden ve cihad etmek için sırada bekleyenlere...

Ab- Aile içi Tavrılar (Hak ve Sorumluluklar)

Ailede hak ve sorumluluklar şikkımızın ağırlık kısmı anne ve babayı konu edecektir. Anne ve babanın fitratın korunması, kabiliyetlerin gelişimi, çocuğun belli bir istikamete yönlendirilmesi ve iyi alışkanlıkların edinilmesinde önemli bir payı vardır.

Çocuğun fitraten sahip olduğu iyiliklerin yanısıra sonradan kazanılacak arizî huylarda vardır. Fitrat her ne kadar temiz ve dine meyilli ise de yanlış eğitim metodları ve kötü çevre şartları çocuğu kötülüğe sevkedeabilmektedir. Sonradan edinilecek kötü huylar ve fitri sapmalar çocukta dengenin bozulmaya başladığının habercileridir. Anne ve baba ağlamaya başlayan çocuklarının kendilerine ihti-

yaç duyduğunu anlarlar. Bu sesle haberi alan anne harekete şevkolunur. Karnı acıkan çocuğun karnının doyurulması bozulan biy olojik dengenin sağlanması için bir gayrettir. Annenin yavrusunun ağlama nedenini bilmesi açlık duygusundan haberdar olması ve bir girişimde bulunması ne kadar elzemse, çocuğun huy ve karakterinde meydana gelen menfi sapmalarda da aynı şekilde annenin devreye girmesi gereklidir. Bu sebeple, çocuğun biyolojik ihtiyaçlarının giderilmesinde olduğu kadar davranış biçimlerinin de kontrol altına alınması bir o kadar önemlidir.

Anne ya da baba amaca varmak için ne yapması gerektiğini, nasıl bir yol tutmasının lazım geldiğini bilmelidir ki; çocukta sonradan hasıl olan arizî huyları gördükleri an onu doğrultabilsin, düzeltebilsinler. Çocuğun günlük bakımı nasıl bir takip ve disiplini gerekli kılıyorsa aynı şekilde ruhsal bakımına da itina edilmelidir. Bunun için de hem anne ve baba, hem de eğiticinin dinini ve insanın yaratılışını iyi kavraması gerekir.

Bugün çocuk psikolojisi çocuğun gelişme süreci içerisinde davranış biçimlerini, zihinde geçen bilinç olaylarını, çevreye olan ilişkilerini yorumlamaktadır. Ancak yabancı eğitici veya bilim dalları insanı yalnızca organik bir varlık olarak tanımladıkları, din ve ruhu bilim dışı bıraktıkları içindir ki, uygulama, araştırma ve deneylerden alınacak sonuçların netice vermesini beklemek yanlış olacaktır. Çünkü topluma yön veren ahlâk ve hukuk kuralları, kanunlar beşeri düzenlemelerdir. Bu da Allah'ın hükmüne terstir. Fıtrata muhalif olmakla insandaki denge ve intizamı bozucudur.

Psikolojinin insanı yaratılışını konu edebilmesi için önce Yaratıcıyı tanıması gerekir ki insanı tanıma, fıtratın özelliğini bozmadan onu keşfetme ve düzeltme şansına sahip olabilsin.

İnsan davranışlarına yönelik bilim adamları ve eğiticilerinin özellikle akılcılık yolunu takip ederek bulguları-

nın doğru olduğunu iddia etmeleri onların doğru yolda olduklarını göstermez. Bir şeyin doğru olabilmesi için Kur'an'ın doğruluk ilkelerine uygun olması gerekir. Kişinin aklına birşeyin uygun olması, o yöntemin doğru olduğunu göstermez.

“Gerçekten bu Kur'an en doğru yola iletir...” “Kim yola gelirse kendisi için yola gelmiş olur. Kim de saparsa kendi aleyhine sapar...”⁽⁶⁾

Anne baba çocuğuna sahip oldukları kabiliyetlerle değerlendirip akli seviyesini dikkate alarak davranmak yoluna gitmelidir. Çocuk yapabileceklerinden sorumlu tutulmalıdır. Eğer çocuk aşırı yükleme ve zorlamalara tâbi tutuluyor ise bu onun normalde yapabileceklerine de engel olacaktır. Çocuğun kabiliyeti dışında zorlanması adaletsizliktir. Doğuşta getirdiği kabiliyetler eğiticinin davranışlarına yön vermeli, özellikleri korunmalıdır. Aksi takdirde çocuğa gücünü aşan istidatların kazandırılmaya çalışılması çocuğun başaramamak korkusuyla sorumluluk almaktan kaçmasına yol açacaktır.

Çocuğun davranışları denetlenecek, iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin yargıları dini inanışımıza göre verilecek, çevre unsurları ve etkenler üzerinde durulacak, gide-rek anne babanın yaptığını çocuk taklit ederek herşeyi öğrenecek, tanıyacak vahyi düzene uymayı öğrenecektir. Başlangıçta rastgele yaptığı birçok hareket sonraları şuurlu hareketlere dönüşecektir. Müslüman bir ailede çocuk müslümanca yaşamayı öğrenecek ve iyi muamele ile sâfiyeti korunacak ve duyguların disipline edilmesi sağlanarak ahlâki gelişimi normal inkişafını gösterecektir.

Çocuğun yaratıcısını sevmesi, tanıması ve halifelîğe hazırlanması anne babanın asıl sorumlu olduğu durumdur. Bu konuda Resulullah:

“Hepiniz çobansız, idare ettiklerinizden sorumlusunuz.”⁽⁷⁾

‘Adam kendi evinde bir çobandır ve koruyup götüğü şeylerden sorumludur. Kadın da evinde bir koruyucu çobandır ve korumakla yükümlü bulunduğu şeylerden sorumludur.’ buyurmaktadır.

İslâm hükümlerine göre bildirilen âile yapısında; fertlerin bir arada huzur içinde yaşamalarını sağlayan kuralları vardır. Dinimiz iki insanın bir arada yaşadıkları müddetçe meşru hükümlere riayet etmelerini istemektedir.

Neslin devamı ve fertlerin huzuru için en ideâl yer olarak bilinen âile yapısı, tarafların harama girmemelerini ve tehlikelere mâruz kalmamalarını sağlamaktadır. Kadın ve erkek, bir çok hususlarda birbirleriyle yardımlaşarak, bir bütün teşkil ederler.

Yuvarının huzur ve sükûneti için, her türlü tedbir yolları gösterilmiştir. Fertler bu ihtara uyarak, haram durumların hepsini terkeder, birlik ve beraberliği bozan kötülöklere, müsamaha ve rızâ göstermezler. Bu davranışlarla fertler, dayanışmayı, emniyeti, sadâkati, muhabbeti ve âile sadetini bozan, huzuru içerden ve dışardan tehdit eden bütün yıkıcı hareketlerden korunmuşlardır.

Diğer taraftan, İslâm gerçeğine kayıtsız davranan âileler ise, mevcut imkânlardan faydalanamamaktadırlar. Ve dâimî surette huzursuzluk ve tehlikelerle kucak kucağıdırlar.

Fertler hakikatlere lâkayt ve şuursuz davrandığı müddetçe âile yapısına dışardan gelebilecek tehlikelerin en büyüğü taklitçiliktir. Bu durum, fertleri en kısa zamanda tesiri altına alarak, köleleştirir.

Giyimimiz, zevklerimiz, yeme-içme âdâbımız, oturmamız, kalkmamız, eğlencemiz, oyunumuz, sporumuz, evlilik usûlümüz, ev düzenimiz, tavrımız ve hareketlerimize varıncaya kadar hergün biraz daha kendi bünyemizin sâfiyetinden koparak, yozlaşmaya başlarız. Bu durumda insan âdeta makinalaşmakta ve başkalarının idaresiyle kullanılır araç haline getirilmek istenmektedir. Ve bizim kompleks

sahibi, taklitçi âilelerimiz, ilimde fende, teknikte değil de yalnızca eğlencede, modada, basit ve kolay olan her şeyde bunu yapmaktadırlar.

Batı ülkelerinin örf ve adetlerine, hızla değişen kötü ahlâk seks, eğlence ve dans kurallarına, zaman icabı diyerek ilericilik adına ayak uydurmaya çalışan âilelerimiz, kendi yaşayış tarzlarında hiç bir şekilde muvazene (denge) sağlayamamaktadırlar. Bu sebeblerle nesiller arası anlaşmazlık ve geçimsizlikler meydana gelmektedir.

Bu arada gençlere ve cahil kesime kitap, dergi, magazin vs. yoluyla basın ve TV’de örneklenen maceralar, ahlâksızlıklar, zinâ çeşitleri, övülerek gayrı meşru hayat cazip gösterilmekte ve onların yaşayışına özendirilmektedir. Dolayısıyla âiledeki fertler arasından kendi durumlarına kanaatsizlik, başkalarına benzeme tutkusu, haset, kıyaslama, tamah ve hırs duygularının tahrikiyle çeşitli maceralara atılmak isteyenler çıkmaktadır. Netice itibarıyla lüks, gösteriş, iyi giyim, para, zenginlik fırsatları aranmakta, insan hayatını mahvedecek büyük risklere girilmektedir.

Kime ait olduklarını bilememenin...

Yaşama san’atını idrak edememenin...

Neyi gaye edineceğini düşünmemenin.... Şaşkınlığıdır bu.

Türkiye genelinde boşanma sebeblerine bakıldığı zaman, eşlerin birbirlerini ahlâksızlıkla suçladıkları görülmektedir. Boşanma talepleri, zinâ isnadıyla, evi terkle açılmakta ve bu durum ikinci ve üçüncü derece boşanma sebepleri arasına girmektedir.

Âile yapısındaki huzur ve emniyeti yok eden ve dengeyi bozan durumlar, helâl ve haram çizgisi üzerinde görülen düşüş ve çıkışlardır... Ayar bozukluğudur.

Dengeyi temin edebilmek için îman ve akla müracaat edilir. Faydalı ve zararlıyı, meşru ve gayr-i meşruyu, hayır ve şerri, hak ve bâtılı birbirinden ayırma özelliğini insana kazandıran akıldır. Akla yön veren iman, insana hangi yola

gidileceğini bildiren ise dindir.

“And olsun size bir kitap indirdik ki onda sizin için gerekli olan öğütler vardır. Hâlâ akıllanmıyacak mısınız?”⁽¹¹⁾

İstikametini iman esaslarından almayan aklın her şeyde olduğu gibi, tek başına devamlı ve sağlam bir sosyal yapı olması gereken âileyi meydana getirmeye gücü yetmez. Âhîret düşüncesine dayalı olmayan hiç bir kurum devamlılığını garanti edemez. Her zaman fertlerin birbirine ihanet tehlikesi mevcuttur. İsyanın, kanaatsizliğin, tecavüzün, haram işlemlerin, tertibin, yalan ve endişenin bulunduğu yerde ise emniyet yoktur.

İmâna sadâkati terkeden fertlerin âile hayatında, iş ve çevre ilişkilerinde, kötü tertibler sahte sözcükler ve çirkin olaylar başgösterir. Bu itibarla, Allah (cc)’a iman etmeksizin aklı dengeden tutarak, ahlâkı, canı ve nesli korumak imkânı bulunmamaktadır.

“Beden, canlılığını nasıl ruhtan alıyorsa, insandaki ruh da hayatiyetini Allah’a itaatten almaktadır. İnsanla ruhun arasına girerek, hayatı zindana çeviren, zehir eden, imansızlıktır. İnsan, küfrün alışkanlıklarından yakasını kurtardığı ve Allah’ın nuruna kavuştuğu an emniyet, huzur ve hürriyet bulur, yeniden hayata döner, Allah (cc)’a yani gerçek sahibine teslim olur.

Küfrün ise âile fertleri ve çocuk üzerindeki tesiri, tehlikeli bir karakter taşımaktadır. Her ne kadar materyalist muhitlerde zaman icabı, iş gereği, ilericilik ve meslek hayatının başarıları gibi, değişik ifadelerle küfür kamufle edilerek, makûl ve câiz gösterilmeye çalışılsa da, engellenemeyen bir durum vardır: Huzursuzluk! Bu muhitlerde:

yalan yere yemin, riyâkârlık, aldatmak, zinâ, içki, kumar gibi kötülöklere mübah gözüyle bakılıp, normal muâşeret usulleri olarak kabul edilmektedir. Halbuki, ahlâksızlık, gasb, ahde vefâsızlık, ihânet, tecavüz gibi ufak-büyük

her türlü gayr-i meşru durumlar, âile ve ictimâî organizmanın sıhhatine tamamen aykırıdır. Ne yazıkki, zamanımızda küfür desteklenerek Allah'a şirk ve isyan, kurallarla, mazeretlerle genelleştirildi. Toplumun yararına, dini yaşayışına, ahlâk kurallarına ters düşen bu durumlar, gelenek haline getirildiler. Duruma paralel olarak da gizlenmesi mümkün olmayan huzursuzluklar devam etmektedir. Sinir krizleri, çeşitli buhranlar, cinayetler, intiharlar, uyuşturucu kullananlar ve boşanma vak'alarının, küfürle birlikte süratle artışına tanık olmaktadır.

Bütün bu tehlikeler içerisinde çocuk sıcak ve huzurlu bir yuvanın vereceği her türlü imkândan yoksundur. İstikrarlı bir hayatın sağlayacağı bütün nimetlerden, sevgiden, muhabbetten, güven duygusundan uzak olarak yaşayacaktır. Sorumluluğunu kimsenin üzerine almadığı, tehlikeler içerisinde korunmasız ve çaresiz bırakılmış çocuk, kendisine güven duyabileceği kimseyi tanımayacak... Korku, endişe, tehlikeler içerisinde perişan olacaktır. Âile huzursuzluklarına sebebiyet veren içki, kumar, zina gibi illetlere tutulmuş insanların çocuklarına verebileceği bir değer olmamaktadır. Kin, nefret, isyan, kavga, açlık ve sefalet büyük küçük herkesin birbirine duyması gereken sevgi ve saygıyı yok etmektedir. Böyle bir âile içerisinde yetişen çocuğun ise ruh sağlığı bozulmaya meyillidir.

Hukukun gözetimi şefkat ve merhamete dayalı muamele:

Allah'a, Resulüne itaat eden âile bireyleri için insanların birbirine huzursuzluk vermesi özellikle çocuklara zulmedilmesi söz konusu değildir. Büyükler şefkat ve merhametle muamele etmek, küçükler onlara karşı saygılı davranmakla görevlidirler. Birbirlerinin hak ve hukuklarını gözetmek ve itaat etmek zorundadırlar. Bu karşılıklı hak ve görevler ise, huzur ve emniyeti doğurur. En mükemmel yaşama biçimi bu şekilde tavsiye buyurulmuştur. Allah'ın nizamı dışında insanları zenginlik, soy, nesep, para, içki te-

mize çıkarmamakta ve mutlu etmemektedir. Allah'ın koymuş olduğu hükümler âilenin ve cemiyetlerin huzur ve emniyetleri içindir.

İslama kafasıyla, gönlüyle, düşüncesiyle, söz ve davranışlarıyla tâlip olan kimseler dinin gereğini yerine getirirler. Güzel davranışlar güzel neticeler doğurur. İşinde, görevinde dinin koyduğu ölçü esas alınır. İslâm'ın verdiği ölçüyü esas almayan âile hayatı ise, serâba benzemektedir. Zaman zaman mutlu olunsa, dahi, bu anlar deniz üstünde parlayıp sönen şu'le gibidir. Bir anda kayboluverir. Huzur ve emniyet dâimî olmamakta ve hatta fertlerin beraberliği geçici ve tehlikeli olmaktadır.

Âyetler tehlikeleri ihtar ederek dâimi surette insanı düşünceye ve akıllı davranışlara sevkirmektedir. Felaketlere engel olmanın, küfre girmemenin yollarını göstermektedir. Müslümanlar bu hükümlere yaşayışını tanzim ederek, sünnet âdâbıyla muamele ederlerse, ancak âile ve çocuk için mutluluğu temin edebilirler. Âile reisi idarecilik vasfını birliği temin için kullanır. Eşi ve çocuklarının huzurunu ön plana alır. Dünya menfaatlerini nihâî (en son) gaye olmaktan çıkararak âhiret düşüncesine öncelik verir. Âhiret düşüncesinin muhakemesi ile maddenin ve bedenin hırs ve tutkusundan kurtulan insanlar, mânevi nimetlere, dünya ve âhiret saadetlerine kavuşurlar. Âilede iç huzur artar. Böylece bir arada olmanın anlamı değer kazanır.

Hükmünde hikmet sahibi olan Rabbül Alemin Tevbe Suresi, 71. Ayette bu hususu şöyle bildirmektedir. “Mü'min erkekler de mü'min kadınlarda birbirlerinin dostları ve yardımcılarıdır.”

Bu konuda Bediüzzaman Hazretleri, eşlerin arasındaki muhabbetin alâka ve münasebetin yalnızca dünyaya münhasır olmadığını belirterek, bu beraberliğin âhiret hayatında da devam edeceğine dikkati çekmişlerdir.

“Şer'an koca, kadına küfûv olmalı, yâni birbirine münasip olmalı. Bu küfûv ve denk olmak, en mühimi diyanet noktasındadır. Ne mutlu o kocaya ki, kadının diyanetine bakıp taklit eder, refikasını, hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.

Bahtiyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp “ebedi arkadaşımı kaybetmeyeyim” diye takvaya girer.

- Âile kavgaları

Âile içerisinde zaman zaman kaçınılmaz hale gelen karı-koca kavgaları vardır. Ekonomik, sosyal, âilevi ve ruhsal huzursuzlukların sebep olduğu bu kavgaların, çocuklar önünde olmamasına dikkat göstermek gerekmektedir. Çoğu zaman bu kavgalar ciddi bir meseleye dayanmadığı halde yine de önlenemez. Tatlı tatlı konuşurken, konu münakaşaya çevrilebilir.

Panik ve öfkeyle ortalık bir anda soğuyuverir. Hiç olmadık yerden huzursuzluk patlak verir. Yerine dikilmeyen bir düğme, tamiri ihmal edilmiş bir musluk, dışarıda fitne kasdıyla söylenilmiş bir söz, sinirleri bozacak ufak bir hareket, büyük bir olay haline geliverir. Söz düellosuyla başlayan ağız kavgası hızlanarak, karşılıklı hakaretlere çevrilir. Biri kendini savunurken diğeri onu mat etmeyi düşünmektedir.

Halbuki insanlığı öğrenmenin, Peygamber ahlâkına sahip olmanın yeri, âiledir. Burası emniyet ve huzur telkin eden bir mahaldir. Bu huzur ve emniyet mahalli imha edilerek bozulduğu zaman, herşey tarü-mar olur. İnsanlar da, eşyalar da, çocuklar da.

Çocuklarımızın küçücük beyinleri, gözüyle gördüğü, kulağıyla işittiği şeylerin tesiri altında kalır. Henüz neyin doğru ve neyin yanlış olduğunun farkına varıp, idrak süzgecinden geçiremeyeceği için, alışkanlıkları ancak âile içindeki yapılanlar olacaktır. Büyüklerin yapmış olduğu davranışları aynen benimseyecektir.

Çocuk gözünde ona en yakın model ve örnek, anne ve babasıdır. Anne ve babanın birbirlerine hakaretle, hatâ ve kusurlarını ortaya koymaları, kendilerini basite indirecektir. Eksik taraflarını sergilemeleri, birbirlerinden ulu orta yakınmış olmaları, pişmanlıklarını haykırmaları, kendi kendilerinin kusurlarını ele vererek, çocuğun gözünde aşağılanacak bir duruma düşmelerine sebebiyet verir. Sık sık tekrarlanması halinde ise, çocukta, onların daha hatâlı olduğu kanaati tamamen yerleşerek, bu durumu kendi isteklerini kabul ettirebilmek için araç olarak kullanmaya yeltenme meylini doğuracaktır. Böylece çocuk, yetersiz bulunduğu anne ve babayı istisna ederek, isteklerini yerli yersiz arzularını alabildiğini artıracaktır. Birine yaptırmak istediğinin reddi halinde, öbürüne başvurarak, birini yerip, diğerini överek, ikili oynamayı öğrenecektir. Yâni çocuk, iki yüzlülüğe, münâfikane davranışlara alıştırılarak, anne-baba onu bu duruma teşvik etmiş olacaktır. Olay çıkarmak, şantaj yapmak, büyüdüğü zaman hemen aklına gelebilecek şeylerdir. Aynı hatalı davranışlara, evlendiği zaman onun da başvuramayacağını kimse kestiremez.

Aklı başında davranış usûlü ise, dinî eğitime ihtiyaç duyurur. Hareketlerinde denge kurabilen, el ve diliyle edebine sahip olabilen insan, ancak iyi bir müslüman, iyi bir âile reisi ya da iyi bir hanımdır. Kusur ve hataların söylenmesinde, iki taraf için de tek çıkar yol, hakareten kaçınılmasıdır. Teşhir etmekten, sövüp saymaktan, yermekten daha inandırıcı iknâ tarzları da vardır. İki insanın birbirine yakın olması, karı-koca olması, karşılıklı hakareten daha çok sakınmayı gerektirir.

İnsanın kendine duyduğu ve hareketlerine hakim olması, kendine olan saygısı yanında, diğer insanların da haklarını koruması, sorumluluğunun idrakinde ve her işinde Allah rızasına uygun davranışlar içerisinde bulunması, onun ahlâklı insan olduğunu gösteren en mükemmel ölçülerdir. İnsanı zincire vuran cehâlettir. Dünya azgın delillerle

dolu olduğu bir günde, ruhlara şifâ olan, Kur'an-ı Kerîm ve onun ahlâkını üzerinde taşıyan Hz. Muhammed, kâinatı huzur ve sükûnete; güzel ahlâk nümûneleriyle kavuşturmuştur. Günümüz dünyasının en ünlü sosyologlarını, psikiyatri ve pedagoji uzmanlarını hayretler içerisinde bırakan İslâmın ruhu geçmişte en vahşi insanları bile islah edip, necip bir ümmet haline getirmişti. Daha sonra her biri, güzide bir insan olarak, nesillere muallimlik vazifesi yapmışlardır. Beşere yapabilecek en büyük ikram İslamiyetin tebliğidir.

İslâmî eğitim, öğretim sisteminde ve ahlâk anlayışında ise, insanların birbirini yermesine, hakarete, alaya, horlanmaya yer verilmemiştir. Bu sebeple en vahşi kaabiliyet-tekiler, en munis huylara sahip olarak alçak gönüllü ve hoşgörülü olmayı bilmişlerdir. Bu gerçeklerden yola çıkarak çocuğun iyi ve temiz duygularını geliştirmek, anne ve babanın görevidir. Çocuğu kişisel ve sosyal olgunluğa erişirecek en mükemmel müessesenin âile olduğu unutulmamalıdır.

Ac- Âilenin Çocuğa İhtiyacı

Evlilikte asıl gaye yeryüzünde “La ilâhe illallah” diyecek davetçilerin sayılarının artmasıdır. Sünnet adabına uyarak evlenen insanlar hayırlı evlât sahibi olmayı arzular ve bu konuda Allah’tan yardım talep ederlerken Ayette ihtar edilen anlamda hedefin tayininde de mutevazi davranmazlar. Evlatlarının liderlik; önderlik vasfına haiz olmasını isterler.

“Onlar ki, Ey Rabbimiz derler, bize zevcelerimizden ve nesillerimizden gözlerimizin bebeği olacak iyi insanlar ih-san et! Bizi Allah’a karşı gelmekten sakınanlara önder yap!”⁽⁹⁾

Peygamberimizin evliliğe teşvikiğe uyarak ne istediğini bilen insanlar için “insan” ve “insan yavrusunun” ayrı bir önemi vardır. Bu insanlar, insan olmanın şerefini tak-tir edebilecek kapasiteye sahiptirler. Zira Allah (c.c) bildiriyor.

“Andolsun! Biz insanoğullarını şerefli kıldık; temiz şeylerle onları rızıklandırdık. Yarattıklarımızdan pek çoğundan üstün kıldık.”⁽¹⁰⁾

Yaradılış itibariyle üstünlük ve şerefin insanoğluna ana rahmine düştüğü andan itibaren lûtfedildiği bir gerçek. Bir damla nutfeden kan pıhtısına, kan pıhtısından bir parça ete ve sonra kemiğe bürünen insan yavrusu, ana babaya yaratıcısı tarafından ilahi ve olağanüstü bir hediyedir. Çocuğun anne karnında en ideal ve yaşama en uygun şartlarda gelişerek, hayata elverişli hale getirilmesi, Allah'ın takdiriyledir. Dünyaya geldiği andan itibaren emânet kabuledilen çocuk, âileyi büyük bir sorumluluk altına sokar. Buna mukâbil, anne baba, şefkat ve merhamet duygularının gelişmesiyle, çocuklarına büyük bir sevgi ve fedakarlıkla bağlanmaktadır.

Özellikle de kadının fizyolojik-psikolojik yapısı doğma bir gereksinme gözüyle bakılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Her halukârda bütün fitrî dürtülerle çocuğa ihtiyaç duyan bir varlık için doğum bir lûtuftur denilebilir. Özellikle de Müslüman kadın çocuğun yaratılışını ve ümmet içerisindeki yerini iyi değerlendirebiliyor ise çocuk onun için en büyük değer olacaktır.

Anne ve babaya çocuğun varlığı belli bir mesuliyet yüklediği içindir ki, anne ve baba sorumluluklarını işin başında bilmek, öğrenmek zorundadırlar. Özellikle dinî terbiye, güzel ahlak, isim, meslek edinme, evlenme gibi önemli hususlarda yol göstericilik, rehberlik eden anne baba ahiret düşüncesine göre kendilerini kritiğe tabi tutmak zorundadırlar. Çocuklarına iyi bir terbiye verdikleri takdirde arkasından kapanmayan bir hasenat defteri, kendilerini Fatihayla anacak bir evlat, ve hatta buluğa ermeden ölen çocuklarda varsa kendileri için bir şefaât talebçisi kazanmış olacaklardır.

Ad- İslâmî Ümmet Yapısının Çocuğa Bakışı

Ailenin çocuk isteğini teşvik edici bir diğer etken de soyun devamını sağlamaktır. Ancak buradaki soy kavramının kaba kuvvetin artması gibi bir anlam taşımadığı ve

soyla övünme gibi cahili bir amaca yönelik olmadığı bilinmelidir. Evladının varlığının şükre değer bulunmasının asıl önemi onların sapıtanlardan olmaması için terbiyesine çalışmaktır. Yoksa çocuğa dinî keyfiyet kazandırılmadıkça ailede mal ve nüfus temini için çocuk sahibi olmakla övünüp, böbürlenmek cehalet alametlerindendir. Sevgili Peygamberimizin Hadisinde “Evlenin, çoğalın, kıyamet günü sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı iftihar edeceğim” buyurması evvela ona layık ümmet olmanın özelliklerine sahip olmamızı gerekli kılar. Ve iftihar edilecek keyfiyetlere sahip olunmasını işaret buyurur.

Dünyada tek bir fitne kalmayınca dek sürecek mücadeledede yerini alabilecek evlatlara ihtiyaç duyduğumuzu evlat yetiştirirken de maksadımızın bu olduğunu bilmemiz gerekecektir. Hatta dikkate alınacak husus ilâhî kelimetul lah olmalıdır. Müslüman aile kendi bencil duygularına cevap vermekten öte, çocuğunu Din-i Mübin için şahadet üzere eğitmelidir. Yoksa ailede ekonomik açıdan kendini sağlam almak, yerini belirlemek yada salt geleneğe dayalı çocuk doğurmuş olmak için çocuk sahibi olmak yanlıştır.

Ailevi tedbirler arasında, çocuğun canı, malı, ırzı, meskeni tecavüzlerden korunmuştur. Bunların dışında hürriyetlerin en büyüğüne, hakların en değerlisine sahip olan insan “Lâ ilâhe illallah” diyen insandır ve bu durumda insan, İslam’a göre, “ne ferdin malı, ne de cemiyetin kölesidir.” O yalnızca yaratıcısına ait ve yeryüzünün şerefli bir misafiridir.

Ancak, insanlarımız inançlarından uzaklaştıkça, kendi insanî, fitrî değerlerine yabancı kalmışlardır. Bu sebeple de yaratıcısına ve kendisine saygısını kaybeden insanlarımız, kendi yavrusuna ihânet edebilecek kadar da merhametsizliğe düşmüşlerdir. Câhilîyet devrinde olduğu gibi, garip ve zelil bir namus telâkkisi veya rızık endişesi ile çocuklarını öldürenler , bu gün de aynı cehaleti tekrarlamaktadırlar.

Dün, fahişe olacak veya rızkı yetmeyecek korkusuyla yaşama hakkını toprağa diri diri gömülerek kaybeden çocuk, bugün de yine fakirlik endişesinden dolayı, aynı duruma mâruz kalmıştır. Konuya öylesine yabancı ve lâkayt insanlarımız vardır ki, bu sebeple hastahane ve kadın doğum doktorları, hiç durmaksızın bu işi yapmakta, toplu halde bu suça iştirak etmektedirler.

Hüküm ise açık,

“Fakirlik yüzünden çocuklarınızı öldürmeyin”⁽¹¹⁾

“Onları da sizi de biz rızıklandırırız. Hakikat, onları öldürmek büyük suçtur.”⁽¹²⁾

Müslüman etrafında olup bitenlere karşı kayıtsız olmamalıdır. Zorlu bir propaganda ile Batı, müslümanların nüfusunu azaltmayı, nüfusun sağlayacağı gücü kırmayı amaçlamaktadır. Müslüman aile bu çarpık görüşlere karşı ümmetin çokluğunun esas alındığını bilmelidir.

Konuya temas edildiğine göre, azl ve kürtajın farklılığını belirtmekte fayda var. Azl, cinsi birleşmede, meninin rahme varıp aşı yapmasını önlemek için alınan tedbirdir. Bu tedbire cevaz verildiği ve aşıdan bazılarının bunu yaptığı bilindiği halde, kürtaj çok farklıdır. Kürtaj, ana rahmine düşmüş çocuğun, tıbbî müdahale ile yok edilmesidir. Kürtaj da, teşekkülü belirlenmiş, cinsiyeti sınıflanmış çocuklar, rahimden sıyrılarak parçalanmaktadır.

Kürtaja, ancak anne sağlığını tehdit eden durumlarda başvurulabilir. Ve bunun dışında, kürtaj olayı bir cinayettir. Hanımına çocuk aldırması için rıza gösteren kocada katil suçuna ortak olmuş kabul edilir.

Hayatı veren ve rızkı tayin eden Allah, Ganîdir. İsteyene istediğini ikram ile zenginleştirir. Merhametlidir, ihşan eder. O’nu emrinden ve takdir ettiğinden dolayı, tahkir ve tenkit etmek, kulluğu zedeleyen bir durumdur. Kula ancak “âmennâ” demek yaraşır. İşine ve idaresine karşı gelen asi kula, aynı zamanda Allah Gazab edicidir. Çünkü O, kâinatı genişletmeye ve rızkı çoğaltmaya muktedirdir.

Hayatı veren O, rızkı veren yine O'dur. Bu gerçeklerin dışında, hâlâ nüfus artışı ve açlık hezeyanlarına kapılanlar. Allah (c.c)'ın Kudretini hâşa tenkit etmektedirler. Açlık problemi nüfus artışından değil, Allah'ın verdiği nimetleri israf etmek ve adaletsizce paylaşılmasındandır.

Çocuk ailenin psikolojik, fizyolojik gereksinimi ve ahi-ret düşüncesine bağlı olarak olan beklentilerini gidermeye yönelik olduğu kadar, ümmetin ihtiyacına da cevap vermektedir. Bu sebeble çocuk ailenin olduğu kadar devletin de sahiplendiği bir değerdir.

Müslüman topluluklarda çocuğun artışı (doğumu) başlı başına bir sevinç kaynağıdır. Çünkü esas olan ümmetin artışıdır. Çocuk daha cenin halindeyken dikkate alınıp mal ve can varlığı kabul görerek korunması sağlanmıştır.

Tevhidî açıdan çocuğun varlığının önemi üzerinde durulacak olursa onu, askeri, siyasi, sosyal bir güç olarak görmemiz gerekir. Durumu değerlendirebilmemiz içinde evvela insanı tanımamız lazımdır.

İslam'a göre insanın insan olarak varlığı birçok konuda ehemmiyet kazanmaktadır. Hatta İslam onu cenin halindeyken gözeterek bedenî ve ruhî sağlığının korunmasını istemiş, ayın zamanda da hukukunu konu edinerek varlığına tümüyle itibar kazandırmıştır.

"İnsan nedir?" diyecek olursak, insan; kur'an-ı kerim'in tarifiyle 'Ahsen-i takvim' üzere (yani insan cinsini maddeten ve doğrultmanın, kıvama koymanın, biçimlendirmenin en güzelinde) en güzel bir biçimde yaratılmış olduğunu öğreniyoruz.

İnsan yaratılışının gayesi ise; "Hani Rabbin meleklerle muhakkak ben yer yüzünde benim emirlerimi tebliğ ve infaza memur bir halife (bir insan) yaratacağım,⁽¹³⁾ demişti" buyrularak açıklanır.

Kısaca insan ruh ve madde planında fevkalade kabiliyetlere sahip bir varlıktır. İnsanın tanımı yapılırken Müslümanın ayrıca malı, canı, ırzı, nesli, akli birbirine haram

kılınmıştır. Ve yine insanın başıboş bırakılmayacağı, Allah'ın huzuruna çıkarılacağı ve itaati dolayısıyla da cennetle mükafatlandırılacağı bildirilmiştir. Bu da gösteriyor ki, yaratılmışlar arasında en şerefli yeri insan almaktadır.

O halde; İslam'a göre insan, bedeni ve ruhi yapısı itibariyle (maddi ve manevi yönleriyle) bir bütünlük arz etmektedir. Dünya ve ahirete taalluk eden düşünce kapasitesinin fevkalade işleyişi ve gerekse bedenin çalışma gücü, enerjisi yönüyle insan potansiyel bir güç olarak kabul edilmektedir.

Ancak aile ve ümmet içerisinde çok önemli bir yere sahip olan insanın eğitim ve öğretimden uzaklaştığı takdirde azacağı konusunda Rabbimiz bizleri uyarmaktadır. İlk vahyi bildiride Rabbimiz kulu ve Rasûlüne: "Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! Rabbin nihayetsiz kerem sahibidir ki, O kalemle -yazı yazmayı- öğretendir. İnsana bilmediğini o öğretti. (Okumamaktan) sakın. Çünkü insan muhakkak azar."⁽¹⁴⁾ buyurarak, takip edilecek yol işaretlenmiştir.

Rabbimizin terbiyesiyle terbiyelenen Rasûl, Ashabının öğretim görevini bizzat kendisi üstlenmiştir. Mekke döneminde başlayarak küçük çocukların eğitiminide kapsayan eğitim-öğretim Medine döneminde daha da genişleyerek sabi mektepleri açılmış ve ciddiyetle sürdürülmüştür. Bedir esirlerinden okuma yazma bilenlerin on Müslüman çocuğa okuma yazma öğrettikleri takdirde serbest bırakılacaklarının kararlaştırılmış ve uygulanmış olması öğretime verilen önemi vurgulamaktadır. O halde başta aile, çocuğu nasıl bir emanet kabul ediyor ise, devlette (İslam Devleti) aynı ihtimamı göstererek kendisi de bu gücün israfına meydan vermeden onu layık olduğu yere (kulluk mevkiine) hazırlamaktaki görevini hakkıyla yerine getirmektedir. Bu durum İslam devletinde böyledir. Şimdiki idare şekline bakarak bu sorumluluğun devlete ait olduğunu düşünmek ağır bir yanılgı olur. İdeolojik devletlerde yaşayan müslüman-

ların devlet, okul ve çevreden alabilecekleri yardım ve gerektiği gibi eğitileceği hususunda bir güvenceleri yoktur. Durumun bilincinde olarak anne babanın evvelâ Yaratıcıya sonra çocuğa ve daha sonra da çocuklarının nasıl yetiştiğinden ümmete karşı sorumlu olduklarını bilmeleri gereklidir. Vahyi eğitimin ailede ilke edinildiği takdirde ona buna yapay bir takım baş vurularda bulunmaları yersizdir. Yeterki aile, eğitimi bir amaca yönelik olarak algılayabilsin.

B- AİLE VE EĞİTİM

Ba- İslâmî Düşüncede Eğitim Düsturları

“Eğitimin gâyesi Allah (c.c) rızâsına ulaşmak, ebedi hayatı elde etmek, nefisten cehâleti gidermek, dünya ve âhîret hayatını ihyâ etmektir.”⁽¹⁵⁾

“Gelişen ve biriken beşer kültürünü, yetişmekte olan nesillere aktarma ve doğuştan getirilen kabiliyetleri geliştirme ve şekillendirme faaliyeti olarak da tarif edebiliriz.”⁽¹⁶⁾

Terbiyeci durumunda olan her kim olursa olsun, eğitim ve öğretime başlarken sorumlu olduğu kişilerin hareket ve davranışlarına yön verenin kendisi olduğuna inanmalıdır. Ailedeki fert ve çocukların, öğüt vereni tanıma, söylenenin tesirinde kalma, tatbik edenî görme ve onları örnek alma olayıyla iç içe olması ve çocuğun baş oyuncu olarak babayı görmesi tabiidir.

Terbiye edici olmak zor bir durumdur. Elinden tutmak, yol göstermek, bilmediğini öğretmek anlamında söylemesi kolay, fakat uygulaması güçtür. Rehberlik yapacak olan kimse “İnsan dünya’ya hiç birşey bilmez olarak gelir.”⁽¹⁷⁾ uyarısını dikkate almak ve bütün yaşama şartlarına yabancı bir varlıkla başbaşa olduğunu bilmek durumundadır. En zor terbiye ve eğitim, insanlara aittir. Fakat evlât sevgisi, insanı fedakârlığa zorlamaktadır. Elmalı’lı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili’nde:

“Terbiye, bir şeyi kademe kademe kemâle erdirmek-
tir.” diyor.

Yaş ve kabiliyetlerine göre gelişen davranışlarla çocukta başkalaşmalar olur. İçgüdülerin, aklın, örnek alma, hayranlık duygularının gelişmesi ve tâbi olma meyliyle duygular, terbiyeciye yardımcı unsurlar olurlar. Öğrenme ve taklid içgüdüsüyle hareket eden çocuk, terbiyenin gereklerini öğrenmeye istekli olduğunu gösterir.

Örnek alma hususunda terbiyecinin de bir rehber, bir delile ihtiyacı vardır. Bu rehber ise Hz. Muhammed (s.a.s.)’in kendisidir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.):

“Ben en güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.”⁽¹⁸⁾ buyurmaktadır.

“Terbiye metodlarının uygulayıcısı, İslâm’ı öğreten ve tatbikatını gösteren bir muallim, bir numune olarak gönderilmiştir. O’nun yaşayışı, hatt-ı harekâtı Kur’an esaslarına uygundur.”⁽¹⁹⁾

Allah’ın (c.c.) en sevgili kulu örnek insan Hz. Muhammed (s.a.s.) hayatı boyunca ilmi teşvik etmiştir. Küfürde en inatçı insanların dahi yüzünü Allah’a çevirmiş, her birini insanlığa öğretici olacak seviyeye getirmiştir. İslâmın, O’na bildirilen tarzdaki eğitim metodlarıyla hareket ederek, insanları haysiyet ve şeref sahibi kılmıştır. Mâverdi:

“Eğitim kuvvetli bir direktir. Allah (c.c.) onunla akılları kuvvetlendirir, onunla süsler.”⁽²⁰⁾ demektedir.

İnsan psikolojisini yaratıcı olarak çok iyi bilen Allah (c.c.), çocuğun güçsüzlük ve zayıflığına karşılık anne-babayı onun hizmetine severek koşturmaktadır. Anne ve baba çocuğun bedenlen büyümesini takip ederken ayrıca kendisi de onu tanımak fırsatını bulur. Çocuk önce taklit ederek öğrenir. Taklit meylinin arkasından, bu sefer merak unsurlarının harekete geçirilmesiyle öğrenme işini sürdürür. Bu arada konuşma, bir şeyler karalama, çizme, oturup kalkma, yeme-içme faaliyetlerinde başkalarına benzeme tutkusu de-

vam eder. Soru ve cevaplarla diyaloga giren çocuk, bir taraftan da sevdiği kişi gibi olma ve hayranlık duygusuyla, aksiyona doğru adım atar. Yedi yaşından itibaren çocuğun namaza alıştırılması zarureti belki de bu sebeplerle ilişkilidir. Alışkanlıklar daha sonra şuurlu yapılan davranışlara dönüşecektir.

Çocuğumuz örnek alacağı kişiyi bulduktan sonra, onun öğütlerine, hareketlerine uyarak, söylenene aynen kulak verecek, itaat gösterecektir. Bu arada önemli bir unsur da aile fertleri arasında fikir ve amel birliğidir. Bu birlik bozulduğu zaman, çocukta az veya çok duygusal yıpranmalar olacak, çocuktan beklenen randıman tam olarak alınamayacaktır. Zıtlıklar arasında kalan çocuğun duyguları, normal gelişimini gösteremeyecektir.

“Terbiyede örnek, bütün vasıtaların en tesirlisi, başarıya en yakınıdır.” diyen Muhammed Kutub’dur.

Terbiyeci, yapılan hatâları düzeltmeli fakat bunu yüzüne vurmadan, tatlılıkla yapmalıdır. Böylece akıl seviyesine göre çocuk, amelî tarzda egzersize alıştırılmış olacaktır. Bütün mesele kontrol ve ikna ile onları geleceğe hazırlıyabilmektir.

Terbiye ve eğitimin zor olmasına karşılık yardımcı ve uyarıcı unsurların çokluğu bizleri bu konuda teslimiyet ve gayrete sevk etmelidir. Muhakkak ki, mahlukat arasında üstün bir yaratık olan insanoğlunun kaabiliyeti ve yüce gayesi elbetteki ona güç ve kuvvet vermektedir. Ahsen-i Takvim’e has bir yaradılış, muhakkak ki, kıvamını, hedef ve meşguliyetlerini buluncaya, hamlıktan kurtulup olgunluğa erişinceye dek terbiyeciyi zorlayacaktır. Allah(c.c)’ı tanımak (O’na sahibini takdim) ve O’nun icraatlarını öğretmek, sünnet âdâbını bizzat örnekleyerek kabul ettirmek ve ayrıca âhirete hazırlamak, lâkayt kalınabilecek bir mesele değildir.

“İslam’ı öğrenmek ve anlamak, ancak ferdin, genç neslin ve toplumun terbiyesi ile gerçekleşir.”⁽²¹⁾

Terbiye hususunda, âilenin sergilediği, oturup-kalkma, esnemek, aksırmak, sevgi, hürmet ve bütün davranış şekilleri, edep ve nezâketi meydana getirmektedir. Bu edep ve nezâketin dışına çıkıldığı zaman, yani davranış bozukluğu gösteren çocuk ve büyükler, hoyrat, sert, telaşlı, acemi, patavatsız, kırıcı, tiksindirici, fitnekâr ve bozucu olabilmektedirler. Tavır ve hareketler, lisandan tutun, hayal ve niyetlere kadar, hepsi karma karışıktır. Terbiyeli, hayâli, edepli, sevilen, insanların ve toplumun hayırî için çalışan insanlar, ahlâklı insanlardır. Bizler bu insanlarla haşır-neşir olmak, onların safında yer almak zorundayız. Müslümanca ve insanca yaşamanın zarureti, insanca ve müslümanca yaşayarak onları inandırmalıyız

-Çocuk Eğitime Hazırlık

Çocuklarımızın ruhî ve fizikî yapılarının, sıhhatli bir gelişme gösterebilmeleri, şuurlu bir âile yuvasını gerektirmektedir. Şuur, anne ve babanın aralarında aynı inanç ve fikir birliğini sağlayarak davranışlarına da aksettirmeleridir. Buna huzur ve muhabbetin devamlılığı da denilebilir. Şuur eksikliği, fertler arasındaki muamelelerin bir esasa (imâna) dayalı olmadığını gösterir. Yapılan hareketler rastgelelik arzeder. Neyin ne şekilde yapılacağını idrakinde bulunulmadığı için, dolayısıyla akıl, ilim ve düşünce kapasitesindeki eksiklik söz konusudur. Telâfisi ancak eğitimle mümkün olmaktadır.

Bir çocuğunun büyüme seyrindeyken en fazla ihtiyaç duyduğu ve sahip olabileceği en mühim şeylerden biri de huzurdur. Mutluluk çocuklara verilebilecek en büyük mükafattır. Anne-baba bunu sağlayamıyor iseler, hatâyı kendilerinde aramak, kaydiyle, eğitime ağırlık vermelidirler.

İmanî şuurdan uzak kalan âile fertleri merkezden koptukça parçalanıp, dağılacaklardır. Görülen huzursuzluklarının sayısı dahî, merkezden ne derece uzak kalındığını bize isbat etmeye yeter delillerdir.

Gerçek itibariyle sorumluluğun anne ve babaya verilmiş olması âdil ve isabetli bir karardır. Bu yüzden ilâhî takdirin büyüklüğüne saygı göstermek gerekir. Çünkü, anne ve baba bir çocuğun yetişmesi için gerekli fitrî ve en ideal vasıflara, en uygun imkanlara yâni fedakarlık ve şefkat menbâna sahiptirler. Bu fitrî güç ve kahramanlıklardan istifade ile, bu ağır vazifenin üstesinden gelebilmektedirler. Âhiret âleminde, yaptıklarından dolayı ilâhî ecir ve sevapla itibar görecek olan anne ve babalar, evlât sahibi olmanın en seri ücretini ise, onu severek almaktadırlar.

Çocuklarımız için iki önemli hususun gerçekleştirilmesi lâzımdır. Biri beden sağlığıdır. Aynı ciddiyetle takip edilmesi gereken diğeri, duygularını meydana getiren sağlıklı bir ruh teşekkülüdür.

Ağız yoluyla almış olduğu kimyevî gıda ve besin çeşitleri, verilen vitaminler, çocuklarımızın bedeni sağlığının devamını sağlayan nesnelerdir. Her şeyin daha iyisini vermek düşüncesiyle hareket etmemiz, onların sıhhatine verdiğimiz önemi gösteriyor. Manevi sıhhatine gösterilecek olan titizlik ve hassasiyetler ise, çocuklarımızın ahlâklı ve faziletli insanlar olmasını sağlayacaktır. Beden sıhhatine gösterilen itimam, dikkat ve tedbirler kadar, ruh ve duygularının gelişiminin de önemi vardır.

Âile küçük bir eğitim merkezi olarak kabul edildiği zaman, önce kendimizin bazı meselelere intibak etmemiz gerekir. Bedenî sağlığıyla birlikte, çocuğun ruh sağlığı, ahlâkî bütünlüğü nasıl olmalıdır? Bir insan nasıl yetişir? Varsıtlar nelerdir? En son gaye nedir? Gibi meselelere çözüm bulabilmek için ilme, akla, tecrübeye ve dinamik bir çalışmaya ihtiyaç olduğu kabul edilmelidir.

Üzerinde durulmadığı ve araştırılmadığı müddetçe, yu-

karıdaki meselelerin insan hayatını endişeye sevk eden birçok durumlarla birlikte, yoğunluk kazanarak, üzerimize felaketler getireceği kesindir. Yalnızca çocuğu beslemek, sağlıklı büyümesi için gayret sarfetmek bedeni faaliyetlerini hızlandırmak annenin ve babanın vazifelerinin bittiği anlamına gelmez.

Çocuk fıtratına uygun bir gelişme değildir bu. Aksine, rûhen ve ahlâken sağlıksız gelişen bir çocuğun fizik yapısı, manevi sakatlıkları önleyecek ve gizleyecek kudrette değildir.

Kendilerini ebeveyn (anne-baba) olmaya hazırlayanlar için, önce insanlık nedir bilmek ve kendimizin hangi noktaya, ne derece yakın olduğumuzu itiraf ile, durumumuzu samimiyetle kabul etmek gereklidir. Bu davranış bize kendi kendimizi yetiştirme fırsatı verir. Böylece İslâmî eğitimsizlikten dolayı meselelere yanlış çözümler getirmemiz ve çocuğumuzun bizden taklit yoluyla kötü örnekler alması önlenabilir. Zararlı ve hatâlı yanlarımızı bertaraf ederek, kusurlarımızı azaltıp yenileriyle (iyi huylarımızla) telâfiye çalışmamızın faydalarını elbetteki göreceğiz.

Terbiyeye başlamadan evvel, kendi kendimizi yenilemekte ısrar ve cesaset göstermemiz en büyük teşebbüstür. Bundan sonra erişilen her safhada başarı oranı artacaktır.

Evliliğe hazır gençler evliliğe teşebbüsle birlikte kendilerini çocuğa hazırlamalıdır. Bu hazırlığın kapsamı; dini terbiye iyi bir muhit, helal kazanç, isim ve çocuğa iyi bir örnek olmak gibi değişik bir çok hususu içine almalıdır. Ancak bu hususların bir kısmı fertlerin tek başlarına yapabilecekleri şeyler değildir. Bu işler toplum ve devletin sorumluluğu içerisindedir. Fakat laik devlet yapısı dini devlet yapısını reddettiği için halkın bu tür problemlerine cevap vermemektedir. (Halkın müslüman olmasına rağmen). Dolayısıyla da müslüman halk eğitim ve öğretimde yalnız kalmaktadır. Okul eğitiminin temeli 1982 T. Anayasası madde 42'de belirlediği gibi Atatürk ilkelerinin yerleşimini esas

almıştır. “Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve öğretim, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.”

Çocuğun yeteneklerinin geliştirilerek mesleki formasyon kazandırılması da konumuz içerisindeyse de bu da toplumda yapılaşan kurumların iktisadi düzeni ve işleyişi bakımından ideolojik sistemlere dayandırıldığı için neticede yetenekler doğrultusunda meslek edinmesinde pek bir anlamı kalmamaktadır. Ve en önemlisi en önemli ihtiyacın “yokluğunu” bize ispat etmektedir. Devletin halkın yanında olmayışı (inancına cevap vermemiş olması) en büyük yokluğu meydana getirmektedir. Çocuğa helal süt emmesinin sağlanması, sosyal çevre edinilmesi gibi birçok unsur bu “yokluğun” kapsamı içine girmektedir. Her alanda boşluğun meydana gelmesi müslümanlara kör düğümün isabetsizliğini ve karanlıkta el yordamıyla iş yapmanın bir oylanmadan ibaret olduğunu göstermektedir. Müslüman netice vermeyen işleri meşguliyet edinmekten bıkcncaya kadar da bu durum devam edecektir. Bir durum tesbiti yapılmaz, niha’i hedef belirlenmez ise bu işler iğne ile kuyu kazmaya benzer. Ama hiç davranmayanlara karşı bu da bir iştir denilebilir. “Herkes kazandığına karşılık bir rehindir. (Hesabını doğru vermekle ancak kendisini kurtarabilir)”⁽²²⁾

Çocuğa İsim

Hadis-i Şerif’de “Şüphesiz ki sizler, kıyamet günü isimlerinize, babalarınızın ismiyle çağrılacaksınız. O halde isimlerinizi güzel koyun.”⁽²³⁾ buyurulmaktadır.

İnsanın ileri hedeflere varabilmesi için yardımcı unsurlar vardır. İsim de bunlardan biridir. Çocuğun şahsiyetinin olumlu bir biçimde gelişmesinde tesiri olan isimler övülmüştür. Temiz ahlâklı, asîl, sağlam karakter sahibi şahsiyetlerin, din mücahidlerinin isim ve ünvanlarından faydalanılmalıdır. Liyâkat sahibi kabiliyetli, meziyet ifade eden, muvaffak olma anlamlarını taşıyan isimler, çocuk için iddia niteliği taşıyarak ehemmiyet kazanacaktır.

Çocuk üzerinde olumsuz tesiri olan isim ve lâkablar, Peygamberimiz (s.a.s) tarafından değiştirilerek, yerine güzel isimler konulmuştur. Ashâb-ı kirâm da bu durumu tasahhuh ederek isyankârlık, âsîlik ifade eden isim ve künyelendirmeyi değiştirmişlerdir.

Geçmişten ibret alınmalı aynı hatalar tekrarlanmamalıdır. Ebeveynlerin çocuklarına güzel isim koymaları vazifeleridir. İslâm'a, Peygamberimize, Ashâb'ına, uygun olmayan ve bu isimlerle çağrılan çocukların, ebeveyninden davacı olabileceği dikkate alınmalıdır. Çünkü evlâdın babası üzerinde ki haklarından biri de güzel isim sahibi olmasıdır.

Örneğe yaklaşmak, ulaşmak, benzemek, o mevki ve ikbâle aday gösterilmek, çocukta güven duygusunu artıracaktır. Meziyetlerin kazanılması, akılla mümkündür. Güzel ve anlamlı isim'er koyan ebeveynler, akıllılık etmiş olurlar. Ayrıca terbiye ile de desteklenen isimlerin muhtevelyatı, çocuğu gelecekte mümtaz bir mevkiye çıkartabilir. Allah (cc)'ın razı olduğu kullar arasında, güzel isimlerle anılır, kutlanırlar. Yarınlara hazırlanmak için ayrıca buda bir yoldur.

İslâm'a göre, şahsiyet ve karakterini yönlendiren İslâm mücâhidleri, isimleri haricinde de, ünvan almışlardır. Yaptıkları büyük işlerle kendi rütbelerini belirlemiş ve Peygamberimiz (S.A.V) bu insanları ayrıca, layık oldukları şerefle adlandırarak çağırmıştır.

Hz. Ebubekr, doğru sözlülüğünde ve Allah (cc) yolunda sadakatte en ilerde olduğundan "Sıddık", Hz. Ömer Hak ile bâtili ayırmada adaletli davranışları dolayısıyla "Faruk", Hz. Osman ise yumuşaklığı, ilmi ve hayâli davranışlarından dolayı hadiselerle övülmüştür. Peygamberimizin 1. kızını almış, o vefat edince 2. kızını almış... Bu nedenle Hz. Osman . "Zinnüreyn" (iki nur sahibi) diye adlandırılmıştır. Hz. Ali insanlara karşı şefkatli ve cömertti. Fakata kafire karşı hiç korku ve ürküntü duymazdı, Medine'de muhacirin ve Ensar arasında ikili kardeşlik bağlarını kurunca Peygamberimiz Hz. Ali'nin elini tutmuş "Bu da benim kardeşim" buyurarak, manevi kardeşliğe kabul etmişlerdi. Tavazuu sahibi olduğundan "Ebu Türeb" künyesiyle iltifat edildi. Ashabdan olan Hz. Hamza Peygamberimizin amcasıdır. Kureyş'in en asil soyundan olması ya-

nında, çok iyi kılıç kullanır, ok atar, güçlü ve kuvvetlidir. Kahramanlığından dolayı Rasulullah (S.A.V) O'na "Allah'ın Arslanı" lakabını verir . Yine Hz. Talhaya "Yürüyen Şehid" denilmesi, savaşlarda gösterdiği fedakarlık sebebiyledir İmam-ı Rabbani Hz'ne "Sıla" ismiyle hitabedilmiştir, yaptığı İslami ihyâ hareketleri ile ve bid'atleri kaldırmaya, ilim ve irşad kürsüsünde insanları bir araya toplamaya çalıştığı için bu isim verilmiştir.

Bunlardanda anlaşılıyorki, isim ve ünvan, kişinin şahsiyetini ve inancını belirlemekte, çocuğun doruktaki örneklerle yaklaşmalarında yardımcı etken olmaktadır. Günümüzde, Bora, Ateş, Tayfun, gibi olumsuz ve anlamsız isimlerle birlikte, ulus, Savaş, Barış, Ata gibi ideolojik isimlerde rastlanmaktadır. Müslüman ailelerin ise Enes, Sümeyye, Yasin, Ammar, Büşra .. vs. isimleri çocuklarına vermeleri nüfus müdürlüğünce engellenmektedir. Bu yasakların esas kaynağı, insanların, İslâm mücahitlerine ve Allah'ın sevgili kullarına benzemek istemeleridir. Çocuklarımızın, İslam mücahitlerinin adı veya lakabı ile çağrılmasını istemeyenler diğer taraftan, Hristiyan batılının ismini çocuklarına vermek isteyenlere karşı olabildiğince hoş görülmesi olabiliyorlar.

Ancak müslüman, herşeye rağmen çocuğunun haklarını koruyarak bu konuda taviz vermemeli, mücadeleye etmelidir. İslâmî haklarından asla vazgeçmemeli, İslam büyüklerinin isimlerini çocuklarına vermeli, ismini aldığı kişinin hayatı ve şahsiyeti onlara anlatılmalıdır. "yavrum bak sen senin adını, O büyük zâtları örnek alasin, Onlar gibi yaşayasın diye koydum." diye defalarca vurgulamalı... Bu açıklamaya bağlı olarak da sözlerimizde ki samimiyet davranışlarınızla da desteklenmelidir.

İşi oluruna bırakan ve hakim rejim karşısında, aciz ve güçsüz olduğunu düşünen kimseler Kur'an-ın mesajını iyi anlayamamış kişilerdir.

Çocuk hangi isimle çağrılıyorsa, hitap edilen kişi ol-

duğunu anlayacaktır ve ayrıca isim çocuğun hangi topluma ait olduğunu ona belirten önemli bir etkidir.

Müslüman İslâmî kimliğini ve haklarını iyi korumalıdır ki; bu gayr-i İslâmî ortamı mümkün olduğunca İslâmî hâle getirilebilsin.

Bb- Müeyyidelerde Metod, Pedagoji ve Sevgi Esası

Müeyyide (ceza) çocuğun disipline uymadığı zamanlarda uygulanan “caydırıcı” nitelikteki hareketlerdir. Ceza ile disiplinin birbirine karıştırılmaması gerekir. Dikkat edilecek hususlar arasında çocuğun işlediği suçun ağırlığı ile verilen cezanın ağırlığının orantılı olmasına dikkat edilmelidir. Suç ile orantısız olan ağır cezalar anne-babayı çocuğun gözünden düşürebilir. Onlara itimadını sarsabilir. Çocuk anne-babayı suçlu bulur. Ayrıca verilen cezanın adaletsizliği suçun önemini kaybettirir, dikkati cezanın ağırlığı üzerinde yoğunlaşarak çocuk kendini haklı görmeye başlar.

Halbuki nitelik ve nicelik bakımından orantılı bir ceza çocuğun anne-babasına hak verdirecek; “ben de olsam böyle yapardım”, “bu cezayı doğrusu hak ettim”, düşüncesine götürecektir. Ayrıca ceza kuralları daha önceden verilmiş kararları engelleyici nitelikte olmamalıdır. Mesela “seni bugün dışarı bırakmayacağım” derken o günün Cuma olduğu ve Cuma namazının kılınacağı dikkate alınmalıdır. Veya çocuğun daha önceden verdiği bir randevusu varsa ona verilecek ceza da, onun bu durumu dikkate alınır. Veya gideceği yere gitmesinden alıkonulması onun için önemli ise çocuğun durumu tahlil edilerek ya özür dilemesi sağlanır ya da cezanın biçimi, niteliği farklı olur.

Ayrıca cezalar suçun üzerinde fazla zaman geçmeden yerine getirilmelidir. Pişmanlık duygusunun en belirgin ol-

duğu an suçun yapıldığı zamandır. Ve eğer ceza ağır olmakla birlikte eğitici ise çocuk hem pişmanlığını ifade edecek ve hemde verdiğiniz cezadan dolayı sizi suçlu bulmayacaktır. Mesela çocuğunuz verilen oyun satinden daha geç eve gelmiştir. Siz, “geç kalmadan dolayı sinirlendim, ama daha çok seni merak ettim” dediğiniz zaman ayrıca onu düşündüğünüzü ve onu sevdiğinizi de imâ etmektesiniz. Çocuk o anda cezadan dolayı üzmekten ziyade annesine üzüntü verdiğini düşünerek “bir dahaki sefere annemi merakta bırakmamam gerekiyor” diyecektir. Aslında annenin tepkisi yeterli bir ceza olmakla birlikte bu her çocuğun durumuna göre değişebilir.

Yapılan bir başka hata çeşidi de çocuğu korkuya sevk etmektir. Bunu yaparkende “yaramazlık yaparsan Allah seni yakarak cezalandırır, seni taş eder” gibi dini kavramlar üzerinde durup onlarla çocuğu korkutmaktır. Kesinlikle böyle bir yöntem yanlıştır. Çocuk bu kavramlara karşı korku ve dolayısıyla düşmanlık besleyecektir. Halbuki ona kainatı, eşyayı, insanları dost gösterebilmek amacındayız. Ve bunu yaparken de ona yaratıcısını, Resulullah’ı dini sevdirerek yapmak zorundayız. Çocuk kesinlikle dini kavramları korku, endişe, baskı olarak algılamalıdır. Onları kendine yardımcı, dost kabul etmelidir. Konuya açıklık kazandırabilmek için bir olayı anlatmak istiyorum; çocuk üzerindeki bu tür olumsuz yönlendirmelerin telkinlerin nasıl netice verdiğine bir örnektir: Anne, baba çocuğa, yapılan kötü hareketleri kaydeden, sol omuzdaki meleğin varlığından sözederler. Çocukta daha sonraları bir aksama (sol omuzda düşüklük) olduğu gözlenir. Çocuk üzerinde yoğunlaşmış ve bu baskının ağırlığı ile çocuk fiziksel bir rahatsızlığa itilmiştir. Aslında çocuk bu baskıyı istemeyebilir. Ve akla en yakın tepki de bu meleğin olmasını istememesidir. Halbuki, o meleklerin herşeyi yazdıkları, onu seydettikleri doğru olmakla birlikte, tehlikelerden onu gözettikleri, kötü birşey yapınca pişmanlık duyacağı-

nı düşünerek onu yazmadıkları, ayrıca çocuk olduğu için Allahın onu cezalandırmayacağı, Cehenneme atmayacağı da anlatılabilirdi.

Elbetteki ahlaki sorumluluğu geliştirebilmek için dinî veriler üzerinde durulur. Ve çocuğun muhakeme gücü geliştirilir. İzahı; çocuktaki vicdani duyguların üzerinde durulması ve yaptığı kötü davranıştan ötürü ruh ve vicadında rahatsızlığın olabileceğinin anlatılmasıdır. Çocuktaki ahlaki duyguların gelişimi, merhametli olması, başkalarına eziyet vermemesi gibi meziyetlerdir. Kötü olarak yaptığı şeyin vicdanî rahatsızlığını duymasındır. Bu hassasiyet sağlanabildiği takdirde çocuğun düşüncesi suçun hafifliği ağırlığı üzerinde yoğunlaşmayıp daha çok neyin ahlakî olup olmadığı, neyi yapıp yapmaması gerektiği üzerinde duracaktır.

Diğer meselelerde olduğu gibi ceza verme konusunda da kararlı davranmak zorundayız. Aksi takdirde istenilen durumun önemsiz olduğu, vaz geçilebilirliği kanaati yerleşecektir. Ve otoritenin zayıflığı söz konusu olacaktır.

Konuya ilişkin bir hususu daha hatırlatmak istiyorum. Tehdit sıklıkla başvurulmuş durumlardır. Cezaya çarpıtılma dan önce bir ön tedbir olarak veya bir ikaz olarak düşünülebilir. Fakat tehdidi savurmadan önce tehdidimizin mantikî olup olmadığını düşünmek zorundayız.

“Senin bir tarafını kıracağım.”

“Seni eve almayacağım. Sokakta yatıracağım.”

“O iş olmadıkça eve alınmayacaksın.” Bunlar eğitici bir tehdit olmadığı gibi çocuğu bir çıkmaza sokacak olumsuzluktur. Çünkü çocuk ne kadar büyük suç yaparsa yapsın, çocuğun bir yerini kırmak!?... Bu mümkün mü? O halde akla yatkın, eğitici yönlendirici, akli başında tehditler yapmakta fayda var. Yapamayacağımız tehditler de bulunmaktansa hiç tehdit etmemek daha iyidir. Eğer tehdit etmişsek:

“Orada başkasına zarar vermeni istemiyorum. Mışafirlikte nasıl davranılması gerekiyorsa öyle davranmalısın.

Eğer sözümü dinlersen seninle her zaman ki gibi iyi anlaşırsınız. Aksi halde eve dönünce seni cezalandırırım bunu billesin. Seninle tatlı tatlı konuşmak içimden gelmez. Arkadaşınla oynamanada izin vermem. Fakat beni anladığını sanıyorum, sana ceza vermek hoşuma gitmiyor sen bunu biliyorsun. Beni üzmeyeceğine eminim.”

“Orada ne yapmayı düşünüyorsun? Sana arkadaşlık edecek kimse yok. Şimdi düşün, zamanın var, istersen bir kitap alabilirsin yanına. Benimle gitmek zorundasın. Ve ben orada senin arkadaşlarınla oynarken rahatsız edilmek istemediğin gibi aynen öyle rahatsız edilmek istemiyorum. Durumumu sana açıkladım. İşim çabuk bittiği takdirde parka ayıracak biraz vaktimiz olabilir. Ama sen beni lüzumsuz yere anlamsız işlerle meşgul edecek olursan hiç vakit bulamayız. Bana kalırsa işi çabuk bitirip seninle beraber olmak istiyorum.”

Her hâlukarda vadettiğimiz şeyleri yapmak zorundayız. Eğer sözümüz tutulmuşsa biz de verdiğimiz sözü yerine getirmek zorundayız. Sözünüz dikkate alınmamışsa “yapacağım” dediğimiz tehdidin gereğini mutlaka yapmalıyız. Vereceğimiz cezayı unutmuş gibi görünmek hatadır. Sadece kendimizi aldatmış oluruz. bunu yapmadığımız takdirde o bir dahaki sefere yaramazlığın dozunu daha da artıracak ve tehdidimizin blöf olduğunun farkına varacaktır. En kötüsü de kendimizi yalancı hissedip kötü bir duruma düşecek olmamızdır.

Bir kuralı yerleşik hale getirinceye kadar o şeyin tekrar edilmesinin de büyük ölçüde yararı var. Meselâ sokakta oyun kuralı... Bunu siz tayin ettiniz. Diğer belirlemele-
rin yanında özellikle de arka sokaklara ve kesinlikle izinsiz kimsenin evine gitmeyeceği hususunu belli aralıklarla ona hatırlattınız. Bu kuralın arada bir ihlal edildiğinin farkındasınız ve artık bunu onada duyurmak gerekiyor. Bir misâl: “Senin adını çağırdığım halde bunu sana duyuramıyorum. Seni çağırdığım zaman sana çok gerek duydu-

ğum bir zaman oluyor. Biliyorsun alışveriş senin işin. Sen olmadığın zaman o işi görecek kimse yok. Sana sokak kurallarını yeniden hatırlatmam gerekiyor galiba!” Çocuk sokağa gitmek üzere hazırlanmışken geri döner. Kendi kendine oynamaya başlar. Anne niçin sokağa çıkmadığını sorar. Çocuk “ben kendi kendimi cezalandırdım”, der. Anne “cezayı hak edecek birşey yaptığınızı mı düşünüyorsunuz? der. Çocuk gayet kararlı“ Evet ben ne yaptığımı biliyorum. cezalıyım” cevabını verir. Ve üstelik durumdan olabildiğince rahat ve memnundur. Anne de, çocukta bu cezanın ne anlama geldiğini çok iyi bilmektedirler.

Aradan yirmi dakika geçtikten sonra çocuk anneye bir kez de onun onayını almak üzere, “kendimi cezalandırmakta haklı mıyım?” diye sorar. Anne “yaptığın bence de doğru” der. Çocuk yarım saat sonra kalkar ertelediği ve kendince yeterli bulduğu cezalandırma işleminden sonra tekrar sokağa çıkar.

Bütün bu işlemler sabrı gerektiren hallerdir. Disiplin ve kararlı davranışlar, inatla bıkılıp usanmadan tekrarlar ve de daima tatlı dil neticede herşeyin çözümünü kolaylaştırmaktadır. Aile hayatında da düzen, intizam ve kolaylık sağlamakta... Bu durum çocuk açısından da büyüklerle anlaşabileceği, güven dolu bir ortamı hazırlamaktadır.

Çocuklarımız için güven dolu bir ortamın hazırlanabilmesi için eğitim-öğretim ve terbiyede sevginin esas alınması Rasulullah tarafından tavsiye buyrulmaktadır.

Çocuğun çocuk olarak merhamet ve şefkat görmesi insan ve halife olarak itibar ve haysiyetinin, en tabii hakkı olarak korunacak olması tüm eğitimcilerin, anne-babalarının dikkatlerini tek noktaya çekmektedir. Çocuğa bu gözle bakılacak olursa ona kötü davranmak şöyle dursun bir emanet gibi korunarak bakılması, muhafaza edilmesi gerekir. Bunun yapılabilmesi için de sevgi esas alınmıştır. Ve anneye de kimsede bulunmayacak kadar şefkat dercedilmiştir.

Eğitim-öğretim hususunda Peygamberimiz: “Tarif edip

öğretiniz; kaba ve sert davranmayınız.”⁽²⁴⁾ buyurur.

İbn Haldun Mukaddime adlı eserinde konu hakkındadır; “Çocuğa karşı katı ve sert davranmak, onda aşağılık ve korkaklık doğurur, daha doğrusu bu gibi huyları âdet edinir. Böylece hayatın teklifinden kaçır. kimin terbiyecisi, şiddet ve kahr yoluyla olursa, kahr onda yani terbiye edilende saltanat kurar, nefsinı sıkıp neşesini alır, onu tembelliğe iter, yalancı habıs yapar, kendisine uzanan kahr elinden dolayı açık kalpliliğini kaybeder. Uygulanan metod ona hile ve yalanla dolan öğretir. Böylece bu kötü huylar onda âdet haline gelir. Kısacası, ondaki yüce insani hasletleri bozup perişan eder.” demektedir. Keza Gazalının görüşü de aynıdır. Çocuğun haysiyetinin korunmasına dikkati çekerek, istenmeyen hareketin önlenmesi için şefkatli davranışı öngörür ve şöyle der:

“Muallimin vazifelerinden birisi de öğrenciyi kötü huy-lardan men ederken, doğrudan doğruya ve tahkir şeklinde davranmayıp, şefkat yoluyla men etmektir. Çünkü kusuru açıkça söylemek haya perdesini yırtar, sahibine fenalıkta cesaret verir ve onu bulunduğu durumda ısrara teşvik eder. İma yoluyla ikaz ise, olgun vicdanları, zeki zihinleri, zekalarından birşey kaçırmamak hevesiyle bu imadan manalar çıkarmaya yöneltir de bunu anladığına sevinir ve gereğini yapar.”⁽²⁵⁾ Gazalının işaret ettiği nokta dolaylı anlatımdır. Bir gün Rasulullah (s.a.v)’la birlikte deve eti yerler. Sonra birden etrafa kötü bir koku yayılır. Kokuyu çıkaran kim olduğu bilinmemekle beraber kokunun sahibi sıkıntı içerisinde. Namaz vaktinin gelmesiyle birlikte abdest almak için kim dışarı yönelirse kokuyu çıkartan belli olacaktır. Fakat Rasulullah bu durumun önüne geçerek o şahsın daha fazla utanarak sıkılmasına sebebiyet verecek olan duruma bir güzel çözüm getirir ve şöyle buyururlar. “Kim deve eti yemişe abdest alsın!” Orada olanlar “Hepimiz yedik.” diye cevap verirler. Peygamberimizin istediği cevap budur ve “Öyleyse hepiniz abdest alın!” buyurur.⁽²⁶⁾

Anne baba için en önemli konuları kapsayan bu uyarılar ise, takip edilecek metodu örneklemektedir. “Çocuklara ihsanda (iyi muamele) bulunup, onlara tazyik etmemek, bir de atıyyelerinde her birisine eşit davranmak suretiyle onların size karşı olan evlâtlık vazifelerini hakkıyla yapmalarında (bir) yardımcı olun. İsteyen, muamelelerinde onlara lütufkâr insafli ve keramkâr davranarak onları ukuktan (anne-baba hukukunu çiğneme) alakoyusun. Zira bu çeşit davranış onları itaate alıştıırır ve muhalefetlerini önler.”

İslâm terbiyecileri kanaat ve tavsiyelerini Kur'an ve Sünnete dayandırarak şu prensiplere yer vermişlerdir. Bu tavsiyelere değer verilecek olursa eğitim ve terbiyedeki engeller büyük nisbette önlenmiş olacaktır:

a) Önce iyinin iyi, kötünün kötü olduğu telkin edilmeli, öğretilmeli.

b) İyi fiilde bulununca aleni olarak takdir edilmeli.

c) Kötü fiil isim verilmeden imâ yoluyla, misal verilerek kötülenmeli.

d) İlk yaptığı menfi fiilleri görmezden gelmeli. İkinci sefere gizlice hitâp edilmeli, görülürse rezil olacağı söylenmeli.

e) Hataları sebebiyle devamlı azarlanmamalı.

f) Gizli yaptıkları behemehal önlenmeli

g) Menfi davranışlarda ısrar ederse inadı kırılmalı⁽²⁷⁾

Rasûlullah'ın hayatında başkalarına saygı, lütuf, şefkat terbiye ediciliğinin en tabi belirtisi olarak açıkça görülmüş, Rabbi tarafında terbiye edilmiş, edeplendirilmiş bir Peygamber olarak hiç bir zaman kötü bir tavrına rastlanılmamıştır. Ve daima O, örnek olduğu Ashabı içerisinde iyi bir öğretici “Güzel ahlâkı tamamlayıcı” bir muallim bir terbiye edici olmuştur. Ancak bu örneklerin tümünü vermek O'nun tüm hayatını yazmaya çalışmak anlamını taşıdığı ve bizim buna gücümüz yetmeyeceği için, bir kaç tanesini vermekle yetineceğiz.

Bir mecliste Rasulullah (S.A.V.)'a biraz içecek getirilir. Kendisi ondan biraz içtikten sonra sağındaki temyiz çağına girmiş çocuğa sol yanındaki yaşlıları hatırlatarak "Bu içeceği, izin verirmisin şu yaşlı kimselere vereyim?" der. Fakat çocuk; "Hayır, vallahi, sizden olan nasibime kimseyi kendime tercih etmem" diyerek cevap verir. Ve Rasulullah (S.A.V.) içecek kabını çocuğun avucunun içine koyar.⁽²⁸⁾ Rasulullah'ın çocuğa teklif etmesi, büyüklere davrandığı gibi davranması, onu tercihinde muhayyer bırakması çocuktaki şahsiyet gelişimi için fevkalade güzel bir örnektir. Ve bu konuşma sırasında Rasulullah son derece yumuşak, lütufkâr ayrıca konuşurken yüz ve göğsü bütünüyle çocuğa çevrilidir.

Hayatı yaşamayı bir sanat haline getirip onu şahsiyetli davranışlarıyla süsleyen Rasulullah'ın şu ikazları da hak-sızlığa uğrayan ve yerilen kimsenin hakkının korunarak müdafaasına, hatayı yapanın da aleni kınanmak suretiyle o hareketten men edilmesine bir örnek teşkil etmektedir. Ebu Zer (R.A.) diyor ki, "bir adama dil uzatıp onu annesinden dolayı siyahi kadının oğlu diyerek ayıpladım." Rasulullah (S.A.V.) bana "Ya ebu Zer! sen onu anasıyla mı ayıpladın! Sende henüz cahiliye kötülüklerinin kalıntısı vardır. Sizin köle ve hizmetçileriniz sizin kardeşlerinizdir. Allah (c.c) onları (kaderin bir cilvesi olarak) sizin eliniz altına vermiştir. Artık kimin kardeşi elinin altında bulunuyorsa yediğinden ona yedirsin, giydiğinden ona giydirsin. Güç yetiremeyeceği şeylerle onları mükellef tutmasınlar. Böyle bir teklifte bulundukları zaman onlara yardımcı olsunlar."⁽²⁹⁾

Eğitici ceza metodları arasında konuşmamak suretiyle de cezalandırma şekline rastlanılmaktadır. Rasulullah efendimiz baş ve şehadet parmağı arasına taş alıp fırlatmayı yasaklamış ve açıklamasında: "Doğrusu bu avı öldürmez, düşmanı yaralamaz; ama göz çıkarabilir, diş kırabilir." buyurur. Bunun üzerine İbn Mugaffel bir yakınına "bu hareketten men eder. Fakat daha sonra ikazlara aldırmadığını

gören bu yakınına karşı: “Ben sana Rasulullah’ın men ettiğini söylediğim halde sen yine dinlemedin ve atmaya devam ettin, öyle mi? Bir daha seninle konuşmayacağım.”⁽³⁰⁾

Süyüti'nin rivayetine göre, Abdullah bin Ömer (R.A.) kendi öz oğluna darılır ve ölünceye kadar da onunla konuşmaz. Çünkü Hz. Abdullah’ın oğlu babasının kendisine rivayet ettiği Rasulullah’ın bir hadisini seçip kendine düstur almamıştır. Rasulullah (S.A.V.) erkeklerin, kadınların mescitlere gitmelerini men etmelerini doğru bulmayıp bunu yasaklamıştı, yani engel olmamalarını emretmişti. Hz. Abdullah (R.A.) eşini mescide gitmekten men eden oğluna bu hadisi hatırlattığı halde o hadisi önensemeyip engel olmaya devam etmişti. Bunun üzerine Hz. Abdullah Peygamber efendimizin men ettiği bir şeyi uygulamayan oğluna darıldı ve konuşmadı. Bu konuda Tebük seferine katılmayıp geride kalan Ka’b Malik vak’ası da örnektir. Peygamberimiz ve Ashabı onunla olan münasebetlerini kesmişler konuşmamışlardır. Ta ki Kab’ın tevbesinin kabul edildiğini bildiren Ayet inene kadar.

“Terbiye ve eğitim müslümanın hayatının tümünü içine alan ve temelde tevhide dayalı bir öğretimdir. Bunun nazariyattan fiiliyata dökümü amellerle yapılır ve yaşayış biçimi haline getirilir. Hayatın kapsamı içinde yemek, içmek, oturmak, konuşmak, ibadet etmek, uyumak, başkalarıyla münasebet, alışveriş gibi her durumda en aciz fertten en yetkili devlet başkanına (Halife) kadar herkesin nasıl hareket edeceği, hak ve hukukun nasıl korunacağı gibi yapılması ve bilinmesi gereken hareketlerin hangi esaslara dayandırılacağı ve nasıl yapılacağını İslamî eğitim ve terbiye konu edinmektedir. Kul için Sırat-ı Müstakimde kalabilmenin yolu ve yöntemidir. eğitim. Bu yaşama sanatını öğrenme esnasında çocuk aileyi rehber edinmekte olduğu içindir ki, edepli davranışların onun hayatında çok büyük ehemmiyeti vardır. Müslüman bu noktada malayaniyatla ilgilenmenin çocuk için ne derece kötü olduğunu hatırdan

çıkarmamalıdır. Her nefes sayılıdır. Ve mü'min her alıp verdiği nefesten sorumludur. Bu doğruların idrakinde kalındığı müddetçe yani aile gerçekten müslümanca yaşayabilmekte ise çocuk için bu bir talim, eğitim ve terbiyedir. Ancak durumumuzu genele bakarak değerlendirecek olursak henüz herşey yolunda gitmiyor. Terbiyeciler anne baba bu durumda ziyadesiyle zorlanıyorlar.

Be- Disiplin Ve Disipline Olmanın Fazileti

Disiplin; hareketler ve ifadelerde edebi kuralların gözetimi, insanların birbirine saygılı ve düzenli bir şekilde yaşayışını konu edinir. Geniş manada her şey belli bir disipline tabidir. Görülen hiç bir şey intizamsız, başıboş hareket etmemektedir. Kâinattaki varlıkların her birinin işleyişlerinde sünnetullah üzerine bir disiplin, bir yol takip ettiklerini görürüz. Mevsimlerin oluşması, gecenin gündüze gündüzün geceye dönüşmesi, hayvanların ilham edilene uyarak işlerini görmeleri bu kanuna göredir. Müslümanların ise tüm hayatı bir disipline tabidir. Bu kurallar Yaratıcı tarafından konulmuş olup, insanların fitri yapılarına uygun olarak hareket etmeleri (yemeleri, giymeleri, konuşmaları, ibadetleri, ailevi ve sosyal münasebetleri gibi) istenmiştir. Şehp; insanların tehlikelerden korunarak dünya ve ahirette huzurlu bir hayat sürmelerini öngörmektedir. İnsanlar için tehlikeden uzak bir yaşam ancak bu kuralların tatbikine bağlıdır. Allah'ın buyruklarına itibar etmeyerek hayatını disipline etmeyen insanlar, esareti kabullenen insanlardır. Hayatın düzenli işleyişi ve hakların korunması ancak bu hükümlere uymakla sağlanabilir.

Vahyi doğrulardan yola çıkarak disiplini gerekli gör-

düğümüzü söylememiz gerekir. Özellikle korunmaya muhtaç bir varlık ve onun emniyeti için disiplin önemli bir gereksinimdir. Disiplin evvelâ çocuğun bize olan güvenini pekiştirir. Şöyleki; ilk sınır belirlemeler emeklemeye başladığı ve eşyayı tanımaya çalıştığı sıra bizim “cız” uyarılarımızla başlar. Her zaman için çocuğu tehlikeden uzak tutabilmek için çevre düzenini bozmak, eşyaları başka başka yerlere taşımak onu korumak için kafi gelmez. Bazı önemli tertibatlar, önlemler alınmakla birlikte ona neyin dokunulabileceğini, neyin zararlı olabileceğini, nelere izin verilip-verilmediğini öğretmek daha doğru bir davranıştır. Kırılacak, dökülecek tehlikeli şeylere yaklaşıldığı takdirde uyarılması ve daima uyarılan şeyler üzerinde kararlılıkla durulması çocuğun tehlikeden uzak durmasını sağlamayacaktır. Çocuk bu arada belli deneyimler edinecek, tehlikeyi sezginler hale gelecektir.

Çocuğun kendine zarar verecek tehlikelerden dolayı başta anne tarafından uyarılmış olması çocuğun anneye olan güvenini pekiştirecektir. Bu durumda hem çocuğun güvenliği sağlanacak, ayrıca da eşyalar olduğu yerde kalacağı için anne zorlanmayacaktır. Çünkü kuralın birini yerleştireyim derken diğer taraftan başka bir kuralı çiğnemesi, düzensizliğe sebebiyet vererek , hem zamandan israf edilmiş ve hemde hayatımızın akışını kâbusa çevirmiş olacaktır. Çünkü annelerin yakındığı hususlardan biri de zamandır. Düzensiz ve disipline edilmemiş bir gün ya da bir hayat hiç bir zaman insana özerklik ve hizmet sağlamaz. Aksine birbiri ardısıra kesintiye uğramadan devam eden bir dizi tehlikeler doğurur.

Disipline tabi tutulmamış, kurallara alıştırılmamış çocuk aslında ilgisiz kalınmış çocuktur. Çocukla ilgilenildiğinin, sevildiğinin, korunmaya çalışıldığının bir kanıtıdır disiplin. İlk başta disipline şekil olarak uyan çocuk giderek bu yolla kurallara saygıyı öğrenir. Etrafındakilerin de

belli kurallar çerçevesinde hareket ettiklerini kavrama olanağına sahip olur ve durumu kabullenmesi gerektiğine içtenlikle inanır. (Tabi etrafındaki insanların davranışlarında ve ifadelerindeki samimiyete bağlıdır bu) Yaşı ilerledikçe olayları değerlendirme yoluyla, etrafından edindiği bilgilerle ahlak anlayışında fitratın paralelinde gelişir. Çünkü disiplin çocuğun en fazla anne-babaya sevgi ve güven duygusunu sağlamıştır.

Onların yaptığına uyarak, anne-baba yok iken de kuralları uygulaması ve kendini kontrol etmesi onlara duyduğu sevgi ve güvenin neticesidir. Tabi ki bu çocuğun çocuk olduğu unutulurak hiç kuralları çiğnemeyeceği, hata yapmayacağı anlamına gelmez.

Disiplini sağlamakta dini değer yargılarının da büyük önemi vardır. Çünkü büyüklerin hareketlerinin dayandırıldığı nokta dindir. İyi işler yaptığı takdirde Allah'ın ve Rasulullah'ın onu seveceği duygusu çocuğu iyiye yönlendirecektir. Kötü bir şey yaptığı zaman da yapılan şeyin Allah tarafından bilinmesi onun vicdanını rahatsız edecektir.

Disiplin çocukta güven duygusunu geliştirir demiştik. Çocuğun kayıtsızca canı istediği zaman kural tanımaksızın hareket etmesi, bunları yaparken başkalarının haklarını hiçe sayarak yapması, sonuçta onu, büyük hatalara götürecektir. Bu kaçınılmaz bir sondur. Kuralsızlık ateşle oynamaya benzer. Çocuk düştüğü hatalardan dolayı ailesine olan güvenini kaybedecektir. Çünkü çocuk büyüklerin ikaazına ve doğrultmasına muhtaçtır. Çocuk bu ilgiyi görmediği ve uyarılmadığı takdirde düştüğü hatadan dolayı sorumluluğun aileye ait olduğunu bilmektedir. Aileye olan itimadı sarsılmakta, güven duygusunun kaybıyla yalnızlığa düşmektedir.

Disiplini yeniden tarif edecek olursak doğru ve yanlış kavramının öğretimi denilebilir. Dini ve ahlaki değer yargılarının belirlenmediği bir ortamda yetişen çocuk kendine zarar verdiği gibi büyüdüğü zaman başkalarına ve çev-

reye zarar vermekten de kaçınmayacaktır. Bu durumda önemli bir kayıptır, fert ve toplum açısından.

Disiplini katı bir otorite olarak algılamamış ve disiplinle aşırıya kaçmamışsak çocuktaki duygusal gelişim gayet rahat olacaktır. Normal seyrindeki bir gelişmeyi bozmak ise bazen disiplini gereksiz görerek reddetmek veya aynı kötü sonucu doğuracak olan disiplinle tutarsızlık göstermektir. Genelde disiplinin gerekliliği kabul edilse dahi bu konuda kararsızlık ve takipsizlik çocuğun hayatını alt üst edecektir. Çocuk henüz eşyayı tanıma, etrafıyla ilişki kurma apalama devresinde sizi kontrolüne alıp kendince, deneyime tabi tutmuştur. Şöyleki; çocuğunuz sobaya yaklaştığı zaman siz olayı açık bir tehlike olarak gördüğünüz için hemen çocuğunuzu uyarırsınız. Ve çocuk bunu sezer. Sizin kararlılığınız onu tehlikenin varlığına inandırır. Çocuk yine de denemek istiyorsa bunu parmağının ucuyla tecrübesini yapacak ve ısrar etmekten vaz geçecektir. Böylece yasak kesinlik kazanacaktır.

Fakat bir başka durumda, açık ve önceki kadar tehlikeli görünmeyen bir yasak kuralında, farzedim ki, kırılma tehlikesi olan bir eşyanın alınmasında çocuk sizden aynı şiddetli tepkiyi görmemektedir. “Söylüyorum ama-hadi al-sanda zararı yok bir defaya mahsus” der gibi olan yumuşak tarzınız ona kesin yasak olmadığı izlenimi verir. Ya da kesin yasakta ısrarlı olup olmadığınızı anlamak için o eşyaya üç-beş kez parmağını uzatır çeker. Her defasında aynı tavırla yasak olduğu uyarısını aldığı zaman artık o işi bırakır. Veyahud siz o eşya ile meşguliyetin zararlı olduğunu bildirmekte ondan daha ısrarlı davranıp onu daha başka şeylerle meşgul edersiniz.

Kötü sonuç veren davranışlar arasında daha çok bugün yasakladığınız bir durumun yarın değişmesidir. Şimdi çok kızdığınız bir duruma biraz sonra içtenlikle gülmenizdir. “Bir defaya mahsus bir şey olmaz” düşüncesi çocukta “kaçamak yapabilirim, onlar görmeden yapabilirim” ka-

naatini oluşturacaktır. Halbuki yapılacak şey aynı şeyi usanmadan tekrar etmek olmalıdır. Meselâ çocuk sofraya oturmadañ önce elini yıkamalıdır. Bu kural konulduğuna göre her defaya mahsus devamlı uygulanmak üzere konulan bir kuraldır, değişmemelidir. Dişleri fırçalamak, oyuncakların yerine kaldırılması, elinde yiyeceklerle ortalıkta döke saça dolaşılamayacağı, üstünden çıkardıklarının yerine konulması gibi bir çok husus belki bir iki ay gibi bir süre söylemenizi gerektirecektir. Bu arada söylenilenlerin aile içinde uygulanmasının önemini yenileyelim. Aksi takdirde çocuk sizin söylediklerinizi bir fantazi kabul edecektir.

Eğitim-öğretim çocuğa yurttaşlık bilgisini vermek olmadığına göre, sadece derslerine onu hazırlamakta değildir. Eğitim sizin okuduğunuz gazeteden tutun, nasıl giyindiğiniz, çocuğun önünde nasıl konuştuğunuz, öfkelenindiğiniz zaman ne yaptığınız, olaylara nasıl bir perspektiften baktığınızdır... Bu ailenin durumuna göre şekil almakta eğitilmektedir çocuk. Eğer yaşayışımız rastgeleliğe dayalı ise çocuğun eğitiminde bu ailede bir külfet gözüyle bakıldığına eminim. Böyle bir ailede çocuk denetim ve ilgiden uzak büyür. Halbuki çocuk gördüklerine ve öğrendiklerine bakarak tavır geliştirmeye son derece yatkındır. Kanaatimce çocukta iyi bir ruh hali geliştirilmek ve onu ahlaken olgunluğa eriştirebilmek için kararlı olmak gerekecektir. Çocuk sizin kararsızlığınızı gördüğu anda sizi hiç olmadık bir yerde sokakta, misafirlikte yasak olan bir şeyi yapmak için zorlayabilir. Çünkü önce kuralların sizin tarafınızdan bozulduğunu bilmektedir. Ve o esneklikten o da faydalanmak istemektedir. Meselâ masanın üzerine oturmamak yasaktır. Ama siz çok işiniz olduğu ve onun huysuzlandığı bir sıra onu masanın üzerine oturtuvermişsinizdir. O da aynı şeyi yeniden yapmak için istekte bulunmakta haklıdır. Öyle ya bu durumun bir açıklaması olmalıdır. kuralların kararlılıkla uygulanmaması halinde anne ve çocuk ilişkisinde belirgin ölçüde bir huzursuzluk meydana gelir. Rastgele ađ-

lamalar, istekler, inat ve dengesiz hareketler ve biteviye sürüp giden bu hal kargaşaya yol açar. Hem çocuk ve hem de anne huzursuzdurlar. Aralarında bir anlaşmaya gidilmedikçede anne çocuk ilişkisi inatla sürdürülen pazarlığa dayalı bir alış verişe yada bir kör döğüşe benzer görünüm alır. Herşeyden evvel annenin yaptığı da çocuğun yaptığı da konulan bir takım kuralları hiçe saymaktır.

Ancak şu noktayı da gözden kaçırmamak lazım. Disiplinde dengeyi sağlayabilmek ve çocuklar için kolaylıkla uygulanabilmesi için katı kurallardan uzak kalınmalıdır. Ama çocuğun yatağını toplaması (sizin yardımınızla bile olsa) yemeğini hazırlayabilmesi (basit bir sofrayı) ortalığa çeki düzen verebilmesi gibi bir çok şey mutlaka yapması gereken hareketlerdir. Belki istenilen şeyin en güzel şekliyle istenilmesi katıdır. Gücünün yetmeyeceği durumları istemek haksızlıktır. Ama üstünden çıkanları yerine kaldırması, ortalıkta çamaşır bırakmaması, faydalandığı bir eşyayı kullanıp yeniden yerine koyması gibi şeyler onun mutlaka yapması gereken şeyleridir. Çocuk her şeyi başkalarından beklememeyi, kendi kendine bazı şeyleri yapabileceğini öğrenmesi gerekir. Bu da ancak ona tanınan fırsatlarla ve zorlamalarla olur. Zorlamalar derken yapmasını istediğimiz şeyi ona bağırarak-çağırarak yaptıramayacağımızı da bilmeliyiz. Bir defaya mahsus yapar ama; bu isteği bir daha duymayabilir. Bu sebeble Rasulullah'ın buyurduğu gibi davranmakla ancak neticeye ulaşacağımızı bilerek çocuğa sevgiyle, iyi sözle yaklaşımı denemeliyiz. "Sana gereken yumuşaklık ve şefkatli olmaktır. Kabalık ve edep dışı sözlerden sakın"⁽³⁾ buyrulur.

Disiplinin çocuk üzerinde etkisine süreklilik kazandırabilmek için en fazla gerekli olan durum; sevgi gereksiniminin karşılanmasıdır. Çocuk mutlaka anne-baba tarafından sevildiğini bilmeli bu konuda şüpheye düşmemelidir. Çocuğa gösterilecek sevgi onu sık sık öpmek, onu sık sık mükafatlandırmak, ona daha fazla harçlık vermek, daha

çok pahalı oyuncak almak değildir. Sevgi onunla ilgilenmek, yaptığı şeye ortak olmak, onunla konuşmak, ona çok şeylerden söz ederek arkadaşça davranmak, düşüncenizden bahsetmek, yaptığınız hatadan dolayı pişmanlığınızı söylemek, sevindiğiniz durumun ne olduğunu ona belirtmek, hatta zor durumda onun yapabileceği bir şeyi ondan ciddiyetle istemek, kardeşleriyle olan diyaloguna katılmaktır. Böylece bir taraftan kendi varlığımızı bütün boyutlarıyla ona hissettirmekte iken bir taraftan da onu unutmadığımızı onun bizim hayatımızda daima var olduğunu hissettirmek ve bu beraberlikten mutlu olmaktır sevgi. Çoğu ilk fırsatta baştan savmak, bizi meşgul eden bir gaile kabul etmek ve onun karnını doyurmaktan ibaret değildir sevgi. Gerçek sevgide ilginin payı çok büyüktür. İlgilenildiğini bilen çocuk sevildiğini de bilecektir. Sevildiğini bilen çocuk anne ve babasının ilgisini kaybetmemek için onları üzecek hareketlerden olabildiğince, gücünün yettiği nisbette mutlaka kaçınacaktır. Eğer ki sevildiğine inanmıyorsa çocuk, ona disiplini benimsetmek çok zor olacaktır. O sebeble bebeklikten itibaren çocukla olan ilişkinin korkudan çok sevgiye dayalı olmasını sağlamaya çalışmalıdır. Sevgimizden emin olmayan çocuğumuz “zaten sevilmiyorum, iyi bir şeyde yap-sam kimse benimle ilgilenmiyor en iyisi kendi dileğimi yap-mamdır.” kanaatiyle hareket edecektir. Sevilmediğini sanarak yok olan bir şeyin kaybolmasından dolayı da fazla üzülmeyecektir. Halbuki çocuk en güzel mükafatı annenin bahanın ona davranışlarında, ilgisinde bulabilmelidir. Çocuğun yaptığı güzel bir davranışa en etkili takdir şekli bir gülümseme, bir jest, bir tek söz, bir bakışta kafidir. Yeter ki çocuk onunla ilgilenildiğini bilsin. Onu sevdiğimizi bazen söz ile ifade etmekten çok, onun okuduğu bir kitabı onbeş dakikacık dinlemek daha etkili olur. Üstelik bu bir yatırımdır, onunda sizi dinlemesi için. Davranışlarından dolayı ondan hoşnut olduğumuzu bilmesi, buna bağlı olarak kendinde güven duygusunu hissedebilmesi ona pahalı oyun-

caklardan çok daha fazla yarar sağlayacaktır. İstenmeyen bir şeyi yaptığı zaman üzüldüğünüzü, hareketlerimizdeki tepkiden, yüz ifademizden çıkartabilmeli bunun bir ikaz olduğunun farkına varabilmelidir. Hareketlerimize yansıyan olumsuz bir tavrımızın onu en değerli şeyden yoksun bırakmak kadar üzeceği için o buna kesinlikle yanaşmayacaktır. Çünkü anne ve babanın ilgi ve sevgisi onun için her türlü değer üzerinde. Onu kaybetmek istemeyecektir. Ama bu tavrında bilinçle yapılması zorunluluğu unutulmamalıdır. Yoksa her yaptığı hata kabul edilerek, yapılan cezalandırmalar olumlu bir hareket değildir. Çocuk, üzerinde bir baskı aracı gibi hissetmemelidir bizi. Kollanıp gözetilmesine rağmen her hatasında tekdir görmesi, azarlanması, korkuya kapılması onu paniğe sevkedecektir. Halbuki eğitimde hoşgörününde önemli bir yeri vardır. Hatta hatanın herkes tarafından yapılabilineceğini çocuğun bilmesindedir yarar vardır.

Disiplini iradenin elinden alınması gibi görmediğimiz için disiplini bir öğüt, bir yaşam tarzı, bir yönlendirme olarak kabul ediyor ve gerekli olduğunu yeniden vurguluyoruz.

Aşırı baskıcı tutum zamanla çocuğun disipline karşı olmasına yol açtığı gibi peşinden diğer olumsuzluklara da sebebiyet verir. Basit olaylarda ağır cezalar verilmesi, onun anne-babaya karşı gelmesine yol açacak ve isyana sürükleyecektir. Sert ve otoriter anne babanın sözünü dinletebilmek için başvurduğu baskıcı yöntemler, çocuğu güvensiz kılacak, yalnızlığa itilen çocuk duygusal olarak çökertilecektir. Bu durumda çocuk büyük ihtimalle büyüklerinin yönteminin aynısını uygulayarak -çünkü başka seçeneği yoktur- sertlikle, bir baş kaldırışla anne-babaya karşı gelecek ve istenilen durumun aksine hareket edecektir. Aslında bu da çocuğun büyükleri cezalandırma yöntemidir.

Sürekli cezalandırmalar çocuklarda isyan yerine iç kapanıklılık ve aşırı hassasiyet gibi durumlara da yol açabilir. Çoğu zaman çocuğun karar verme ve hareket kabiliyeti

kaybolur. Herşeye kızılıp bağırılması, aşağılanması, olaylara bakış açısının tersliği (daima kötü yanlarının görülmesi), çocuğun her yaptığına tenkitçi gözle bakılması çocukta doğru kişiliğin yok edilmesi, istidat ve kabiliyetlerin körleştirilmesi demektir.

Her denileni her zaman tam bir itaatle yerine getirmesi çocuğun aşırı sert davranışlarla ve cezalarla sindirildiğini, korkutulduğunu akla getirir.

Aslında çocuklarımızda yapılması gereken hareketleri gördüğümüz zaman onları korkutarak bastırmak ve ulu orta suçlamak yoluna değil, daha çok o hareketteki kendi payımızın ne oranda olduğunu düşünüp ve sebeblere yönelmemiz en doğrusudur. Halbuki sevgiyle, telkinle, örnekleyerek, alışkanlık vererek ve kararlılıkla meselenin üstüne varıldıkça çocuktaki eksik olan yön telâfi edilebilir. Bağırarak çağırmakla kabullendirme esas değildir. Avazın çıktığı kadar bağırarak, kapı pencere çarpmak, vurup kırmak, bunlar eğitimde etkili ve kalıcı faktörler değildir.

Disiplinde aşırılıkların çocuk üzerinde de aşırılıklara yol açtığı gibi otorite zayıflığı da bizi aynı sorunla karşı karşıya bırakır.

Eskiden ataerkil olarak tanımlanan aile şimdi yarı yarıya çocuk erkil aileye dönüktür. Çocuğun disiplin kullarından yoksun olarak büyütülmesi şımartılması, kural tanımazlığı anne babaya hükmetmek gibi saygısızlıkları onu zamanla herkese hükmetmek ve herkese egemen olmak noktasına getirir. Hiç bir şey onları tatmin etmez. Hakları olmadıkları halde bir çok durumda hak talep ederler. İdareyi ele almak, istedikleri şekilde etraflarındaki insanları yönetmek isterler.

Kişisel ve toplum açısından orta (vasat) yolu seçmek, itidale önem vermek zorundayız. Bir konuda bir şeyler yapmaya karar vermiş isek bunu mutlaka birilerini hırpalamadan, duygularını örselemeden onun varlığını hiçe saymadan yapalım. Herşeyin aşırısı ve azlığının bir hastalığa yol

açtığını unutmayalım.

Eğitimsiz yaşam ne derece kötü netice verirse aşırı takip de aynı derecede tehlikelidir. Güvenli bir ortamı sağlayabilmek dengeli bir yaşamı gerektirir. Bu da aşırılıklardan uzak kalmak demektir ki; hiç kimse şehir trafiğinde 120 ile gittim, 15 metre yükseklikten atladım diye övünmez. Bu başlıbaşına bir dengesizliktir. Hayat bir rekor kırma uğraşısı değildir, çünkü.

Çocuğu çok arzu ettiği bir şeyden alkoymak da itaatsizliğe yol açabilmektedir. Bunu bir örnekle açıklayabiliriz. Sokaktan hergün aynı saatte “elma şekerci” geçmektedir. Parası olanlar hemen almakta, olmayanlar annesine seslenmekte ve daha sonra almaktadırlar. Mahmut hergün aynı tabloya imrenerek bakmaktadır. Annesinden elma şekeri için para ister ama annesi her defasında ona alamayacağını söyler ve izin vermez. Yaz boyunca bu tekrarlanır. Mahmut bir gün anneden yine izin ister, fakat anne yeniden “hayır” der. Ama artık bu “hayır” Mahmut’u ilgilendirmez. Koşar elma şekerini alır ve yer. Anne hatasını anlamıştır. Ertesi gün elma şekerini daha güzel bir şekilde evde kendisi yaparak çocuğuna verir.

Doğrusu çocuğun duyguları, istekleri dikkate alınmalı, çocuk olduğu ve bizim yaşımızda olmadığı hatırdan uzak tutulmamalı, zaman zaman herkesin yaptığı şeyleri onun da yapmasına izin verilmelidir.

Anne baba, dayağa başvurmada önce çocuğu suçtan uzaklaştırıcı her türlü tedbire ve caydırıcı önlemlere başvurmalıdırlar.

Sevgi, şefkat ve merhametin esas alındığı bir toplumda dayak en son çare olarak düşünülebilir. Bunu yaparken de çocuğun bedenine ve zihnine zararı olacak vuruşlardan kaçınılması istenmiştir. Herşeyden evvel çocuğun canı, malı, ırzı, dini ve aklının koruma altında olduğu ve değerlerine dokunulmayacağı bilinmelidir. Can güvenliği, akıl güvenliğini tehdit eden aşırılıklar tamamen yasak olup çocuğa

zulm edilemez.

Şiddete dayalı dayak ve dayak korkuları çocuğun aklı ve bedenî melekeleri üzerinde oldukça olumsuz etkiler bırakabilir.

Dayağın kaçınılmaz olduğu durumlarda yapılacak şey yüz, baş, karın, göğüs gibi yerlerine vurmamak şartıyla kaba etlerine 3-5 kez vurmaktır. Özellikle yüze vurmaktan sakınılmalıdır. zira yüzün Allah'ın esmasına aynalık ettiği söylenmektedir.

Ayrıca dayak, alışkanlık ve sıradan bir işlev haline geldi ise, çocuğu hatada ısrar etmesi ve karşı gelmesi için inada sevkedici bir kamçı görevini görür. Nefret hissi gelişir. Ev - den uzaklaşmalar, sorumluluk alamama durumu ortaya çıkar ve en önemlisi, yalana ve korkuya yol açar. Yalana yol açar, çünkü; dayaktan korkmaktadır. Ya da dayağa öylesine alışmıştır ki; yaptığı şey dayaktan daha da önemlidir. Yüzsüzleşmiştir. Aynı zamanda aileden uzaklaştığı ve sevilmediği için bu gereksinmenin yerini korku ve panik almıştır. Ama bu duygusunu bastırarak (özellikle erkek çocuklar) çok güçlüymüş gibi tavırlar, hiç bir şeye ehemmiyet vermiyor, olup biteni umursamıyormuş gibi pozisyonlara girerler.

Aslında Kur'an ve Sünnet ahlakının tam olarak fitratla bütünleşmesi sağlansa ve ailede anne-baba mutabakat halinde bulunsa cezaya fazla gerek duyulmaz.

Neticelere bakacak olursak aslında daha hesaplı hareket etmemizin gerekliliğini duyarız. Meselâ; baskıyla eğitimin nasıl bir netice verdiğini gördüm. Ve çocuğu haklı buldum. Şöyleki, küçük Şeyma yaratılış itibarıyla ve biraz da geniş bir aile ortamı içinde çok kişiyle ilişkide olmasının bilmişliği ile hareket eden bir çocuk. Anne, onun çevresine güvenerek dikleştiği zamanlarda ya da sözünü dinlemediği için sık sık cezalandırmalara başvurur, ve böyle devam eder. Şeyma altı yaşına gelince anne-baba bir se-

yahate çıkarlar ve Şeyma anneannesinin yanına bırakılır. Şeyma üzerindeki daima emir veren baskı unsurlarının kalkmasıyla birlikte tüm dizginleri ele geçiriverir ve öyle bir rejim uygular ki, üç gün bu çocukla bir arada kalmak insanın sinirlerinin laçkalaşması için kafidir. Etrafa “yap, et, hayır” gibi emirleri yağdırır. Hiç olmayacak şeylerin istenmesi, hayalî korkular, çılgınlıklar, etrafındaki herkesin kendine hizmet etmesini istemesi vb. Fakat bu arada anneden kesinlikle söz etmez. Hatırlatmalara karşı olabildiğince duyarsız davranmaktadır. Fakat daha sonra onu tekrar gördüğümde önceki hırçınlığını göremedim. Etrafındaki çocuklara daha uyumlu davranıyor gibiydi. Ama anne daima ikaz ediyordu. “Yapma, etme, sakın!” “Sana ne dedimse onu yap.” gibi emirler.

Çocuk öğrenmesi gerekli şeyleri baskıyla kabullenmeye çalışıyordu. Aslında çocuk doğru ve yanlış sezebiliyordu. Ama o emirleri almaya o kadar alışmıştı ki, uyarılınca kadar huysuzluğa devam ediyordu. Annenin kontrolünden çıktığı anda anne rolünü kendisi üstlenerek etrafına kendi üzerindeki baskının aynısını uyguluyordu.

Çocuk cezalanmadan çok önce yaptığı şeyin yanlış olduğunu bilmesi gerekir. Çocuğun yaptığı her doğru veya yanlış hareketin ne netice vereceği çok önceden anlatılmalıdır. Kibritle oynamasına izin verilen çocuğun birgün o kibritle kendi elini yakması mukadderdir. Buna kıyasla her şeyin bir rizikosu olduğu düşünülerek daha önceden anne tedbir olarak bunları zamanı geldikçe duruma, kavrama yeteneğine göre anlatmak zorundadır. Çocuğa bıçağın nasıl kullanılacağı, kipritin nasıl yakılacağı öğretilcektir ama bu üç yaşında olmayacaktır. Kibriti yakabileceği bıçağı gerektiği zamanlarda kullanabileceğini belirli bir yaşa gelinceye kadar yalnızca bilmekle yetinecektir. Fakat bun ona açıklamak zorundayız. Çünkü sırf “yasak” demekle onun bu yasağa uyması beklenemez. Nedenini bilmesi gerekir. Sizi anlayabilmesi için de onun zararlı-zararsız, oynanabilir-

oynanamaz, iyi-kötü, yapılacak-yapılmayacak dediklerinizden ne anlam çıkaracağına, aynı dili birlikte kullanıp kullanmadığınıza bağlıdır. Karşılıklı güven ve itimadın oluşması çocuğun eşyayı tanıma döneminden başlayarak sizin onun üzerinde bir disiplin kurup kurmadığınıza, sözlerinizle ona güven verip vermediğinize bağlıdır. Çocuğunuza açık davranmışsanız, sözünüzde durmuşsanız, yalana başvurmamışsanız, kararlı ve dengeli hareket etmişseniz o size güvenle bağlıdır ve sözünüze itimat etmektedir. Ondan rahatlıkla doğru olan herşeyi isteyebilirsiniz. Siz de ona güvenebilirsiniz.

Dayak mevzuunu kapatmadan önce dayak yoluyla cezalandırmaya zulme dönüşmemek şartıyla cevaz verildiğini söylemeliyiz. Ancak çocuğun temyiz yaşına ulaşmadan yaramazlığı sebebiyle dövülmesi hoş karşılanmamaktadır. Dövülmeye cevaz verilen yaş hadislere göre 10-13 olarak verilmiştir. Peygamberimiz. "Çocuklara yedi yaşına basınca namazı emredin. On yaşına basınca da kılmadığı takdirde dövün!" Yine: "Sizden biri on değnekten fazla vurmasın, ancak Allah'ın koyduğu hadlerden bir had uygulanırken, belirlenen ceza ne ise o uygulanır." buyurmaktadır.

Terbiyede esas sevgidir. İyi, hoşgörüyü, dürüstlüğü, açık sözlülüğü, disiplini, anlayışı sevginin tanımında zikretmek gerekir.

Şurası muhakkak ki; İslâm insanlara her hususta vasat yol üzere olmalarını tavsiye buyurmaktadır. Müslümanlar istikrar üzere bir hayat sürmeye ve dengeli davranışlara önem vermelidirler.

Hristiyan Batı terbiyecileri ve düşünürlerinin sözlerini dengesizliklerinin ve vasat yolu şaşırmış olmalarının açık delili olarak verebiliriz. Bu eğitimci kitab-ı Mukaddeste çocukların dövüleceğine dair açık beyanlardan yola çıkarak dayığı zaruret olarak görmüşlerdir. Mesela, Elan Key, eğitimi, çocuğa karşı işlenen en büyük suç, eğitmek maks-

dıyla onu rahat bırakmamaktır diyor. Gerçi şimdi hümanist düşünceye sahip oldukları için dayaktan tamamen vazgeçmiş disiplini dahi terketmişlerdir. Bu eski terbiyecilere göre ise aslî günah, yani insan tabiatı yaratılıştan fenadır, günahkardır. İnsanlar Allah'ın gazabına uğramaya mahkum olarak dünyaya gelmişlerdir. İyi insanlar olmak için Allah'ın sevgili kulları olmak zorundadırlar

bu sık sık cezaya başvurmakla kazanılır.

Aynı inanış Protestanlıkta da geçerlidir. Luther'in düşüncesine göre cezalar iyilik severliğin eserleridir! Çocukluğu hatırlatılan bir kimse o günlerdeki okulda verilen cezaları düşünerek tekrar çocuk olması istenilse, herkesin dehşetten irkileceği ve ölümü tercih edeceğini söylüyor.⁽³²⁾

Osmanlı zamanındaki öğretimde falaka işlemini yere yere bitiremeyenlerin kulakları çınlasın. Batı diyerek örnek aldıkları insanların ne derece acıma ve insaftan uzak olduklarını görmezden gelmektedirler. Hala aynı acımasızlıkla cellatlığı ve kasaplığı beynelminel düzeyde yapmakta olan ve dünyayı kana bulayan Batı'ya ihtiras halinde bağlanmaktadır.

Batının sadist olduğunu söylerken mübalağa etmiyoruz. Şimdi de aynı mesleği sürdürerek politika ve siyasette, toplu katliamlar ve kültür sömürüsüyle bunu yapıyorlar.

Kur'an-ı ve Sünnet'i ölçü kabul etmedikçe bu denge-sizliklerin ilânihaye süreceği muhakkaktır.

Ad- Çocuğun Ruhî ve Ahlâki Eğitimi

Çocuklarımızın her yaş devresinde gereksinme duyduğu tek ve en önemli şey sevgi ve ilgidir. Dikkâte değer en önemli husus onu sevmek ve yalnız bırakmamaktır.

Çocuğumuzun biyolojik gelişmesiyle birlikte duygu ve kabiliyetlerinde takibi sürdürülerek çeşitli faaliyetlere girilecektir.

Diğer yandan inat, kin, sevgi, merhamet, öfke, duygusallık gibi pek çok pasif ve aktif duyguların belirlenerek şekillendirilmesi, eksik duyguların tahrik edilerek geliştirilmesi, bazı duyguların fazlalığı alınarak müsbet yön- lere kanalize edilmesi dikkat edilecek hususlar arasındadır.

Büyüklerde görülen iyi ve fena huylar küçük yaşlar- da şekillendiğine göre bu durum çocuğun ilgiyle bedeni ve duygusal yönden takibinin gerekliliğini ortaya koymakta- dır. Mesela; şiddet ve mücadele duyguları özellikle erkek çocukları için bir imtiyazdır. Fakat bu duyguda diğerleri gibi izlenerek kontrol edilmektedir.

Yapılacak şey varlığı hissedilen duyguları yok etmek değil iyiye yönlendirmeye çalışmaktır. Hatta çocukta ka- lıtsal olarak aşırı duygusallık, sinirlilik, inat gibi huylar ola- bilir. Bu duyguları bastırmak ve kontrolde bulundurmak

her zaman mümkün olmayabilir. O halde bazı duygulara yön vermek gerekir. Çocuğa nerede, ne zaman, ne için inat edebileceği öfkesini nerede kullanabileceği , nelerle mücadele etmesi gerektiği öğretilerek doğru hareketlere yönlendirilir, hem de fitri ve kutsal kimliği koruna bilir.

Şiddet duyguları kontrol edilmediği müddetçe bu duygu giderek artacaktır. Şöyleki; önceleri çocuk kızdığı zaman arkadaşlarını döver, daha sonraları evde başlattığı şiddet olaylarını, sokağa döker ve hızlandırır. Başkalarının malını alır, bahçesine girer, döver, saldırır. Bu çeşit duygu kolayca ilerleyip yayılır.

Şu da varki normal faaliyetinden alıkonulan duygular da, yukarıdaki aynı kötü sonucu doğurur. Mesela, duyguların ifradını önlememizdedir. Ne az, ne çok, normal olan faaliyetleri dengede tutabilmektir. Duygunun şiddetlendiği ve harekete dönüştüğü zaman hızını keserek, pasif kaldığı zaman ise, normal faaliyete sevk ederek, çocuğa yardımcı olunmalıdır. Dikkat edilecek husus duyguları rencide edilmeden yardımcı olmaktır. Yapılması gereken işlerde çocuk, zorlanmamalıdır. Biraz tolerans ve duruma göre esneklik tanınmalıdır.

Çocuğun büyüme seyrinde iken, desteğe ihtiyaç olduğu yerde baskının var olması, onu kötüye yönlendirebilir. Kendini gereksiz yere ispatlamak isteyerek uygunsuz arzularla tatmin yolları arayabilir.

Başta çocuğun birşeyi yemesi bir sakızı çiğnemesi tabiidir. Ama arkadaşlarını ısırması tabii kabul edilmemelidir. Oyuncak araba, oyuncak bebek kırılabilir. Fakat kardeşine veya başkasına ait olan birşey kırılmamalıdır. Çocuğun hoyratlıktan kurtulması için kontrollü ve disiplinli bir yasaklama getirilerek, bu gibi hareketlerine izin verilmemelidir. Zamanında müdahale etmek gerekir. Ayrıca hareketler yerinde ve doğru ise çocuğu yalnızca yaptığı işten dolayı sevindirmelidir. Yaptığı iş hatalı ise, kötü hareketin

yanlışığı gösterilmeli, sınırı aşmaması öğretilmelidir. Kontrollü bir çalışma, çocuğı idrake sevkedererek yavaş yavaş eğoizmden uzaklaşmasını sağlayacaktır. Bu yaşlarda başlattığı sorumluluğı ilerideki yaşlarında bilinçle taşıyacaktır.

- Çocuklardaki Kabiliyeti Keşfetme ve Yetiştirme

Çocuğun kaabiliyeti iyi tanınıp fıtratın tayin ettiği durum ne ise çocuk o amaca doğru yönlendirilmelidir.

Çocuğun istekle yöneleceğı kaabiliyet ne olursa olsun desteklenmeye ve teknik öğretime muhtaçtır. Öğretime geçilmeden önce işin esası çocuğun o işi istemesidir. Fakat çocuğun etrafını çevreleyen herşeyi farketmesi de her zaman mümkün değildir. Çocuğa bakıp görmeyi, duyduğu şeyleri anlamayı değerlendirmeyi, sevmeyi, belli şeyler üzerine dikkatlerini çekmeyi onlara biz öğreteceğiz. Akıl seviyesi, anlayış durumuna göre varlıkların oluş nedenleri, vazifeleri üzerinde duracağız.

Etrafımızı saran eşya ve varlıklardan onları haberdar ederek, ağaçları, taşları hayvanları, gökyüzündeki yıldızları ya da okyanustan bir damlayı olsun onlara farketmeye çalışacağız. Onun, kendisiyle birlikte diğer yaratılmışlar arasında bir bilinç oluşturarak onları ve kendini farketmelerini sağlayacağız.

Çocuğı öğrenmeye motive ederken onların deneyim edinmelerine fırsat hazırlamalıyız. Çünkü imkânlar yeterli olmadığı takdirde çocuk ilgisini geliştiremeyecektir. Yaratılıştan gelen kaabiliyetler hiç bir zaman azami limite kendiliğinden ulaşmış değildir. Kaabiliyetlerin gelişiminde salt kabiliyetler kâfi gelmemekte bu kaabiliyetler üzerinde çalışılmaya, egzersize terbiye, eğitim ve bilgi gibi donanımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bedeni ve zihni kabiliyetlerin ye-

terince desteklenmemiş olması kaabiliyetlerde gerilemeye sebep olacaktır. Veya kaabiliyetler farkedilmemişse, uygun ortam bulununcaya kadar fonksiyoner bir gelişme olmayacaktır. Aile ve eğitim çevresinin bunu farketmesi gerekir.

Çocuğu tanımak ve kaabiliyetlerin insani yolda hizmete elverişli hale getirilmesi için çalışılması toplumun ihtiyaçlarının ikmâli ve ilerlemesi demektir. İnsanları egosuna ve kapitale yenik düşürerek ferdiyetçiliği ön plana geçirmek yerine onu topluma kazandırarak “Bir binanın tuğlası olabilmek” için eğitmek gerekir. Bu günkü eğitim ve öğretim ise insanın fitratını eğitim ve öğretimle yozlaştırmak ve çocuğu yaratıcısından uzak tutabilmek için vardır. Bu sebeple hemen şunu da hatırlatalım; çocuğun fiziki ve sosyal çevreden edindiği kötü taklitlerle çocuğun fitri eğilimleri birbirine karıştırılmamalıdır.

Çocuk kötü yayın, zararlı çevre faktörleri ve kötü arkadaşlardan uzak bulundurulmalıdır. Çocuk bu çevrelerden korunmadığı takdirde normalde varolan değerlerinde kaybedecektir.

1-) Hayranlık duygusu: Farzedelimki çocuğunuzu hafız yapmak istiyorsunuz ve çocukta buna elverişli ise, ondaki hayranlık duygusunu geliştirmek gerek. Güzel sesleri dinletmek ve söyletmekle, kulağına ve ruhuna hitap etmek, uyarı niteliğinde olur.

Ayrıca sizin sevdiğiniz kişilerle onları tanıştıran çocuğunuzun da onları sevmesine yardımcı olun.

Ayrıca hayranlığın başka şekilleride vardır. Saygı ve hayranlık duyduğunuz insanların, iyi ve özel taraflarının ortaya koyarak övün çocuğunuza ise, o durumdan dolayı kıvanç duyduğunuzu açıkça söyleyin. Çocuğunuza merhametli bir insanın (Neler yaparak? Kimlerin? Nasıl?) gönüllü alarak, onu sevindirdiğini tasvir edin. Genç bir insanın, yaşlı bir adama, sokak üzerinde kolundan tutarak yap-

tığı yardımın memnuniyet verici olduğunu, onunda aynı şeyi yapabileceğini tavsiye edin. Ufak tefek örneklerle açıklayın. Size, iş hususunda yardım eden dostunuza duyduğunuz şükran hislerini konu edin. Hepbirlikte kâinatın güzelliğinden, mahlukatın ehemmiyet ve vazifesinden, insanlara hizmetinden onun hayranlığını uyandıracak, hayrete sevkedecek şekilde bahsedin. Bir gün güneşin doğuşunu, bir başka gün batışını seyrettirmek suretiyle, rûhundaki temaşe zevklerini açın. Çocuk, nelere hayranlık duyabileceğini öğrenmiş olsun

2-) San'at duygusu: Resim, yapı makina, mîmarî gibi yüzlerce meslek sayılabilir. hangisi uygunsa konu ile ilgili resim, broşür, fırça gibi malzeme ve el âletleri, tedarik edin. oyuncaklar bu iş için elverişlidir. Bütün bunları teferruatlı işler diyor ve bu tip meşguliyetlere harcayacak vaktiniz olmuyor ise, gezdiğiniz yerlerdeki san'at şâh eserlerine dikkatlerini çekin. Eser hakkında kitap alın. Broşür elde edin. Eserle ilgili bilgi verin. Olay anlatın. Küçükse çamur, kum veya kille oynamasını sağlayın. Tabiattaki manzaralara güzellikle dikkâtini çekin.

Birgün, diş tedavisi merkezinde, küçük bir çocuğun, basit madenden yapılmış bir çene kalıbıyla oynadığını gördüğüm zaman hayret etmiştim.. Şekil vermeye çalışarak, elindeki âletle, çeneyi ve dişleri yontup duruyordu. Bana soğuk ve yabancı gelen bu durum, çocuk için bir meşguliyet olmuştu. Çünkü, çocuğun anne mesleği diş hekimliği idi. Çocuk o beceriye benim gibi yabancı değildi.

Beni ürperten o durum, onun için oyuncak olmuştu. Anladım ki, gerek anne ve babanın mesleği, gerek evde ağırlık kazanan meşguliyetler, konular ve çevreden aldığı tesirler çocuğun ilgisini çekmekte deneyimler edinmesini sağlamakta, ve onu öğrenmeye motive etmek tedir.

3- Başkalarına Hizmet Zevki: Sorumluluk duygusu geliştiği nisbette, çocuğun kendini aşarak, başkalarına da hizmet etmesi kolaylaşacaktır. Evde yapabileceği basit işlerin vazife olarak verilmesi, lüzumlu olan bir durumun kendisi tarafından halledilmesi ve sonuçta çocuğun yaptığı şeylerin abartılmadan önemsenmesi lazımdır. İşbirliği, âile içi dayanışma, dışarıya temas, imkân ve fırsatların hazırlanması, çocuğu başkalarının yararına çalışmaya zorlayacaktır.

Çocuğun iş esnasında başkalarıyla diyalog kurması çocuğu sosyalleşmeye hazırladığı gibi ayrıca çocuğun işe yaradığını bilmesi onu boş vakitlerinde daha başka yararlı işlerle meşgul olmasına yol açacaktır.

Bu zevki aşılarken, başka arkadaşlarınızla olan işbirliğiniz, fikir birliği ve hayecanınızdan bahsedin . Karşınızdaki insandan fazla, kendinizi, o durumdan dolayı mesut addederek, gerekli olanı yaptığınızı söyleyin. Basit bir başka örnekle, çocuğunuza hitaben, benim yerimde sen olsaydın, aynı şeyi yapardın deyin. Yardımın faziletinden, dayanışmadaki güçlülükten bahsedin. Onunda yardım edebilmesine fırsat verin. Yaşlılara, yoksullara, öksüzlere neler yapılabilir şeklinde örnekler verin. Kimin neye daha çok ihtiyacı vardır? Âdâbı nedir? Nasıl yapılır? Yanınızda götürerek, şahit olmasını sağlayın. Ve kesinkes övünmek, başkasını durumundan dolayı yermek, ayıplamak, önüne gelen herkese bahsetmek gibi hatâlara düşmeyin. Gizlilik ve sırrın lezzetini ona duyurun.

4-) Nefsi Müdafaa Ama Başkalarına da Saygı: Her canlı varlığın, kendi yapısına göre bir korunma biçimi ve silahı vardır. İnsanınki de, nefsi ve ruhî melekeleridir. Gururu, vakarı, cesareti, öfkesi, uysallığı, hoşgörüsü, insanın nefsini koruyabilmesi için, zaman zaman kullanılır. Kendi inancını, değerlerini, benimsediklerini, kulluğunu her türlü sal-

dırından koruyabilmek için, durum ve şahıslara göre nefsi müdafaya izin verilmelidir. Çocuk, devamlı baskı altında tutulmamalıdır. Gerekli yerde susmayı veya kendini müdafayı; nerede, nasıl davranacağını bilmelidir. Her hareketine karışılan, her yaptığı hatalı bulunan, her kıpırdadığında dayak yiyen, veya her istediği, mama kabilinden ağzına verilen el bebek gül bebek yetiştirilen çocuklar kendilerini savunmaktan uzaktırlar.

İnsanların başkalarına karşı göstereceği saygı ise, İslâm'ın tesbit ettiği tarzdadır. Kul hakkına ve tüm canlıların (hayvan ve bitki) yaşama haklarına, saygılı olmalıdır. Onlara zarar vermemelidir. Eliyle, bahçelere, ağaçlara, umumî kullanım araçlarına, parka, koruluğa, hayvanlara; diliyle de insanlara tecavüzden men edilmelidir. Yukarıdan beri sayılan iş veya mevzu bahis edilmemiş bir çok durumlar ve benzerleri hep âilenin çocuğu yönlendirmesi, onunla ilgilenmesi, devamlı tembih etmesi ve kontrol etmesiyle mümkün olacak şeylerdir. Saygı duygusu, en başta yaratıcıya (Allah c.c'a) yönlendirilmelidir. Emir ve yasaklarına, Kitabı Kur'an-ı Kerim'e, Peygamber efendimize saygılı olması gerektiği öğretilmelidir. Ciddiyet arzeden bu konular, yalnızca sözde kalmamalı, amelle de gösterilerek çocuğa örneklenmelidir. Çocuk ilk başta, hepsine karşı yabancıdır. Herşey onun için karanlıktır. Çocuk ancak, yine ailede, büyüme süresi içerisinde, bu değerlerin ne olduğunu öğrenerek, diğerlerine geçecektir.

5-) Kitap Okuma Alışkanlığı: Ailelerin, bir ömür boyunca fedâkârlıklara değer buldukları yavrularının hayatında ruh ve mânâyâ bağlı, zevklerinin gelişmesi için dinamik yorumlar bularak uygulamaları gerekir. Yaratılışına uygun yüksek gayelere onu sevk etmek, ancak âilenin, çocuk eğitimi üzerinde ihtimam göstermesiyle sağlanır.

Evvelâ çocuklarımızın, hayatın hikmetini, sırrını, sıyrını bilmesinde fayda vardır. Yaratılış gayesinin ne olduğu ve sorumlu tutulacağı görevlerden bahsedilmesi, çocuğu geleceğe hazırlayarak doğruya yönlendirecektir. Eğer aileler bu konuda âciz kalıyor gerektiği kadar meşgul olamıyor ise, bu ihtiyacı, kitaplar vasıtasıyla gidermelidir. Çocuk, özellikle zararlı yayınlardan uzak tutulmalıdır. Çünkü kötü düşünceler, yaradılışının safiyetini bozar, yozlaştırır. Bu duruma, faydalı eser okuma suretiyle engel olunmalıdır.

Çocuk kitapları arasında ansiklopedi, okumaya teşvik ve merak unsuru olarak yer alır. Ayrıca anlatımı ve ifadesi basitleştirilmiş tarihi bilgilerden seriler... Yine peygamberler tarihi ve kıssalar, yanlış yalan bilgileri de

dezenfekte etmektedir. İlk insan olan Hz. Adem'den günümüze kadar insanlığın geçmişi, tarihi gelişimi konusunda doğru bilgiler öğretilmelidir.

Ayrıca, eğitim hususunda, çocuktaki kabiliyetlerin gelişimini takip eden âilelerin yapabileceği bir takım işler vardır: Çocuk basınıni takip ederek, ona sürpriz kitaplar hediye etmek; bazı serileri ve dergileri çocuğun adına abone yaptırmak; kitap seçme hakkını zaman zaman kullanmasına izin vermek, harçlığından bir kısmını tasarruf ile, kitaba sarfettirmeye alıştırmak vb. çocuğun "benim" diyebileceği bir kütüphaneye sahip olması gibi, değer verilecek olan alışkanlıklar, okuma zevkini artırarak, öğrenme merak ve araştırma kabiliyetini hızlandıracak ve genel kültürünün zenginleşmesine yol açacaktır.

Çocuğun, kendi yaşına uygun fikir seviyesindeki kitaplardan ve konulardan malûmatı olması, konuşma kabiliyetini geliştirecektir. Ayrıca kitaplar üzerinde karşılıklı fikir alışverişinde bulunmalıdır.

—Sayfa 46'da, senin de farkedebileceğin ufak tefek hatâlar var. Okuduğun zaman dikkatini çekecektir.

—Önceki seçtiğin kitaba kıyasla, bu daha seviyeli bir kitap. Senin fikrin ne? gibi.

Fikirlerinin önemsendiğini bilen çocuk okumaya, daha dikkatli okumaya ağırlık verecektir. Fikirlerini ve aksiyonun, çocuk beynine bu yol ile aktarımı daha kolay olacaktır. Ailenin de yardımı ile çocuk, bizzat kendi yolunu kendi çizmekte müstâkil davranacaktır. Onun bu gayretini kolaylaştırmanın yolu ise, öğrendiklerini anlatmasına fırsat vermek, sabır göstererek dinlemek, hangi bahislere daha çok dikkat harcadığını, heyecanını ve düşüncesinin odağını kontrol etmektir.

Çocuğa okuma sevgisi, okula başlamadan evvel verildiği takdirde, daha iyi ve kesin netice alınacağı doğrudur. Henüz okula gitmeden, kendine mahsus düzenli bir kitaplığa sahip olan çocuklarımız vardır. Oyun monotonluğunu kıran, çocuk hayâlini süsleyen, merakını kamçılayan, öğrenme hevesini artıran ve zevk alınan bir meşguliyet haline getirilen, okul öncesi çocuk kitapları, ancak onlara okunup anlatılarak sevdilir. Çizerek, dinleyerek, anlayışı ve hayâli nisbetinde kabiliyetinin gelişmesi mümkündür. Kelime hazinesi genişler, anlatımı kolaylaşır, zihni açılır. Aynı zamanda bu, konuya merak saracak ilgi duyduğu hikâyeleri, masalları, zamanı gelince kendisinin okuyabileceği düşüncesine sahip olacaktır. Bu heyecan ve istekle çocuk, okumaya ve yazmaya hırs duyarak başaracaktır. Hatta çizgi ve boyama kitapları ve el becerisi artacaktır. Çocuğun kitaplarla meşgul olması, vaktinin enerji ve düşüncesinin daha iyiye yönlendirilmesidir.

İlim yapmanın, dinî öğrenmenin değer ve kıymetini takdir edemeyen ve yalnızca madde üzerinde fikir sahibi olan âilelerimiz vardır. İlmi dahi para kazanmanın bir aracı olarak gören bu insanlarımız, çocuklarına gerektiği gibi hâmilik edememektedirler.

İnsanlığın gaye ve ihtiyacı nedir? Araç ne amaç nedir? Hangi şeyi elde etmek için çaba harcamalıdır? Bütün bu düşüncelere ve ahiret endişesine yabancı olan insanlar, her türlü tehlikelerin para ile bertaraf edilebileceğini sana-

rak, yanlış hareket ederler. İlimin değerlerini, ancak İslâm dini takdir etmiştir. Yeterince dini bilgisi olmayan insanların bu kısır düşünce etrafında yozlaşmaları elbette ki mümkündür.

Vahyi ilmin temel yasasının “Oku” emriyle inişi İslâmın cehaleti ta temelde reddettiğinin delilidir. Müslümanların vahyi ilim vasıtasıyla insan ve din gerçeğini kavrayarak ve bu değerlerin korunmasında mücadele etmeleri, ilmin bir harp tekniği olduğu gerçeğini doğrulamaktadır.

- Bazı insanların ilme ilgi duymamaları ise cehaletlerimin doğal sonucudur.

6-) Zamanı İsrâf Etmeden Kullanmak: 24 saatin bölünerek uyku, çalışma ve ibadete belirli ölçülerde yer verilmesi, zamanın dünya ve âhiret için önemini belirlemektedir.

Çünkü programa ve düzenli çalışmaya önem veren her insanın, dinlenecek kadar, az da olsa boş bir zamanı vardır. Boş zamanını şuurlu hareketlerle değerlendirmesi, zamanın israf edilmesini önleyecektir. Günlük yorucu meşgaleler arasında, hafta sonu ve tatillerde, ruhî ve zihnî sıkıntının insan üzerinden atılarak, dinlenmenin nasıl mümkün kılınacağı, bu arada önemli olan, boş vaktin nasıl geçirileceği üzerinde düşünülmelidir.

Spor, tatil, seyahat gibi, insanı hem bedenen ve hemde ruhen dinlendiren araçlar için, her zaman imkânlar bulmak, henüz toplumumuzda mümkün değil. Çeşitli sebeplerle uygulanması güç olan bu faaliyetler dışında da dinlenebilmek için başka vasıtalar olmalıdır.

Bizim toplumumuzda dinlenmek ve tatil yapmak, çok yanlış değerlendirilmektedir. Boş vakit denince, hemen bazı yerleşmiş alışkanlıklarımız aklımıza gelmektedir. tatil ise bir yaz boyu sürmektedir. Büyükler için, dinlenmek denilince; el ense yatıp uzanmayı anlıyor, hanımlar arasında ise; fuzûli meşgûliyetler ifrata vardırılan mutfak işleri ve ev dekoruna gösterilen yersiz hassasiyetler veya bir eğlence mahalline giderek, yemek ve içmek şeklinde za-

man öldürmeyi, dinlenmek sanıyoruz. Bazı gençler ve yaşlılar ise, kahvehanelerin boğucu havasında oyun oynamayı ve tembelliği yeğliyorlar.

Bu durumların hepsi dinlenmek değil, ancak zaman ve ömürden israftır.

Her insanın, özellikle şehirde yaşayan insanların, yeni bir enerjiye sahip olabilmeleri için, dinlenmeleri mutlaka gereklidir. Fakat bu doğru bir biçimde yapılmalıdır. Bu imkânları elde edemediğimiz zamanlarda ise, meselâ; bir kanepeye uzanıp dinlenirken bir dergi okumak, zamandan iktisat olabildiği gibi, zihni de dinlendirmektedir. İnsan bilmediğini öğrenmenin verdiği iç huzuruyla da dinlenebilir. Yine insanın ibâdet ve dua etmiş olması, ruhen dinlenmesidir.

Eğer düzenin size zorunlu olarak üstlediği vazifelerden kurtulabiliyor iseniz öğrenmek için entel (!) bir davranışa yönelerek, belki kütüphaneyede gidebilirsiniz. Hatta iyi bir seçim yaparsanız bu kitap sizin etrafınızda olup bitenleri şuurla görmenizi de sağlayabilir.

Ayrıca boş vakitlerde, dul, yetim, güçsüz insanlara yardımda bulunmak yarım saatini bir hasta ziyaretine ayırmak, güzel bir manzara karşısında Allah (c.c)'ı tefekkür etmek... Hepsi zihni yorgunluğu alan, ruha huzur ve sükûnet veren durumlardır.

Bir çok sebeplerden dolayı, boş zaman israfını önlemek ve ayrıca okumak zorundayız. Tatilde, seyahatte, otelde, yolculukta gezmede iken, kitabımızın yanımızda olması, dinlenmemizi engellemez. Bir kitabın anne ve baba tarafından okunmuş olması ise, çocuğa kitap okumayı sevdirmenin ve vaktin önemini anlatabilmenin en kestirme yolu dur. Özellikle çocukları kötü örneklerden uzak bulundurmak için zamanın hakkını vermek gerekir.

II- BULÛĞ DÖNEMİ

CİNSİYET KAVRAMI VE MAHREMİYET

Buluğ çağı çocukluğun sona erdiği ve İslâmın onu mükellef tayin ettiği çağdır. Bulûğa ermiş erkek çocuklarda İbnu Hacer'e göre; erkeklerde "rûya ve uyanık halde cimâ veya başka surette suyun (meni) şiddetle inzâli;" kızlarda ise "hayız halinin başlaması ile"dir.

Ebu Hanife'ye göre "oğlanın bulûğa ermesi üç şekilde açıklanır: 1. İhtilâm, 2. Hamile bırakma, 3. Cimâ yapınca inzâl." "Kızın bulûğ alâmetide üçtür. 1. Hayız, 2. İhtilâm, 3. Hamile kalma;" veya "1. Onbeş yaş bulûğu, 2. İhtilâm bulûğu, 3. Yaşı ve ihtilâmı bilinmeme halinde etek tüyünün bitmesi şeklinde açıklanır."⁽³³⁾

İttifaken alimler ihtilâm hususunda minimum sınırın 9 yaşın altına düşmeyeceği görüşündedirler. Bulûğ safhasının erkekler için maksimum 18-19; kadınlar içinse 17 yaşına dek varabileceği söyleniyorsa da ekseriyetin kavli 15 yaştır.

Çocukluğun bulûğa erdiği alt sınır olarak belirlenen 15 yaş sonrasında çocuk dinen mükellef sayılır. Çocuklu-
ğu sırasında yaptığı hatalarda muafiyeti, bulûğa erdikten
sonra söz konusu değildir. Bulûğa eren kimsenin alış ve
satış akdi sahihtir. Hacca gidebilir. Beş vakit namazı kılar.
Oruç tutar. Harbe katılabilir. Dinen mükellef olduğu du-
rumlarda sorumlu tutulabileceği için balığ olduğunun aile
ve devlet tarafından bilinmesi zarureti doğmaktadır. Önemli
bir husus olarak devletçe de bilinmesi gerekliliğini Peygamberimizin ve ashabının davranışlarına bakarak çıkartabili-
riz. Meselâ: Semûretu ibnu Cündep: Her yıl Ensâr çocuk-
larının Hz. Peygambere arz edildiğini, onlardan (bulûğ) ça-
ğını idrâk edenleri Hz. Peygamberin (A.S) (erkekler arası-
na) ilhâk ettiğini, bildirir. Hz. Enes'in rivayetinde de: "İh-
tilâm olduğum günün sabahı Hz. Peygamberin huzuruna
çıkıp durumu bildirdim. Bunun üzerine "artık kadınların
içene karışma" diye emretti. Bana bundan daha zor bir gün
gelmemişti" denmektedir. Bir başka örnekte Peygamberi-
miz kendi huzuruna ince bir elbise ile çıkmış olan baldızı
Esmâ'ya "Ey Esmâ kadın hâyız görmeye başlayınca artık
el ve yüzünden başka yerinin yabancılarca görülmesi caiz
değildir" buyurmuşlardır. Hz. Ömer'in çocuklara bulûğ ve
ihtilâm anına dek 100 dirhem bağladığına dair rivayetin var-
lığı da dikkate alıncak olursa aynı hassasiyetin daha son-
raki dönemlerde de gösterildiği anlaşılmaktadır.⁽³⁴⁾

Aile, mektep, çevre ve devlet işbirliği sayesinde çocu-
ğun topluma hazırlanması mümkün olabilmektedir. Bugün
şahsiyet gelişimi 22 yaşa ve hatta daha ileri yaşlara kadar
sürebilmekte ve halâ bir çok yetişkin kimliğini bulamamış
olduğu halde, toplum ve devlet de bunlara bir alternatif
sunamamaktadır.

Kur'anı esas alarak bugünün insanını tahlile çalışacak
olursak bir çoğuna erişkin denilemez. Hatta şöyle bir olay
hatırlıyorum. Aynı kurumda çalışan meslekdaşlardan bi-

rinin hata yaptığı görülür. Diğer arkadaşlar ona hatasından dolayı henüz “anlaşılan sen bulûğa ermemişsin” diyerek iğneleyici ve kınayıcı bir ikazda bulunurlar.

Bu durumun varlığı, yani şahsiyet oluşumu ve kimliğin kazanılmasındaki olumsuzluk ve gecikmelerin görülmesi bugünün müslümanının her türlü destek ve güvenceden yoksun olduğunu göstermektedir.

Temel eğitim ve öğretimin vahyî eğitimden uzak ve resmi ideolojiye yönelik oluşu, okulun, caminin, hocanın gerçek etkinlik ve işlevini sürdürememesi ailenin örnek olarak yetersizliği devletin, halkın dini inancını hakkıyla öğrenmesi ve yaşamasına izin vermeyişi, bir bakıma müslümanının rüşdünü geciktirmektedir. Örneğin; 40 ve 50 yaşın üzerindeki pek çok geleneksel terbiye görmüş insan, ayrıca Milli Eğitimin öğreticisinden geçmiş olduğu için müslümanlığa yabancı ve hatta aleyhinde fakat “sözüm ona müslüman” pek çok insan vardır. Farz olan ilmin ahlâki, hukuki, ruhi bir bütünlük içerisinde eğitim ve öğretimde yer almaması hem fert hem de toplum olarak ham ve sağlıklı kalmamıza neden olmuştur.

Bu durumda müslüman üzerine düşen vazifenin kat bekat fazlasını yüklenerek aslen çevre ve devletin sorumluluğuna giren vazifeleri de üstlenmeye çalışmakta ve ayrıca onları, kötü eğitim ve zararlı çevre faktörlerinden korumaya çalışarak, bulûğa hazırlamak için gayret sarfetmektedir. Bu oldukça yorucu ve yıpratıcı bir iştir. Anne-babanın açısından olduğu kadar çocuk için de zor atlatılan bir devre olmaktadır.

Bu sebeple özellikle çocuklarımızın bulûğa ermeden önce ergenlik devresine bilinçli olarak hazırlanması, desteklenmesi bir zarurettir. Anne-babanın çocuğa yaklaşımı sosyal, ekonomik, dini ve kültürel tutumları, değer yargıları çocuğun kişiliğini kazanması sorumluluk almasında ve sosyalleşmesi gibi konularda önem kazanmaktadır.

Bu dönemde çocuktaki fizyolojik değişikliklerin boy,

ağırlık, iskelet, kas, beden şekli gibi yanı sıra cinsel, duygusal ve sosyal gelişimin hazırlandığı ve dışardan gelen ilginin onlar üzerinde yoğunlaştığı ve kendi ilgi alanın da kendi üzerinde toplandığı dönemdir. Bütün gözlerin onun üzerinde olduğu zorlu bir dönem. Eğer Aile, ergenin çeşitli endişeleri, özentisi, çelişkileri, merak ve ilgileri olabileceğini bilerek çocuğu duruma hazırlayacak olursa, çocuğu rahatsız eden bir çok meselede kendiliğinden çözülecektir. Gerek erkek gerekse kız çocuk, bulûğ yaşına girmeden önce bedensel ve ruhsal gelişime hazırlıklı olmalıdır.

Çocuğa değerine inanıldığı ve sorumluluk alabileceği konusunda ona güvenildiği belli edilecek ve destek olunacak olursa çocuğu içe kapanıklılıktan, yanlışlara yönelmekten, kötü alışkanlıklardan uzak tutmayı başarabiliriz.

Ancak, çocuğu bulûğ çağında girebileceği çelişkilerden bunalım kompleks ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutabilmek için temel eğitime kadar inmek gerekir. Şahsiyetin gelişimi dini ve ahlâkî değerlerin öğretimi ve birçok hususun alışkanlık edinilme dönemi, temyiz kudretinin yapıldığı bir dönemdir. Eğer çocuk için uzun vadeli bir yatırım, yani küçükken bir bilinçlenme eğitim-öğretim süreci, takip edilmemişse çocuk bulûğ çağı döneminde çelişkilere düşecektir.

Çocuk bulûğ çağına girmeden çok önce yavaş yavaş o çağa hazırlanmalıdır. Müslüman aile dini, ahlâkî değerler bakımından çocuğu daha önceden eğitip-öğretmek suretiyle kendi değerlerine inanma ve değerleri koruma bilincini geliştirmelidir.

İslâm dini kişiyi mükellef tutuncaya dek ilm-ü halinî eğitim ve öğretim yoluyla belletmesini aile ve devlete yüklemekte onları sorumlu tutmaktadır.

Çocuğun eğitim ve öğretiminden birinci derecede aile sorumlu ise de İslâm devleti, eğitim ve öğretim kurumlarını ve eğitimcileri bularak hizmet vermelerini sağlamak zorundadır. Farz olan durumları çocuk bulûğ çağına dek ta-

mamlamakta ve dolayısıyla sorumluluk almaya hazırlanmaktadır.

Çocuk bu yaşa gelinceye kadar kimliğini kazanmış ve şahsiyetini hemen hemen tamamlamış durumdadır.

Bunun yapılmasıyla ilerde baskıya yönelmeden örnek-leme suretiyle ve alışkanlıklar edinilerek çocuğa bu değerler kazandırılır.

Çocuğun şahsiyeti yoğrulurken ona örnek olan mükellefler dini yaşayışlarında ne derece bilinçli hareket eder ve ne derece samimiyetle İslâm'ı yaşamaya çalışırlarsa çocuk ta o derece sun'î özentilerden sun'î ilgi ve taklitten uzak kalarak o'dönemi bir yetişkin statüsüne hazır ve istekli olarak arzular.

Bu dönemin olabileceğinden daha kolay ve rahat karşılanması açısından aile önlem olarak o çağla ilgili yazılmış öğretici kitapları çocuğa vererek okumasını sağlayabilir. Fakat, anne baba en iyi öğreticilerdir. Özellikle de ihtilam olunmasından dolayı, gusul konusunda çocuğa gereksiz utanma duygusu aşılanmamaya son derece dikkat edilmelidir.

Dikkat edilecek diğer bir hususta ergenin arkadaş çevresidir. Aslında olumlu arkadaş ilişkilerinin gelişebileceği huzurlu bir ortamın oluşturulabilmesi için gençlere yönelik yatırımlara yer verilmesi kalıcı bir hizmettir. Gençlerin aynı mekânda, meşru zeminlerde eğlenebilme, okuma, tartışma, büyüklerle beraberlik imkânına sahip olmaları onların gelecekte daha güvenli iş ve fikir birliği içinde olmalarını birbirileriyle bütünleşmelerini bu arada deşarj olmalarını sağlayacaktır. Ama maalesef bu tür bir hizmete yönelik her hangi bir yerde bu amaçla; kurulmuş fonksiyoner nitelikte bir faaliyet alanı henüz mevcut değildir.

Sonuç itibarıyla aile çocuktaki gelişim evrelerini dikkate alarak onu kendi değerine inandırmak suretiyle bu devreye birlikte hazırlanmalıdırlar.

Çocuğun bulûğ çağına rahat bir mükellef olarak gire-

bilmesi çocuğun kendine olan güvenine bağlıdır. Bu güven duygusunu kazandırabilmek için dini eğitim ve öğretimin yanısıra ona yalnız olmadığı ve sevildiği hissettirilmelidir.

Sosyal ve sportif faaliyetlere yer verilmelidir.

Hatta “her şeyi biliyorum” havası ya da başkaları gibi hareket etme davranışları alaya alınıp duyguları bastırılmamalı. zamana ihtiyacı olduğu unutulmamalı. Çünkü fizyolojik değişikliklerle duygusal değişiklikler bu dönemde son derece hızlı gelişmektedir. bu gelişme mümkün olduğunca tabii seyri içinde sürmelidir.

Fizyolojik ve rûhi gelişmenin davranışlara yansımış olması bu hızlı değişim sebebiyle de çocukta bir gerginliğin olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Fiziksel büyümenin karakteristik görünümü, cinsel dürtülerin artması heyecanları, duygusallık kız ya da erkek erginde mutlaka bir takım zorluklara neden olacaktır. Bu devrenin çocuk ve aile için beraberinde getirebileceği bazı intibaksızlıkların olabileceği düşünülerek sürtüşme, ve anlaşmazlıkların üzerinde durulmamalıdır.

Bu duruma aile ve genç birlikte hazırlanmalıdırlar.

Soyut ve emir verici önerilerden yola çıkılarak uzun nasihatlere girişmektense somut örnek ve davranışlarla istenileni belirtmek daha uygun bir yöntem olacaktır.

Aile içinde inanç ve fikir birliğinin sağlanarak çocuk için huzurlu bir ortam oluşturmak onun güven duygusunu pekiştirecektir.

Sevgiyi tahdit eden aşırı baskılardan uzak kalarak yaratılışın intizamını bozmadan, ona yardımcı olmak bulûğ döneminin sorunlarını asgariye indirecektir.

Ayrıca onun doğru eğitilebildiği takdirde ergen dönemine girmesi ve bulûğa erişmesi mükellef olarak ona sorumluluk duygusunu verecektir.

A-) HEKİM BULÛĞ ÇAĞI İLE ALÂKALI NELER DİYOR?

“Her dönemin kendine has güzellikleri sıkıntıları vardır. Çocuk bu dönemlerde, kaprisli ve idare edilmesi güç bir varlıktır; kendi kendine mücadele verir. bundan kaynaklanarak, çevresiyle zıtlaşır. Oysa çocuğun bu bunalım dönemlerini, anne, baba, ve çocuğun sosyal çevresi, en iyi şekilde bilerek, çocuğu,onun sıkıntısını azaltabilecek tarzda psikososyal destek sağlama durumundadırlar. Çocuk için de toplum için de kurtuluş yolu böyledir.

Birinci bunalım dönemi (hürriyete birinci atılım, ilk kaprisler devresi, egosantrik dönem), ülkemiz itibariyle 2,5-4 yaşları arasında kendini gösterir. Bu dönemde egosunu yani benliğini keşfeder, çocuk...

Çocuk “ben kimim?” sorusunun cevabını araştırır. İnsan kişiliği açısından pek mühim bir çağdır. Başarısız geçmesi halinde, egosu, yani benliği iyi gelişmemiş, halkın ben-cil, egoist dediği tipler, cemiyette çoğalır.

İkinci bunalım, (hürriyete karşı ikinci atılım; ikinci kaprisler devresi, sosyal benliği keşfetme, buhran dönemi)’nin 6,5-8 yaşlardaki, arasında seyrettiği görülebilir. Bu dönemde çocuk, sosyal benliği keşfeder.Yani“Ben,kimi m etrafımdakiler kimdir,benim toplum içindeki yerim nedir?” kendi iç dünyasında, bunlara doğru cevap arar ve ilkökul birinci sınıf merkez olarak alınır, bunun bir alt ve bir üst yılı dönemleri bu devreyi içine alır. İlkokul birinci sınıf öğretmenin, bu nedenle çocuğun psikososyal sağlığı yönünden önemi çok büyüktür.

Orta öğretim çağı çocukları, üçüncü bunalım dönemi içerisinde yer alırlar. Bu dönem yine ülkemiz şartları itibariyle 10-15 yaşları arasında başlar 22 yaşına dek devam eder. Hatta 25 yaşına dek uzayabilir. Üçüncü dönem kaprisler dönemidir. Bu dönemde birey, kendi cinsel psikolojisinin özelliklerine adaptasyon sancıları çeker, kız ise kızlık psikolojisine, erkek ise erkeklik psikolojisine atlama dönemi yaşar. Bundan önceki dönemlerde, karşımızda çocuk vardı. Artık bu dönemde kız ve erkek çocuğu vardır. Bir tek çocuk yoktur. Yollar ayrılmaktadır. Orta öğretim çağında, ergenlik çağı da vardır. 14-18 yaşları arasında cereyan eder. Bu devre intibaksızlıklar devresidir. Halk genelde ergenlik dönemi der geçer.)

Üçüncü buhran dönemi, sürekli değildir. Yani buhran devamlı sürüp gitmez. Nüksetme ve sükûnet devreleri vardır. Bu bir bakıma çok iyidir, bir bakıma da ebeveyni altüst eder. Şöyleki; çocuğun hep kaprisler içerisinde olması, aileyi ve çocukla ilgili münasebetlerin tesbitte şaşkınlıklar gösterebilir. Bu tabiidir. Örneğin; çocuk sükûnet safhasındadır. Ne denilirse yapmıştır, ertesi gün diyelim ki çocuk, nüksetme döneminde, ailenin aynı tutum ve davranışlarına karşı değişik ve sert tavır takınabilir. Aile bunun üzerine sık sık, çocukla arasındaki münasebetler yönünden yeni yöntemler aramaya sürüklenecektir. Oysa bu dönem çocuğuyla münasebetlerinde, ebeveynin bilmesi gereken husus, çocuktaki buhranların nüksetme ve sakinleşme göstermesidir.”⁽³⁵⁾

B-) MAHREMİYET: Çocukları eğitirken küçük yaşlardan itibaren aile içinde ve kardeşler arasındaki ilişkilerde mahremiyeti korumaya özel bir dikkat göstermelidir. Mesela:

1) Küçük çocukların kardeş bile olsalar, avret yerlerinin açık olarak ortalıkta dolaşmalarına izin verilmemelidir. Çünkü Hadis-i Şerif’de “Avret yerini örtmeye dikkat

ediniz, küçüğün avret mahalli büyüğünki gibidir” buyrulur.

2) Tuvalet alışkanlığı kazandırılırken, buraya giriş ve çıkışlarda, anne meşgul olmalı... Temizlik işlerini öğretmeye başlamalıdır. Çocuğun henüz beceremeyeceği durumlarda ona yardımcı olmak, çocuğun temizliğe alışmasını sağlayacaktır.

3) Hamam gibi genel yerlere sokulmamalı, banyoya kardeşler tek tek alınmalıdır.

4) Kardeşlerin aynı yataklarda yatırılmalarına -belli yaşlardan sonra- son verilmelidir.

5) Aynı odada kalan kardeşlerin gece kıyafetleri özenle seçilmeli (Uzun geceliklerle beraber, kız çocuklarının geceliklerinin altına pijama giydirilmesi ayrıca tercih edilecek en uygun kıyafet olmalıdır.)

6) Soyunmaları icab ettiği zaman, yalnızca kendi odalarında buna müsaade edilmeli ve kapalı bir yerde soyunmaları söylenmelidir.

7) Büyüklere ait odalara girerken, izin alınması gerektiğini öğreterek şer'i hükümler ve sünnet âdâbına alıştırılmalıdır.

Bu hususlar çocuklarda, zamanla duygusal yönden bir tesettür hazırlığı ve edepli davranışlar meydana getirirler.

Büyükler, hayâ utanma duygusunu gerektirici her durumda, kendilerini kontrol altında bulundururlar. Çocuklarında hayâ duygusunu yerleştirmeyi arzulayan aileler ilk hareketi kendilerinde başlatmalıdırlar. Saygı, hürmet, utanma, ar etme, mahcubiyet, pişmanlık duyguları, o zaman çocuğa tabii ve kolay geçebilir. Aynı zamanda çocuklarından itaat bekleyen aile büyüklerini disiplin ve otoriteye saygıyı önce kendileri yaşamalı ve bunu doğru olarak örneklemelidirler.

Toplu yaşamdaki saygı, genelde bu prensiplerin büyükler tarafından küçüklere öğretilmesiyle başlar.

Çocuklarımızda küçük yaşlarda, anne ve babaya ben-

zeme arzusu vardır. Alışverişte, evde, konuşmalarda, arkadaşlarıyla oyunlarında, anne baba rolünde oldukları görülür. Çocuk adeta kendi hüvviyetini unuttur. Anne baba modeline yakın gördüğü herşeye dört elle sarılır. Anne ve baba tavırlarına bu sebeblerle dikkat etmelidirler.

Çocuk değil mi? Ne anlayacak? Şimdi duyar, şimdi unuttur!.. Deyip geçmemelidir.

Özellikle mahremiyet konularında anne ve baba söz ve hareketlerinde çok dikkatli davranmalıdırlar.

Tehlikeli olan hususların başında gelen bir diğer mesele; yatak odalarıdır. Anne ve babanın kendi mahremiyetlerine açık olan bu odalar, çocuklara tam manasıyla kapalı olsa yeridir. Çocuğun aynı odayı paylaşmış olması, kısmen uyuyan duyularında, âni ve zararlı bir uyarıcı tesiri yapabilir; iyi olmayan neticeler verir.

Sonuç bakımından televizyondaki zararlı yayınlar da aynı fonksiyonu üstlenmektedir. Bu tesirlerin çocuklar üzerindeki devamlı olan baskıları, çocuğu mahkûm eder. Zihni, ahlâki, bedeni gelişmelerine engel teşkil edebilir. Ekrandaki görüntüler ve büyüklere ait mahrem yayınlardaki sorumsuzluk, sonunda çocuklarda yanlış hevesler uyandırır. Çocuklarımızda gördüğümüz bu tip ipuçları karşısında, onları suçlu görmekten uzaklaşarak gözlerimizi kendiniz üzerine çevirmeliyiz.

Onların yaşına göre müsbet alışkanlıklar vermeliyiz. kendilerine olan güvenlerini sarsmadan, yine kendilerine ve başkalarına olan sorumluluklarını, zihni faaliyetler halinde anlatarak, örnek davranışlara sevk etmeliyiz. Onların ilgi alanlarına eğilmeli. doğru meşgûliyetler bulmalıyız. Bunlar oyun, spor, arkadaş, çevre içinde aranacak vasıtalar olabilir.

En doğru hareket, çok küçük yaşlarda, mümkünse ilk aylardan itibaren, çocuğa ayrı bir oda imkânı aramaktır. Edepli ve terbiyeli yaşamının davranış ve ölçüleri ailede yaşayan diğer fert ve kardeşler arasında da geçerli olmalıdır.

Bı konuda Ayet ve Hadislerde vaaz edilen düsturlar benimsetilmeli ve uygulanmalıdır.

“Sizden olan çocuklar, ergenlik çağına girince, onlardan önce (doğup ergen) olanların izin istediği gibi izin isteyerek (öylece yanınıza) girsinler. İşte Allah size âyetlerini böylece açıklar. Allah bilendir, hikmet sahibidir.”⁽³⁶⁾

“Neseb sebebiyle ve sıhrıyyet sebebiyle nikâhı haram olanlar: “Analarınız kızlarınız kız kardeşleriniz, halalarınız teyzeleriniz kardeş kızları, kızkardeş kızları size haram kılınmıştır.”⁽³⁷⁾ “Babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin.”⁽³⁸⁾ “Öz oğullarınızın karılarıyla evlenmeniz haram kılınmıştır.”⁽³⁹⁾ “Karılarınızın analarıyla evlenmeniz haram kılınmıştır.” “Kendileriyle gerdeğe girdiğiniz karılarınızdan doğma yanınızda beslediğiniz üvey kızlarınızla da evlenmeniz size haram kılınmıştır. Analarıyla gerdeğe girmemişseniz, onlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur.”⁽⁴⁰⁾ “Neseb cihetiyle haram olanlar, reda (süt emzirme) cihetiyle de haramdırlar.”⁽⁴¹⁾ “Mü'min kadınlar zinetlerini (ve zinet yerlerini) kocalarından ve kocalarının babalarından veya oğullarından veya kocalarının oğullarından veya kardeşlerinden ve kardeşlerinin oğullarından veya kızkardeşlerinin oğullarından veya kendi (din kardeşi sayılan) kadınlardan veya ellerinin sahip olduğu cariyelerden veya erkeklikten kesilip kadınlara ihtiyaç duymayan hizmetçilerden veya kadınların utanç yerlerine ilgi duymayan çocuklardan başkasına açmasınlar.”⁽⁴²⁾

“Haberiniz olsun! Hiç bir erkek bir kadınla tenhada başbaşa kalmasin.”⁽⁴³⁾ “Mü'min kadınlara de ki: (Bakılması haram olan şeylerden) gözlerini sakınsınlar; iffet ve namuslarını korusunlar; süs yerlerini-görünen kısım dışında açmasınlar; başörtülerini yakaları üzerine (gelecek şekilde) örtünler.”⁽⁴⁴⁾ “Mü'min erkeklere deki, gözlerini (ken-

dilerine helâl olmayanlardan) sakınsınlar, utanç yerlerini korusunlar. Bu onlar için daha nezih ve daha uygundur.”⁽⁴⁵⁾ “Herhangi bir müslüman, bir kadının güzelliğine bakar da sonra gözünü (ondan sakınıp) yumarsa, mutlaka Allah onda öyle bir ibadet (zevki) meydana getirir ki, onun tatlılığını kalbinde duyar.”⁽⁴⁶⁾ “Erkek erkeğin avret yerine bakmasın; kadın kadında avret yerine bakmasın! “Göbekte diz arası avrettir.”⁽⁴⁷⁾

C-) MERAK HİSSİ:

Çocuklarımız büyüme çağlarını sürdürdüğü sırada, fizikî (anatomik) gelişmeler gösterirler. Yaşlarına göre, duygularında da değişimler olur. Belli yaş guruplarında , kız ve erkek çocuklarımızın gizli taraflarını örttüklerini , veya karşı cinse karşı merak duyduklarını görürüz. Bu durum bizi şaşırtmamalıdır.

“Bakma bakayım, ayıp değil mi?”

“Ne utanmaz çocuksun!”

Benzeri suçlamalarla, çocuğun ar, utanma duyguları rencide edilmemelidir. Durum, merak etme hadiselerinden dir. Suçluluk duygusu verilmeden bu gibi hallerde, belli ve kesin bir sınır koymak doğru olur.

“Bak çocuğum, bütün canlı ve cansızları yaratan Yüce Allah’tır. Diğer varlıklarda olduğu gibi, insanlarda bir dişi bir erkek olarak yaratılmışlardır. Kadın ve erkeklerin yapısı ayrıdır. Yaratılan herşey ise güzeldir. Abes ve çirkinlik yoktur. Yalnızca başkalarından gizlenmesi gereken yer-

lerimiz vardır. Gizli olan bakılmasına müsaade edilmeyen her ne olursa olsun bakılmaz, çocuğum. Senin ısrarla bakışın karşındakini rahatsız edebilir, ayrıca bu da ayıptır tabii.” Benzeri ifadelerle çocuktaki merak önceliği gitmiş, yerine basitleştirilmiş bir yasak getirilmiş olur. Yapılan işin yanlış olduğu, korkutulmadan, utandırılmadan anlatılmaya çalışılmalıdır. Ayrıca sarfettiğimiz sözlere de dikkat etmeliyiz.

Unutulmamalı ki; çocuklarımız, görmüş ve duymuş oldukları halleri, hiç umulmadık yerlerde söz ve fiiliyata dököverirler.

Çocuğumuzun yapmış olduğu kötü hareketlerinden, suç denilebilecek durumlardan dolayı, ânî hareketlerle üzerine varılıp, infiâl uyandırılmamalı. “Ne yaptın?” “Bu halin ne?” Ne yapıyorsun?” gibi sözlerden kaçınılmalı. Çünkü çocuk, yaptığı işin şuurunda olmayabilir. Korkutularak ne yaptığının sorulması neyi değiştirecek? Yaptığı şeyi olduğu gibi söylemesini istememiz çocuk için kötü bir ikrar olur. Utanma duygusunu istismar etmeden, hislerini körletip, çirkinleştirmeden, çocuğumuzu bir kenara çekip yaptığı işin kötü ve yasak olduğunu anlatmalıyız.

“Bir başkasının yanında soyunmamalısın. Kardeşlerin bile olsa şenin gizli taraflarını görmesi çirkin bir durum.”

“Bu oyunu hiçde güzel bulmadım, sen de farketmedin mi? Bir daha bu oyunları yasaklıyorum. Her insanın her çocuğun gizlenmesi gereken yerleri vardır.”

“Çocuklar merak ettikleri şeyleri, bilmedikleri durumları, anne ve babalarına sorarlar. Aklına gelen hususları sor, ben sana izah ederim, anlatırım.”

Öğüt ve tartışmalarımız, başkalarının yanında yapılmamalıdır. Gördüğümüz herşeyi görmezlikten gelmek gibi büyük bir hataya da düşmemeliyiz. Mazeret örnekleri aramak veya örtbas etmekse, bir önceki hata ile denk olur. Yalnızca yasak olan kâideleri tesbit edip, kesinleştirerek, verilen karara uyması gerektiği anlatılmalı ve kontrol edil-

melidir.

“Kötü bir hareket seni ve bizi zor durumda bırakır! Sana ve başkalarına zararlı olan herşeyi Allah (c.c) görmektedir. Bense seni yetiştirmekle vazifeliyim. Sen bana Allah’ın tertemiz emanetisin.” denilmelidir. Nefrete iysana zorlamadan, çocuğun merakı giderilmeli, kötü hislerin önü alınmalıdır.

Kötü kelime ve hareketlerin kullanılmasında, aynı yasağın evdekiler ve kardeşler arasında geçerli olması luzumuda kesindir.

Aslında kabul etmemiz gereken gerçekse, onların yaptığının, bizim hatalarımızın sergilenmesi olduğudur. Çeşitli yayın organlarının aracılığı ile ar ve hayâ duygularımızın istismarı ve gittikçe bu duyguların körleşmesi neticesinde kendi hareketlerimizdeki edebî davranışları kaybettiğimizi ve yanlış olanı farkedebilme istidamızı gidererek yitirdiğimizi unutuyoruz. Bu yüzden ahlâki ve öğretici kitapları daha çok okumak zorundayız. Çocuklarımızın daha iyiye, daha doğru olana talip olmasını istiyor isek, önce kendi kendimize sahip çıkmamız gerekmiyor mu?

Oyunların, oyuncakların, arkadaşlarının seçiminde onlara yardımcı olmalıyız. Onları geleceğe hazırlayanlar bizler olduğumuza göre bu mühim vazifeyi neden önemsemiyelim; birer ebeveyn ve imanlı insanlar olarak niçin bu konuda da ihtisasımızı artırmayalım?

Annelerin en müsait ve misilsiz kabiliyetinin bu olduğunu tekrar hatırlatıyor ve sözümüzü Hadis-i Şerif’le noktalıyoruz.

“Allah’ın en sevgili kulu, çoluk çocuğuna en faydalı olandır.”

D-) İSLAM'DA AİLE HAYATI (CİNSEL YAŞAM) BİLGİSİ

İslami hayatın bütünlüğü içerisinde yer alan aile hayatı hakkında, tam bir bilgilendirme İslâm'da var olup, Peygamber (s.a.s) in de bu konuyla ilgili soruları cevapsız bırakmadığı görülmüyor. zira bir kısım cinsi bilgiler dini hayatın içinde olup bilinmesi zaruri olan hallerdir. Bu bilgilerin bir kısmı çocuğa buluşa yaklaşırken verilir. Diğer bilgiler ise çocuğa ailede, cemaat ve cami; yani toplum hayatında kazandırılır.

Rasulullah, aile hayatı ve mahrem konularla ilgili sorular karşısında kim olursa olsun , onu yersiz utangaçlığa sevkedecek ve cesaretini kıracak her hangi bir davranışta bulunmamıştır. Hz. Enes'in rivayetine göre; "Ümmü Süleym, (bir gün) Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek; Ya Rasulullah, kadın rüyasında erkeği rüyada gördüğünü görünce gusül icab eder mi? diye sorar.' Orada hazır olan Hz. Aişe; "Ey Ümmü Süleym, kadınları rezil ettin. Allah canını almasın" der. Bunu üzerine Hz. Peygamber Hz. Aişe'ye:

“Hayır kadınları rezil eden sensin. Allah senin canını almasın, evet ey Ümmü Süleym, gusletmesi gerekir eğer bunu görürse” der.⁽⁴⁸⁾ Başka bir rivayette; “Ey Aîşe bırak onu, zira Ensar kadınları fıkıhtan sual ediyorlar” der. Hz. Aîşe’de “ensar kadınları ne iyi kadınlardır, onların dini öğrenmelerine hayâ mani olmamıştır.”⁽⁴⁹⁾ diyerek takdir eder.

Hız. Aîşe’den rivayet edilen bir başka örnekte ise Rıfa’a’dan boşanan hanımın Abdürrahman İbnu’z- Zübeyr ile evlenmesi konu edilir. Bu kadın ikinci kocasının cinsi yetersizliğini açık bir şekilde tasvir ederek eski kocasına dönmek hususunda Hz. Peygamber’den izin istemektedir. Halid İbnu Said İbni’l -As ise kadının bu tür konuşmadan men edilmesini ister. Rasullullah’ın ise bu duruma tebessümünü ziyadeleştirmekten başka bir aksülamelde bulunmadığı ve meselenin fıkhi hükmünü beyan ettiğı belirtilir.⁽⁵⁰⁾

Peygamberimiz zamanında olduğı gibi daha sonralarıda kadın ve erkeğın gerçeğı öğrenmek ve doğru amel etmek hususunda hiç tereddüt etmeden cinsellikle ilgili meselelerini sordukları gözlenmiştir.

Haya konusunda bir açıklama yapan, Nevevi “Hakkı öğrenme meselesinde haya etmek dinin taleb ettiğı hakkiki haya değildir. Zira hayanın tamamı hayırdır, haya hayırdan başka bir şey getirmez. dini ilgilendiren fakat utan-dırıcı meseleler de sualden vazgeçmek hayır değil, şerdir. Öyle ise şer getiren şey nasıl hâya olur?” diyerek durumu izah etmişlerdir.

Beri taraftan özellikle temyiz yaşından sonra (7 yaş civarı) çocukların yataklarının ayrılması hususu kardeşlerin bir arada yatırılmalarının, yasak edilmesi ve ayetin ihtarıyla yatak odalarına izinle girmeleri, çıplak dolaşmaları gibi hususlar dikkate alınacak olursa, küçükleri cinsellik ve cinsel bilgilendirilmelerden sakınmanın ruh ve ahlak sağlığı için daha olumlu olacağı gerçeğini çıkartabiliriz.

E- ÇOCUKLARA DÂİR CİNSEL EĞİTİM

Okul öncesi çağıdaki çocukların cinsel kimliğine dair sorduğu sorular çoğu zaman muhatabı zor durumda bırakmaktadır. Bu zorluk aslında aile tarafından sorunun “cinsellik” açısından yorumlanmakta olduğu içindir. Çocuk kendi varlığı ile ilgili olarak “nasıl doğduğunu?” Nereden geldiğini?” Sormakta, böylece hayatın menşecini kavrama istidadı göstermektedir. Özellikle müslüman ailelerde yaratılışa ve yaratana dair çok şey söylenmektedir. Yaratıcının büyüklüğü; herşeyi O’nun yarattığı, yaratılmış varlıkların güzelliği, yaratıcıya karşı şükredilmesi, korkulu anlarda yaratıcıya ümidle bağlanması çocuğun tasavvur gücü üzerinde “kendi yaratılışı” ile bir bilgi edinme dürtüsü meydana getirmekte ve çocuk buna bağlı olarakta cinsellikten çok “kim olduğunu” nasıl meydana geldiğini” öğrenmek istemektedir. Doğum, ölüm , hayat, ahiret kavramlarıyla ilgili sorular çocuktaki fitri arayışın başlangıcıdır.

Çocuk sadece cinselliğe dair soru sormamaktadır. Çocuk ağaçlara, hayvanlara, gökyüzüne bakarakta sorular bulmaktadır. “Çocuğun cinsel konularla sürekli olarak kafasını meşgul ettiği doğru değildir. Böyle bir şeyde söz konusu olamaz Böyle bir ilgi ergenlik döneminde başlar, bu dönemde de cinsel yaşam konusunda çocuğun bilmediği bir şey kalmaz”⁽⁵¹⁾ Nitekim: “Araştırmalar, beş yaşından önce, çocukların nereden geldiklerini bilmek istemelerinin büyüklerin yorumladığı tarzda bir cinsellikle ilgili olmadığını ortaya koymuştur.”⁽⁵²⁾ denilmektedir.

Çocuk 3-5 yaşlarında her şeye ilgi duyduğu dönemde kendisinin kim olduğunu sorduğu gibi, Allah’ın varlığının nasıl olduğunu da sormakta, soğuğu sıcağı, acıyı, sancıyı da öğrenmek istemektedir. Küçük bir çocuğa mevsimin nasıl meydana geldiğini, havadaki, sudaki karışımları anlatamayız. Bunu anlatamadığımız gibi, nasıl? Ne şekilde? Doğduğunda tam olarak anlatamayız. Çocuğun bir şeyi öğrenmek için soru sorması onun her şeyi anlayabileceği anlamına gelmez. O nasıl doğduğunu bilmediği gibi, daha pek çok şeyi de bilmemektedir. Bilmemesi de ayrıca bir sorun değildir. Sorun; ufak bir çocuğa anne ile baba arasındaki ilişkinin anlatılmasındadır. Çocuk basit bir soru sormuştur. Yaratılışa dair bir cevapla da yetinecektir. Fakat ailenin edindiği bilgilere motomat bağlılığı nedeniyle gereksiz açıklamalarda bulunmaları veya kötü muhit şartlarında kötü eğitilmiş çocuklarla arkadaşlıklar ve seks motifine dayalı basın-yayın TV, video film ve afişler çocuğu zamanından evvel uyarmakta çocuktaki merak duygusunu farklı bir yöne “cinselliğe ve” cinsi münasebete” doğru kaydırmaktadır.

Kitap piyasasındaki bir çok yabancı-yerli kitap çocuğa “nasıl doğduğuna” dair cevap verilirken açık ve doğru cevap verilmesini önermektedir. Bunu örneklemekte iken de meselâ; çocuğun anne karnında “bir torbada” “oda”da “yuva” da korunduğu daha önce anne babanın birbi-

rini isteyerek birleştikleri; annenin tohumuyla babanın sperminin birleştiği gibi açıklamalar yoluna gidilmiş. Doğumda bebeğin bir “musluk”tan, “delik”ten “yoldan” geldiği mantıklı ve gerekli bir anlatım olarak verilmiş. Bundan maksat “‘‘çocuk bu konuda tam olarak bilgilendirildiği takdirde ruh sağlığı korunmuş olacak” diye düşünülüyor. Ancak şuda var. Bu açıklamaların ardından çocuk, nerede? Nasıl? Gibi sorular üretmeyecek midir? Çocuğu bu sorularla muhatap ve meşgul etmektense, çocuğun sorusunu yaratılışa dair bir basit açıklama ile noktalamak veya fazlası için “bu konuları büyüdüğün zaman seninle konuşacağım” demek daha doğru olmaz mı?

Cinsel olgunlaşmaya girmeyen hazırlıksız bir çocuğa aşamasız olarak gereksiz bilgi depolamak, yarın için ne varsa bu günden mideye doldurmaya benzer. Bu durumun zarar verici yanlarıda hesaba katılmalıdır.

Çocuğun yetersiz bilgilendirme sebebiyle ruh sağlığının bozulduğu görüşünde olanlar asıl gerçekleri görmezden geliyorlar. Fıtratın yorumunu yapmaktan, yaratılmış yaratıcıya isnat etmekten özenle kaçınan bilim dünyası “varlığı” cinsellik üzerine yoğunlaştırıp her şeyi ona göre yorumlamak istemektedirler. Gerçek onların yorumundan çok farklı olmasına rağmen bu zihniyet “cinsiyet duygusunun çocukta doğumla başladığını” ileri sürmekte ve çocuğa karı-koca arasındaki bütün gizli tarafların bir bir anlatımını istemektedirler. Çocukların cinsiyet konusunda “utanılacak” bir şeyin olmadığını bilmeleri ve utanma duygusunun tamamen kalktığı zamanda amaca ulaşacağı” görüşündedirler. Tabi bu eğitime karşı çıkan psikologlarda yok değil. Meselâ; çocuk psikolojisi ve eğitim uzmanı profesör Bruna Bettemherm “iyi bir cinsel eğitim nasıl olmalı? Sorusuna şu cevabı veriyor:

-Kanaatimce, sınıfta cinsel eğitim imkansızdır. Cinsel eğitim devamlı bir vetiredir. Ve doğumla birlikte başlar. Cinsel eğitim, yıkanma ve kundaklama tarzındadır, tuvalet eği-

timinizdedir, cinsiyetin hissi bakımdan hoş fonksiyon açısından da zevkli bir mefhum olduğunun anlaşılmasındandır. Ebeveynin çıplaklığından veya bir arada yıkanmak suretiyle cinsiyet hakkında hiçbir şey öğrenemezsiniz. Bu çok saçma bir şeydir. Cinsiyetle ilgili intibalarınız ebeveyninizin bir arada yaşama tarzını, birbirlerinin varlığından nasıl hoşlandıklarına ve karşılıklı olarak birbirlerine nasıl saygı beslediklerini görmek suretiyle teşekkül eder. Yoksa yatakta birbirlerine ne yaptıklarını öğrenmekle değil...”

-O halde doğrudan cinsel eğitimin faydasına inanmıyorsunuz.”

-Böyle derslerin tehlikeli bile olacağını, öğrenciler arasındaki cinsi münasebetleri artıracığını ve buluş çağı hamileliklerini çoğaltacağını düşünmekteyim. Cinsiyetin tabii ve çoğu insanların ondan haz duyduğu birşey olduğunu söylemeksizin cinsel eğitim yapamazsınız. Peki, buluş çağındaki bir genç yalnız kaldığı ve canı sıkıldığı zaman ne yapar? Haz verici bir şey... Cinsel eğitim insanın vücut bütünlüğü açısından da bir şey öğretmez. Cinsiyetteki asıl mesele, cinsi arzudur ve bununda öğretilmesine ihtiyaç yoktur.

-Ama ebeveynlerin çoğu çocuklarıyla cinsel konuları konuşmaktan çok sıkılıyorlar.

-Bundan sıkılmayan bir öğretmende görmedim.

Mevzuyla ilgili olarak Prof. Dr. Ayhan Songar ise şöyle diyor:

-Cinsel eğitim diye bar bar bağırılan ve müdafaası yapılan şeyde bir çeşit Pornoğrafî , müstehcen edebiyattan başka bir şey değildir. Okuyucuları beni mâzur görsünler ama evdeki kediniz mart ayında dama çıkmayı mektepte öğrenmez. Bu sevk-i tabiidir iç güdüsel bir davranıştır hem de öyle bir sevk-i tabii ki, mutlaka bir dereceye kadar baskı altında tutulması, kontrollü bir tarzda tatmini gerekir. Daha ilkökul sıralarından itibaren cinsel meseleleri açık açık konuşan çocukta bu baskının teşekkülü, elbetteki.

mümkün değildir. Bir milletin medeni seviyesi, onun ahlâki değerlere verdiği ehemmiyetle belirlenir. kaba teknik ve sınaî imkânları ile veya parasının döviz piyasasındaki değeri ile değil!... Kendisini medeni sayan, akli başında herkesin bu çeşit 'safсата'lara karşı çıkması gerekir. Medeni (!) Almanya'da, Münih şehrinin tarihi belediye binasının (Radhaus) kapısında güpegündüz cinsi münasebette bulunan bir çift görmüştüm. Bu mu medeniyet? Bu mu ilerleme? İşte serbest müstehcen edebiyatın ve "cinsel eğitimi" neticelerinden biri.

Yaşamlarında "mahremiyetin" ve hayati davranışların esas alınması nedeniyle müslüman aileler bu konuda daha şanslılar. Çünkü müslümanların kullandıkları lisansları, giyim kuşamları, bakışları, hareketleri insan ilişkileri mahremiyet anlayışı ile edebe ve ahlâka dayalıdır. Ayrıca büyük-küçük, kadın-erkek herkesin davranışı mutlak değildir. İslâm'da fert ve toplum vahyi önlemlerle fuhuş ve zinadan uzaklaştırılmış. tahrik unsurlarının ve kötü çevre faktörlerinin tümü yasaklanarak eşler huzur ve saadeti aile hayatında aramaya yönlendirilmişlerdir. İslâm toplumunda fırate ve dine uygun tedbirler alınmış, destekleyici olarak sapık ilişkiler kanunlarca yasaklanmış, nesil emniyeti ve toplum sağlığı ahlâki yönden en mükemmel şekliyle devlet tarafından korunmuştur.

İyi bir aile ve toplum örneği çocuk üzerinde fevkâlâde olumlu bir tesir bırakmaktadır. Çocuk yakın ve uzak çevresindeki herkesi örnek edinerek iyi ve güzele yönelmetke ve çocuk yalnızlık duygusu, ilgisizlik ve sevgiden yoksun kalma endişesini duymamaktadır. Örnek bir toplumda yetişen bir çocukla günümüz şartlarında otele dönüşen bir evde yalnızlık duygusuyla başbaşa kalan, anne şefkatinden uzak, aile ve çevrenin ilgisine muhtaç korunmasız bir toplumda daima kötülüklerle iç-içe olan bir çocuk arasında elbetteki önemli farklar vardır. Aile ve toplumun himayesinde kötülüklerden korunan bir çocuk her-

şeyden evvel duygusal ve ruhsal yönden gayet sağlıklı bir yapıya sahip olacaktır. Yalnızlığa mahkum edilen çocuğun ise, toplumda birçok örneğe bakarak suçlu olarak yer alması kaçınılmazdır. Batıda olduğu gibi...

Kanaatimce çare kısmi tedbirler değil, çare; kökten değişikliklerde aranmalıdır. Cinselliğe yönelik hastalık ve sapıklıklardan akli başındaki yetişkinler dahi kendilerini kurtarmadıklarına göre, bu durumun toplumu ilgilendiren sosyal bir vakıa olduğu kabul edilerek daha mantıklı düşünülmeli ve temele inilmelidir. Vahyi önlemler alınmadıkça, İslâm samimiyetle yaşanmadıkça nesil emniyeti ve toplum sağlığından söz etmek mümkün değildir.

F- DİKKAT EDİLECEK BİR KAÇ HUSUS

—Çocuk önünde, “o anlamaz” düşüncesiyle mahrem konuların açık-seçik anlatımının, küfür edilmesinin çocuğun utanma duygusunu zedeleyeceği.

—Sekse dayalı basın-yayın, tv-video programlarından, kötü arkadaş çevresinden kaçınılmadığı takdirde çocuğun bu tesir mekanizmalarının etkisinde kalarak kötü örnekler edineceği.

—Çocuğun cinsel uzuvlarının okşanması ve şaka yapılması halinde çocuğun cinselliğe eğiliminin artacağı ve bazı yanlış alışkanlıklar edineceği.

—Çalışan annelerin çocuğuna ilgisiz kalmaları halinde yeteri kadar sevilmediği kanısına varan çocuğun yalnızlığı nedeniyle cinsel suça meyiledeceği. Kendisini kötü çevre etkisinden koruyamayacağı.

—Cinsiyet konusunda sorulan soruya sert tepki gösterilmesi veya tamamen ilgisiz kalınmasının normal bir davranış olmadığı. Cinsiyete dair sorularda “Aman ne ayıp” “Sen ne yaptın? gibi tepkilerle telâşa düşülmesinin çocuğu daha çok meraka sevkedeceği.

—“Seni leylek getirdi!” “Seni hastahaneden ^{seşe} aldık” gibi yalan ve aldatmacalara başvurularak yanlış bilgilendirmelere yol açılması.

—Kız, erkek çocuk arasındaki anatomik farklılıklardan dolayı kız ve erkek çocuğun övülecek ya da yerilecek bir tarafının bulunarak -her ikisine de sevgiyle yaklaşp cinsellikte de nötr davranılması gerektiği halde- cinselliğin ön plâna çıkartılarak övülmesi. Buna bağlı olarakta çocukta diğer cinse ya da kardeşlerine karşı üstünlük bilincinin oluşturulması... vb. gibi bir çok yanlışların yapılmasından sakınılarak, çocuk yakın ve uzak çevreden edineceği kötü alışkanlıklardan korunmalıdır.

G- CAHİLİ TOPLUMDA CİNSELLİK ANLAYIŞI

Ergenin cinsel uyanışa muhatap olduğu sıra toplumumuzda gence cinsellikle, kalite, ve toplumsal bir statü kazandırılmaya çalışılmaktadır. Gelenekselliğe dayalı cahili toplumlarda ebeveyn ve toplum, genci nefsi yönde idealite ederek cinsel deneyimlere hazırlamaktadır. Ve adeta cinsellik "erkeklik" kişiliğin kanıtı ve adeta bir savunma aracıdır. Genç, iradenin ekonomiye yenik düştüğü bu toplumda bir gelenev ya da ekonomik koşullarına göre lüks bir yerde -ona örneklik edenin tavsiyesine göre-gerdeğe adeta zorlanır. Zinaya teşvik ile bu işe onu hazırlayanlar, kendi açılarından yerine getirilmesi gereken bir görevi yerine getirmenin psikolojisi ile tafra atarken, beritaftan genç artık en azından evleninceye kadar fiziksel ihtiyacını bu şekilde gidermeyi öğrenmiştir. Gencin nefsi ve cinselliği kışkırtılmakta ve çevresindeki herşey bu iştihası-

nı kabartmakta ve onun bu yanını devletin namus anlayışında desteklemektedir. Hal böyle iken elbetteki gencin zayıf olan bir parçacık ahlâki özelliğini koruyabilmesi ve sakınması da mümkün değildir. Böylece fuhuş sektörü de giderek kuvvetlenmekte ve taze kanla hergün kendini yenilemektedir. Genci zinadan uzak tutacak evlilik müessesesi ise, ciddi bir müessese olmaktan çıkartılmış... Ya da ekonomik imkansızlıklar ve lükse şartlandırılmalarla gençler evlilikten uzaklaştırılmışlardır.

İnsanın, sırf nefse yöneltilerek, din ve fitratın tanınmaması; onun kendi varlığıyla zorlu bir çatışmaya sevkedilmesi demek olup fitri değerleriyle asla uzlaşmaz bir harekete, (zinaya, fuhuşa tesettürsüzlüğe) kendi aleyhine zorlanması, karanlık düşüncelerin ürünü olup, onun, hiçbir girdabına fırlatıp atılmasıdır.

Eğiticiler, anne-baba ve toplum, insanları, Allah'ın yarattığı fitrat üzere tanımaya ve onun varlık gayesi üzerine bir düşünce, bir tefekkür sistemi kurmaya yanaşmadıkça insanlar "hiç"likten asla kurtulamayacaklardır. Şu anda insanı anlamaya, davranışlarını çözmeye yönelik tüm bilimsel(!) yaklaşımlar ve medeni dünyanın(!) tüm medeni(!) insanları insanı anlamaktan fersah fersah uzaktırlar. İnsanın mahiyeti bilinmedikçe insanın kendiyle olan problemleri hallolmadığı gibi toplumda bu çatışmaya dahil olacaktır. Toplumun bünyesinde çeşit çeşit ruh hastalıkları türeyecek her geçen gün yeni bir hastalık insan ve toplum sağlığını tehdit edecektir. Çünkü bu medeniyet(!) insana göre değildir. Bunlar cinsel istihadan, nefis ve hevadan, azgın arzulardan tebarüz ettirilmiştir. "Yaratılmışlar" arasında insan kendi düşüncesiyle kendisine zulmetmekte; asla hak ve adalet ölçülerine sığmayan bir ihanetle "yaratıcısına" karşı gelmektedir.

Ön yargılardan uzak sağduyulu herkes için dini terbiye ve ahlaki yaşayış fitri bir ihtiyaçtır. İnsan duyguları akıl, kalp ve hisler insani ve fitri yönde doyurulmadıkça ve sırat-ı

müstakim istikametinde tutulmadıkça sapıklıkların, (buh-
ranlar, intiharlar, stresler, cinsi sapıklıklar, cinayetler, cin-
selliğe dayalı suçlar) ruhi hastalıkların önü alınamayacaktır.

“Şüpheden uzak bir bilgiyle inanan bir millet için Al-
lah’tan daha güzel hüküm veren kim olabilir?”⁽⁵³⁾

II- ÇOCUKLA İLETİŞİM

A- SEVGİ

Çocukla iletişim, ona yaklaşma, terbiyenin asıl ve ilk aşamasıdır. Aile çocuk ile olan diyalogu sayesinde “terbiye” müessesesinin temelini atar ve inşasına girişir. Çocuk terbiyesinin adeta bir mühendislik ilmi gibi titiz, sistematik ve hendesi bir yönüdür diyalogda metod.

Kucağa alıştan başlayarak, öpüp, koklanarak süren bu diyalogda ki sevgi başlangıcı en insani, en aslî tarzdır. Bu lisanın kelimelere ihtiyacı yoktur çoğu kere... Bir bakış, küçük bir alâkâ ya da ciddi bir dinleyiş aslında onların kendilerine güvenlerinin yanısıra sağlam bir karakter oluşturmalarına da yol açacaktır.

Sevgi....

Ama nasıl bir sevgi?...

Sevgi çocuğun her dediğini yerine getirmek, onu her vesileyle öpmek, pahalı oyuncaklarla ödüllendirmek midir? Değil tabii...

Sevgi, ilgilenmek, çocukla beraber olmak, onunla birşeyleri paylaşmak zaman zaman onunla olmak ve yine onu öperek, severek yanında olduğumuzu onlarla meşgul olup kendilerine önem verdiğimizi hissettirmemiz, sevdiğimizi hareket ve ifadelerle belirtmemizdir.

Düzenli bir yaşama stilini örnekleyebilmek ve duyguları dengede tutabilmek otorite ve şefkatin fazlalığını dizginlemekte sevgiyle sağlanabilir.

Sevginin gereğinden az ifade edilmiş olması ise çocuğu en önemli ve en zaruri şeyden mahrum bırakmak olur ki; bu da çocuğa karşı yapılabilecek büyük bir haksızlıktır.

Çocuğun her dediğinin yapılması, her istediği şeyin alınması,, ailede “ço cuk erkil” düzenin yerleşmesidir. Ço cuk merkezli ailede aile bireyleri çocuğa koltuk değneği vazifesi görürler. Bu da yanlıştır.

Çocuğun isteklerinde bir sınırlama yapmayan ailelerin çocuğa iyilik yaptıkları söylenemez. Çocuğun geleceğe hazırlanmasında çocuk zaruretle -israfın,-helâl-haramın, kolaylıkla-zorluğun, varlıkla-yokluğun, açlıkla-tokluğun farkına varabilmelidir. Hayatın yaşanılan gerçeklerinden uzak kalmamalıdır. Çocuk da ağlayıp tepindiği takdirde sözümü tuttu. urum kanaati oluşmamalıdır. Yok dediğiniz zaman o şeyin yokluğuna şüphesiz inanabilmelidir çocuk. Yapılacak şey kesin yasaklarda hayır demeyi bilmektir. Kelimenin kesin bir hayır demek olduğunu çocuk hareketlerimizdeki ve sözlerimizdeki samimiyetten ve dirençten kolaylıkla anlayacaktır.

Çocuğun duygularının normal gelişimi için her şeyde olduğu gibi sevgide de denge şarttır. Her durumda kollanıp gözetilen çocuk hayatta tek başına ayakta kalmayı zor başaracaktır. Halâ olgunlaşmamış, mücadeleden yılan birçok insanın çokluğunun bir sebebi de anne babasına yapışık olmasındandır.

Bu dengesizlikler bir-iki görülen basit anlamda çarpıklıklarda değildir. Bir defa dediği dedik bir çocuk şımarıklığı sebebiyle sorumsuzluğa alışacaktır. Belki haklı olduğu konudaki cüret ve ataklığını haksız olduğu zaman da sürdürmek isteyecektir. İlerdeki yaşlarda kendisine karşı koyan olursa da isteklerini kaba kuvvete baş vurarak zorla yapma yoluna girecektir. Çünkü onun hakları hep gözetilmiştir ve ona karşıdaki kimsenin de en az kendi kadar haklı olabileceği hatırlatılmamıştır. İsteklerinde bir sınır çizilmediği için yabancı çevreyle uyumu ve sosyalleşmesi ihtimali

de azdır ve yalnızlığa mahkûmdur.

Neticeye bakılacak olursa bu yapılanlar sevgi değil merhametsizliktir.

Yerinde ve zamanında sarfedilen sevgi çocuğu geleceğe daha emin bakmasını ve kendi güvenini sağlayacaktır.

Devamlı sevginin israfından bahsederken bencilliğin de aynı derecede zararlı olduğu gözönüne alınıp kıyaslama yapılmalıdır.

Herşeyden önce çocuk sevildiğine ve değerine inandırılmalıdır. Terbiyeli, ahlâklı bir çocuk olduğu takdirde çok sevilleceği belirtilmekle birlikte hata yaptığı zamanda bu sevgiden çok fazla şeyin eksilmediğini çocuk bilmelidir.

Yeterince sevil neyen, terslenen, bir şeyleri ifade etmesine izin verilmeyen, itelenen, horlanan ve hep yanından uzaklaşması istenen çocuğun neticede etrafına olan güveni sarsılacaktır. O, yalnızlığın üzerindeki korkunç tesiriyle normâlde kazanamadığı ilgiyi, ihtimamı, farklı bir yöntemle açığa vurup yaramazlık yaparak dikkatleri üzerine çekme gayretine girişecektir. Kendisiyle oyalanmak, konuşmak, varlığını-şiddete dayalı olsa bile- hissettirebilmek ve yalnızlığından kurtulabilmek için bu yola başvuracaktır. Oysa anne ve baba farkında değildir. Hatta çocuğun bu teklifi onlar tarafından yaramazlık olarak tanımlandığı için büsbütün ezici ve horlayıcı bir tavra yönelerek çocuğu cezalandırma yoluna giderler.

Sevildiğini bilmeyen çocukta benlik kavramı gelişmeyecektir. Eğer bu sevgi yetersizliği sürekli devam edecek olursa davranışlar daha da şiddetlenerek ileride evden kaçmalar vs. sonuçlara gidilecektir.

Çocuk sevildiğine inadığı bir ortamda güvenli hareket eder. Davranışları, konuşması, kendinden emin olduğunu gösterir. Başkalarının haklarına saygılıdır. Anne-babaya itimad eder. Bir isteği varsa bunu rahat ifade eder. İstemeyi bildiği gibi reddetmeyi de bilir. Haklı, haksız, doğru ve yanlış gibi kavramları muhakeme eder; kararlar alır.

Kanaatince öpölmek, sevlmek, sevginin zaruri teza-hürüdü. Ama ilgi oyalanma onunla beraberlik, onu affet-mek, ona kızmak ama hep onunla alış-verişte olmaktır sev-gi. Bu gerçeğin en güzel biçimde ifade edilışini ancak Pey-gamberimizin hayatına ve terbiyesine bakarak anlayabili-riz. Bir çok hadisede hata yapan ahsabına karşı, onları yap-tıklarına karşı cezalandırmış fakat buna mukabil cezaları bittikten sonra onlarla olan diyalogunun ve muhabbetinin devamlılığını göstermiştir.

İnsan ilişkileri karşılıksız sevgiye dayalı olmalıdır. Bunu da tam anlamıyla tanımlayan olgu dindir. İslâm'ın sevgi anlayışının boyutları geniş ve inananları kardeş bilmeye dayalıdır.

Sevginin kullanımında bir de şartlı olanı var; bu bir nevi pazarlık, "Yaramazlık yaparsan seni sevmem!.." "Bak-kala gidersen seni severim" gibi. Sevgiyi koşullara bağla-mak küçük ve hassas bir çocukta, yanlış bir düşünceye yol açabilir. Çok fazla tekrarı neticesinde, sevginin temelsiz, köksüz bir şey olduğu kanaati çocukta yerleşebilir. Onu de-ğişken, hafif bir oyuncak gibi kabul eder. Yaramazken elin-den alınan, uslu iken verilen, bir alış-veriş olayı gibi görür.

B-) SABIR VE NEZAKET

Annelerin karşılıklı konuştukları sırada çocukların ara-ya girmesiyle başlayan üzücü sahneler, hepimiz şahit ol-muşuzdur. Veya sözümüzü kesen çocuğumuza hemen, "Ne kadar ayıp!", "Söz kesmek kabalıktır!" deyiveririz. Ya da buna benzer kınayıcı sözler. Onların, o andaki bize duya-bileceğı ihtiyacı unutup, sonra, başka zaman diyerek za-man kaybına tâbi tutarız. Umumiyetle sinirlilik gösteririz. o "anne" dedikçe, biz üzerine varıp, daha da ileri giderek suçlar, bağırarak sustururuz.

Misafirleri olduğum bir âilede şahit olduğum dikkate

değer bir olayı sizlere anlatmak istiyorum; Önemli bir konu üzerine fikrini öğrenmek istediğim teyze anlatırken, bütün dikkatimi vermiş dinliyordum. O sırada evin sevimli ikizleri Büşrâ ile Sümeyra içeri girdiler. Zaman zaman Büşrâ anneannesinin sözünü kesmek istiyor, ıkırdanarak rahatsız ediyordu. Yaşlı teyzede o zaman çocuğa şöyle bir açıklama yaptı.

“Bak Büşrâ çocuğum, sana önceden söylemeyi unuttum. Mühim bir konu üzerinde konuşuyoruz. Biliyorsun ki büyüklerin lâfı arasına girilmez. Ama yinede seni dinliyorum”

Büşrâ’nın söylemek istediği cümle kısaldı. Mahcup bir tavırla ve derdini anlatabilmenin rahatlığı ile odadan ayrıldı: Ne güzel davranış değil mi?

Bizim dinimizde, büyüğe saygı ve küçüğe sevgi, değerlerin en tartışılmaz olanıdır. Evimiz, soframız, bu insanların varlığı ile bereketlenir.

Çocuk ve yaşlılar. Her ikiside acz içinde olduklarından, şefkât ve merhameti celbederler. Bu insanlara iltifat ve ihtimam ön görülür.

İhtiyarlar bereket, çocuklar neşe kaynağıdır. Onların hatırına, çoğu hatalar aza indirilir, göz yumulur. Karı-koca arasında adeta sihirli ve hoş kokulu tütsü gibidirler. Ve onların varlığı, aileyi sabırlı ve nezaketli olmaya zorlar.

Çocuk ise, en fazla, bu iki kuşak arasında iken, hürmet ve sevmeyi öğrenir. Nelere ve kimlere saygı duyulacağını, kimlerin korunmaya ve himayeye muhtaç olduklarını hisseder. Bencillikten uzak davranmayı öğrenir.

Bu yaşlı, gün görmüş, aynı zamanda da şuurlu insanların sabrından ve tecrübelerinden istifade ederek, bizlerde çocuklarımıza anlayış, sabır göstermeli, doğru olan üzerinde kararlılıkla durmalıyız. Çocuklarımıza olan sabırsızlıktan kendimizi men etmeye gayret göstermeliyiz.

C- GEREKSİZ YERE AF DİLEMENE İCBAR

Yaratıcımızın fıtraten bahsetmiş olduğu, utanma ve pişmanlık duygusu, çocuklarımızda yeter derecede mevcuttur.

Tedbirli bir anne, çocuğundaki utanma duygusunu onun haysiyetine önem vererek korur.

Çocuğun başkalarının önünde olur olmaz her bahane ile azarlanıp ufak tefek hatalar için af dilemeye mecbur edilmesi çocuğun onurunu zedeleyecektir. Çok sık azarlanan, her yaptığı şey üzerinde, mutlaka gereksiz yere suçlanan, sık sık dayak yiyen ve sık sık özür dilemesi istenen çocuğun giderek kendine güveni sarsılacaktır. Zamanla nasihat ve dayağın da tesiri kalmayarak çocuk yüzşüzleşecektir. Buna sebepte, çocuğun utanma duygusunun olur olmaz herşeyden dolayı rencide edilmesidir. Çocuk özür dilemesini öğrenmelidir. Ama mutlaka özür gerektiği zaman kullanılmalıdır. İnsanın hatalarından dolayı af dilemesi kendisini hiç bir zaman küçültmez. Aksine o insanın terbiyeli ve saygılı bir insan olduğunu gösterir bir harekettir özür dilemesi. Burada hata çocuğun her hareketinden dolayı azarlanması ve başkalarının önünde suçunu itirafa zorlanarak ona icbar ile kusurunu itiraf ettirmektir.

Aklı başında insanlar olarak bizler dahi yaptığımız hataların başkaları yanında ikrarından kaçınır ve teşhirinden hoşlanmayız. İnsan tabiatıyla zıtlaşan bu durum âdil bir davranış olmadığına göre, insan gibi muameleye ve haysi-

yetlerinin korunmasına ihtiyaç duyarlar ve lâyıktırlar.

Herşeyden evvel, onlar çocukturlar, elbette kabahat yapacaklar. bunu mantığımıza sığdırdıktan sonra, kendimizi onların yerine koymalıyız. Yani kendi çocukluğumuza dönmeliyiz. Her yaptığımız suç için özür dilemek, pişman olduğumuz halde etrafımızdakilere ikrar etmek, kolay mıdır?

İcbara tevessül etmeden, onları kendiliğinden af dilemeye sevketmenin yollarını gösterebilirsek, çocuk buna kendiliğinden zaruret duyarak, istenileni yapacaktır.

Hatâyı yapan çocuk, durumunu başkalarından evvel kendisi kavrayarak değerlendirecektir. Kimi çocuğun kızaran yüzü, kiminin önüne düşen başı ve kiminin de sükûtu, yaptıklarından dolayı pişmanlık duyarak utandıklarını gösteren durumlardır. Fakat o anda arkadaşlarıyla beraber veya büyüklerinin yanında bulunmuş, af dileyerek, başkalarının farkında olmadığı suçunu teşhir etmek istemeyebilir. Yeter ki, hatânın hata olduğunu kabuletmeyi bilsin. Bu gerçeği benimseyen çocuk, biraz sonra, bir gün sonra, bir ay sonra, ama mutlaka, hatâda bulunduğu şahsa karşı özür dileyecektir.

Duyguları o anda hassasiyet kazanan çocuklara dokunmamak, konu üzerinde yargıya varmamak ve ısrarlı davranmamak, en iyisidir sanırım. Daha sonra müsait bir zaman seçilerek, sebeplere geçilmeli, araştırılmalı. Çocuğa yaptığı şeyin kötü olduğu ve bir daha yapmaması gerektiği söylenmelidir.

Konuyu kısa bir açıklama ile kapatalım. Olur olmaz, her şeyde çocuk af dilemeye icbar edilmemelidir. Bir düşünme, bir idrak, bir muhakeme fırsatı verilmelidir. Yoksa pişmanlık duygusu nedir çocuk öğrenmeyecektir. Özre yaşanmayan çocuk her zaman inatçı olduğu için değil, hayşiyet sahibi olduğu için böyle davranmaktadır. İsrar çocuğu yüzszleştirir. Bu durum, utanmanın basit ve gereksizliğine onu inandırarak , hatânın tekrar yapılması için teşvikine yarayacaktır.

D- ANİ KARARLAR İLE SUÇLAMAK

Çocukların okul hayatı başlamış olan ailelerde sık rastlanan bazı durumlar vardır. Okulda ve dışarda herhangi bir yerde, haklı haksız suçlanmış olan çocuğumuz, o gün hırçın ve sinirlidir. Kalabalık önünde azarlanmaktan belki gururunun yıpranmasından dolayı, yarı öfke, yarı mahçubiyet içinde birbiriyle çapraşık hislerin huzursuzluğu içerisinde.

Bu durumda en makul tutum, sanırım o andaki durumu belirtir bir iki söz.

“Zor durumla kalmışsın.”

“Kötü hisler duymuş olabilirsiniz!”

“Bende olsam ağırıma giderdi. Öfkeni anlamak zor değil.”

Bu sözlerimizle utanma, öç alma, nefret gibi duyguların aynı ve benzeri hâdiselerde, bizlerde de hâsıl olabileceğini anlatmaktan başka birşey yapmadık.

Bu duruma düştüğünden dolayı bizde bağırılmış olsaydık, bozuk olan sinirleri sebebiyle, iyice tahrik olan çocuk, gururunu korumak için, yerli yersiz müdafaya geçecekti .

Bu bakımdan suçunun nisbeti artacak, biz de onu bu duruma teşvik etmiş olacaktık.

Tutumumuz şöylede olabilirdi; suçu tamamen karşı tarafa yükleyip, çocuğun, incinen gururunu tamir etmeye çalışmak.

Hayır haksızlık etmiş.

“Seni tanımıyor mu” gibi lâflar kullanarak çocuğu teskin edebilirdik. Ancak bu tamamıyla yanlış olurdu. Durumu bilmeden karar vermemiz, sözlerimizin isabetsiz olduğunu gösterir, çocuğumuzu sakinleştireceği yerde bize olan güvenini sarsardı. Burada yapılması gereken şey çocuğun kendisi anlatmak ihtiyacı duyarak, bize baş vurduğu zaman, tahlili en sona bırakarak, nisbeten tarafsız, iyi bir dinleyici olmaya çalışmamızdır. Öfke duyarken, sevinirken, aynı heyecanı bizimde hissettiğimizi bilmiş olması, onu rahatlatacaktır. Böyle davranıldığı takdirde, duyguların gizlenerek, içten pazarlıklı olmamalarına yardım etmiş oluruz.

Olayın üzerinden biraz zaman geçince, kendisine inanan insanların varlığı ve samimiyeti, çocuğu itirafa sevkedecektir. Hisleri durulmaya, sakin olarak düşünmeye başladığı zaman, meseleyi yeniden ele alıp, muhasebe edecektir. Neticede kendi kendine, ya affetmesi, ya da af dilemesi gereği hâsıl olacaktır. İşte şimdi; büyüklerin müdahale ve muhakemesi, çocuk için geçerli ve inandırıcıdır. Öfkeyi yemesini bilmek, affetmek, büyüklere karşı sükût gibi, mevzuun anahatlarıyla ilişkisi olan öğütleri söylemekte mahsur yoktur. Artık vermemizin tam zamanıdır.

E- BÜYÜKLERİN HATALI SÖZ VE DAVRANIŞLARI

Aile bireyleri arasında bulunan yaşlılarımızın torunlarını evlâtlarından daha çok sevip, bağlandıklarını hepimiz biliyoruz. Büyükanne ve büyük babalar, anneanneler, dedeler âdetâ bu küçük yavrularımızla kenetli gibidirler. Aşırı ilgileri, şımartmaları, hoşgörülerini bir tarafa, daha çok Anadolu insanımızın yapmış oldukları bir durum vardır. Zaman zaman onların bedensel uzuvlarını okşamak, edebe aykırı sözcük ve küfürler öğretmek gibi, yanlışlıkları yaptıkları görülmektedir. Bu davranışlarla çocukların utanç duyguları zedelenerek bu duygular deforme edilmektedir.

İşin en kötü tarafıda bu yaşlılara meseleyi anlatıp kabul ettirebilmek, pek mümkün olmamaktadır. Halbuki onların bu davranışları mutlaka engellenmelidir.

Çocuğa sarfedilen ve tekrarlattırılan edebe aykırı sözler zihinde bazı kalıntılar meydana getirir. Tasvirler oluşturur. Bir de değişik yaşlardaki kardeşler bir arada büyümektedirler, bu daha vahim sonuç meydana getirir. Sokakta işitip gördükleriyle, ekrandan takip ettikleriyle, edepsiz yayınlarından okuduklarıyla, bir de evde işittiklerini hesaba katacak olursak çocuk olumsuz yönde etkilenecektir. Zamanla hayatını zorlayacak birbirinden kopuk bilgilerle araştırma yapmaya, yakalama ve gözetleme gibi fırsatlara tevessül edecektir.

Yapılan bedensel okşama ve hareketlerdeki ısrar ile hoşgörü, çocuğu anormalliğe sevkeder. Zamanla keşfettiği za-

rarlı hareketler, yenilgi, azarlanma, başarısızlık hallerinde, hazır bir teselli olarak ortaya çıkar. Bu da çocukta faaliyet, yenileme, hamle gücünün yerini alır.

Ayrıca büyükanne ve büyükbabaların, çocuğa verilen cezalara karşı çıkarak, anne ve babayı tenkit etmek, çocuğa olan şefkâtlerinden dolayı onları yermek gibi büyük hatalarının önüne geçilmelidir. Büyükler anne ve babanın terbiyeye dair uygulamalarına müdahale ettiği takdirde, çocuk şımarık ve sorumsuz olacaktır. İtaat nedir öğrenemeyecektir. Büyükler, anlayış göstererek, torunlarına ve evlâtlarına yardımcı olmalıdırlar.

Anne ve babalar büyükanne ve büyükbabalar kendilerini taklit etmeye meyilli çocukları ve torunlarını kontrol ederek kendi hatalarını onlar üzerinde görme fırsatını elde edebilirler.

F- CEZALANDIRMADA ZAMANLAMA VE TARZ

Ceza çocuğun alışkanlık haline getirdiği kötü ihtiyatlarından kurtulması için verilmektedir.

Ceza derken, ilk aklımıza gelen, şiddet olayları olmamalıdır. Ceza, hatâlı olan hareketi ortadan kaldırmak kasdıyla, düşünülerek alınan bir karardır. Öfke anında, ulu orta tekrarlanan söz ve tartaklamalar başkaları yanında yapılan müdahaleler, ceza olmaktan çok, şiddettir.

Ayrıca ceza ile zulmü de birbirinden ayırmak zorundayız. Öfke duyduğumuz anlarda, çocuklara karşı gösterilen tepki doğurucu şiddet hareketleri, disiplini sağlamadığına göre, ceza değil, zulüm kabul edilir. Mesela; başkalarına duyduğumuz öfkeyi ve hırsı, çocuğa bağırıp çağırmakla teskin etmek zulümdür.

Öfke anında cezalar, tek kurtuluş yolu gibi görünse de çocuklarla olan diyalogumuzu bozar. Dayak, hakaret,

kötü yakıştırmalar, çocuğu ürkek ve kabiliyetsiz veya büt-bütün saldırgan yapacaktır. Hattâ zamanla gereksiz ve düşünülmeden yapılan ikazlar, cezalar, bağırımlar, çocuklarda ayrı bir dayak yeme alışkanlığına ve ayrıca yüzüzlüğe yol açacaktır.

Doğru olan, hatanın büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre, çocuğun mizaç, yaş ve karakteri dikkate alınarak, kal-dırabileceği cezanın verilmesidir.

Cezalar biteviye ve ağır olduğu takdirde, cezanın olumlu sonucu değişerek, huzursuzluğa sebep olmaktadır. Malesef ki, bu huzursuzluğu çoğu kez çocuklar ve anneler çekmektedirler. Çözüm yolu olarak cezaya ve dayağa sarılan anneler, sonrada pişmanlıklarından dolayı oturup ağladıklarını söylerler. Bu durumu daha sağlıklı bir biçime sokmak mümkün. Fakat anne ve babanın bu konuda hem fikir ve teşebbüs sahibi olmaları şartıyla. Yoksa terbiye hususunu anne ve babanın dışında en iyi kim gerçekleştirebilir?

Mesele, anne ve babanın rolünü ve durumunu belirlemektir. Mes'uliyeti tek başına biri taşıyamadığı gibi, kendi asli vazifesinide yapamayacaktır. Bu durumda elbetteki bir takım aksamalar meydana gelmektedir. "Eğer baba, babalık vazifesinin çocuk doğmadan önce başlayıp, doğduğu zaman da bitmiş olduğunu sanıyorsa, anne tam bir çıkmazdadır. Çocuklarına yaklaşma fırsatı aramayan babalar aşırı müsâmahakâr ve lâkayittirlar. Anne, bu durumda bir yandan şefkatinden, diğer yandan iç dünyasındaki korkuların baskılarını taşımaktadır. (Acaba çocuğun terbiyesini gerçekleştirebilecek midir?

Oysa baba ve anne denge unsurudurlar. Anne ve çocuk arasındaki olabilecek aşırı duygusal bağılıkların doğuracağı kötü neticelere gidilmeden, baba araya girerek dengeyi sağlar. Babanın aşırı öfke anında, şiddet ve despot idaresine karşı anne, şefkat, uyum, yumuşaklıkla araya girip durumu hafifletmeye çalışabilir. Çünkü her ikisinde tek başına bu yükün altından kalkması mümkün değildir. Ço-

cuk müşterek bir sorumluluk demektir. Bunun idrakinde olan ve fakat yardım görmeyen anne veya baba yalnız başına başaramaz. Netice itibariyle de çocuklar, sadece başkılar ve cezalara mâruz kalarak, zamanla isyana sürüklenmektedirler. Öfkenin, hırsın, şiddetin ağırlığı giderek zulüm halini aldıkça, çocukta isyanını, yüzüzlüğünü ve huzursuzluğunu aynı oranda artırmaktadır. Dolayısıyla da terbiye mefhumu ciddiyetini kaybetmektedir.

Cezayı birdé âdil olması tarzında ele almak lâzım. Şiddet, hırs ve öfke ye kapılarak ifrata kaçan cezalar vermekten ve özellikle de yüze vurmaktan kendimizi men etmeliyiz.

Ayrıca bazı çocukların inatları korkularına galip gelmektedir. Yapılan cezaya ve tehdide cevap vermemekte ısrar ile, itaat edeceği yerde çocuk aksini yapmakta, verilen cezaya razı olmaktadır. Bu tür çocuklarla yarış halinde didişmektense onları inada sevkeden durumları ortadan kaldırmak daha yapıcı olacaktır. Onlara hakim olmaktan ziyade ikna ile netice alabileceğimize inanarak davranmak sinirlerimizi daha az yıpratacağı gibi aramızdaki didişmeyi de önleyeceği için onu yersiz inatlaşmaktan alıkoyacaktır.

Çocuğa verilecek cezalar arasında dargın kalmak, sevdiği bir yiyecekten mahrum etmek, oyuncak almamak, istenilen yere götürmemek, oyun oynamasına izin vermemek gibi bir çok usûl bulunabilir. Tabii ki bunlar çocuğun yaşı ve etkileneceği vasıtalarla göre değişmelidir. Bazı hallerde çocuğun iyi taraflarını överek teşvik etmek, daha iyi neticeler verecektir. Fakat her zaman insanın öfkesini yenmesi mümkün olmadığına göre, elbetteki cezalara başvurulacaktır. Öskelendiğimiz, kızdığımız zaman, bunu onlara söylemek bizim hakkımızdır. Çocuğun bizi kızdırması normal olduğu gibi, bizim sinirlenip birşeyler söylememiz de, elbetteki normaldir. Yalnız, öfkemiz çocuğun karakterine bir saldırı ve kötü söz şeklinde olmamalıdır. Hatâsını kavrayıp, pişman olması için çocuğumuza “çok kızdığımızı” “çok

fazla sinirlendiğimizi” söyleyebiliriz.

Unutmamalıyız ki öfkemizin şekli ve hedefi, yalnızca hatâlara yönelik olduğu zaman çocuk pişmanlık duyacak, hatâsını anlamaya ve kabule kendini zorlayacaktır. Zaman zamanda, öfke duyulduğu zaman bunun ifadesinin nasıl olduğunu ve üslûbunu anlayacaktır. Kimseyi yıpratmadan, saldıрма ve rencideye sebebiyet vermeden öfkenin açığa vurulabileceğini öğrenecektir.

Ne olursa olsun, alışkanlık edinilen kötü sözleri kullanmamaya azmetmek lâzımdır. “Allah seni kahretsin, Allah senin belânı versin, Allah canını alsın” ve benzeri bedduaların yapılması, anne şefkatiyle bağdaşmadığı gibi bir nevi kötülüklerini istemek olacağından hoş bir şey değildir. Felâketleri istemek çocuğu ifsat etme olur. Bu sözler tirmizî’den rivayet edilen Hadislerle de men edilmiştir.

“Hiç biriniz diğerine, Allah sana lânet etsin, Allah’ın gazabına uğra, cehennemde yan! gibi beddualarla lânet etmesin.”

“Olgun bir müslüman, kimseyi, zemmetmez, lânetlemez, (sözünde, işinde, haddi aşmaz, hayâsızlık etmez.)”

Yine Peygamberimizin şu uyarılarına dikkatenizi çekmek istiyorum. “Çocuğunuza beddua etmeyin, bu (kötülük talebiniz) Allah’ın icabetine mazhar olabilir.” buyuruyor.

Terbiyecinin anne babanın bedduada bulunacak kadar kötü bir durumda kalması ve bedduada bulunmasının elbetteki çocuğun duyguları üzerinde menfi tesiri olacaktır. Telkin, aşağılama, öfke ve hareketlere yansıyan duygular neticede çocuğun şahsiyetini bozucu sapmalara yol açacaktır.

Gazali; çocuğu aşağılayıcı yakıştırmalardan, kötü telkinlerden, lâkap ve kötü sözlerden terbiyecinin uzak kalmasını tavsiye ederek; “Çocuğa itâb edici sözler çok sık söylendiği takdirde, çocuğun bu sözleri dinlemeye alışarak kötü davranışlara tevessül etmeye cesaretleneceğini, kalbinde sözün te sirsiz kalacağını belirtir. Hatta İmam-ı Şafii “ak-

si takdirde bu davranışlar, çocuğu kardeşlerine ve hatta sana karşı aynı şekilde konuşmaya cesaretlendirir.” der.

Her ne olursa olsun çocuklara emniyetsizlik telkin eden “Seni bırakacağım, kaçıp gideceğim”, “Sana baban cici anne getirsin, o senin hakkından gelir” gibi sözler söylenmemelidir. Kimsenin, özellikle anne babanın çocuğuna bunu söylemeye hakkı yoktur. Tam anlamıyla hatadır.

Çocuğun dünyası dalgaya, dalevereye, yalana-dolana, vaat ve aldatmacalara tüm riyakârlık ve sahtekârlığa kapalıdır. Karşısındaki yetişkinin durumunu değerlendirmekten uzaktır. Söylenilen şeylerin, bir gün gerçekleşebileceği korkusu, kuşkuşu onu ateşe atmaktan beterdî. Bu duruma insanî gözle bakılacak ve çocuğun duygularının ne derece hassas olabileceği dikkate alınacak olursa nasıl bir panik yaşadığını sezinlemek güç olmayacaktır.

Şuda varki; etrafımızda bu tehditleri aldığı halde hiç de oralı olmayan ve hatta “git seni istemiyorum” diyebilen veya duruma lâkayt kalabilenleride gözlemekteyiz. Kanaatimce bu sözlerin kullanımı başta çocukta üzücü bir tesir bıraksada daha sonra annenin söylediğini yapmamış olması ve hatta “yalan söyledim, şaka yaptım.” diyerek kendikendisini tekzip etmesi çocuğun duruma zamanla kayıtsız kalmasına yol açmaktadır. Çocukta bu durumda tehdidin mahiyetinin yalana, aldatmacaya dayandığını bilerek canı istediğinde aynı yöntemi kullanacaktır. O da anne-babaya tehditler savuracak, sonra da “ben seni seviyorum” diyecektir. Yalan ve aldatmacanın adı şaka olacaktır.

Aynı durum dayakta da söz konusudur. Dayak yemeye alışan çocuk öfke anıda öfkeyi gidermenin ya da sözünü kabul ettirebilmenin tek yolu olarak dayağa sarılacak ve bunu gücü yeten herkese uygulayacaktır. Otoritenin sağlanması ve kendini çevreye kabul ettirmenin yolu bu çocuk için baskı ve kaba kuvvet yoluyla olacaktır. Çünkü onun için alternatif yoktur. Öyle görmüş, öyle uygulayacaktır.

Halbuki dayak üzerine kurulan otorite kısa süreli olacaktır. Dayak çocuğun üzerinden kalktığı zaman onun yine bildiğini yapacağı gözlenecektir.

En doğrusu, sonradan pişman olacağımız bir sözü, bir işi yapmaktansa öfkemize hakim olup öfkemizin şeklini değiştirmekte fayda var. Bu konuda Peygamberimiz “Öfke anında abdest almayı ve mekânı değiştirmeyi tavsiye buyurmuşlardır.” Öfke sağlıklı bir çözüm olmadığına göre aklı ve bedeni sağlığımızı koruyarak meseleleri sakın olduğumuz bir zamana bırakarak daha sonra ele almaya çalışmalıyız. Aksi halde öfke halinde yapılanlar bizi vicdanen rahatsız edecektir.

G- YALAN

Yalana yolaçan şaka ve vaadler.

Dikkat edilecek hususların başında yalan ve yalana yolaçan şaka ve aldatmacalar vardır. Bu durumlar, İslâm'da kesinlikle yerilmiştir. Bakara 10. ayette “Yalan söyleyenler için, yalancılıklardan dolayı pek elim bir azap vardır.” buyurulmaktadır. Hadis-i Şerif'te ise : “Yalandan sakının. Çünkü yalan bir tarafta, iman bir taraftadır. Yalan ile iman bir arada bulunmaz. ” denmiştir.

Ayrıca yalana teşvik araçları olan yalan vaadleri, Peygamberimiz men etmişlerdir. “Vereceğim, yapacağım, alacağım” sözcüklerini azami dikkat sarfederek söylemek doğru olur. Vadedilen şey yerine getirilmiyorsa çocuk aldatmışlığın hırsını tatmin yolları arayacaktır. Bu da ancak yalan söylemek, sözünde durmamak anlamına gelir. Çocuğa yapılacak en büyük kötülükler bunlardır. Konuya şu hadis-i şerif ışık tutacaktır.

“Abdullah b. Amr. (R.A)’den rivayetle:

Rəsul-ü Ekrem (s.a.s)’in evimizde bulunduğu bir gün-

de; gel sana bir şey vereceğim, diye annem beni çağırdı. Resul-ü Ekrem (s.a.s) anneme,

—Çocuğa ne demek istedin? Diye sordu. Annem

—Hurma vereceğim diye cevap verdi. bunun üzerine Resul-ü Ekmrem (s.a.s).

Eğer (aldatıp) birşey vermeseydin, sana bir yalan gühahı yazılırdı, buyurdu.”

Yalan ve Çocuklara Tesiri:

Yalanı doğruluğun zıddı, dürüstlüğü ise, şahsiyet bütünlüğünün yarısıdır, şeklinde açıklayabiliriz. Yalan söylemek sağlıklı bir ruh yapısına sahip insanın baş vuracağı bir yöntem değildir. Nevarki sağlam bir kişiliğe sahip olmadığımızdan dolayıdır ki bu fiile sık sık başvurulmaktadır.

Ve hatta yalan, cahili toplumlarda o derece yaygındır ki, doğru söyleyen sözün doğruluğunu ispata zorlanmaktadır. Örneğin;

gerçek bir sebebe bağlı olarak çocuk dersini yapmamıştır. Sınıfta o gün (çocuğun öğretmeni mazeret izniyle ayrıldığı için) yabancı bir öğretmen bulunmaktadır. Çocuk ödev sırası kendisine geldiği zaman, hasta olduğunu ve dersini bu sebeple yapmadığını söyler. Öğretmen bu mazereti bir türlü kafasına sığdıramaz ve devamlı surette çocuğa “sen yalan söylüyorsun” der. Çocuğun defalarca kendisinin yalan söylemediğini savunmasına rağmen... Öğretmen, bu çocuğun yalan söylediğine ihtimâl vermekte diretir. Haysiyeti ve gururu rencide olan çocuk, akşama kadar ağlar. Sonunda çocuğun durumu ve arkadaşlarının çocuğu destekleyerek o arkadaşlarının yalan söylemeyeceğini” ısrarlasöylemiş olmaları öğretmenin aklını başına getirir ve çocuğun mazeretini kabul eder. Büyüklerin bu ve benzeri durumlardan mutlaka sakınmaları gerekir.

Büyüklerin çok sık başvurduğu bir diğer yalan çeşiti daha var. Bakkala ekmek almaya giden anne,    te bıraka-
cağı çocuğuna, iğneciye gideceğini söylüyor. Bir, iki, üç der-
ken;   ocuk yalanın farkına varıyor ve bir daha anneye iti-
mat etmiyor. Halbuki   ocuğa hiç yalan söylemeden, nere-
ye gideceğini söylemiş olsa ve kendisinin ablasıyla kalması
gerektiğini, ona uygun bir şekilde anlatsa,   ocuk onun sa-
mimiyetini kabul ederek evde kalmakta zorluk çıkarmaya-
caktır. Ayrılmadan önce sevdiği yiyeceklerle, değişik oyun-
caklarla veya dönüşte k       bir hediyeyle onların g  nl  -
n   alıvermek, gayet basittir. Vel  kin genelde böyle yapıl-
mıyor. Yalanı farkedilinceye dek anne oyununu sürdürüyor.

-  ocuk Gerçeklerden Haberdardır.-

—Anneciğim neden ağlıyorsun

—Ağlımıyorum.

—Ama gözlerin kızarmış.

—Sana   yle geliyor.

  ocuk yalanın farkındadır ve anneden önce   ocuk bu-
nu sürdürmenin gereksizliğini anlamış, susmuştur.

Bir iki gündür evde anne hiç de hoş davranmamakta-
dır.   ocuk bazı şeylerin olduğundan emindir. Birçok soru
sormasına rağmen annesi makul bir cevap vermemiştir. Oysa
  ocuk ikna olmak istemektedir. Bu gece rüyasında hasta-
lanarak öldüğünü görmüş, çok çözülmüştür Yatağından aynı
k  busu yeniden yaşar gibi kuşkuyla uyanmıştır. Annesi artık
derslerine de yardımcı olmamaktadır.

Niçin, (git başımdan, sana hesap vermek zorunda de-
đilim) diyerek onu azarlamaktadır. Böyle basit bir olay   -
cuğun gözünde gittikçe büyümektedir. şimdiye dek tabii
seyrinde yapılan günlük işler aksamıştır.   ocuk durmadan
düşünür, düşünür, Nedir bu muamma? Nedir bu sevdiği,
Çok sevdiği insanı   zen müthiş şey? Annesinin ağlamasına
sebep nedir? Yüzlerce kez kendi kendine akşama dek so-
rar durur. Oɡ  n   ocuğun tüm dünyası başkalaşır. Arkadaş-
larıyla, dersleriyle ilgisi azalır. Neşesi kırılır.

Halbuki mesele, üç-beş kelime ile doğru olarak açıklanmış olsa idi, annenin ağlaması çocuğa üzüntü sebebi olmayacaktır. Bütün gün çocuğun yaşadığı kâbusa sebep olmaktansa, gerçek söyleneşydi daha iyi olacaktı.

Babanla münakâşa ettik. Ağabeyinin şu andaki durumu beni üzüyor, fakat düzelecek. Zaman zaman bunun gibi münakâşalar her evde yapılır. Senin sandığın kadar üzülmüyorum. Yalnızca sinirliyim. Ağlamak beni ferahlatıyor. Şimdiki öfkem biraz sonra geçecektir sanırım.”

Bu açıklamayı yaparken, çocuğun tavrını, o andaki durumunu inceleyip, hassasiyet derecesine göre, sakın bir şekilde durumu açık amak sanıldığı kadar zor değildir.

Çocuğu, hiç bir şeyi eksik olmayan küçük bir insan olarak düşündüğümüz zaman, onları hâdiselerin dışında tutamayacağımızı anlarız. Eğer onlarla anlaşmanın bir yolunu bulabilirsek, bulunduğumuz zor durumda, bize de yardımcı olabilirler. Ayrıca fedâkarlık duygularıda gelişebilir.

- Çocuk Gerçeklerden Haberdardır.-

Çocuk ağlıyor. Cemaât kalabalık. Sükût elzem. Çocuk yine ağlıyor. Çocuğa hareket serbestisi yoktur. Sıcaktan bunalmış. Gözle görünür bir sebep var. Çocuk tabiiki ağlıyor. Haklı!

Duruma sabırsızlık gösteren yaşlı bir teyze, çocuğa müdahale ediyor.

—Ağlama bakayım! Akıllı çocuklar ağlamaz. Anlaşıldı sen terbiyesiz bir çocuksun. Bu çantanın içinde ne var biliyor musun? İğne, hemde kocaman bir iğne. Şimdi onu çıkarıp sana yapayımda gör, o zaman bak nasıl susarsın.

Çocuk önce şaşırır, bakar. Küçük te olsa azarlanmak hoşuna gitmemiştir. Ağlama şeklini değiştirir, dudağını büzerek ağlamaya başlar bu sefer. anneye sarılarak büsbütün basar yaygarayı.

Kaçma öyle, susmazsan işte iğne!

Anne araya gider.

—Yok teyzesi. Ağlayan benim Kızımdeğil. Benim kızı-

zımın ad' Ayşe. Fatma ağlıyor o gitti şimdi. Benim kızımın sesi değil. Bu çok usludur teyzesi.

Yaşlı teyze ile anne yalanları tezgâhlaya dursunlar... Çocuksa bu arada onlara inat, ağlamasını haklı olarak arttırır.

Benzeri durumlar çok sık yapılmaktadır. Meselâ; çocuğun yaptığı bir suçu, göz göre göre başkalarının üstlerine atan anneler vardır, bunu bazen en basit bir sebeple, sırf çocuklarını susturmak için yaparlar. Annesinin başvurduğu bu durumu değerlendiren çocuğun, iki gün sonra yaptığı her türlü kötü harekette başkalarını suçlamaya tevessül etmeyeceği düşünülebilir mi?

Yalanın mahiyet ve zararlarından haberi olmayan şursuz insanlarımız, bizzat kendileri yalana başvurarak, çocuklarına örnek olmaktadırlar. Doktorlarımızın görüşü ise;

- a) Çocuk korkutulmadığı
- b) İçe dönüklüğe (aşağılık duygusuna) sevk edilmediği
- c) İtimatsız davranılmadığı
- d) Şiddetli cezalar verilmediği,
- e) Kabahatini itiraf ettiği zaman; baskı yapılmadığı

müddetçe, yalana tevessül etmez. Çünkü yapısı buna ihtiyaç duymaz. Ancak hayal duygusu fazla gelişmiş çocuklarda, masum tarzda, masal ve hikâyelerdeki hayâli hâdise ve şekiller rastlanmaktadır. Düşünceye ve gerçeğe sevk edilerek, bu duygu zararsız hale getirilmekte, zamanla geçmektedir. Ayrıca

“Çocuktan al haberi” sözü doğru değildir. Çocuk merak giderici alet olmamalı, büyükler öğrenmek istedikleri gizli şeyleri öğrenmek için çocuğu kullanmak yoluna gitmemelidirler. Kendini bilen insanlar bu duruma itibar etmemelidir. Elbette yerleşmiş olan kötü alışkanlıklar evvelâ büyüklerindavranışlarından sökülüp atılmalıdır. Yalan ve benzeri hataları önlemenin en kesin çaresi ise İslâm'da aranmalıdır. İnsani ilişkilerin en medeni biçimde sürdürülmesi cemiyetlere yerleşmesiyle mümkündür. Kimi zamanda aile fertleri arasındaki anlaşmazlıklardan dolayı tahammül

sınırının zorlandığı anlar olmaktadır.

Böyle zamanlarda özellikle karı-koca arasında yapılan münakaşalarda düşüncesizce söyleniveren sözler, çocukların duyarlılığına ve mantığına tamamen ters düşmektedir. Meselâ babanın, (Artık tahammülüm kalmadı, çekip gidiyorum) gibi öfkeyle sarfetmiş olduğu bu veya benzeri sözler çocuklar üzerinde infiâl uyandırırılar. Hatta seyredilen filmlerde görmüş, işitmiş oldukları tartışmalar karşısında dahi aynı üzüntü ve korkuyu hissederler.

Evde vuku bulan üzücü olaylara, zaman zaman çocuklarımız şahit olmaktadırlar. Öfke ve dehşet saçan, aynı zamanda tehdit taşıyan sözler çocuğun iç dünyasında panik meydana getirmektedir. Bu durumda çocuğa makul bir açıklama yapılmalı, sorularına cevap verilmelidir. Çünkü, çocuk büyüğün sarfetmiş olduğu sözlerin ciddiyetinden şüphe etmemektedir. Böyle olunca da endişe ve korkuları içerisinde bitap vaziyettedir. Özellikle eğer daha önce baba hiç yalan söylememişse çocuk babanın eve dönmesi için en ufak, bir ihtimâl dahi aklına getirmemektedir.

Öte yandan anne, kocanın hâleti rûhiyesini sezerek o sözlerin öfkeyle söylenilmiş olduğunu bilmektedir. Emin olduğu durum, kocasının akşam eve döneceğidir. Sözlerin hakiki manâda söylenmediğini bir yetişkin olarak kavramıştır. Çocukların üzgün ve şaşkın tavrına bakarak onların Juymuş olduğu endişe ve korkulara aldırmaksızın, soruları cevapsız bırakan anneler, yavrularının tarifsiz sıkıntıları içerisinde bırakırlar. Bir kenara sinerek meseleyi takip eden çocuk, hassas bir barometre gibidir. Sözler, hareketler, mimikleri, ağlamalar, bakışlar tüm dikkat ve hassasiyetini harekete geçirerek, onları heyecan ve üzüntüye sevkeder. Sevdği insanların üzüntü duymaları ve evdeki huzurun bozulmuş olması onları bizim tahminimizden de öte çok daha fazla üzebilmektedir.

Ailelerdeki engellenmesi mümkün olmayan bu ve benzeri durumlarda basit ve yararlı bir açıklama, onun anla-

yabileceği tarzda doğru bir izah gereklidir. "Anlatmak istediğim mevzuu, babana ters ifade ettim, onu sinirlendirdim. O da aniden öfkelen-di. Ne söylediğinin farkında değil. Akşama dek sakinleşecektir. Babanızın evi terkedemeyecek kadar sizleri çok sevdiğini biliyorsunuz."

Bu gibi üzücü hâdiseler değişik mahiyetlerde tekrarlanabilir. Sevdiğimiz biri ölebilir. Yakınımızdan biri kaza geçirebilir. Arkadaşımızın başına üzücü bir iş gelebilir. Bizi ve onları üzecek her hadise karşısında gizli gizli ağlamak, köşe bucak gizlenmek, olanlardan çocukların haberi olmasın diyerek gayret sarfetmek başlıbaşına hata olduğu gibi, onların konu üzerine büsbütün dikkatlerini celbeder.

Özellikle meraklarını çeker, araştırırlar. Şâyet anne, kendisini üzen meseleye bir açıklama getirmemişse, hassas düşünen çocuklar için bu meçhuliyet, kendi kendilerini suçlamaya sebep olur. Bu duruma meydan vermemek için anne, çocuğa kısaca durumu izah etmeli, onu rahatlatmalıdır.

Her ailenin, her insanın, daha doğrusu hayatın yaşanı-lan her devresinin, insanların tahammül etmek zorunda oldukları, bir takım değişik meseleleri vardır. Her mü'minin birbirinden çok farklı imtihanlara mâruz kaldığı gerçektir. Acıklı durumlarından dolayı insanların önlerine gelen her insana hallerini mübalağalı bir şekilde şikâyet etmeleri yanlıştır. Kendilerinin olduğu gibi, başkalarının da üzüntülerinin olduğunu bilerek, kendi durumlarına katlanmaları, daha uygun olur.

Sonuç olarak bilmeliyiz ki, yetişkinler sınıfına girecek olan çocuklarımızı, yaşanan gerçeklerden uzaktutmamalıyız. Her olayda ona yer vermemekle birlikte, zaman zaman benzeri olaylarla gelecekteki hayatında kendisinin de karşılaşabileceğini gözönünde bulundurarak hareket etmeliyiz. Böylece o, kendi meselesini, yine, kendine ait değerlerle, kimsenin müdahalesine izin vermeden halletmesini öğrenecektir.

-Yalana teşvik

“Sakın babana paran olduğunu söyleme. Sorarsa yok dersin” “Dilenci mi gelmiş? Ne istiyor sor ve istediği şeyin bizde olmadığını söyleyiver”

“Bugün baban çarşıya çıkıp çıkmadığını soracak olursa, ben çıkmadığımı söyleyeceğim. Sakın sen lafıma karışma. Yoksa yapacağımı bilirsin”

Babaya karşı hazırlanan bu komploda, çocuğun yalana iştiraki sağlanıp böylece alışkanlık kazandırılıyor.

Bir kaç örnek de babadan verelim:

“Dikkat et hanım! Beni telefonda Ahmet bey arayacak olursa, ona eve akşamları geç geldiğimi söyle. Evde diyecek olursan yine alacağını isteyerek kafamı ütüleyecektir, görgüsüz adam.”

“Amman dikkat! Bu pazar Murat amcanızla buluşacaktım. Gitmek işime gelmiyor. Size sorarlarsa, hastaydınız dersiniz, olur biter.”

Örneklerden yüzlercesi saymakla bitmez. Sona eren iş hayatı, aile hayatı, cinayetler ve daha sayısız kötülüklere sebep yalan olmaktadır. İnsan bünyesini ve toplum hayatını tehdit eden en korkunç hastalıklardan biri yalandır. Çünkü yalan, gerçeğe aykırı olup, aldatmak için söylenen düzme sözlerdir. İçinde iftira, içinde kuşku, içinde itimat-sızlık mevcuttur.

Konuyla ilgili dikkat edilecek diğer bir husus da çocuğun yersiz olarak yalancılıkla suçlanmasıdır. Çünkü bu suçlama yalana teşviktir.

-Bazı zararlı örnek olabilecek nitelikteki anlatımlar:

“Hey gidi gençlik ne günlerdi o günler...”

“Bir keresinde hiç unutmam, evdeki misafir için hazırlanan bütün tatlıları yemiştım de midem bozulmuştu.”

“Hayvanı yakalayıp ayaklarını bağlamıştık. Sonra da üzerine gaz döküp bağırta bağırta yakmıştık.”

“Yahu daha dün arkadışın karpuz yüklü kamyonun (şaka olsun diye) kâsasını açık bıraktık. Araba rampayı tırmanırken arkadaş ne kadar karpuz varsa yollara döküldü.

Arkadaşın görecektin halini... Ne manzaraydı? O karpuzların en küçüğü yedi kilo gelir, patır patır patladılar. Mal sahibi düşünsün gerisini?"

Tek kelime etmeden, bir köşeciğe sinerek dinleyen çocukların gözünde, bu büyükler birer masal kahramanı gibidirler.

Büyüklerin kasıla kasıla anlattığı bu durumun, çocuklara engelsiz bir serkeşlik ve başıboşluk verdiği düşünülmemektedir. Yanlış ve yıkıcı davranışlara engel olunacağı yerde, bu olayların anlatılması, övünülerek bi dizi halinde aktarılması, çocuğun aynı konular üzerinde teşvik göreceği anlamındadır. Şaka ve lâife sınırını geride bırakarak insanlara ve çevreye yapılan eziyetler, ancak şımarıklıklar ve sorumsuzluklardır. Örneği dinleyen çocuk çocukça yaramazlıkları terbiyesizliğe çevirmeye ve hoyratlığa itilmektedir.

Mahalledeki yaşlıları daha çok öfkeliendirecek!.. Yeni camlar kıracak!.. Taşla, sopayla bir kaç defa kafa göz daha yaracak!.. Kaçarak kendi başına parkta eğlenceye gidecek! Lâf atacak, velhasıl insanlara ve hayvanlara musallat olan bir âfet tarzında büyüyecek!..

Tamamen yanlış olan bu hareket biçimi bastırılarak, çocuktaki hareketlilik iyiye yönlendirilmelidir. Aksi takdirde, endişe verici hoyratlıkların ardı arkası kesilmeden, bir öncekine, sonrakilerde ilâve olarak, terbiyesizlikleri devam edecektir.

Böyle durumlarda komşu, akraba ve çevreden şikayetler çoğalarak, (haklı olarak) hoşnutsuzluklar meydana gelecektir.

Elbetteki çocuklarımız, yaşının gereği, fıtratının coşkusuyla, seri hareket eden varlıklardır. Onlardan bizim gibi hareket etmelerini istemek yanlış olur. Yürüyeceklerine koşarlar, oturacakları yerde zıplarlar, düşürürler, kırarlar, unuturlar, zihinleri ânî hareket ederek coşkunluk gösterirler. Duyguları taşkınlığa elverişlidir. Onların çocukça yap-

miş olduğu durumlar hoşgörü gerektirir. Fakat bunun normal gelişimin dışına hoyratça çıktığı zaman, engellenmesi zarurîdir.

Çocuk aynı oyuncaklarla oynamaktan sıkılır. hareketliliğini sergilemek ister. Oturduğu yerde duramaz. Burada yine ailenin müdahalesiyle oyuncaktan sıkılan çocuğa bir masal okumak, huzursuzlanan çocuğun eline bir boyama kitabı vermek, değişik hikâyeler anlatmak onu rahatlatacaktır. Yerine getirilmesi güç isteklerin azalmasına, küçük kafasındaki endişelerin kaybolmasına yol açacaktır. Çırpınıp, tepinip, ona buna ilişmeye daha az istek duyacaktır. Annesinin ilgisi onun rahatlamasını sağlayacak, zamanla, bulduğu meşguliyetlerle çocuk, kendi kendine yetmesini öğrenecektir.

H-) KAİDELERE UYMAK

Aileyi meydana getiren anne ve babamızın kardeşleri, yakın ve uzak akraba, komşu ve dostları bulunur. Bu insanlar arasında ziyaretler, çeşitli vesilelerle alınan hediyeler, aradaki sevgiyi ve ilişkiyi artırır. Özellikle çocukları fazlasıyla sevindirir. Ancak verilen hediyeye karşılık, sade bir lisanla memnuniyetini bildirerek teşekkür etmek gerekir.

Hediyeleşmeyi teşvik eden Resulullah (s.a.s) Efendimiz, Ebu Hureyreden rivayet olunan Hadis-i Şerifde: “As-hâbım, hediyeleşiniz ki birbirinize sevginiz artsın.” buyurmaktadır.

“Ayrıca Hz. Aişe (r.a) “Rasûlulah (s.a.s) hediye kabul eder ve onun (mukabil hediye ile) ıvazını verirdi.” rivayet edilmektedir.”

Hediyeleşmeler ve bunun gibi kalplerde muhabbeti artırıcı, hoşnutluk meydana getiren söz ve fiilleri büyüklere bakarak, çocuklar da öğrenmelidirler. Büyüklerin ise hediyeleşmelerde küçük-büyük, değerli-değersiz gibi sınıflandırılmалardan kaçınmaları gerekir. Özellikle hediyeler ihtiyaç giderici tarzda kullanım eşyası olmalı veya gerekirse

kitapda verilebilmelidir. Fakir ve yoksullara ihtiyacını giderici hediyelerin verilmesi ise bunlar arasında en faziletli olanıdır.

Çocuklarımıza, hediye kabul edilen kimsenin, uzakta bulunuyor ise, mektup yahut telefon ile aranıp, hatırı sorularak, teşekkür edilmesi gerektiği anlatılmalıdır.

Büyükler çocuklarında görmek istedikleri güzel ahlâka önce kendileri sahip olmalıdırlar. Veya hareketlerine İslâm'ın istediği şekli verip, dikkat etmelidirler. Çünkü bu özellikleri çocuklar, ailelerinden taklit ederek, örneklerle şahsiyetini özleştirirler. Dikkat edilecek husus, hangi şartlarda olursa olsun, öğretirken sakın ve nazik olunmalıdır. hataların başkaları, yanında teşhir edilmesinden de tekrar kaçınılmalıdır.

1-) ÇOCUKLARIMIZI UZAK TUTMAMALI VE ONLARI DİNLEMELİYİZ

“Şu manzara beni korkuttu baba. Şehrin ortasında, köprü altında, şu soğuk havada nasıl olurda bu çocuklar burada kalabiliyorlar. Hasta olmuyormu bunlar? Telefon kulübelerinde, parklardaki bankların üzerinde sabahlıyorlar. Bu çocukların kimseleri yokmu?”

“Şimdi kafanı sabah sabah bunlarla yorma. Bütün gün sinirlerin bozulur. Devlet bunlar için bir şeyler düşünüyor dur elbetteki. Serserilerle uğraşmak bizim işimiz değil. Bunların hangi birine yardım edebilir ki insan. Neyse, şimdi benim zihnimi meşgul eden şey başka. Sende kendi işlerini, derselerini falan düşün.”

Çocuklarımız duygusal yönden etkilenen ve hadiselerin ve gördüklerinin çabucak tesirinde kalabilen varlıklardır. Üzüntüler, sevinçler onları yetişkinlerden daha fazla etkilemekte ve onlar duruma göre, bu duygularını ya ağlayarak, ya sevinerek açığa vurmaktadırlar. Yetişkinlerde ise duygular giderek körlenmekte, bastırılan bu duygular sonuçta insanı katı ve kolay kolay etkilenmeyen duygusuz ve egoist insanlar haline getirmektedir. Aslında duyguların ço-

cukça yani kendi masumiyeti içerisinde kalmasında bir sakınca olmaması gerekir. Ama ne varki, eşyaya, olaylara ve insanlara iyi niyetle yaklaşım artık toplumun değer yargılarına göre enayilik olarak adlandırılmaktadır.

Bir müslüman olarak çocuğumuzun duygularındaki bu safiyeti korumak ve onun duygularının tatminine fırsat vermek zorundayız. Çocuğumuzun içinde bulunduğu durumu çözemez, onun endişelerini sezemez isek onda bir fevkalâdelik aramak faydasız olur. Bütün ahlâki güzellikleri, duygularındaki zarafeti, fıtratındaki incelikleri görmezden gelecek olursak o insan ve toplum neyle güzelleşecektir?

Halbuki çocuğun düşüncelerini, hislerini ve duyarlı olduğu konuları bize açmış olması onun en tabii hakkıdır. Onunla üzüldüğümüzü, onun sevindiği şeylerle sevindiğimizi bilmesi onun hislerini, duygularını paylaştığımızı ifade bir kaç cümlecğin ona söylenmesi bizi bir birimize yaklaştıracaktır. Çocuk ayrılıkları, ölümleri üzüntü duyduğu birçok şeyi, sevindiği durumları şöyle veya böyle anlatabilmelidir. Yapılacak şey onların ne düşündüğünü açıkça ortaya koymasına yardımcı olmaktır. Onların duygularını paylaşmadığımız takdirde onları yalnızlığa terketmiş oluruz. Biz onları içe kapanıklığa sevk ediyor ve onların merhamet duygularını rencide ediyor, başkalarına ulaşma ve yardım isteklerini törpüleyerek hislerindeki duyarlılığın kaybına çalışıyor isek zamanla yozlaşan çocuğumuzun kendimizden (bizlerden) de uzaklaştığını göreceğiz.

Çocuklarımızın içine kapanık ve insanlardan uzak kalmalarını istemiyor isek, bırakalım sevgi, merhamet, arkadaşlık, insanlarla beraber olma isteği körleşmesin. Bu duygular ve hisler insan karakterinin oluşması ve şahsiyetin gelişmesinde önemli ipuçları ve açıklama aracıdır.

Çocuklarımızın, içine kapanık ve bizden uzak olmalarını istemiyorsak, bırakalım sevgi, merhamet, arkadaşlık hisleri körleşmesin. Duygular , hisler, insan karakterinin meydana gelmesi ve kabiliyetlerin keşfedilmesinde önemli yeri olan açıklama aracıdır.

İ- İ- GÜVEN DUYGUSU

Çocuklarımızın başarılı olma ve zor olanla mücadele azmı, kendilerine olan güvenleriyle orantılıdır. Başarılı olmayı gerçekleştiren en önemli faktör, duyulan güvendir. İnsandan kendisine olan güvenini aldığımız zaman onu ilk anda başarısızlığa mahkûm ederiz.

Çocukluk çağımızda, üzerimizde kuvvetli tesirler bırakan her şey yaşadığımız sürece bizimdir ve dâima mevcudiyetini korur.

“Sen o işi beceremiyorsun! Kendini ne sanıyorsun?”

“İsmim gibi biliyorum sen bu işi yapamazsın”

Dilimizde alışkanlık haline gelen bu ve bunun gibi sözlerin çocuk üzerinde iyi bir tesir yapmayacağı muhakkaktır.

Aşağılayıcı söz ve yakıştırmalar çocuğun kendisine olan saygısı ve güvenini zedeleyecektir. Aynı durum zamanla sık sık tekrar edilirse, başarısızlık duygusu çocuğun zihni-

ne yerleşecektir. Sonuçta; bu tipler kendilerini başkalarıyla kıyaslayarak, aralarındaki kabiliyet, şart ve imkânları hesaba katmadan, kendi kendilerini kınar, küçümser ve başarısızlığı kendilerine mal eder duruma düşeceklerdir.

Çocuklarımız kendi içgüdüleri arasındaki ahenk, âile ve çevre ile ilişkilerinde düzen sağlamak zorundadırlar. Çocuk bu mücadele içinde iken büyük-gayret sarfetmek mecburiyetinde olduğunu düşünür. bu arada âilenin, okulun, muhitin ona iyi ve doğru olanı örnek vermiş olması gerekmektedir. Bu örnek ve güven verilmediği takdirde, çocuğun kendine güveni sarsılacaktır. Çocuk şuuraltına yerleşmiş bulunan yakıştırmalara ve telkinlere dönerek dış dünyaya karşı vurdumduymaz ya da özentili bir kişiliği sahip olenecektir.

yapılacak şey, çocuğumuzu kabahatlilik ve başarısızlık duygusuna mahkûmetmemektir. Bu mahkûmiyete sebebiyet veren ailenin, okulun muhitin fena tesirlerinden çocuğu uzak tutmamız, uyarmamız gerekmektedir.

J- KISKANÇLIK VE HUYSUZLUK

Kıskançlık çocuk için kaçınılmaz bir duygudur. Kiminde daha az kiminde daha fazla ama normalde var olması gereken bir duygudur.

Sakıncalı olan durum, bu duygunun ifrada meyleterek yol açtığı aşırı davranışlardır. Çocukları aşırı davranışlara iten pek çok sebep olmakla birlikte ilginin kendi üzerinden çekilmesine hemen hemen bütün çocuklar tahammül gösteremezler. Anne ve babanın sevgisini ve ilgisini bütünüyle sahiplenen çocuk onların hayatında tek başına taht kurmuştur. Genelde ikinci bir kardeşin gelmesiyle aşırı kıskançlık belirtileri gösteren çocuklar yeni kardeşin anne ve babanın sevgisine ortak olacağı düşüncesine kapılırlar.

Hele birde, evde bebek gelmeden abartılı bir hazırlık, bir telaş söz konusu ise çocuk adeta zamanından evvel uyurularak kıskançlık duyması için teşvik edilir. Daha doğmadan evvel rekabet başlatılır. Doğum sonrası ise bilinçsiz davranışlarla durum desteklenecek olursa çocuk kendi kişilik yapısına göre farklı farklı yöntemler uygulayarak, kıskançlık duyduğunu belirtecektir. bunu yaparken ya doğrudan kıskançlığını söyleyecek veya şiddete dayalı hareketlerle, ya da bu duyguyu saklama yolu ile parmak emme, altını ıslat-

ma, ie dönüklük veya başka şekillerle içinde bulunduğu huzursuzluğu belirtecektir.

Bu arada anne babanın tavrı çok önemlidir. Kiskanlık duygusu vardır. Bunu yok etmeye veya bastırmaya çalışmak daha farklı problemlere yol açacaktır. ocuk kiskanlığını belli edici davranışlarda bulunduğu zaman çocuğun duygularını anlamaya çalışmak, onu dinlemek, bize ya da bebeğe karşı öfke duyabileceğini söylemek, onu rahatlatma yoluna gitmek onu teskin edecek ve fazla duygularının atılmasına sebep olacaktır. Onun hadiseleri bizim gibi yorumlamasını, mantık terazisine vurmasını bekleyemeyiz. Onun istediği kendisine yönelik özel bir ilgi ve sevgidir.

Eğer kişiliği hırpalanmadan yani onun kardeşe gösterdiği çeşitli reaksiyonlara karşı bizden ona şiddet ve öfkeye yönelik bir cevap gitmedi ise ocuk kısa zamanda bebeği kabullenecektir.

ocuk kardeşini kendi yerine alacak bir rakip olarak görmemelidir. Kendi pabucunun dama atıldığı düşüncesine kapılmamalıdır.

Bu belli deneyimler edinebilmeleri için gerekli bir duygudur. Bazı duygusal gelişmeler bu yol ile sağlanacaktır. Belli lleri aşmadığı gvnsizlik ve yalnızlık duygusundan kaynaklanmadığı müddetçe kiskanlık da bir gereksinmedir.

Aslında tek ocuk kiskan çocuğun durumundan daha fazla üzerinde durulması gereken çocuktur.

Çok çocuklu ailelerde ocuk duygusal yönden deneyim ve girişim zenginliğine sahiptir. O, kardeşleriyle olduğu müddetçe sosyalleşmeyi öğrenmektedir. Bağımsızlığa atılan önemli bir adımdır. kardeşin varlığı, duygusal yönden paylaşmayı, sevmeyi, başarıyı, yardımcı olmayı, fkelenmeyi, yenilgiyi, direnmeyi, karşı koymayı öğretmektedir.

Anne babalar çocuklarındaki kiskanlık duygusu gibi diğer duyguların olumsuz yönde gelişmemesi ve anne ba-

baya yaklaşılabilmeleri için çocuğa yardımcı olma zorunluluğu duymalıdır.

Rabbimizin terbiye ettiği sevgili Peygamberimiz insan psikolojisini en iyi bilen eğitimci olarak en önemli noktaya dikkatimizi çekmekte ve “Kendisine karşı saygılı davranıp, iyilikte bulunması için çocuğuna yardımcı olan ana babaya Allah rahmet kapısını açsın.” buyurmaktadır.⁽⁵⁴⁾

Çocukların düşmanca duygulara saplanmalarına, saygısızlık etmelerine, hasetlikte bulunmalarına; anne-babanın adil davranışlar göstermemeleri de sebep olmaktadır.. “Allah’tan korkun, çocuklarınız arasında adaleti gözetiniz, yapacağınız bağışlarda, çocuklarınız arasında eşitliğe riayet ediniz.”⁽⁵⁵⁾

Konuya Ashab’dan Numan b. Beşir (r.a) naklettiği bir örnekle açıklama getirebiliriz. “Babam beni küçükken elimden tutup Resûlullah (s.a.v) efendimizin yanına götürdü ve “Ya Resûlullah (s.a.v)! Bu oğluma bağışta bulundum” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v) efendimiz sordular. “Diğer çocuklarınada bu yaptığın bağışın bir mislini yaptın mı? Babam “Hayır..” diye cevap verince Resûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle buyurdu “Allah’tan korkunuz, çocuklar arasında adaleti gözetiniz” Babamda geri dönüp o sadakayı (yani bağışı) diğer çocuklarada verdi.

Basit anlamda yapılabilecek şey çocuğun kendini zor durumda hissettiği zaman bize yaklaşmasına izin vermemizdir. Çocuk bize itirafını yapabilmelidir. Kıskandığını belli eden davranışlarda bulunduğu veya kıskanıyor olduğunu söylediği zaman “Olmaz sen kıskanmazsın”, “Böyle bir duygu zararlıdır. Sen iyi çocuksun, kıskançlık duymuş olamazsın”, “Yani sen kardeşini kıskanıyormusun? Yoksa kardeşini sevmiyormusun? Sen kötü bir çocuk olamazsın, o senin kardeşin” gibi infiâl, ya da kıskançlık duygusunu reddediş anlamına gelen cevaplardan kaçınılarak “Kıskançlık duymuş olabilirsin, ben de kıskançlık duyduğumu hatırlıyorum”, “Seni daha az sevdiğimizi ihmâl ettiğimizi dü-

şünebilirsin. Kendini kötü hissettiğin zaman bunu bize söylemelisin” denilebilir. Çocuğu huzursuz kılan bu durum sevginin, ilginin bölünmesidir. Bunu yersiz diyaloglarla abartıp veya çocuğun kişiliğine yöneltip çocuk suçlanmamalıdır. Çocuk, kıskançlıkla itham edilmeden evvel; çocuğu bu duygulara sevkeden durumları, aile gözönüne alarak bunların gelişimine fırsat vermemelidir. Toplumda yaygın olan ve öyle uluorta, alelâde söylenmiş sözlerden de kaçınılmalıdır. Bir genelleme yapılacak olunursa; rekabete sevkeden “O başka, o daha zeki, o ilk göz ağrısı” gibi sözlerin söylenmesi...

Yaş itibariyle küçüklük, büyüklük, güzellik, çirkinlik, kız ya da erkek çocuk veya akıllı olmak gibi imtiyazlı davranmak ve çocuklar arasında kıyaslama yapmak...

Hastalık, zihnî ve bedenî farklılıklardan dolayı bütün ilgiyi birinin üzerinde yoğunlaştırmak...

Anne ve babadan birinin çocuğa ilgisiz davranarak anne baba arasında onu bir tercihe zorlamak...

Halledilemeyen meseleye çözüm aramaktansa kısa yoldan “Sen büyüksün”, “Sen küçüksün” diyerek ilgisizliğimizi kanıtlamak...

Her kavgada sık sık kardeşlerin aralarına girerek onları yatıştırmak, ya da cezalandırma yoluna başvurmak... gibi.

Başta da dediğimiz gibi aslında bu duygu çocuğun ve ailenin davranışlarına göre tashih edilebilir.

Anne ve babanın tavrına göre tavır geliştirecek olan çocuğumuzun kötü huylar edinmemesi hususunda onlara kişiliği bozan kötü söz ve davranışlardan uzak kaldığımızı, hareketlerimizle örneklemeliyiz. Özellikle kıskançlığa neden olacak ayrıcalıklardan kaçınmalı, bazılarını bazılarına imtiyazlı kılmamalı, birine hoş görüyle muamele ederken, diğerini yererek onu kendimizden uzaklaştırarak merhametsizlikte bulunmamalıyız. Yeryüzünde merhamete ziyadesiyle lâıyk olan birisi varsa bunlar yaşlılar ve çocuk-

İlerdir. müslümanın ls Kur'an olduğuna göre ona göre muamele etmek küçük, büyük, herkesin hakkını gözetmek zorundayız. Üstelik bir kimse rehberlik yapıyor ise bilinçli hareket etmek zorundadır. Bir gün bizim yerimizi, çocuklarımız alacaktır. Ve bizler onlara nasıl davranmış isek onlar da bize öyle davranacaklardır.

Meseleye hangi aıdan bakılırsa bakılsın çocuklarla meşgliyetin yabana giden bir uğraşı olmadığı açıktır. Onlar iyi bir "kul" olarak aile ve toplum da mutlaka yerlerini almalıdırlar.

K-) KÖTÜ BAKIŞ

Çoğu anne yaptığı fedakârlığın evlâdı tarafından bilinmesi düşüncesindedir. Bu onun en tabii hakkı olmakla birlikte yanlış bir yöntem çocuğunuzu bizden de, insanlardan da uzaklaştırabilir. “Müslümanın niyeti amelinden ef-dâldir.” gerçeğine bağlı olarak düşünülecek olursa gerçekten müslümanın bakış açısı dâima iyi olmalıdır. İnsanlara yaklaşımı, hadiseleri, yorumu ve tasviri hep hayra yönelik olmalıdır. Bu bakış açısına sahip olan müslüman daima denildiği gibi “Güzel gören, güzel düşünür, güzel düşünen hayatından lezzet alır.” Müslümanların hadiselere bakışı, başkalarını rencide edici, ayıpları ve kusurları araştırmaya ve teşhire yönelik olmamalıdır.

“Aman ne pis çocuk. Buñnu akmış, anneside hiç bakmıyor”

“Aman şu evin haline bakın, ne kadarda döküntülü.”

“Bu pastada yenirmi? Nasılda bayat!..” gibi sözlerle araştırmacı, kınayıcı, yerici sözlere dikkat ederek bunları bir hata bir kusur olarak söylemek yerine “güzel olan, hayra, sevgiye yönelik şeylere dikkat etmek ve bunları ifade etmek niyet ve bakış açımızı güzelleştirecektir.

İnsanlara, eşyaya, varlıklara yaklaşımı yanlış olan insanlar, özellikle anne, baba, bu yanlışları, (yersiz tenkitler, kusur bulma, hata araştırma, övünme, kendi yaptığını en mükemmel kabul etme gibi) yaptığı takdirde, çocukta etrafına anne babanın gözüyle bakmaya alıştığı için, huzursuz bir çocuk olacaktır. Olup biten herşeyde bir kusur, bir hata arayacaktır. İyi niyetli, hoşgörölü sevecen olmayı ve gülmeyi çok zor öğrenecektir. Ve insanlarla arkadaşlarıyla oturup oynamaktan, eğlenmekten zevk almayacaktır. Yapılacak iş onları iyi ve hayırlı işlere sevkettir. Bunu yapabilmek için gerektiği zaman açıklama yapabilir. “Burak akıllı bir çocuktur. Ona yemekte ağzını şapırdatmadan ve önünden yemesi hatırlatılmış olsaydı, eminim hatasını hemen düzeltirdi.”, “Nermin teyzenin pastaları çok güzel olmuş. Onun misafirleri, özellikle de çocukları çok sevdiğini biliyoruz”, “Ne güzel”, “Ne iyi”, “Güzel pişmiş, güzel söylenilmiş, güzel konuşulmuş” demek hiç bir zaman zor değildir.

İnsanlar önce kendi hatalarını farketmelidirler. Anne, baba bile olsalar insanların hata yapabileceğini ondan saklamamalıdır. Çocuk kardeşlerini, akrabalarını iyi ve kötü yanlarıyla birlikte değerlendirmeyi ve seymeyi öğrenmelidir.

L-) BENCİLLİK VE MENFAAT HIRSI

Hergün devam edegelen alışkanlıklarımızdan bir kaçını örnek olarak ele alalım:

“Tûbaaa.. Hadi gel çocuğum alşu parayı, bana bir ek-mek al. Şu parada senin olsun. Sızlanma artık”

“Bu sene sınıfını geçersen sana istediğin şeyi alırım”

“Sen akşam namazını kılarsan bende senin isteğini ye-rine getiririm”

Şartlı olarak vaadle, mükâfatla bazı şeylerin yaptırıl-mak istenmesi, teşvik unsuru olmakla birlikte, ardı sıra pa-zarlık getiren bir sözleşme gibi yapıldığı zaman, çocuğun iyi duygu larının istismarına yol açacaktır.

Çocuğun her şeyden önce, anne sözünün geçerliliğine inanması ve yerine getirilmesinin vazife olduğunu bilmesi gerekir. Fakat vaad yoluyla tatmine alıştıırılan çocuk bunu öğrenemeyecektir. Daima maddi mükâfatlarla ödüllendi-rilmeye alışan çocuk, gereksinim duyduğu her şey için ge-rek huysuzluk yaparak, gerekse ağlayarak mutlaka sizi ver-meye zorlayacaktır. Özellikle de sizin ona ihtiyacınız olduğu durumlarda sizinle pazarlığa bile girişeceklerdir.

Çocuğun yapması gereken sorumluluklarıyla sorumlulukları dışında kalan isteklerin birbirine karıştırılmaması gerekir. Çocuğun derslerine çalışması, bakkala gitmesi, namazını vaktinde kılması sorumlulukları arasındadır. Bunlar için ödüllendirmek gerekli bir davranış değildir.

Çocuğumuzu mükâfatlandırmak istiyorsak bu ihtiyacın sadece nesnelerle giderileceği düşüncesinden uzak kalmalıyız. Çocuk gayretinin neticesini maddi değeri olan şeylere bakarak ölçmemelidir. Menfaat duygusu geliştirilerek manevi zevklerden uzak bırakılan çocuk dünya metallerine yöneltilerek ahiret hayatı ikinci plana atılacaktır.

Çocuklarımız her şeyden önce bir kimseye yardım etmenin, bir işi başarmanın manevi zevkini ve ahirete yönelik düşünmeye alıştırmalıdır. Yapılan bir işe karşı mutlaka birşey beklemek hata olduğu gibi, o hataya onu teşvik etmek de aynı hatadır.

Müslümanın vazifesi kulluktur. Kulluğu içerisinde de kendisi için arzuladığı şeyi başkaları içinde arzulamayı bilmeleridir. Yine imanın en küçük cüz'ü yerinde olmayan bir taşı yerine koymaktır. O halde insanın insana yardımcı olması bir binanın tuğlaları gibi, tabiri içinde yerini bulmaktadır.

Müslüman çocuğuna maddi imkânların her zaman insanı mutlu etmeyeceğini huzurun ve manevi zevkin de insan için önemli bir gereksinme olduğunu materyalinse bu huzuru sağlayamayacağını anlatmaya çalışmalıdır.

Sevginin ifadesi materyale bağlı değildir. Bazen bir içten tebessüm bazen derin, anlamlı, sevgi dolu bir bakış bir okşayış da sevginin mesajıdır. Bir yarım saatlik beraberlik, tatlı bir sohbet çocuğa verilebilecek en güzel mükâfatlardır.

Hatta eğer çocuğa yararlı olmanın, sevmenin, başarmanın kendi içindeki lezzetini farkettilerimemişseniz çocuk kendi içindeki sevinç ve huzura kıyasla sizin ona vereceğiniz şeyleri yavan ve lüzumsuz görecektir.

Hep verilmeye şartlandırılmadıkça, ekstradan ortaya konulmuş başarılarından dolayı, çocuğun ihtiyacını karşılamaya yönelik bir şeylerin alınması da, zaman zaman yararlı olabilir. Fakat mükâfatlandırma yoluyla mutluluğa alıştırılan, hep vermeye şartlandırılan çocuk, bu imkanları kaybettiği zamanlarda -yetişkin bile olsa- çıkmaza saplanacaktır.

Müslüman aile için esas olan Allah ve Resûl'ünün rızasını kazanmak olmalıdır. Kendi içinde çocuk bunu hissedebilmelidir. Şöyle ki; ailede Allah'a kul olabilmenin yüceliğinden, cennet ehlinin şahsiyetinden, mücadele ve cihadın kaynaklandığı gayenin insanları nasıl şereflendirdiğinden şehadetin insanı nasıl ölümsüzleştirdiğinden güzel ahlâkın, sosyâl hayatta başkaları üzerindeki yapıcı tesirinden bahs olundukça çocuk kendiliğinden yapının ibadet anlayışı içerisinde yapıldığını anlayacaktır. Çocuğun zihninde insana hizmetin ya da sorumlulukların yerine getirilişinde kimseden birşey beklenilmeyeceği düşüncesi yerleşecektir. Aksi halde sahip olduklarıyla yetinmeyi bilmeyen ve özellikle zengin ailelerdeki çocuklarımızın maddeye olduğundan fazla hırslı, kanaatsiz ve hep başkalarından bekleyen, davranışlarından sorumsuz ve maddeyi tek güvence olarak gören tehlikeli bir yönelişe sevk edildiğini görürüz.

Zararlı davranış birikimlerinin hacmi ve boyutları genişlemeden önce çocuklarımızı otokontrole sevk etmenin yolları aranmalıdır. Çocuk olmak onun açlığa ve susuzluğa tahammülsüzlüğe, her şeye sahiplenmek istemesine, her şeyin en iyisini kendisi için istemesine, onun isteklerine karşı gelinmeyeceğine dair haklı bir gerekçe değildir. Çocukta olsa bir nebze açlığın, susuzluğun ne olduğunu bilmelidir. Zamanı gelince tahammül etmeyi sabrı öğrenmelidir. Mini mum ölçülerde kalınarak yaşına ve direncine göre nefsi isteklere karşı bilinçli bir savaş verebilmelidir. Çocuk fakirin, yoksulun, duygularını anlamaya çalışmalıdır. Bir di-

lim yavan ekmeğın lezzetını tadarak Rabb'ine şükretmeyi öğrenebilmelidir.

Filistindeki, Morodaki, Afganistandaki çocuğın zaruri ihtiyaçlardan dahi yoksun olduğunu, çok az yiyecek, çok az giyeceklerle yetindiğini yinede mutluluğının ne olduğunu bildiğini, bilmeli müslüman çocuk. Eğer yetişkinler olarak bizler de lüzumsuz bir çok şeye sahip olmak için bazı insanların haklarını ellerinden aldığımızı düşünmüş ve o kardeşlerimize haksızlık ettiğimizi kavramış olsaydık bugün savaş halindeki müslüman ailelerin çocuklarını Yahudi ve Hristiyan misyonerlerden önce sahiplenmiş olurduk. Bugün bir çok savaş halindeki müslüman ülkelerde bizlerin yapamadığını Yahudi ve Hristiyan misyonerler kendi amaçları adına yapmaya gayret gösteriyorlar. Zira bu çalışmalar çocuklarının geleceğine yönelik teminatlar içeren yatırımlardır.

O halde müslümanın, müslümana ilgi duyması yaşanan olaylara duyarlı kalarak onlara destek olması, nefsi için istediği güzel şeyleri başkaları içinde isteyebilmesi ve müslüman toplulukların etrafını sarmış tehlikelerin bilincinde olması çocuk için mükâfatların en değerlisidir. Zira çocuk ümmetin geleceği demektir. Müslümanın geleceği ise; çaplı bir fedakarlığa dayalıdır. Müslüman egosunun ve menfaatlerinin esiri olmaktan kurtulmadıkça, menfaat duygusu ve bu kötü alışkanlık ailede sürdürüldükçe hem çocuğın dünyası ve ahireti açısından ve hemde aile ile toplum açısından büyük yanlışlara düşülecektir.

Müslümanlar maddeye bağlı kaldıkça koltuk değneğine mahkûm bir sakat gibi, daima başkalarına bağımlı kalacaktır.

Kanaatimce ailede oluşturulacak olan temel düşünce her halukârda hizmet ve mücadele olmalıdır. Birinci planda kapitale yer verilecek olursa, çocuk materyal ile maneviyat arasında; bu ikilem içinde asıl hedefini şaşıracaktır. Bu da ümmet içinde bir insan olarak büyük kayıptır. Çün-

kü bu insan menfaatini kollamakta iken dinini kollayıp göz-etmeyi ihmâl edecek, müslümanların dertleriyle dertlenmek-ten uzak kalacaktır.

Yaratılış gayesini nefsin eline veren ve hilkâtin intiza-mını bozan insan bir lokma menfaatini temin için en kötü şeylere dahi zillet gösterir. Yalvarır en haysiyetsiz kimsele-re boyun eğer, dalkavukluk yapar. Her menfaatli şey onun için birer rab'tır. İnsanlığın, insani duygulardan uzaklaştı-ğı, saadeti kapitalde ve kolay kazanılır şeylerde aradığı gü-nümüzde, milletler birbirleriyle çarpışıp boğuşmakta bu ara-da çeşitli odaklar vasıtasıyla müslümanlar da düzen için-de kullanılmakta ve sömürülmektedir.

M-ÇOCUKLARIMIZIN KORKU AĞLAMALARI

“Ortada ağlanacak ne var? Kes şu sesini! Güya korkmuş! İnsan hiç karanlıktan korkar mı? Bak ab’in korkuyor mu? Bak ben hiç korkuyor muyum?”

Çeşitli vesilelerle sarfedilen sözler, çocukta bazı şahıs, hayvan ve diğer nesnelere karşı infial ve korku duygusunu artırmaktadır. Evde kullanılmamış olsa dahi çocuk, sokak ve arkadaş çevresinden duyarak, zihninde bazı şekil ve ev-hamlara yer vermekte ve desteklendiği zaman giderek korku içinde yeretmektedir.

“Seni karanlık odaya kapatırım!”

“Seni polise veririm.”

“Köpek seni ısıtır”

Varlık ve eşyaların mahiyetinden habersiz olan çocuklar, ilk defa gördükleri ve korkutuldukları şeylere karşı panik duyarlar. Çocukları kendimizle, yaşımızla kıyaslayarak, cesaretimizi ortaya koymak hata olur. Çocuklarımızın korkuyu yenebilmesi, ancak, her şeyin iyi yanını bulup, sevimli hareketlerini göstererek sevginin ona aşılınmasıyla müm-

k n olacaktır. Tatillerini geçirmek üzere bir köye giden ailenin küçükleri, hayvan seslerini duydukça, müthiş korkuyla yaygarayı basarlar. Bu bağırışmalar, şimdiye dek duymadıkları seslerdir. evresindeki alışılmış lisan ve seslerin hiçbirine benzememektedir. Bu arada anne, annelik i güdüsüyle, çocuğa şöyle der: İnek anne, yavrusunu yanına çağırıyor. Küçük körpe kuzu anne diye bağırıyor. Sarı inek, sana s t m hazır diyor. Diye, diye telkin ederek, kendileri ile onlar arasında bir münasebet ve ilişkilerde benzerlik kuruyor. Sonrda da onları okşayıp, dokunup, onların güzel taraflarını  v p, renklerini, gözlerini sevdiğini söylüyor. Onun da sevebileceğini, hareketleriyle gösteriyor. Ve ocuk her sabah sütünü iştahla ‘‘inek gönderdi bana’’ diyerek iiyor, seviniyor.

Çocuğun içinde bulunduğu durumu anlamamakta ısrar edilip mücadeleye girişilmiş olaydı, ocuk inatla hem ağlamasını ve hem de korkusunu sürdürecekti. Mesele bununla veya başka bir çare ile çocukla aramızda olması gereken anlaşmayı sağlamaktır. Ona, bize itimat ve emniyet edebileceğini ancak tatlılıkla anlatabiliriz. ocuk bize karşı bu duygulardan uzak olduğu müddetçe, kendisini de bizleri de huzursuz bırakacaktır. Diğer taraftan bu hayvanlara ve korktuğu şeylere karşı da çocuğumuzun hınç beslemelerine bizler yardım etmiş oluruz.

‘‘Bak ben polisten korkuyor muyum?’’ diye çocuğa soru aarak karşı çıktığınız zaman ise, size gecikmeden ocuk, nefsi müdafaa ile şöyle cevap verecektir.

‘‘Sen korkmuyorsan ne yapalım. ‘‘Ben korkuyorum işte!’’

Aslında çocuğu böyle bir sürtüşmeye davet etmemek gerekir. ocuk için korkabilir diye düşünerek kendimizi onu iknaya mecbur hissetmeliyiz. Çünkü korku verici durumun ve yabancı olan o şeyin mahiyeti ocuk için meh ld r. Anlaşılması zor bir durumdur. Korkunun bastırılabilmesi iin korkulan şey hakkında çocuğa açıklamada bulunmak kork-

tuğu şeyin ne olduğunu basit anlamda anlatmaya çalışmak çözüm olabilir. İnsanın güçlülüğü, zekâsı ile diğ er varlıklardan kendisini koruyabileceğı anlatılabilir. Korktuğı varlığın kendisinden daha fazla korktuğı söylenebilir. O andaki duruma göre çocuğa mutlaka bir açıklama yapılabilir.

Ayrıca anne babanın cinler periler üzerine çocuğı korkuya sevkeden konuşmalar yapmaları ve kendi korku duydukları durumları mübalağalı anlatımları, insanlara zararı dokunan hayvanlardan dehşetle söz etmek ya da, çocuğun üzerine fazla varılarak nazlı yetiştirilmesi yahut paniğ e yol açan şakaların yapılması çocukta ruhi sarsıntılara yol açabilecektir. Bu durumları çeşitli vesilelerle men eden Rasullullah; “Sağlam kuvvetli mü'min, Allah yolunda zayıf mü'minden hayırlı ve daha sevimlidir.”⁽⁵⁶⁾ buyurarak ruh sağlığının korunmasını önermiştir.

N-) AKŞAMDAN SONRA DIŞARI ÇIKMA

“Güneş battığı zaman çocuklarınızı derleyip toplayın, yuvalarına sokun. Çünkü o öyle bir saattirki, şeytanlar o zaman etrafa yayılırlar.”⁽⁵⁷⁾

Akşam vaktinin girmesi ile birlikte, karanlık ve karanlıkta gizlenen ş erlerin de o saatlerde yayılmakta olduğı bildirilmektedir.

Özellikle, şehir hayatında gör ülen telaş, kargaşa, kalabalık, trafik keşmekeşliğı, hep bu saatlere denk gelmektedir. K öt  l  kleri ve başına gelebilecek tehlikeleri düşünemeyen, masum yavrucakları, korunmasız olarak, tehlikeler içerisinde yalnız düşünmek, onları ateşe atmaktan farklı değıl!

Kötülükler, karanlıkla temas kurup, özellikle bu saatlerde hızlanmaktadır. Gece hayatına mübtela olan, akli bir karış havada insanların, ayyaşların, kumarbazların, ah-

laksızların, hırsızların, kötü niyetli her insanın harekete geçtiği zaman, akşam vaktidir. Dar zamandır. Şerler bu saatte daha yoğunlaşmaktadır. Bunlar ve sayısız sebeblere bağlı olarak, çocuklarımızı sokakta yalnız bırakmamak ve onları tehlikelerden uzak tutmak zorundayız.

Yediden yetmişe kadar itimadın ortadan kaldığı, ah-lâksızlığın, fuhuşun arttığı bir cemiyette, lâkayt davranmak, çocuklarımızı, bilerek felâketin kucağına atmak demek olur.

O-) İSABETİ AYN (GÖZ DEĞMESİ)

Göz değmesinden korunmak için, Cenab-ı Hakk'a sığınınız. "Zira göz değmesi vardır." buyurulmaktadır.

Hadisten anlaşılacağı gibi! Göz değmesi kötü niyetli insanlardan südür etmektedir. Bu kimselerin, bakıp beğendiği zaman, baktığı şeyin bozulmasına kötü niyet sebep olmaktadır. Korunma çaraları ise, yaygın olan usuller değildir. Günümüzdeki gibi, mavi boncuklar ve üzerine çeşitli otlar, tohumlar takmalar, kurşun dökmeler, nazar değmesini önlememektedir. Ayrıca;

"Efsun yapmak, nazar değmemesi için boncuk asmak, muhabbet vesaire maksadıyla büyü yapmak şirktir. Allah'a eş koşmaktır."⁽⁵⁸⁾ buyurulmuştur.

Peygamberimiz diğer bir hadisi şeriflerinde ise göz değmesinden korunma yolunu şöyle göstermişlerdir.

"Sizden biriniz gerek kendisinden, gerek malından, gerek (din) kardeşinden yana, hoşuna gideceği birşey görürse, onun bereketine dua etsin. zira göz değmesi bir gerçektir."

"Hoşa giden şahıslara, hayvanlara, eşyaya karşı (Mâşallah, Bârekâllah) yahut (Mâşallah, lâ kuvvete illâ billâh) denilmesi gerektiği ifade buyurulmuştur.

Hz. Aişe'den rivayet göre Resulullah (s.a.v) hastalandığı zaman, Cibril ona;

“Bismillah, Allah sana her hastalıktan şifa versin ve haset ettiği zaman hasetciden, her göz sahibinin (göz değmesi) şerrinden de seni beri kılsın” diyerek rukye tedavisi ederdi.⁽⁵⁹⁾

O halde bizler de, cahilce yapılan hareketleri terk ile, Allah’a sığınmalıyız. Bu da ancak, hasetçinin kıskançlığından, kötü niyetlinin nefesinden ve gözünden, ancak nazar âyetlerini okuyarak korumakla olmaktadır.

Büyü yaptırmak, boncuk takmak gibi adetlerin sürdürülmesi, büyük günahlardan olan “Şirk”e girmektedir. Kişi bunu yapmakta ısrar ettiği müddetçe, daha elim kötülük ve musibetleri kendi üzerine celbetmektedir. Çünkü Allah muhafaza buyursun, şirkten büyük günah olmaz.

Nazar değmemesi için çocuklarımıza nazar âyetlerini okuyarak, çevremizdeki kötü niyetlilerden korumayı, Allah’a sığınarak, başa sığınarak, başarabiliriz. (İnşaallah) Çünkü, Allah (cc)’tan başka kulunu esirgeyen ve koruyan bir güç bir kuvvet yoktur.

P-) ÂDÂB—I MUÂŞERET

a-Temizlik

İslâm’ın asliyeti, insanlara temiz olmayı gerekli kılar. Nezâfete değer veren insanların âyet ve hadislerin hükmünce temizlenerek, çocukları da temizlikten haberdar etmeleri mutlaka gereklidir. Kur’an-ı Kerim buyuruyor:

“O mescidi takvâda (onun içerisinde) öyle ricâl (bir takım şerefli erkekler) vardır ki, çok temizlenmeyi (günahlardan ve fenâ hasletlerden, maddî ve manevî pisliklerden temizlenmeyi) severler. Allah’da çok temizlenenleri sever.”⁽⁶⁰⁾

Bu konuyla ilgili olarak Peygamberimiz “temizlik dinin yarısıdır.”⁽⁶¹⁾, “Mü’min (temizdir) murdar olmaz”⁽⁶²⁾

buyurmuşlardır.

Çocuklara sık sık el yıkamayı, üstünü başını temiz tutmayı, derli toplu olmayı, ağız ve diş temizliğinin zarureti- ni ve özellikle tahareti öğretmeliyiz. Küçükten vermeye çalıştığımız gusul alışkanlığı çocuk mükellef olduktan sonra devam ettirilmeli ve bu temizliğin şart olduğu ısrarla anlatılmalıdır.

Ağız ve diş temizliğine önem veren Peygamberimiz:

“Eğer ümmetime meşakkat vereceğini bilmesem kendilerine her abdest ile beraber misvak tutunmalarını emrederdim.”⁽⁶³⁾ buyurur.

b-Yeme-içme âdâbı

Fiziki yapının ihtiyaçları arasında bulunan açlık, ta- bîî bir meyil olarak, yemeğe karşı hırs doğurmaktadır. Bu tekrarlanan ihtiyaca cevap vererek, bıkıp usanmadan yer içeriz. Ancak yemek esnasındaki tavır ve hareketlerimiz kontrolümüze tâbidir.

Doğru olan, önümüzdeki yemeği yerken ağızımızı şa- pırdatmadan, höpürdetmeden, acelesiz, ağızımızı aça aça ve karşımızdakine tiksinti duyurmadan yenilénidir. Yemek sırasında mevzular ve konuşmalar dikkatle seçilmeli, tik- sinti uyandırılmamalıdır. En iyisi fazla oburluk etmeden bi- raz da gözümüz sofrada iken yâni itidâl üzere iken sofradan ayrılmaktır. Çocuk yemekten önce ve sonra, ellerin yı- kanmasına alıştırılmalı ve bunu yaparken sünnet âdâbı ol- duğu için yaptırılmalıdır. Böylece âdetler, ibâdete dönüş- türülmelidir.

Çocuklarımız, israftan kaçınmayı, nimetlere karşı şü- kü, tefekkür ve hamd etmeyi, bizden öğrenmelidirler. Çün- kü sofrâ, âileyi bir araya getiren küçük bir meclistir. Mu- habbeti sağlayan ve bûlunanları ortak tavırlara sevk eden

bir durumdur. Bu sebeble sofrada neşeli konular konuşulmalı, herkesi ilgilendiren hususlara yer verilmelidir. Nimetlerin ziyâdesi ve helâli istenmelidir. Yemekten-içmekten önce besmele çekilmeli, birşey içerken üç yudumda içilmeli ve kabın içene nefes verilmemelidir. Yemeğin sonunda “Elhamdülillah” demek gibi, bir çok hususlarda âile fertlerine sözle hatırlatılmalı ve en tabîî tavırlarla sürekli tekrarlamalıdır. Çocuklarımızı küçük yaştan itibaren sağ elle yiyip, içmeye alıştırmalıyız. Çünkü sevgili Peygamberimiz:

“Sizden biriniz yiyeceği zaman sağ elle yesin, içeceği zaman da sağ eliyle içsin. Zira şeytan sol eliyle yer, sol eliyle içer.”⁽⁶⁴⁾ buyurmuştur.

c-Konuşma âdâbı:

Bir çok rivayetlerde olduğu gibi, “herkesin aklî seviyesi ne ise, ona göre hitab ediniz.” buyuran Peygamberimiz (s.a.s.), aynı zamanda konuşurken nelere dikkat etmemiz gerektiğininide bildirmiştir. Hadîslere göre, sözün faydalı ve kısa olanı makbûldür. Hayatında tenakuza yer vermeyen Peygamberimiz, irşâd ve tebliğinde olduğu gibi tenkidinde de dâima edepli davranmıştır. Gerektiğinden fazla konuşmaktan, tahkir etmekten, alaydan, boş münâkaşadan nefsini dâimâ uzak tutmuştur. İnsanların ayıp ve kusurlarını bulup araştırmayı, başka kimselerin gizli hallerin öğrenmeyi denememiş ve bunların tümünden kaçınmalarını müslümanlara da emretmiştir. Bütün bu durumları genelde değerlendirerek ve örnek olarak nefse hâkimiyeti önermemiz ve çocuklarımıza rehberlik etmemiz gerekmektedir. İnsan fıtratına uygun olan, tatlı söz, ve mülâyim harekettir.

Güzel ahlâk sahibi olarak, lisanıyla, telâfuzuyla, hi-

tabetiyle, bütünlük arzeden, lisanı pak olan Peygamberimiz (s.a.s.) ümmetine;

“Şirk, küfür ve isyandan uzak olunmayı” emrederek, ayrıca “sosyal hayatın sevgi ve birlik esasına dayalı olmasını” istemiştir. Çünkü lisan, huzuru temin eden ve insanların gizli kimliğini ele veren bir unsurdur. Bu sebeble lisanımız, her türlü pislikten arındırılmalıdır. Hayra, muhabbete, sevgiye, ahlâklı olunmaya, irşâda davet hususunda kullanılmalıdır. Başkasını rencide eden kin, hased ve fitne doğuran konuşmalar, sahibine ait kabul edilerek kişiyi zor durumda bırakır.

Peygamberimizi, torunu Hz. Hüseyin (r.a) şöyle tasvir ediyorlar:

“Hz. Peygamber, güler yüzlü, güzel ahlâklı, nâzik kalpli idi. Ağzından hiç bir kötü söz çıkmazdı. Sevmediği bir hareketi hoşlanmadığı bir şeyi ihmal ile karşılardı. Şayet böyle bir adam hareketini kabul ettirmeye kalkışacak olursa, Rassûl-ü Ekrem onu muâhaza etmeden, kalbini kırmadan ya bundan vaz geçirir yada susarak karşısındakine hoşnutsuzluğunu hissettirirdi.”

Sahabeden Hz. Enes (r.a) ise, O’nun son derece merhametli, nâzik ve müşfik olduğunu bildiriyor: “Ben, on sene Peygamberimizin hizmetinde bulundum.” Bir defa bile bana of dediğini bilmiyorum. Ne işlediğim uygunsuz işlerden dolayı beni azarladı; ne de yapılması gerekli işlerden dolayı ne için yapmadın? dedi. O, herkese de böyle idi.

Buharî ve Müslim’in rivayetlerinde “Hoş söz bir sadakadır.” “Güzel söz size Cennetin kapısını açar.” buyrulmuştur. Gerçek mü’min lisanıyla eziyet vermekten kaçınan, kimse olarak tarif edilmiştir. Resûlullah: “Müslüman elinden ve dilinden insanların emin olduğu kimsedir.” buyurmuşlardır. Bu konuda Cenab-ı Hak ise: El-Hucurat, 12. ayette, “Birbirinizin kusurunu araşmayın.” buyurarak bizleri ikaz etmektedir. Aynı hususu Peygamberimiz: “Mü-

minin lisânı, kalbinin ötesindedir. Bir şey söyleyeceği zaman, önce onu düşünür ve sonra konuşur. Münâfığın ise aksine, kalbi dilinin ötesindedir. Bir şey söyleyeceği zaman, düşünmeden onu söyler.”⁽⁶⁵⁾

Ayette ise şöyle bildiriliyor:

“Yürüyüşünde mu’tedil ol, sesini alçalt. Seslerin en çirkini, hakikat eşeklerin anırışıdır.”⁽⁶⁶⁾

Güzel konuşmak, tatlı dilli olmak insani bir meziyettir. Bu özelliğimizle birlikte, Peygamberimiz (s.a.s) tavsiyelerine de uyduğumuz takdirde, kaba ve ürkütücü olmaktan uzak kalırız. Ayrıca: “Kolaylaştırmak, güçleştirmemek, müjdelemek, fakat nefret ettirmemek.”⁽⁶⁷⁾ prensibi içersinde kalmayı da başarırız.

Aile içerisindeki konuşan, dinleyen, düşünen insanların, aynı düşünceleri anlamak, konuşmak, düşünmek zevkini, çocuklarına da vermeleri gerekir. Ailenin konu seçimi, konuşma tarzları, yüksek veya alçak sesle, yumuşak ya da hiddet duyarak olaylara bakış açısı, her şeyi kötü veya iyi taraflarıyla ele almak, iyilik ve kötümserlik vb. kabul ve red hususundaki davranışları çok önemlidir.

Bazı konular gizliliği, çocuğun hoş olmayan durumları öğrenmemesi açısından daha uygundur. Bununla birlikte, çocuğun gereken konulara iştirakinin sağlanması, birlikte düşünme ve münazaranın iyi tarafları vardır. Çocuğa güven duygusu verebilir, ayrıca muhabbet ve sevgiyi artırır. Çocuğu başarısızlığa götüren zaafılar izâle olur. Bu arada dikkat edilecek hususlar gözönüne alınmalı. Konuşmalarımız ne çok uzun ne çok kısa olmalı. Edebe uygun olmalı. Yalan kesinlikle kullanılmamalı. (şaka bile olsa)

Düşünce tarzımızda, su-i zanna yer vermemeli ve ayrıca başkalarını da dinlemeyi bilmeli.

Zaman zaman eleştiri hakkı verilmemeli. Yanlışları bulma, hatayı farketme ve doğruyu savunmaya engel olunmamalı.

Ses eğitimi yapılmalı. Çocuk büyükleriyle olduğu za-

man, nasıl konuşulduğunu, nasıl hitab edeceğini bilmeli. Kendinden küçüklerle, akranlarıyla olduğu zaman, okulda öğretmen ile sosyal münasebetlerde, konuşmanın adabından haberi olmalı. Küstahlık, ukâlâlık, palavra, patavatsızlık ifade eden kötü konuşmalardan uzak durulmalı. Efendice, kibar , usulünce doğru, tek tek ve insana yakışır biçimde konuşma çeşitleri örneklenmeli. (Müslümanın nasıl olması ve ne şekilde konuşması gerekiyorsa öye konuşulmalı). Çünkü çocuk, âilesinin konuşma biçimini benimseyecektir.

Bu hususta özen gösterilirse çocuk konuştuğu zaman, kelime hazinesi fazlalaşarak, rahat ve düzgün ifadeye alışır. Görüşler, eleştiriler elde ederek, yanlışlarını farketme imkanı bulur. Konuşurken daha dikkatli ve fikirlerinden daha kuvvetli olmaya hazırlanır. Kendine güveni artar.

Başkasının fikrini dinlediği zaman ise, aynı düşünceye, yalnızca kendisinin sahip olmadığını, arkadaşının da aynı şeyleri düşünebildiğini idrak eder. Her şeyi ben biliyorum düşüncesine ve dolayısıyla gurura kapılmaz.

Kısaca, doğru olan, çok konuşmaktan ziyade az ve öz olanı tercih etmedir. Gereksiz yere, ulu orta, konuşmuş olmak için, düşüncesizce konuşulmamalı. Konuşma mesnetli olmalı. El ile olabildiği gibi dil ile de kesinlikle başkalarının haklarına tecavüz edilmemeli. (Dedikodu, iftira, yalan, sui zan, hakaret vb.) Bu durumlar, müslüman âilelerin inanç ve şahsiyetleriyle bağdaşmayacağı unutulmamalıdır. Kendisine ve başkalarına saygısı olan insanlar bu tür davranışlardan uzak kalmayı bilirler.

Önemli olan hususlardan biri de, baba, anne ve çocukların müşterek mevzuularda birbirlerini dinlemeleridir. Günlük yapılan işler, başarılar, övgü ve yergiler beraber değerlendirilmeli. Yaş ve vazife taksimine göre yapılmış olan ve yapılacak işler planlanıp birlikte karar alınmalıdır. Bu durumda, insanların birbirinden beklemiş olduğu ilgi, yardımlaşma, destek ve muhabbet, bir arada yaşa-

yan insanları daha da mutlu edecektir.

d-Esnemek ve aksırmak

“Muhakkak Allah (cc) aksırmayı sever ve esnemeyi kerih görür. sizden biriniz, aksırdığı zaman Allah’a hamdederse, (bu hamdı) işiten her müslümanın ona (Yerhamüke’llah) “Allah (cc) sana merhamet etsin” demesi vaciptir. Esnemeye gelince, o şeytandandır. “İçinizden birisi esnediği zaman, onu elinden geldiği kadar ağzını kapamak suretiyle geri çevirsin; çünkü içinizden biriniz esnediği zaman şeytan ona güler.”⁽⁶⁸⁾

Hasan Basrî Hz. “Esnemek oburluğun, tembelliğin, gafletin belirtisidir.” demiştir. Müslümanların yalnızken ve başkalarının yanında iken, her türlü durumda, nezâket ve edeble bağdaşmayacak kabalık ve nezâketsizlikten, uzak olması gerekir. Esnemek ve aksırmakta olduğu gibi, sokakta yürürken, evde bir arada iken, tavır ve ifadelerinde dürüstlük ve vakarı elden bırakmamaları, sünnet edebindedir. Güzel hareketlerle, lisan-ı halle, maksadını anlatma daha tesirli olmaktadır. Gıpta ve hayranlık duyurmaya layık olan tek muâşeret usûlü, yâni yaşama sanatı, sünnet adabları içerisinde. Demek ki, her hal-ü kârda, edebli davranışlarla etrafımızdakilerin dikkatin çekmeli, nefsimizde İslâm’ın güzelliğini sergilemeliyiz. Sokakta tükürmek, bağırarak, etrafa acaib nazarlarla bakmak, garip davranışlar içine girmek gibi, nefrete mûcip olacak tutumlardan uzak durulmalıdır. Bunlar, müslümanlara yakışmayan hareketlerdir.

Peygamberimiz:

“Biriniz esneyeceği zaman elini ağzının üstüne koy-sun ve (haaa) diyerek bağırmasın.Çünkü şeytan, onun bağırmasından dolayı güler.”⁽⁶⁹⁾ buyurmuşlardır.

e-Kahkaha ile gülmek:

“Benim bildiklerimi bilseydiniz, az güler, çok ağlar-
dınız.”⁽⁷⁰⁾ Herşeyde ifrat ve tefriti kınayan ve hayatında
aşırılıklara yer vermeyen Peygamberimiz (s.a.s.) seçkin şah-
siyetiyle, insanlığı kendine hayran bırakmakta elbette hak-
lıydı. Doğduğu andan itibaren, vefatına kadar, ümmeti ola-
rak bizleri düşünmekteydi. Özel hayatında da dâima biz-
lere en güzel örnek olan sevgili Peygamberimiz fert olarak
cennetle mjdelenmişti. Allah (cc)’ın dostu ve sevgilisiy-
di. Fakat o ferdi, yâni, nefsi müslüman değildi. mme-
tini düşünüyordu. Müslümanların mâruz kalacakları du-
rumları, kullukları esnasındaki gaflet ve hatalarını, kabir-
deki sıratındaki, mahşerdeki durumlarını düşünüyor ve az g-
lyor, çok ağlıyordu.

Oysa bizler, çok farklı davranmaktayız! Kahkahalar-
la ifade ettiğimiz sevinç ve srrlarımız nelerdir? Durup
birbirimize sormalıyız. Ağlanacak hallerimize g-
lyoruz. Ne ya zık ki!.

“Kahkaha ile, başkalarının işitecekleri şekilde gülmek,
şeytandandır.” “Tebessüm etmek ise, Allah (cc)’tandır.”⁽⁷¹⁾

“Hz. Muhammed, gleceği zaman, mübarek elini aę-
zının üstüne koyardı.”⁽⁷²⁾

Âmir bir Kays (r.a) diyor ki: "Bu fani dünyada, en çok gülen kimse, ahirette en çok ağlayacak olan kimsedir." (73)

Muâze el Adeviyye (r.a), bir gün bir takım gençlere rastlar, üzerlerinde sûfî kıyafetleri bulunan gençler, durmadan gültüyorlarmış. Bu manzara karşısında şaşırان Mûaze, onlara (Subhanellah) giyiniş iyi, sûfîlerin giyiniş, fakat gülüş, fafillerin gülüşü diyerek hayretini ifade etmiştir.

f-Sağ ile hareket:

Hız. Âişe (r.a)'den riveyetle; Resûl-ü Ekrem (s.a.s) "Sizden biriniz ayakkabı giyeceğinde, evvelâ sağından giysin, çıkaracağında da evvelâ solundan çıkarsın" (74) buyurmuşlardır.

Yine Ebû Davud ve Tirmizi den rivayetle, Peygamberimiz (s.a.s.), dâimî surette sağ el ile sağdan hareketi, yemek, giymek, uyumayı tavsiye etmiş ve yine temiz, düzenli giyinilmesi konusunda ashâbı ikaz etmişlerdir. Meselâ, Sahâbe-i Kiramdan Hz. Cabir (r.a.) rivayetinde, "Resûl-ü Ekrem (s.a.s.) bize misafir geldiğinde, saçları karmakarışık birini gördü. ona hitaben:

Şu saçlarını tarayacak bir şey bulamadın mı?

Üzerindeki elbisesinin kirli olduğunu gördüğü birine,

Elbiseni temizleyecek bir şey bulamadın mı? Buyurdular." (75)

Ebû Ahfas'ın babasından naklettiği bir Hadîs-i Şerifte:

"Resûl-ü Ekrem, üzerimdeki çirkin bir elbise ile beni görünce, aramızda şöyle bir konuşma geçti:

—Maldan bir şeyin yok mu?

—Evet! (var)

—Hangi maldan?

—Allah (cc)'ın verdiği deve, koyun, ve her maldan.

—Allah (cc) sana bir mal verdiği zaman, onun nimet

ve kereminin eseri üzerinde görölsün!” buyurmuşlardır.

Çıkış noktamız, kötülükleri bertaraf ederek, “İçinizden, insanları hayra davet eden, marufî emredip, münkeri nehy eden bir topluluk bulunsun”⁽⁷⁶⁾ hitabına mazhariyet kazanmaktır. Bu da, milletleri, cemaatleri, ümmeti Muhammedi meydana getiren en küçük çekirdekten (âileden) teşekkül ettirilebilir. Elimizle, dilimizle, hareketlerimizle, niyetlerle, yâni lisânı hâl ve kâl ile hatta vücudumuzun güç yetirebileceği her şeyimizle Rabb’imizin yoluna insanları davet etmekle görevliyiz. Âdâb-ı Muâşeret usûllerinin hepsinde, seçkin ve haysiyetli olunmaya yer verilmiştir. İnsanlar bu malzemelerle, kendilerini ziynetlemeli, süslemelidirler. Bu güzellikleri izhar etmenin çeşitli yolları vardır. Yeterki müslümanlar bunları yanlış anlamayıp dosdoğru, tatbik edebilsin. Bu konuda gerekli bilgi ve hassasiyete sahip olmayan bazı müslümanların İslâm dışı davranışları İslâm düşmanlarının müslümanları âciz, müdâfasız, zavallı, zevkten yoksun gibi asılsız iddialarla suçlamalarına neden olmuştur. İslâmı asla bağdaşmadığını bildikleri halde, saç sakalına karışmış hırpani giyimli, esneyen, geçiren acûze tipli kimseleri müslüman tipi olarak çizmeye ve bunu zihinlere yerleştirmeye çalışmışlardır. Bu anlayışın yanlışlığını ortaya koymaya özellikle gayret gösterilmeli müslümanın vakar ve zevk sahibi, işinin ehli, temiz, nezaketli ve iyi huylu olduğu mesajı yenilenmelidir.

Müslümanların ibadetleri yalnızca şekillere ve zamana tabi değildir. Bir müslümanın sünnet âdâbına uyduğu takdirde, oturması, kalkması, yemesi, ziyareti, yürütmesi, yani 24 saatinin tamamı, ibadet değeri kazanabilir. Bu ölçüyü kavrayıp icraata koyabildiğimiz takdirde, ömrümüz bereketlenecek, çabamız bizi Allah’ın ve Resûlü (s.a.s.)’in rızasına ulaştıracaktır. (İnşaaallah)

g-Selamlaşma:

İnsanlar arasındaki münasebetlerde rahmete vesile olan “Selamlaşma”, Allah (cc)’ın ism-i şerifidir. Münâsebetlerin devamlı ve sağlam olması, bu kelimeyle izhâr edilmektedir. Mü’min, kendisi için dilediklerini ve hattâ daha iyisini din kardeşi için de arzu ederek iyi niyet ve niyâzda bulunmaktadır. böylece egoistlikten kurtulan insan duyguları, kemâle ermeye başlar.

“Herhangi bir selâmla selamlandığınız zaman ondan daha güzeli ile selâmlayınız veya aynısını iâde ediniz.”⁽⁷⁷⁾

Buhârî ve Müslim’den geçen rivayetlerde de selâm çok hayırlı bir amel olarak tasvir edilmektedir.

Bir adam, Resûlü Ekrem (s.as.)’den “İslâm’ın hangi ameli daha hayırlıdır? diye sordu. Peygamber Efendimiz: “Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığın kimselere selâm vermendir” buyurdular.

Selâm vermeden önce söze başlayan kişiye, oturma izni ve cevap vermeyiniz” diyen Peygamberimiz, “Sahip olmadığı bir yere kişinin selâm vererek girmesi gerekir. Selâm vermeyen kimseyi ev sahibi içeri almayabilir”, buyurmaktadır.

Hattâ ve hattâ insan, kendini yalnız kabul ettiği evine girerken dahi, melekleri nazarı itibara alarak Allah (cc)’ın buyruğuna uyar:

“Evlere girdiğinizde Allah (cc) nezdinde olan mübarek ve hoş selâmla kendinizi selâmlayınız.”⁽⁷⁸⁾

Gelecekte bir anne, bir baba olarak, âile kuşağını sürdürecektir. çocuklarınız, ancak bizlerden öğrendikleriyle

le sağlıklı bir hayat süreceklerdir. Dikkate alınacak nokta, her şeyde samimiyettir. Gösterişten ve sahte hareketlerden, kalıplaşmış soytarılıktan kurtularak, ruh ve bedeninin kaynaşması sağlanmalıdır.

Samimiyetten kastımız, Allah (cc) rızasını tahsildir. Bunun aksine davranmak hatâlı olur. mesela, çocuk sünnet olduğu halde ve sünnet âdâbına uyulması gerektiği ve adı üstünde, kişi sünnet mesajını aldığı halde, sünnetle bağdaşmayan bir sürü âdetler yapılmaktadır. İçki sofraları, haram karışmış ziyafetler, kadınlı erkekli birarada yapılan eğlenceler, sünnet âdâbından değildir. Bu durumları ifade ederken, müslümanlar için samimiyetsizlik diyoruz. Çünkü kişinin inancıyla bağdaşmayan ameller yapması, onun riyâkarlığını ortaya koymaktadır. Bunlar çocuğa örneklenen kötülüklerdir. Doğru olan araştırılıp, Allah rızasına ve sünnet âdâbına uygun olanı yapılmalıdır. Aksi halde, Şer'î hüküm ve sünnet âdâbına uyulmadığı takdirde, batıda yaşanan bazı durumları peşinen kabul etmek gerekir. Mesela:

a- Anne, babaya ve akrabalara isimle hitap etmek, dolayısıyla onları hafife almak.

b- Küçük yaşta flört tutmak, istediğiyle eğlenmek. Zinâya, fuhşa, uyuşturucu ve her türlü zehirlere alışkanlık edinmek.

c- Tahâret ve temizlikten haberi olmamak, cünûp ve pis dolaşmak.

d- Ayakta yiyip-içmek, ihsan edene ve nimetlere karşı saygısızlık göstermek.

e- Yatağa dahî ayakkabıyla girecek kadar yozlaşmak.

f- Akrabaya, yaşlıya, muhtaca hürmet ve merhamet nedir tanımamak.

g- Söz ve fiillerinde hoyrat olmak ve sahte davranmak, yalnızca madde ve menfaat düşüncesine sahip olmak gibi, sayısız hayâsızlık örnekleri verilebilir. Onlara benzemeye özenmiyor ve basit bir hayat istemiyor isek, aramızdaki farklılıkları çoğaltmamız gerekir.

3. BÖLÜM

AİLE İÇİ KİMLİKLER KADININ ANNE KİMLİĞİ

Kadının annelik kimliği, İslâm toplumunda onun saygınlığını artıran bir durumdur. Eğitim-öğretimde onun yerini kimse alamaz. Onun fedakarlığından öte, kimse onun kadar ve o derece nefsinden feragat edemez. Onun, ümmetin hayrına olan çabası Rasûlullah'ın iltifatına mazhar olunmayı sağlamıştır. Ve cennet o annelerin ayakları altına döşenmiştir.

Kadının annelik kimliği, dini misyonu gereğince onun bilinçli bir çaba sürdürmesini ve özel donanımına sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeblerle müslüman kadın anneliği kaçınılmaz bir halden ziyade ümmetin maslahatı için zorunlu bir hal olarak değerlendirir. Ve o, Allah'ın dinini en mükemmel şekilde yaşamak ve yaşatmak kaygısı ile -bilinç uyanıklığı ile- meseleye bakar... Evlatlarının çok-

luğu, onların eğitim ve öğretimi; “statükoya karşı geliş ve şirki bu yolla sorgulama” şeklidir. Ne Annelik bir külfet, ve ne de çocuk zihni becerilerin körletilme sebebidir, o varlığı sebebiyle ne aileye ve ne de devlete ayak bağıdır.

Ancak genel bir değerlendirme yapılacak olursa; geleneksel toplum görgüsüne sahip annelerin bu konuya gerekli önemi vermedikleri ve işin mahiyetini tam olarak kavramadıkları -rahatça- söylenebilir. Bu toplumda salt gelenek ve göreneğe dayalı bir terbiye söz konusu... Ancak kültürel, ekonomik ve sosyal düzeyi farklı olan ailelerde, çocuğun toplumsal ilişkileri, görgü kuralları ve kültürel gelişimi, çağdaş,(!) yurttaşlık anlayışına dayalı davranış esasları olarak benimsetiliyor. Geleneksellikten kurtulan ve çağdaş anlayışı yozlaşmış bulan müslüman ailelerin terbiye anlayışı ise; tüm dünyaya eğitim, öğretim ve terbiyede yepyeni bir alternatif sunmaktadır.

Toplumda kişilikli insan sayısının azlığı; yapılan istatistiklere göre, %30 oranında annenin, bozuk eğitim içerisinde olmasına bağlanmıştır. Tabi ki bu veriler, bizim için ölçü olamaz. Mesele oranın doğru ya da yanlışlığında da değil. Mesele, kadının “annelik” mesleğiyle uğraşımını sağlamak.. Onu herşeyden evvel çocuk yetiştirmenin önemine inandırabilmektir.

“İyi evlatlar iyi anaların meyveleridir” sözü bir gerçeğin ifadesidir. Yine “etme bulma dünyası”, “Ne ekersen onu biçersin”, “sözleri çocuğun geleceği ile birlikte, ailelerin de geleceğini, kendi düşünce ekranımıza getirmektedir. Dünyamızda yaşanan çok boyutlu siyasal hadiseler, basın ve televizyonun sergiledikleri durumlar, toplumda meydana gelen sayısız olaylar. anne ve çocuk davranışları eğitim ve öğretimle az çok, ama mutlaka ilgilidir. Okuduğumuz zaman hayrete düştüğümüz “böyle şeyler de olur muymuş” dediğimiz bir çok durum anne babayla alâkalıdır. Aslında bir anne baba için bu itham çok ağır bir suçlamadır. Kötü olayların, olmaması gereken bir çok üzücü du-

rumların, tek müsebbibi anne baba da değildir. Bunlarda eğitim öğretim kurumları ve devletin de payı vardır. Fakat bugün bu yükü özellikle anne üstlenmektedir.

Toplumumuzda kadın, hâlâ, asıl mesleği olan anneliği dışında meşgul edilmek için yoğun bir psikolojik baskıya tabi tutulmaktadırlar. Basın, yayın, radyo ve televizyon özellikle kültür düzeyi düşük kesimin ilgisini çekmek suretiyle propoganda yapmaktadır... Halkın köklü bir din anlayışı olmadığı ve kadının geleneksellik ve örflerle körletildiği yerlerde bu propagandalar -yaldızlı harflerle süslendiği için- etkili olmaktadır.

Fakat işin asıl ilginç yanı, bu geleneksel ailedeki kadınla, dindar kadın arasında bazı benzerliklerin sürdürülmesidir. Şöyle ki; ilmi ve fikri gelişmeye açık olan müslüman ailelerimizin -çocuk eğitiminin gerekliliğine ve annenin kendini yenilemesi gereğine inandıkları halde- zihin becerilerinden çok el becerilerine önem vermeleri bizi şaşırtmaktadır. Adeta bu hanımlarımız zaman konusunda birbirlerini israfa zorlamaktadır. Hepsi değilse de bir kısmı genelde boş vakti, giyime, gezmeye, ev işine ayrılacak zaman olarak algılıyorlar. Bu işler elbetteki yapılacak. Ama gereği kadar. Bir oklavaya, lamba camına, ütü üzerine daha bunun gibi bir çok gereksiz yere örtü örtebilmek için iğne ile kuyu kazarak vakit öldürmenin hiç bir mantıki açıklaması olamaz. Sırf “titiz” denilmek, bu hususta iltifat alabilmek için konu komşu hatırına günde 3 defa mobilyaların tozunu almak ömrün ziyan edilmesi değilde nedir? Sırf damak zevki için 2 türlü yemek yerine üç beş türlü bir menü hazırlamak... Misafir ağırlamanın sade şekli önerilirken en masraflı ve gösterişli şeklinin “hüner” ve “marifet” olarak ortaya konmasını İslâmın anlayışı içerisinde aramak mümkün müdür? Vaktin mühim bir kısmı yemeğe, giymeye, ev işlerine ve başkalarının hayatına dair

konulara dayanıyor... Ucuzlukçular, renkler, markalar, depolar, marketler derken, asıl bilinmesi gereken konular bunlar dışında, fantazi olarak kalıyorsa... (ki, durum bu) O halde eksik olan birşeyler var!

Elbetteki müslüman hanım takdir edilmeli. Elinden de dilindende hoşnut olunmalı. Hanımlığı yerilmemeli övülmeli. Fakat asıl takdir ve övgü, onun fikren gelişmesine ve fiilen hizmetlerine karşılık olmalı. Pahası -değeri- onun dine, evladına, akrabalarına konu komşusuna nehy-i anil münker hususunda vereceği hizmete, Allah adına yaptığı işlere, fikren, ahlaken çevresine öğreteceği, vereceği derslere, yada İslamca, müslümanca yaşayışına göre olmalı. Şu anda toplumda en fazla yardıma ve üzerinde çalışmaya ihtiyaç duyulan konu İslamın anlatımıdır. Onun bilinmesi ve en iyi şekilde yaşanılarak bu yolla topluma aktarımıdır. Bu mühim sebeble, acil olan durumun terkedilerek lüzumsuz şeylerin meşguliyet edinilmesi sorumluluktan kaçıştır. Çevremizdeki insanların hakkımızdaki kanaatlerini (müslümanları cahil gösterme çabalarını) doğrulamak ve bu yanlış kanaatin yerleşmesine yardımcı olmak demektir, budurum.

Oysa kadın tevhidi mücadelede yerini almak zorundadır. Kelime-i şهادeti kimsenin tesiri altında kalmadan müstakil bir irade ile kalben tastik ve dil ile ikrar etmiştir. Allah nazarında kimseye bağımlı olmayan bir kuldur. Ve yaratıcının rızasına uymak, sünnetullah'ı yaşamak ve onu yaşatmakla sorumludur. Kendi mükellefiyetini kimseye vekalet vermek ve almaksızın kendi yerine getirmek zorundadır. Erkek nasıl ki, güttüklerinden mes ulse, kadında güttüklerinden aynen mes uldür. Düşünce sistemi en iyisini yapmaya müsait yaratılışdadır. Beyin denilen potansiyel gücün insanlığa, nesle ve dine yararlı olmayan işlerle meşgul edilerek dumura uğratılması, insanın iptal edilmesi; israf edilmesidir. beyin denilen son derece mükemmel dinamik ve işledikçe güç kazanan bir enerjinin sadece mutfığa, banyoya ve yatak odasına dair işlerin hizmetine verilmesi be-

yinin yarı yarıya felce uğratılması demek olup hiçbir şeyi boşuna yaratmayan Rabbe apaçık bir nankörlüktür..

Kadın;ailede, neslin eğitim ve terbiyesinde sosyal çevrede ilmi etkinliği ile varlığını sürdürebilmelidir. Asli görevinin yani anneliğin bir ihtisas dalı olduğunu hiç unutmamalı, işini ve kendini ciddiye almalıdır. Ev hanımı olması onun sosyal hayattaki yerini etkilememelidir. Müslümanın kendini yenilemesi Resulullah'ın şu uyarısında anlamını bulmaktadır. "Bir günü, bir gününe eşit müslüman, ziyandadır." Müslümanlar varlık amacıyla bütünleşmeli ve şuurlu hareket ederek geleneksellikten kurtulmalıdır. Kadın yada erkek bulunmaları gereken yerde olmalıdırlar.

A- MODEL ŞAHSİYET OLARAK ANNE

Çocuğun dini ve dünyevi tahsili her ne kadar babanın sorumluluğunda ise de, eğitim faaliyeti anne ile başlamak-
tadır. Çocukla en yakın ilişkide bulunan kişi annedir. Ço-
cuğa tesir ve ona örnek olmak bakımından en mükemmel
model annedir. Annenin çocuğunu en iyi şekilde terbiye ede-
bilecek kabiliyete sahip olması annenin fıtraten sahip ol-
duğu fedakârlık ve şefkatin doğru kullanımıyla mümkün-
dür. Bütün anneler (hayvanlar dahil) şefkat ve fedakârlık
kahramanıdır. Bu fedakârlık elbetteki önemli bir gaye-
nin tahakkuk etmesi ve fevkalâde sonuçlara gidilmesi için
zarurettir. Doğum öncesi ve sonrası korumaya şefkat ve fe-
dakârlığa ilgi ve sevgiye son derece ihtiyacı olan bir varlı-
ğın korunması ancak annenin varlığı ile karşılanabilir. Ço-
cuk son derece fedakâr ve sevecen bir kimseye emanet edi-
lebilir ki; bu kimse annedir. “Hidane hakkının” da önce-
likle anneye bırakılması çocuğun anneye olan ihtiyacının
daha fazla olduğuna işaret etmektedir.

Çocuğun hayatında annenin önemli bir yeri vardır.
Kur’an-ın anne hakkı konusundaki hassasiyeti “Allah’a or-
tak koşmayın ve anne babaya iyilik edin”⁽¹⁾ buyruğunda
da açıklandığı gibi ayrıca anne hukukunun fazlalığı da Pey-
gamberimiz tarafından konu edilerek “cennet anaların ayağı
altındadır” buyrulmuştur. Anne hakkının fazlalığı, anne
babanın çocuğu hakkındaki duasının kabul edileceğinde
şüphe yoktur”⁽²⁾ denmesi onların hayır duasının ve helal-

liğinin alınmasının tavsiye buyrulması üzerimizde herkesten çok onların hak ve hukukunun bulunduğu anlamına gelmektedir. O halde annenin üstlendiği görev fevkalâde önemlidir.

Evlât yetiştirmek konusunda günümüz anneleri bu görevlerini yerine getirmekte iken bilinçle hareket etmek, kendi yerini vedeğerini iyi değerlendirmek zorundadır. İlk terbiyeci anne olduğuna göre, analık görevinin hakkıyla yerine getirilmesi için evvelâ kadının ilim ve ahlâk yönünden doyurucu bilgilere sahip olmasının zarureti doğmaktadır. İlmin her iki cins içinde gerekli bulunarak farz kılınması da ayrıca konunun önemini vurgulamaktadır. Kadın çocuğunu bir halife olarak yetiştirecek ve onu kulluğa hazırlayacaktır. Elbetteki böylesine önemli bir işin eğitim ve öğretime bağlı olduğu gerçeği inkar edilemez. Mutlaka bu işin bir de tedrisatı ve uygulama alanı olmalıdır. Çocukla beraber ve onunla ilişkide olan anne-baba ve büyük-anne, büyük-babaların davranışları huy ve ahlâkları çocuğun kişiliğini biçimlendirerek geleceğini tayin edeceklerdir. Çünkü çocuk kişiliğinin ilk-beş, altı yıl içinde temelleri hangi esaslara göre atılmış ise, çocuk ona göre şekillenecektir.

Müslümanın eğitim ve öğretim ilkesi dini varlığını korumak ve onu yeryüzüne yaymaktır. Bu şuurla görüş, his, inanış, düşünüş ve ortak hareket birlikteliği müslümanlar arasında yaygınlaştırılmalıdır. Bu şimdiye kadar başarılamamış ise Müslümanların ihmaline dayalıdır. Annelerin liyakatı sağlanarak güçlü bir eğitim ve öğretim yoluyla şimdiden sonra bu yapılabilir.

Asırlar sonra isimlerini hayırla yadettirmeyi başaran sayısız alimlerin, kadıların, imamların, müçtehidlerin geçmişine göz attığımız zaman onlara ilk eğitimin bir anne tarafından verildiğini görüyoruz. Eğitici ve öğretici özelliklerini kazanmış o annelerin, her birinin, çocuklarının terbiye ve eğitim merhalelerini aşacak kadarda ilme ve ahlâka sahip oldukları biliniyor. Bu eğitim-terbiye ile birlikte

onlar, evlatlarını, dini mübin için şehid vermek ve şehid anası olmak hedefini gözleyerek yetiştirmekteydiler. Günümüz insanı için ise evlât sahibi olmanın temel ögesi bilinmemekte ve çocuk külfet olarak kabullenilmektedir. Fitratın anneden talebi olan annelik vazifesinin dümura uğratılması ve batılı çıkarıcıların önerileri doğrultusunda nüfus planlaması hareketinin uygulanması da aynı yanılgıya işaret etmektedir.

Fitrat ve kadın bu çıkmazdan kurtarılmalıdır. Çünkü çocuğun beklentilerine en olumlu şekilde cevap verebilecek kimse annedir. Beri taraftan eğer anne çocuğunu yetiştirme ve eğitme becerisine sahip değilse bu durum kocanın mesuliyetleri arasına girer. Evleninceye kadar aile ortamında gerekli imkanı bulamamış olan kız çocuğa, öğrenmekle mükellef olduğu ilme kocası tarafından teşvik edilir. Annenin annelik vazifesini hakkıyla yapabilmesine imkân hazırlanır. Çünkü neslin ruhuna yön verecek olan annedir.

Eğitim ve öğretimde dikkat edilecek en önemli hususlardan biri de eğiticinin güvenilir olmasıdır. Eğiticinin yani anne-babanın güvenilir olması (dürüst olması) çocuğun ahlâki gelişiminde büyük yarar sağlayacaktır. Çocuğun güvenliğini sarsan duruma; öğüt verirken büyüğün kendi yapmadığı şeyi çocuktan istemesini örnek verebiliriz. Bu durumu Kur'an şöyle açıklamaktadır. "Niçin yapmadığınız şeyi yaptığınızı söylersiniz. Oysa, yapmadığınız şeyi yaptık demeniz, Allah katında büyük günaha sebep olur."⁽³⁾

Çocuktan birşey istenirken o durumun modelce de uygulanması önemlidir. Yalan söylemenin kötülüğünden bahseden örnek şahsın kendisi de yalan söylememelidir. Dedi-kodunun haksızlık ve günah olduğundan bahsederken, bunu anne kendisi de yapmamalıdır ki, çocuğun itimadını kazanabilsin. Kendisini örnek almakta çocuğuna yardımcı olabilsin. Mükellefler için sorumluluk belirten naslara baktığımız zaman: "Eyiman edenler! Kendinizi ve ailenizi Cehennem ateşinden koruyun ki, onun yakıtı, insan ve taş-

tır.”⁽⁴⁾ buyrulmaktadır. Ve Hz. Ömer ayeti tefsir ederken; “Allah sizi neden men etmişse, aile ve çocuklarınızı ondan men ediniz. Allah size neyi yapmanızı emretmişse, siz de onlara o şeyleri yapmalarını emrediniz” demişlerdir.

Çocuklarımıza yapmalarını istediğimiz durumlarda öğüt vermeden önce kendimiz o şeyi yapıp yapmadığımızı kontrol etmeliyiz. Anne-çocuk arasındaki güven duygusu çocuğun yetişkin olduktan sonraki insanlarla ilişkilerinin temelini oluşturacaktır.

Ailede müşterek bir sorumluluk mevzubahistir. “Erkek, kendi aile halkı arasında koruyucu bir çobandır ve koruyup baktığı kimselerden sorumludur. Kadın da kocasının evinde koruyucu bir çobandır ve koruduğu şeylerden sorumludur.” Her iki eğitici de çocuğun hayatında gereklidir. Birinin olmayışı ve özellikle küçük yaşlarda anne sevgisi ve şefkatinden uzak kalmak çocukta zor onarılır yaralar açacaktır. Çocuğun dünyasını dolduran annedir. Onun yokluğu ise büyük boşluktur. O halde anne, varlığını evlâdının iyi ve hayırlı yetişmesi için harcamak, öldükten sonra da geride bıraktığı hayırlı bir evlâdla anılmayı sağlamaktır. Bilindiği gibi Rasulullah (s.a.s) anne babanın evlâdlarına sarfettikleri emek ve gayretlerin neticelerini şöyle ifade etmişlerdir: “İnsan öldüğü zaman bütün ameli kesilir; ancak üç şeyden kesilmez. O üç şeyden biri de dünyada hayırlı evlâd bırakmaktır. Bir kimse ölse bile, dünyada bıraktığı hayırlı evladı, hayırlı ameller işledikçe, ana-babasının defterine de yazılır. Çünkü o evlâdı o kimseler yetiştirdi.”⁽⁵⁾

Çocuğun kişiliği, örnek olarak aldığı anne-babanın davranışlarından çıkan sonuçtur. Kalıtım yoluyla gelen özelliklerde ise, anne-baba davranışlarına esneklik kazandırarak çocuğun ruh sağlığını bozmadan çevre ile uyumunu sağlar ve iyiye yönlendirebilir. Yeter ki korkak bir çocuğu daha da korkutarak, çekingen bir çocuğu daha da yalnızlığa iterek, inat bir çocuğu daha da inat yapabilecek tavır-

lara giderek yanlış yöntemlere baş vurulmasını,

Yani çocuğa kalıtımla gelen terslikler düzeltilebilir. Fakat 15 yaş civarında en son biçimini alacak olan kişilik, eğer yanlış eğitim ve öğretimle desteklenmişse sonuç itibarı ile kişiyi çok zor terkedecektir. Bu sebeble temel esasların çocuğa çok iyi öğretilmesi ve ona örneklenilmesi gerekmektedir. Meselâ; çocuğun varlığı bir amaca dayalı olduğu gibi onun yemesi yani biyolojik doyumunu dahi bir amaca yönelik olup, kulun sağlıklı olarak beslenmesi Allah'a daha çok ibadet edebilmesi içindir. Sıradan bir temizlik kuralının uygulanışı dahi, müslüman için çok farklı olup, onu niyetiyle basit bir kural olmaktan çıkarıp, ibadet hükmüyle değer kazandırır. Hem vücut sağlığını korur ve hem de irade ve niyeti ile o hareketi ibadete çevirir. Bunun gibi temel esasları içeren bir çok niyet ve davranışlar tabi ki okul, eğitim-öğretim içerisinde yer almaktadır. Fakat düzenin işleyişinin vahyi buyruklara dayalı olmayışı sebebiyle müslüman anne eğitim ve öğretimde çocuğu kulluk görevine hazırlamakta yalnız kalmaktadır. Ayrıca, anne yalnızca bildiklerini öğretmekle kalmayıp çevreden gelebilen birçok yanlışlığı da farketip önleme, ona göre tedbir alma zorunluluğu duymaktadır. Çünkü, çevrede sevgi, kin, öfke, arkadaşlık, saygı, merak, duyarlılık vs. ne tür ilgi ve iletişim alanı varsa bunların herbirinin kişi ve çevrelere göre nitelik ve niceliği farklıdır. Yani, müslüman çocuğun sevgisinin, nefretinin, yöneldiği şahıs ve alanlar, çevrenin sevgi ve ilgisinin yöneldiği şahıs ve alanlardan niteliği ve niceliği itibarıyla çok farklıdır.

Buna kıyasla müslümanın yaşayışının, düşüncesinin, amelinin, davranışlarının farklılığı çevreden gelebilecek tepkilere yol açmakta ve dolayısıyla çocuğa yönelik bir nevi tehditler oluşturmaktadır. Aile terbiye ve öğretimiyle okul ve çevrenin çatıştığı bir ortamda, çocuğun eğitimi elbette ki, olduğundan daha zor ve yavaş olacaktır. Temeldeki inanç farklılığı yaşayışın tamamına yansıdığı gibi dolayısıyla eğitim ve öğretimde yansımakta, bu kurum-

larda insanlar için dünya maksat edindirilmekte ve insanın bir üretici olarak toplumda yer alması istenmektedir. İstikbal düşüncesi de dünya menfaatlerini içermekte ve gaye, madde, konfor ve geleceğe dayalı bir hayatı öngörmektedir. Müslüman için ise durum tamamen farklıdır. O, dünyadan çok ahireti hedef almakta dünya için çalışmaları mâkul ve gerekli gördüğü gibi ahiret alemi için de çalışmaktadır. Bunları yaparken de Allah'ın rızasını gözetmeyi amaçlamakta ve bu meyanda hareket sonunda da ne fertlerin kölesi ve ne de toplumun malı olmaktadır.

Başta da denildiği gibi bir çok konuda toplumun bizi anlamaması tabiidir. Cenab-ı Hak bu konuda Rasulullah'a: "Ey Muhammed! Bizi anlamaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlere aldırma. Bu onların ulaştıkları bilginin seviyesini gösterir. Doğrusu senin Rabb'in yolundan sapmakta olanı pek iyi bilir, doğru yolda olanı da çok iyi bilir"⁽⁶⁾ buyurmaktadır.

Bizim meselemiz teorik olduğu kadar pratik tecrübelerle dayalı bir eğitim ve öğretimin ailede yaşanılmasıdır. Müslüman çocuk, çocukluktan çıktıktan sonra mahrumiyete, açlığa maruz kaldığı zaman ne yapacağını şaşırmayacağı gibi zengin olduğu zaman da ölçünün ne olacağı hakkında da şaşırmayacak eğitim ve öğretimi almalıdır. Üzüntüsünün ölçüsünü belirlerken sevincinin niteliğini de belirlemelidir. Felaket anlarında ya da Allah'ın kullarını çeşitli vesilelerle imtihana tuttuğu durumlarda müslüman başıboşluğa ya da şaşkınlığa düşmemelidir. Bunların bir kısmı sosyal çevrenin yardımıyla gideriliyorsa da bugünkü çevre ile çocuğun uzlaşması düşünülemez. Bu gibi güçlüklerle katlanılmasında ne gibi unsurların etken olduğu bilindiği için müslüman ahireti tercih edecektir. O halde evlât yetiştirmek hususu her türlü endişenin üzerinde tutularak onun kulluk tahsili en ön plana alınmalı ve o konuda gayret sarfedilmelidir.

Kız çocuklar için anne, erkek çocuklar için baba

en uygun model dirler. Özellikle bu durum dikkate alınmalı, eşler eğitim-öğretim yönünden yeterli bilgi donanımına sahip olabilmeleri için birbirlerine yardımcı olmalıdırlar.

İmam-ı Azam'a göre eğitim, "İnsan şahsiyetini yıkan ve yapan şeylerin bilinmesidir." diyor. Müslüman ise yapıcı olan herşeyi bilmek zorundadır. Aynı zamanda şahsiyeti yıkan şeyleri de bilip onlardan korunmak ve yavrularını da korumak zorundadırlar.

Aa- Eğitimde Otokritik

Terbiye edici ve öğretici durumunda olan anne eğitim konusunda her şeyden önce kendisini iyi tanımalıdır. "Kendini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez" kaidesince durumunu değerlendirerek kendine ilişkin kanaatlerini gözden geçirmelidir. Çocuk terbiyesine dair ne bildiğini ne ölçüde bunu uygulayabildiğini, metod bilgi, yöntem ve uygulamada ne derece başarılı olduğunu, bilmesinde yarar vardır. Kendini eleştiriye tabi tutan anne, olumlu-olumsuz yönleriyle kendini tanımak zorundadır. Anne çocuğuna zamanının ne kadarını ayırabilmektedir? Çocuğuyla olan diyalogunda anlaşmazlıkları önleyebilmekte midir? Eksik taraflarını yenileyebilmek için günde kaç sayfa kitap okuyabilmektedir? Eğitim-öğretim konusunda sürekli ve ısrarlı bir çabası olmuş mudur? Gibi sorularla kendisini sınaması yarıyarıya başarıdır.

Şurası muhakkak ki anne iyi bir eğitici olmak için, doğuştan kazanılmış niteliklerini geliştirilerek en uygun yollardan çocuğa bu bilgileri vermek için kendisini bu işe hazırlamış olması lazımdır. Fakat bu da yetmez. Hazırlık çalışması bilinçli bir değerlendirme için son derece gerekli fa-

kat yeterli değildir. Eğitim ve öğretiminin imkanları, özellikleri, yöntemleri uygulamada ve çocukların gelişmelerine ilişkin çeşitli fiziksel ve zihinsel yönleriyle ele alınarak bilinmesi gerekir. Kısa bir açıklama yapılacak olursa, anne, eğitici-lik esnasında özetle şu hususlara dikkat sarfetmesi ve bu yönlerden kendini geliştirmesi gerekir.

-Çocuğun beden gelişimi ve sağlığı:

Annenin, çocuğunun bedeni gelişim ve sağlığı hususunda titizlenmesi ve kontrolü anne açısından çok tabii bir olaydır. Kendi dikkati yanında, anne, ayrıca bu konuda çocuğada birşeyler vermelidir. Kendi bedeniyle ilgili temizlik alışkanlıkları edindirilebilir. Sıcaktan, soğuktan, tehlikeden kendini korumak öğretilir. Yanıcı ve kesici maddelerden korunmayı... İlaç vs. gibi hayati tehlikeler doğuran maddelerin yenilmeyeceği anlatılabilir ve sakındırılır.

-Ruh sağlığı:

Çocuğa kendine güven duygusunu aşılayarak, -buna bağlı olarak- psiko-motor gelişimine yardımcı olarak, onun kendi başına iş yapabilmesine, kendi becerisini ortaya koymasına, yeteneğine göre bir şey üretmesine imkan vermek, cesaret vermek, girişkenliğini sağlamak...

- Ona ölçülü (itidalli) davranmayı öğretmek: Ne fazla övünmeyi ne de fazla yerinmeyi; başarıyı ve kaybı abartmamayı; ne küstah olmayı ne de korkaklık duygusuna kapılmayı; ne kendini herkesten üstün görüp ne de kendini aşağılamayı... Bütün aşırılıklardan uzak kalmayı öğretmek gibi...

- Ona sevgiyle yaklaşmak: -Yalana yöneltmemek, her durumda sevildiğini belirtmek- ilgisiz kalmamak. Onu güvensizliğe itecek hareketlerden kaçınmak, dürüstçe davranmak, korkutmamak, kötü örneklerden, kötü tutum ve davranışlardan uzak tutmak gibi...

- Başkalarına karşı kayıtsız kalmamasını sağlamak: Anne babaya, kardeşlerine, arkadaşlarına karşı saygı-

lı anlayışlı davranmasını, övülecek hallerinde onları tebrik etmesini, üzüldükleri zaman teselli vermesini, dayanışma içinde olmasını, davranışlarını güzel düşünceye dayalı olarak geliştirmesini sağlamak.

- Toplum yaşamına ilişkin ilgi ve merak uyandırmak;

Çocukların anıyabileceği bir dille çocukların dünyasında olup bitenlerden onları haberdar etmek. Çevrede ve dünyadaki müslüman çocukların durumlarından onlara örnekler vermek. Dünyasını, kendi yaşamı dışındaki insanlardan örnekler vererek zenginleştirmek.

- Kişilikli davranma alışkanlığı kazandırmak;

karşılaşılan olay, kişi, davranış ve düşünce karşısında kendi değer yargılarına göre bir tutum oluşturmak; ne düşündüğünü açıklamak; iyi niyetle hareket ettiğine inandığı şahsa destek vermek; doğru bulmadığı durumlarda karşı tavır koymak; hak ve hukukun gözetiminde 3. şahsı arkasından savunmak; söz ve davranışlarında aşırılığa kaçmadan başkalarına kendi düşünce ve tavrından söz edebilmek kendine has davranış tarzları oluşturmak gibi karakteristik yapısına uygun kişisel davranış alışkanlıklarının oluşmasında onlara yardımcı olmak. Farklı konularda esas alınan ölçüyü ve itidali bildirmek gibi...

- Toplumsal ilişkilerinde akrabalık bağlarının kuvvetlenmesini sağlamak:

Büyüğe, küçüğe, akrabaya nasıl davranacağı, adabı muâşeret; başkalarının haklarına saygının gözetilmesiyle birlikte kendi haklarında korumayı zorunlu olarak bilmesi vb. gibi davranışların usullendirilmesi...

- İşi zamanında vedikkatle yapmak, yapılane önem vermek, vaktin önemini belirleme; güzel konuşmaya özendirme; yaptığı işi neticelendirme, kontrolünü yapma; emanete ihanet etmeme; eşyasını düzenli kullanma; insana özellikle anne-ve emeğine saygı gösterme; ve bunun gibi sayısız güzel davranış örnekleri kazandırılabilir. Bu durumlar.

çocuğa ve topluma sayısız yararlar sağlayacaktır. Sonuç olarak bu maddelerin benimsenmesi bir öğretici ve eğitici için gereklidir.

Elbetteki eğitim ve öğretim amaçlı, planlı ve düzenli olarak yapılacaktır. Ancak buna rağmen herşeyin yolunda gideceğide düşünülemez. Çünkü ruh sağlığının korunması ve çocuğun kişilik gelişiminde aile, eğitim, okul, çevre ve kalıtım faktörleride önemlidir.

Herşeyden evvel, çocuğun doğarken getirdiği kabiliyetleri, mizacı, tabiatı, iyilik ve kötülüğe meyilli olmasını, yani kalıtım yoluyla gelebilecek özellikleri dikkate almak zorundayız. "Yaratılış" ve "verasetin" etkisi eğitim ve öğretimde belli bir yer teşkil etmektedir. Kur'an: "Kişiye ve onu şekillendirene... Sonrada ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene and olsun"⁽⁷⁾ demektedir... Ve yine verasetin, çocuğa intikal payının külli iradeye bağlı olduğu vahyi ifadede anlamını bularak şöyle açıklanır; "Toprağı verimli olan güzel bir memleketin bitkisi, Rabb'ini izniyle çıkar. Fena ve verimsiz olan bir tarlanın bitkisi ise çıkmaz, çıkar-sada bir şeye yaramaz işte ayetlere şükredecek bir kavim için böyle açıklarız"⁽⁸⁾... Yine Kehf suresi 82. ayette; "O yetim çocukların babası da iyi bir kimse idi" buyurulaktadır. Gazali: "Tabiatlar muhtelifdir, bazısı terbiyeyi zor kabul eder, diğerleride kolay kabul eder" demektedir. Elbetteki çocuğa yaratılışında intikal eden özellikler arasında iyi ve kötü olanları vardır. Her çocuğun buna bağlı olarak reaksiyonlar, sinir sistemleri farklılıklar arzeder. Netice itibariyle de, önceden kimin doğru yolda olacağına biz karar veremeyiz... "Deki: Herkes tabiatına göre davranışta bulunur. O halde kimin doğru yolda olduğunu Rab'in daha iyi bilir."⁽⁹⁾

Davranış bozukluğu gösteren çocukların durumu - genelde- şu sonuca götürmektedir: Davranışları belirleyen tamamiyle verasettir (kalıtım). Ne de çocuğun problemli oluşuna yalnızca anne sebeptir. Denebilecek şu dur; aile,

anne, babanın bulunduğu ortam, çevre, okul, eğitim, öğretim ve kalıtımın katkısı çocuğun davranışlarına topluca yön vermektedir. Ayrıca kaderin payıda unutulmamalıdır. Yapılacak şey; iyi bir eğitim ve terbiyenin çocuğa anne baba tarafından özenle verilmesidir. (Her zaman için gayret bizden muvaffakiyet Allah'dandır.)

Hiç bir zaman gözden uzak tutulmaması gereken temel düşünce ise şu olmalıdır. Bütün bilgiler , uygulanmak, yaşanmak içindir. Uygulanmaya aktarılmayan bilgiler eğitim olgusu açısından değer ifade etmezler. Sözlerin değer ifade etmesi için uygulanması ve ruhen özümsemesi gerekir. Eğitim ancak uygulama sırasında gerçekleşir. Düzen dahi, bunun bilincinde olarak, dini öğrenime izin verdiği halde eğitime; uygulamaya izin vermemektedir. Öğretimin amacı kişiliği geliştirme ve eğitme olmalıdır. Müslüman kişiliğini bulmalı çocuk kimlik bunalımına düşürülmemelidir.

Şu hususunda unutulmaması gerekir: Başarısızlığımız ne okula, ne yalnızca verasete, ve ne de yalnızca düzene yükleyebiliriz. Bu açıklama işin kolayına kaçmaktır. Ancak bizi teselli edebilecek gayretlerimiz ve vicdanı rahatlığa götürececek geçerli sebeplerimiz ve çalışmalarımız olmalıdır ki kötü sonuçlarda suçu birilerine yükleme hakkımız olsun... Evet çocuğumuzun yetişmesinde çok şeyler etkilidir... Bize düşen tüm olumsuzluklara rağmen gayreti elden bırakmamak, gücümüz nisbetinde sorumlu olduğumuzu unutmamak ve Allah'ın yardımına sığınarak ümitsizliğe düşmemektir.

II- BABANIN AİLE REİSİ KİMLİĞİ

Ailede ölçülü münasebetlerin sağlanması için vazifelerin ehil olana bırakılması gerekir.

“Allah’ın kimini kimine üstün kılmasından ötürü ve mallarından sarfetmelerinden ötürü erkekler kadınlar üzerinde hakimdir.”⁽¹⁰⁾

Ayetten de anlaşıldığı gibi idarenin temsilcisi erkektir. Erkekten ve kadından beklenen rolleri din belirlemektedir. Bir takım hak ve yetkileri elinde bulundurmakta olan erkek ailenin geçimini ve eğitimin üstlenmektedir.

Müslüman toplum yapısı dışında kalan sosyalist, kapitalist vb. sistemlerin aile yapılarındaki değişiklik Cumhuriyet tarihiyle birlikte Türkiye’de sıçramış “çalışan aile” tiplinde bir yapılanmaya gidilmiştir. Güya aile ekonomisinin güçlendirilmesi amacını taşıyan kadının çalışması, karı-koca arasındaki bir takım rollerde değişikliğe neden olmuştur. Aslında bu yeni (çalışan aile) yapılanmasında değişiklik sadece rollerde olmamış, değer yargılarında değişikliklere neden olmuştur. Dolayısıyla ailede rollerin ve değer yargılarının uğradığı değişikliklerden en fazla etkilenenler de çocuklar olmuşlardır. Olaylardan, karşılıklı ilişkilerden çocukların bağımsız olamayacaklarına göre davranışların niteliği onları da etkilemektedir. bu etkilenmeye de özellikle çocuklar açısından olumlu bakmak mümkün değildir.

İki cinsin yaratılışına uygun düşmeyen görevleri üstlenmelerinin hatalı bir gidişe yol açtığı anne ve çocuk ilişkilerini bozduğu bugün sosyalist toplumlar tarafından da farkedilmiştir.

Anne-babanın çocuğa çeşitli yöntemlerde direk öğretecekleri bilgiler dışında çocuğun da onlara bakarak kendiliğinden öğrenecekleri vardır. Kendine ait rolü çocuk anne-babaya bakarak belirleyecektir. Fakat rollerin değişimi, özendirici gücü kırmış ve çocuğu şaşırtmış ve davranışlar özendiricilik vasfından çıkmıştır.

O halde anne ve babanın rollerinin değişimi çocuk için algılamaya değer normal bir gelişim değildir. Baba idaresinin temsilcisi olarak hak ve yetkilerini elinde bulundurmalı ve ileride acze düşmemelidir...

Erkeği idareden uzak tutan faktörler arasında, ev ile sosyal veya ekonomik faaliyetlerin birbirine karıştırılması ve bu faaliyetlerin, birinci derecede önem kazanması olabilir. Bu durumda kadın üstesinden gelemeyeceği şeylerden mesul olmadığı için aksaklıklardan dolayı sorumluda değildir. Mutlaka sıhhatli bir görev dağılımının ve eğitimi verebilmesi için müştereken meselelerin üzerine varılması gerekir.

Babanın görevi üstlenmeyerek mesuliyetten kaçması halinde çocuk için herşey endişe verici olacaktır. Aile onun için güven ortamı olmaktan çıkacaktır. Özellikle de eğitim öğretim açısından, çocuk üzerinde çok olumsuz etkiler meydana gelecek ve rehbersiz kalan çocukta, endişeler büyük boyutlara ulaşacaktır. Babanın birinci derecede önemli olan vazifesi çocuğuna bir baba olarak, babalık görevini sevdirek hakkıyla öğretmesidir.

Ayrıca sorumsuz tipler, halkımızın anlayışına ve dini hükümlerin esasına ters düşerek, çevresi tarafından ilgisiz bir baba olarak görülür ve saygınlığını kaybeder.

Babanın aile içerisindeki sorumsuz davranışlarından kız ve erkek çocuklar değişik biçimlerde ve oranlarda etkilendirler. "Erkek çocuklar ekseriyetle bağırp-çağırp, döküp-kırıp, huzursuz davranışlar yaparak, ya da tam aksine çok pasif davranarak tepki gösterirler. Aradaki bülüğ çağını hız-

landırmış bir şekilde kapatacaklarını sunarak hareket ederler. Çocuk için, bir nevi erkekliğini ispatlamaktır, bu”.

Kız çocuklarının ise; bir kısmı aynı yolu benimser. Babaları gibi düşünen, idareye lâkayt erkeği bulmak isterler. Diğer bir kısmı ise tümüyle zıt karakterde bir erkekle evlenmeyi arzu ederler.

Netice itibariyle çocuklar için bu durum, kötü örnektir. Erkek üzerine düşeni, bir aile reisi olarak yerine getirmek zorundadır. Çocuklar, anne ve babadan, daima iyi ve doğru hareketleri öğrenmelidirler. Yanlışlığı kabul ettikleri takdirde, doğruyu bulmaları az bir ihtimal dahilindedir.

Kadın ise, evinin hanımefendisi olarak takdir edilmelidir. ekonomik idaresiyle, çocuklarının terbiyesi ile, evin içinin maddi ve manevi düzeniyle meşgul olmalıdır. Baba ve anne çocuklarının önünde karşılıklı olarak her ikisi de üstlendikleri aynı sorumluluğu takdir etmeli, birbirlerinin durumlarına saygılı olduklarını her hareketleriyle belli etmelidirler. Erkek, kendi yer ve mes’uliyetini bilerek, kadın ise üzerine düşeni üstlenerek herkesin kendi sahasında başarı sağlayacağını çocuklarına örneklemelidirler.

Çocuklarımız yanlış ve doğru arasındaki mesafeyi ne ölçüde tanır ve hangi ölçüde doğru olana yaklaşabilirse, o nisbette de, akli ve mantiki davranışlarla hayatlarını doğru olarak yönlendireceklerdir.

Özellikle çocukların cinsel kimliklerinin kazanılmasında rol dağılımı önemlidir. Kız veya erkek çocuk anne-babadan beklentilerine cevap alabilmelidirler. Rol dağılımında herkes üzerine düşeni hakkıyla yerine getirmek zorundadır. Ayrıca bir başka açıdan babanın mesuliyetini açıklayan şu olay bize bu konuda ışık tutacaktır.

Hz. Ömer (r.a.)’den örnek bir vak’a:

“Bir adam, Hattaboğlu Ömer’e gelerek, oğlunun serkeşliğinden ana-babasına karşı geldiğinden şikayette bulundu. Bunun üzerine, Hz. ömer (r.a) onun oğlunu huzuru-

na getirip ana-babasına karşı gelmesi ve onların haklarını unutmaması hususunda dikkatini çekti. Çocuk şu cevabı verdi: “Ya Emire’l Mü’minin, çocuğun ana-babası üzerinde hakları yok mudur?” Ömer (r.a.): “Evet, vardır” diye cevap verdi: “Evlenirken anasını araştırıp seçmesi, çocuğu doğunca ona güzel isim koyması ve Allah’ın kitabını ona öğretmesi, bu haklardandır.”

Çocuk bunları dinledikten sonra dedi ki: “Ya Emire’l Mü’minin! doğrusu babam bunlardan hiç birini yerine getirmemiştir. Anama gelince zenci bir kadın idi, aynı zamanda bir mecusiye ait idi. Benim ismimi “Cuâl” yani “Karaböcek” koymuş ve Allah’ın kitabını da bana öğretmemiştir, bir harf olsun belletmeyi akletmemiştir.”

Bu sözler üzerine Hz. Ömer (r.a) o adama dönerek dedi ki: Sen, bana gelip oğlunun serkeşliğinden, ana-babasına asi olduğundan şikâyet ediyorsun; oysa ondan önce sen ona âsi olmuş, haklarını çiğnemiştin, o sana kötülük etmeden, sen ona kötülükte bulunmuşsun!”

Görülüyor ki erkek ailesine ve çocuklarına karşı görevlerini ihmal ettiği takdirde bundan bizzat kendisi de zarar görecektir.

A- BABANIN AİLE REİSLİĞİNDEKİ TARZI

Sevgili Peygamberimiz, Müslim'in rivayet ettiği bir hadîs-i şerifte şöyle buyuruyor:

“Şüphesiz ki Allah Hilm sıfatına sahiptir, incelik, zariflik ve yumuşaklığı sever; şiddet ve kabalığa karşı vermediğini, yumuşaklık ve inceliğe karşı verir.”

Peygamberimiz (s.a.s.)'in hanımlarına karşı gayet müşfik davrandığı ve daima Allah'ın bu husustaki emirlerine söz ve fiille sadakat gösterdiğini kaynaklardan öğreniyoruz. Eşleriyle şakalaştığı, onlara çeşitli durumlarda yardım ettiği, hayvan sağımında bulunduğu, zaman zaman sökülük ve tamirlerini yaptığı birer gerçektir.

Yine Peygamber Efendimiz (s.a.s.) edep ölçüleri içerisinde şaka yapmış, hanımlarına bazı yarışları seyrettirmiş ve benzeri gönül alıcı davranışlarda bulunarak insani duyguların tatmin yollarını göstermiş, insanlar arası ilişkileri mutluluğa sevkini örneklemişlerdir.

Hatta bu yüce şahsiyet, kızlarını alnından ve başlarından öperek, sevgi ve şefkatini tavırlarıyla göstermiş ve sözleriyle ifade etmiştir. Üç kızı Zeynep, Rukiye ve Ümmü Gülsüm'ün genç yaşta vefatlarından dolayı, küçük kızı Fatıma'yı bağrına basmış "Fatıma benden bir cüzdür" buyurmuşlardır. Peygamberimiz her fırsatta evlatlarının gönüllerini alan, dertleriyle ilgilenen, hallerine vâkıf olan bir baba olarak da bize güzel bir örnek olmuştur. en asil insanlık duyguları, sevgi ve merhameti karşısında, ümmeti olarak O'nunla övünmemek ve O'nu her hususta takip etmemek mümkün mü?

Ailesine, ashâbına, akrabalarına insanlara gösterdiği ilgi, sevgi, anlayış, ve merhameti, torunlarına da göstererek, onları Medine sokaklarında, kucağında dolaştırdıklarını biliyoruz.

Bir gün, küçük Hüseyin'i omuzundan tutup ayaklarını yakalarının üzerine koymuş ve onu 'haydi yukarı çık' diyerek oynatmaya başlamıştı. Hüseyin (r.a) yavaş yavaş ayaklarını yukarı kaldırarak, dedesinin mübarek göğsüne kadar ilirlemiş, Resûlü Ekrem torununu öpmüş ve: Allah'ım ben onu seviyorum, sende onu sev'' diye duada bulunmuştur. Başka bir günde Hz. Peygamber arkadaşlarıyla davet edildikleri bir yere gidiyorlarken, yolda akranı çocuklarla oynayan Hüseyin'i görmüştü. Arkadaşlarını bırakarak yanına gitmiş ve kollarını açarak onu tutmak istemişti. Küçük Hüseyin şuraya buraya kaçışmaya başlamış, Resûlü Ekrem'de onunla şakalaşıp kovalamaktan kendini alamamış, sonra onu yakalayıp kucağına almış, çenesini tutarak öpmüş ve:

"Hüseyin benden bir parçadır. Bende Hüseyin'den bir parçayım. Allah'ım Hüseyini seveni sev" buyurmuştur.

Bir keresinde ashâbıyla (r.a ecmain) namazda olduğu sırada, sırtına binen Hasan'ın inmesini bekleyerek secdeyi çok uzatmışlardı.

"Ya Resûlullah! Secdeyi çok uzattınız. Öyle ki size bir-

şey oluyor veya vahiy iniyor sandık” diyen ashâbına.

Hz. Peygamber;

“Hayır, bunların hiç birisi olmadı. Oğlum (torunum) sırtıma bindi. Onu rahatsız etmek istemedim. İninceye kadar bekledim” cevabını verdiler.

Sevgili Peygamberimizin sîretinden bahseden bütün eserler O’nun sohbetinde bulunanların mutlu olduklarını, yanından memnun ve mutmain ayrıldıklarını aile ve sosyal davranışlarının bütününde itidâl yaşadığını iftiharla belirtmektedirler.

Bizler insanlara karşı muamelesinde, her türlü insanın hak ve hukukunu gözeten bir Peygamberin (s.a.s.) ümmeti olma şerefini taşımaktayız. Hayatı örnek alındığı zaman, zevkten yana mutluluktan yana, edepten, hoş muameleden yana her insan, kaabiliyeti oranında istifade edecektir. O’na (Sünnet-i Seniyyesine) uyulduğu takdirde, yaşama sanatı öğrenilmiş olacaktır.

B- BABANIN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ ROLÜ

Aile içerisindeki fertlerin birtakım görev ve sorumlulukları vardır. Ancak aile reisi olan erkeğin mes'uliyeti, ruhi ve bedenî güçlülüğünden dolayı artırılarak, hak ve hukuk gözetiminin önemli kısmı ona verilmiştir. O'da İslam'a göre muamele esasına dayalı olarak görevlerini yerine getirmek zorundadır.

Mesken, giyim, gıda ve diğer maddi ihtiyaçların sağlanması erkeğe aittir. Bunlarla birlikte İslam'ın aile reisine öngördüğü manevi vazife ise idaresi altındakilerin dünya ve ahiret saadetine erişmelerini kolaylaştıracak biçimde davranmasıdır.

“Ey iman edenler nefsinizi ve çoluk çocuğunuzu cehennem ateşinden koruyun.”⁽¹⁾ ayetinin işaret ettiği hükümler istikametinde önemli görevleri arasında şu hususlarda yer almaktadır;

a- Aile fertlerinin, dînî ve dünyevî eğitimi,

- b- İffet ve namusun korunması,
- c- Çocukların ahlâklı yetiştirilmesi,
- d- Âilenin her türlü tecavüzden korunarak müdafası gibi...

İslâm'ın emrettiği şekilde bir yol takip edebilmek için, erkeğin kendi bünyesinde bazı değerlere sahip olması gerekmektedir.

Âile içerisinde nefsinden başlayarak, terbiye ve ıslah hareketini sürdürebilme için, kuvvetli bir iman ve ilme ihtiyacı vardır.

Ayrıca zararlı hallerde ve yıkıcı durumlarda, karşı koyma ve İslâmî değerleri muhafaza etme görevinde babanınır. Hükümlerin yaşanılır hale getirilmesi için erkeğin, idare ve eğitim üzerinde önemle durması ve duruma lakayt kalarak teslimiyet göstermemesi gerekir.

İlim, kıl, ahlak birbirlerini tamamlayan ve kişiyi dini bütünlüğe götüren, yardımcı faktörlerdir. Ancak bu kabiliyetlerin kullanımında, şuursuz kimselerin, gerekli zihni çalışmalarını yaptıkları düşünülemez. Geleneksel ailede baba; bazı basit alışkanlıklar edinip lüzumsuz şeylerle meşguldür. Eğitim ve terbiye onlar için en son düşünülecek şeydir. Cemiyetin ve Milli Eğitimin ona verdiği bilinç, iyi bir yurttaş olmaktır. Allah'a iyi bir kul olmak hiç değil!.. Vatandaş bu nedenle evi ve işi arasındaki maddi gereksinimleri karşılamak ve ailenin eğlencesini ve geçim düzeyini yükseltmekle vazifelidir. Bu arada bilmece çözmek, spor sayfalarını takip etmek, günlük basın ve yayından, irticaî haberleri ve islam aleyhindeki fikirleri serdetmeyi ilericiilik ve çağdaş anlayış olarak yorum yapmak önemli meşgalesi olmaktadır.

Bürodan amirinin, sokakta insanların, partide başkanın dedikleri onlar için tek doğrudur. Onun için aileyi idare eden aslında baba değil başkalarıdır. Halbuki Aile reisi bu idarî makamında, daima "emrolunduğun gibi dosdoğru ol" emriyle muhatap olan kişidir. Emr-i bil maruf

ve nehyi anil münker ilkesini benimseyen aile reisi (koca), öncelikle hanımını ve çocuklarını kötülüklerden koruma durumundadır. Korumak derken bir anlamda çocuklarımızı kendi kapasitesinde muhafaza ile kilitlemek değil, onları bizim bulunduğumuz yerden daha ileriye götürmektir. Bunu yaparken çocuklardaki kaabiliyetlerin muhafazası ile birlikte güç ve enerjilerinin birikimi ve yönlendirilmesi ilk plândadır.

Bir babanın evlâdına verebileceği en büyük sermaye terbiyedir.

Bir evlâdın la sahip olabileceği en mühim ünvan ve asâlet terbiyedir. Ancak bu vazifelerin gerçekleşmesi için babanın konuya katkısı gerekir Anne kadar babada çocuğun eğitimi ile ilgilenmelidir. Konuyla ilgilenmemek, sorumluluktan kaçmaktır.

Aile reisinin, fikir birliğini temin etmek için gayret sarfetmemesi, affedilmeyecek, bir başka durumdur. Çünkü bilginin anlatımı gerekir. Kitap, seminer, toplantı, arkadaş grupları vasıtasıyla edinmiş oldukları bilgileri tamamen kendilerinde muhafaza edip, âile fertlerinin istifadesine kapalı tutmaları hatadır. Çoluk çocuğunu tavır ve davranışlarıyla olduğu kadar, sözleriyle de ikâz ve irşad ederek cemiyyetten haberdar etmesi mutlaka gereklidir.

İlme gelince; ilim, insan düşüncesini dine yönelterek, fikir yapısını dinamik tuttuğu ve ablâka teşvik ettiği, amele sevk ettiği ölçüde faydalıdır. İlim, yaratılışın sır ve hikmetlerini çözmektir. Eşyâ ve varlıklar üzerinde düşünmektir. Kulluk vazifelerini ihlâsla yerine getirmektir. Peygamber (s.a.s)'in ahlâkı üzere olmaktır. Kötülükleri nehye çalışmak... Allah düşmanlarıyla mücadele stilini öğrenmektir. Yaşanılarak öğretilecek eğitim budur.

Kısaca saymaya çalıştığımız bu işlemleri ise mükellef kişi olan erkek, âile reisi olmanın sorumluluğu ile evden başlatır. İlk faaliyet âile içinde başlar. İlk fikir egzersizi burada denir. Neyin İslâm'a dâhil ve neyin Allah'ın hüküm-

leri dışında olduğu burada öğrenilir. Çocuk neye teslimiyet ile neye karşı koyarak mücadele vereceğine burada hazırlanır. Müstakil bir düşünceyle söyleyeceğı Kelime-i Şehâdet'e kendisi karar verir. Konular üzerinde konuşarak, fikrini beyan ederek, tartışarak beyni fikren inkişâfa burada alıştırılır. Bu durumda baba çocuğun gözünde fonksiyoner yani, gören, ikaz eden, seven, gülen, oynayan bir varlıktır.

Özet olarak, mü'min kişiye verilenlerin en hayırlısı olarak tanımlanan, güzel ahlakın, çocuğa kazandırılması hususu, babanında sorumluluğundadır. Baba yoksa, dede, vasî vs. den kim velayeti üzerine almışsa, bunların bulunmadığı durumlarda da halife bu işi üstlenerek, çocuğun terbiyesi ile ilgilenir.

Fakat bugün, kapitalist sistemlerin tayin ettiğı kural-
ların içinde ömrünü sadece para kazanmaya, kapitale adan-
yan baba, ister istemez bu görevini hakkıyla yerine getire-
memektedir. Terbiye konusunda gözlenen şikayetlerin ikinci
bir şıkkıda budur. Sistem bir kısım insanı maça-stada, ba-
zılarını da fabrika ve okula hapsedmiştir. Bunların dışında
kalan düşünen beyin kesimi de cezaevlerine hapsedilmiştir.

Bütün bu haksız sebeblere dayalı olarak günümüzde
şahsiyet gelişiminde annenin rolü birinci plana geçmekte-
dir. Fakat bu işlerin yalnızca anneye bırakılması hem anne
hem de çocuk açısından olumlu bir gelişme değildir. Baba
gelişen meselelerden sürekli uzak tutulduğu takdirde ço-
cuğa zarar vermekle kalmayarak, sürtüşmelere de neden ol-
maktadır. Şöyleki; üstesinden gelinemeyen meselede babaya
şikayet söz konusu olduğı zaman baba durumun ciddiyetini
kavrayamamakta, yada ikaz edeceği yerde "Benim kı-
zım yada oğlum bunu yapmaz" deyip geçmektedir. Veya
çok şiddetli tepki gösterilmekte tatsızlığa yol açılmaktadır.
Çünkü, baba olaya ve seyrine tanık değildir. Suçun ağırlı-
ğına, nev'ine ve duruma hakim değildir. Zavallı kadın her
halukârda ilgisiz kalan erkeğe durumu iletmeye çalışsa da

netice alamamaktadır. Bir tarafta çocuğuna karşı savunmasız kalmıştır. Bir taraftan da babanın isabetsiz ve anlayışsız tavrı onu büsbütün çileden çıkarmıştır. Böyle bir durumda da ilişkilerin düzeleceği bir ortamın varlığından söz etmek biraz zor olmaktadır.

Kanaatimce eğitime birlikte başlanılmalı ve ittifak ile meselelerde çözüme gidilebilmesi için çocuğun takibi birlikte sürdürülmelidir. Erkeğin bu mükellefiyetini terki, ailenin terbiye edicilik vazifesini yani aslı fonksiyonu dumura uğratmaktadır. Aynı zamanda da vazifenin terki kadına zulümdür. Aile müessesesinin işlerliğini kaybettirerek atıl bırakılması, istidat ve kabiliyetlerin köreltilmesi büyük bir zarar ve toplum açısından insan kaybıdır, çünkü sosyal yapı kabiliyet ve istidatların gelişimine bağlı olarak oluşacaktır.

Şu bir gerçektir ki, olumlu ilişkilerin sürekli olabilmesi için babanın ailede yerini alması gerekir. İlgisizlik çocuğu olumsuz etkiler. Çocuğu aileden uzaklaştırır. İbn-ül kayyim "Çocuklardaki bozukluğun sebebi babalarıdır. Onlar babalarının, ihmali, farz ve sünnetleri öğretme işini terkettiği için bozulmuşlardır." der. Müslüman babanın durumu hakkıyla değerlendirmesi gerekir.

Gadab (gazab) hissinin insan hilkatine yerleştirilmiş olması, cesaret ve yiğitliğin gereğini yerine getirmek içindir. Cenab-ı Hak tarafından münâsib görülen kuvvet, liderliğe sevkeden unsurlar arasında bulunmaktadır. Cesaret ve kuvvet, maslahat icabı erkeğin yapısında daha fazladır.

Ancak, bu kuvvetin kullanımında iyi netice alınabilmesi için, diğer duygular gibi dengede kalması sağlanmalıdır. Vasat olan ölçüde kalındığı, yerinde ve ihtiyaca göre sarfedildiği zaman, nefse karşı hâkimiyet kazandırır. İfrata çıktığı zaman, zulme sebebiyet vererek, tefrite düştüğü zaman, korku ve güçsüzlüğe elverişli olarak, her iki halde de kişiyi zarara sokar. Yukarı tırmandıkça zulmederek başkalarının haklarına tecavüze yeltenir. Öfke, zulüm, baskı

ile başkalarının irâdesini zorla Hak ve hürriyetini gasbeder. Geri döndükçe de kişi hak ve hukukun korunmasında, din ve ahlâkî değerlerin savunulmasında korkuya düşer. Müdafaaası zayıflar ve güçsüzleşir.

Dengenin sağlanması için, aile reisinin dini ahlaka sahip olması gereklidir. Din, irade ve cesaret işi olmakla beraber, kişiye o cesareti fedakarlık ve şehadet duygusunu veren, insanı en doğruya ve en mükemmele ulaştıran din İslamdır. İnsanların Kur'an ahlakını esas alarak kusurlu ve zaaf duyduğu tarafları, gerçekçi bir görüşle değerlendirerek, kendini yenilemeye, aşamaya çalışması, güçlü bir iradeye sahip olduğunu gösterir.

İnsan doğru yola yöneldiği zaman, önce nefsiyle ve cemiyetle mücadele etmek zorundadır. Ruhun, fikren, ahlâken verilen mücadele cesaret ve yiğitliktir. Ancak lider durumundaki baba, yumuşak davranmada dikkatli olmalıdır. Peygamberimiz. "Sizin hayırlınız aile efradına hayırlı olanıdır. Ben ehlime (karşı hayırlılıktaki) sizin hayırlınızım" buyurur. O'nun ashâbı ise kendi aralarında birbirlerine karşı yumuşak kâfirlere karşı ise sert ve şiddetli davranmışlardır.

Erkek ve selahiyetini, yuvasının emniyeti için gerekli bir savunma aracı olarak kullanılmalıdır. Önce aile fertleriyle ilgilenmelidir. Onların haklarını korumalıdır.

Aile hayatında:

- a) Nefis ve ahlakın korunmasında
- b) Hak ve hukukun gözetiminde
- c) Maddi ihtiyaçların karşılanmasında (Helâl rızık temini)
- d) Ev halkının eğitiminde
- e) Akraba ilişkilerinin düzenlenmesi ve aile dostlarının seçiminde vs. vâzife ve sorumlulukların birçoğunu üzerine alarak yukarıdaki maddeler gibi, daha bir çok meseleleri erkek tarafından üstlenilmesi İslamda zayıf olanın haklarının korunduğunu gösterir.

Çocukla olan ilişkide:

Baba çocukları önünde riya ve gösterişten, böbürlenme, küstahça, kaba hareketlerden kaçınmalı ve samimi davranmalıdır. İbadetinde, oturup kalkmasında, çevreye ilişkilerinde, ev halkıyla olan konuşmalarında -rehberlik iddia ettikleri müddetçe- dürüst davranmalıdır.

Çocuğa öğretilecek en önemli hususlar:

a) Allah (cc) Rasulünü sevdirmek, hayatında Peygamberimizden, onun gösterdiği yoldan ayrılmamasını sağlamak,

b) Ehl-i Beyti ve ashabını tanımasına yardımcı olmak,

c) Kur'an-ı Kerimi öğretmek,

Aile reisi, yol göstericilik yaparken çocuğa sevgiyi ve mücadeleyi öğretmelidir. Sevgiye manî olan unsur korkudur. Çocuğun duygularını hırpalayıp, zorlamadan nimetlere, onun hayran olduğu şeylere şükre sevk etmelidir. Korku ancak -devreye- çocuğun bir şeye sahip olupta kaybetmek istemediği zaman girmelidir. Direnmeyi, cesareti, karşı durmayı, mücadeleyi böyle öğrenecektir. Öğrenmesi lâzımdır. Bunları yaparken, nelerin onlara sevdinilmesi ve neler için mücadele verilmesi ve neden korkulması gerektiğinin öğretilmesi en önemli hususlardır. Çocuğa kimler örnek olacak? Çocuk kimleri nasıl takip edecek? Bilinmesi; kusurların, ayıpların, günahların yolunu tıkayacaktır. İşte âile reisi, bütün bu hususları, önce kendisi bilecek ve çocuğun yolunu doğru tayin edecektir.

Çocuk, Kur'an hükümlerine göre, dost ve düşmanını tanımak zorundadır. Bunu öğrenebilmenin en doğru ve kesin yolu Kur'an-a ve sünnete başvurmaktır. Çocuk bu maksatla kitabını öğrenecektir. Müslüman için var olmanın, yaşamının değeri, l'layı Kelimetullah (Allah'ın dinini yaymak) içindir. Bu, İslâm'ın birliğiyle dünyayı gerçek anlamda barışa, dostluğa, kardeşliğe ve ümmet olmaya götürmektedir. Çocuk aile ocağında, daima sağlıklı yöntemlere dayanan öğütler ve dersler almalıdır. Orada; kainata hayat ve-

ren nizamı tanınmalıdır. Çocukta gelişen ilk tevhidî eğitim-öğretimin temelleri burada atılmaktadır. Ve bu eğitim dış-tan gelen bir zorlama değil, yaşanarak özümseven bir hayat biçimi olmalıdır. Ayrıca bu durumlar, çocuğun aile içinde davranış şekillerini, ilahî normları ve insanî ilişkilerinin örneklerini gördüğü kimselere benzemesini, kaçınılmaz kılmaktadır. O halde lider, (baba) sorumluluğunun bilincinde olmalıdır. Çünkü: “Herkes kazandığına karşılık rehin-dir. (Hesabını doğru vermekle ancak kendisini kurtarabilir.”⁽¹³⁾

Evinizin dekoruna, mutfaka, otomuzun bakımına, konu-komşuya, çarşı-pazara ayırdığımız zamandan biraz tasarruf ile aile fertlerinin eğitimi için biraz zaman ayırmamız ve fedakârlık yapmamız gerekir. Hatta fedakârlık demek büyük yanlış olur. Bu bizim asıl görevimizdir. Çocuğumuzu terbiye etmek boynumuzun borcudur, demek, daha doğru olur. Anne babanın ve diğerlerinin çocukla olan ilgisi çocuğa güven duygusu verecek, çocuk modele kendini daha yakın hissederek, iyibir diyaloga girecektir.

Müslümanın sosyal hayatı derken Müslümanın kulluk bilincinde olarak mikro ve makro planda İslâm adına azami bir hızla çalışması gerekliliğini vurgulamalıyız. “Lâ ilahe illallah” derken her türlü tağutî rejimlere “hayır” diyerek kimliğini ortaya koymuş ve adını Müslüman olarak belirlemiştir. Yapacağı şey dünyada tek bir fitne kalmayınca kadar mücadeledir. Bu mücadele yakın çevreden başlayarak uzak çevreye kadar sürdürülecektir. Bugün basın-yayın, eğitim ve çevre faktörlerinin tümü insanlara verilen akdin “Kelime-i Şehadetin” aksine harekete zorlamaktadır.

Aile reisi baba ise “nefsini ve ehlini ateşten korumak zorundadır!” Ne nefislerimiz ihmale gelmektedir ne de evlâdı iyalimiz.

Başı bozuk bir idarenin, tutarsız girişimlerin, İslam’ı yarım yamalak yaşamanın aile ve toplum planında çocuk-

ları fışk ve dalaletten uzak tutacağına kanaat getiremeyiz. Hayatımıza belli bir disiplin vererek geleneksellikten, rastgelelikten, toplum ve düzene entegre olmaktan kurtulmalıyız.

Onların önümüze sürdüğü seçeneklerin, biçim ve normların tesirinde kalmayarak ilişkimizi Müslümanlarla düzenlemeliyiz. Bir takım gizli dolapların aleyhimize dönmesi, dinin tehlike olarak gösterilmesi, üzerimizdeki etkinin yoğunluğu ve giderek baskının artması, Müslümanlara olan kinin ifade araçlarıdır. İstenilen öne sürülen seçenekler arasından “Yurttaşlık” görevlerinin üstlenmesini sağlamaktır. İyi bir yurttaş olabilmek için presin ağzına verilen insan oradan belli bir işleme tabi tutulduktan sonra salt insan olduğunu unutarak çıkmakta ve “kulluğu” eski bilinciyle birlikte belleğinden atılmaktadır. Çevre ve düzenin hazırladığı gelecek budur.

Müslüman sözkonusu olan normların, zaaflarının, korku ve gelenekselliğin ötesinde İslâmı nizam olarak yaşanılır hale getirmek zorundadır. Bizim amacımız

ekonomik zorluklar, maddi hırs ve dünyaya nazar onların öne sürdükleri zorunlu alternatiflerdir.

kulluğun dar bir manaya gelmediğini kulluğun hukuka, siyasete, iktisada, eğitime hayatın bütün şubelerine bir zaruret olarak müdahale ettiğini ve bu zaruri müdahaleden kasdımızın İslâmın başka din ve yasalarla sentez edilemeyeceğini anlamak ve anlatmaktır. Kulluk bilinciyle müdahalede el ile, dil ile, mücadelede azamî bir gayret sarfedilmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'in tabiriyle kafaları çatlatırcasına. Ancak hemen şunuda hatırlatalım ki, o mücadele ile mikro plandaki aile fertleriyle olan mücadele arasında mühim farklılıklar vardır. Mü'min erkeklerin yapacağı şey eşi ve çocuklarına herkesten fazla ihtimam ile, maddi ve manevi ihtiyaçları destekleyerek onları himaye etmesidir.

Otorite demek başkalarının meşru haklarını daima elinde bulundurarak onları zorla itaate sevk etmek anlamına

gelmemektedir.

Erkek güçlülüğünü ve cesaretini, idaresi altındakilerin hakkını, koruyarak, onları tehlike ve güçlüklerden sakınarak gösterir. Başarıya ancak iyi ve güzel muamelelerle ulaşılır. Sertlikle, olur-olmaz her şeye bağırıp çağırmakla, tahkir muamele ve karşımızdakini küçük düşürmeye çalışmak, bizim komplekslere sahip olduğumuzu ve ayrıca terbiye edicilik ve liderlik hususunda zayıf kaldığımızı gösterir.

III- ÇOCUGUMUZU KUŞATAN SOSYO-KÜLTÜREL MÜESSESELER

OKUL

Çocuk temel eğitim okul aracılığı ile değişime uğrama, topluma katılma ve öğretim görme sürecine katılır. Düzenin okulları inkılâbın temelini oluşturan ideolojiyi çocuklara empoze ederler.

“Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve öğretim, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.”

Okullar ortak dil, ortak alışkanlıklar, ortak amaca yönelik statik davranışlar edindiren kurumlardır. Çocuklar burada belirlenen değerlere ve beklentilere cevap vermeyi, yavaş yavaş topluma entegre olmayı öğrenirler. Törenler, kutlamalar, vs. lerde...

Sınıflar gruplar halinde: “Ey, bu günümüzü sağlayan ulu Atatürk! Açtığın yolda, kurduğun ülküde, gösterdiğin amaçta hiç durmadan yürüyeceğime ant içerim” de bulu-

nacaklar... Küçük sınıflar, küçük gruplar dolayısıye küçük örgütlenmeler. Ve bu grubun bir azası olacaktır çocuk. Kalıtım kadar kişiliğine tesir edecek önemli bir öğedir. okul.

İdeolojik toplumun tayin ettiği değerlerin benimsenmesi istenecek çocuktan. Ve temel alışkanlıklar verilecek. Oyunla, şarkıyla, anlatımla...

Kısaca, okulun çocuk üzerindeki etkinliğinin çok fazla olduğu ve küçümsemyecek fonksyonları sahiplendiğinin bilinmesidir önemli olan.

Bu bağlamda aile okul çağına kadar Tevhidi eğitim ve öğretim dorultusunda çocuğu amacayönlendirmek dadırlar. Doğru-yanlış, Hak-bâtıl, kavramlarını, kararlı ve yanlışlar leyh ve aleyhindeki durumlar kavrama, birbirinden ayırt etme duyarlılığına sahip olabilmelidirler.

Çocuğun motive edilerek, hedefe ulaşmaya istek duyurulması anne-babanın bilinç seviyesine bağlıdır. Çocuğun gerçekleri kavramasına ve etrafında olup bitenleri değerlendirme hassasiyetine onu sahip kılacak kimseler anne babadan başkası olamaz.

Gerçek şu ki, ideolojik eğitim-öğretime dayalı kurumların tümünün, şiddetle dini reddetmekte olduklarıdır. Müslüman ailelerin karşı karşıya oldukları problemlerin boyutu dikkate alınacak olursa, en evvelâ anne baba ve eğitimcilerin kapasite gerekliliği tartışma götürmez bir hâl almaktadır. Tabii mesele bununla hallolacak, bu kadar cık gayretle çözüme ulaşılacak değil elbet...

-Deneme sözleri-

—Gizli anlamlı yazılı ve sözlü ifadeler başka bir âile yanında misafir kalmak, yuvaya ve hattâ ilkokula başlamak zorunda olan çocukların başvurduğu bir yol olarak bilinir. Gittiği yerde, sözlerine gösterilecek tepkiyle kanatini yönlendirecek olan çocuk, bir anlamda özel soruşturmaya girer. Gizli düşüncelerini, heyecanını, korkusunu, gizli anlamlı sözleriyle şifreler. Yaşanmış bir olayı anlatmakta fayda görüyorum: Erkam'ın ilkokul 1. sınıfa başla-

diği ilk gündür. Öğretmenleri, talebelerin toplu halde tahtaya, ne biliyor iseler, yazıp çizmelerini ister. İlk günün verdiği sevinç, korku ve heyecan tahtaya yansır. Minnacık elleriyle çapraşık çapraşık çizgilerle, kelimelerle, kara tahtayı, iç dünyalarını yansıtan bir ayna haline getirirler. Topluca yazıp çizdikten sonra öğretmenleri yerlerine geçmelerini söyler. Ve çocuklara tahtadaki bir kelimeyi kimin yazmış olduğunu sorar. Çocuklar teredüt ve merakla birbirlerine bakarlar. Çıt yok. Öğretmen tekrar sorar. Erkam öğretmenin gözbebeğinin içine diker gözlerini, "Allah" kelimesini ben yazdım öğretmenim der.

Erkam'ın bir müddet cevap vermemesi, öğretmenine inat olsun diye, ya da farketmemiş olabileceğinden değildir. Maksadı, öğretmenin bu kelimeye karşı davranışını ölçmek? Yüz ifadesi, mimik ve hareketi ne olacak? Nasıl karşılayacak? Karşı mı çıkacak, yoksa anlayışla mı karşılayacaktır? Tepkisi ne olabilir? Bunu öğrenmek istemektedir.

Erkam yerine otururken rahatlamış ve karara varmıştır. Neticede öğretmen Erkam'ı yazdığı kelimeden dolayı sevmiş, hem de "aferin" diyerek taltif etmiştir.

Örnekte de görüldüğü gibi inanç , fikir, düşünce-ve davranış yönünden bizden çocuklarımıza geçen pek çok şey vardır. Küçük bir çocuğun insanları tanımak istemesi, düşüncelerinin benimsenip benimsenmiyeceği, yetişkinin tavrına göre tavır geliştirmesi; koca bir yetişkini sınaması!... Gösteriyor ki; onu öneme almaksızın davranmak yapılabilecek en büyük gaftır.

—Diğer yandan:

-Altmış günlük öğretim:

Umumiyetle şikâyetler, çocukluk çağını geride bırakmış mükelleflerin anne-babalarından gelmektedir.

-Küçükken dediğimizi tutuyordu! Yaz aylarında vakit buldukça Kur'an Kursuna gönderiyorduk. Ya da yakın bir camiye. O zamanlar biz demeden dahî namazlarını kılıyordu. Kursun tesiri oluyordu."

-Küçükken dinine düşküncüydü şimdi hiç hevesi yok.”

-Namaz kıl diyoruz, kılmıyor... Bâri Cumalara git diyoruz, gitmiyor. Biz vazifemizi yaptık. Anne-baba olarak günah bizden gitti! Çünkü biz sûrelerini öğrettik. Daha küçükken hocaya gönderdik. Ne yapalım cezasını kendi çeksin. Biz yapamasak bile(!) ona yap diyoruz. Büyüdükçe, sözlerimiz ona tesir etmiyor.

Dinine biraz merak duyan, içinde biraz Allah korkusu olan halkımızdan bir kısmı, yaz aylarında, tatil esnasında, çocuklarını “dinlerini öğrensiner” diyerek camiye gönderirler. Bu öğretim âile ve çocuk için, ciddiyet ve otoriteye saygıdan uzak, yalnızca keyfiyete dayalı bir gidip gelmedir. Çocuk en fazla burada Elif cüzünü, 52 farzı, namaz surelerini ancak öğrenebilmektedir. Bu kadarcık yüzeyden bir öğrenimi ciddiye alarak, çocuğun her şeyi öğrendiğini sanan anne-baba, bütün sorumluluğunun bittiğini sanarak, peşini bırakır.

Bizim görüşümüze göre ise, mübalağalı bir hesaplama, toplam gün sayısı 60’ı geçmeyen bir öğretim, çocuğa bir şey vermez; yüzeyde kalır. Velhasıl mesele, 60 günlük eğitimin, 60 senelik ömre kafi gelmeyeceğidir.

Anne babanın yaptığı yanlış; çocuğun dini eğitimi ve öğretimini ciddiye almamalarıdır. Bu da İslâm’ın bir dünya (Devlet) nizamı olduğunun bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Oysa Kuran bir hayat nizamıdır ve insanlar bunu diri iken yaşamak zorundadırlar. Kur’an insanı obje olarak, onun hem dünyasını ve hem de ahiretini konu edinmekte ona dünya ve ahirette huzur içinde yaşayabileceği bir hayat tarzı önermektedir. Rabb’in tavsiye ve emir buyurduğu bir nizamı yaşayış biçimi olarak kabullenmek insan için en mükemmel olana yöneliştir. Yaratılmışlar arasında olan bir varlığın yaratanına yönelmesi ve O’nun kulları için hazırladığı nizamı öğrenmeye ve yaşamaya yönelmesi kadar mantıklı ve dürüst bir başka açıklama ne ola bilir?

Müslüman'ın istikbal anlayışı ahireti de kapsamaktadır. O tahsil görmenin ve meslek sahibi olmanın yanında; ahiret hayatını kazanılmasını gaye edinmektedir. Dünya hayatı için ahireti feda etmemektedir. İleriye seziş kuvvetine sahip olan Hz. Ali bu konuda meseleye (mikro plandan makro plana) şöyle ışık tutuyorlar: “Evladınızı bulduğunuz zamandan başka bir zaman için talim ve terbiye ediniz. Çünkü onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için yaratılmışlardır. Çocuğunuzun terbiyesinde, sakın kusur ve gaflet göstermeyiniz”

Anne-baba zamanın önemini kavrayarak, eğitim ve terbiyede ihmale yer vermemelidirler. Ve asıl önemli olan şeyin de dünya ve ahiret hayatını düzenleyen nizamın öğrenilmesi ve yaşanılması olduğunu da bilmelidirler.

Hayat bir su gibi akıp gitmektedir. Hayatı çocuğumuzla birlikte sürdürmekte olduğumuz bir yarış olarak düşünecek olursa, anne-baba bu yarışta çocuklarını yalnız bırakmamaları gerektiğine inanmalıdırlar. Yanıbaşlarında onlara ayak uydurarak koşmayı sürdürebilir isek, çocuk kendine güven duyduğu kadar, ebeveynine de takdir hisleriyle bağlanacaktır. Eğer bir öğretici olarak onlardan bir adım önde olmayı başarabilir isek, çocuklarımız için daima öncelikle itimat edilir bir örnek olarak kalmamız mümkün olacaktır. Bu mutluluğu ancak çok önceden, kendinizi eğitmek yoluyla elde edebiliriz.

2. OYUN VE SPOR

Oyuna gereksinim duyan çocuğun dünyasına girebilir, tetkik edersek, oyunu olduğundan daha fazla önemsememiz gerektiğine inanırız.

Kısaca oyunun çocuğun bedensel, psiko-motor, duygusal ve sosyal, zihinsel ve dil gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğunu görürüz.

Anne-baba ya da eğitici çocuğun hangi yönde desteklenmesi gerektiğini bilerek davranması çocuğun daha sağlıklı bir gelişme ve büyümesine yardımcı olur.

Her oyun kendi özelliğine göre çocuğu yoğun bir faaliyete sevk ederek onun kendini ifade etmesini sağlar. Etkileme yoğunluğu her oyuna göre değişse de çocuk oyundan direkt etkilenir. Etkilenmeye konu olan gelişim alanlarından kısaca söz etmekte de fayda var.

- **Bedensel gelişim:** Bedensel gelişim okul öncesi dönemde büyük-küçük kasların gelişimidir. Çocuk özellikle bahçede, açık havada tabiatla iç-içe olduğu bir ortamda atlayarak, zıplayarak, koşarak, tırmanarak bunu en tabii yoldan dener-yapar. Yürüme, koşma, kaldırma sırasında kas

gelişimi en sağlıklı bir biçimde gelişir. Ağaca çıkma, salanma, bisiklete binme, top oynama gibi deneyimlerle çocuk hem oyun içerisinde cimnastik yapmakta ve hem de kas gelişimi sağlanmaktadır. Açık hava ve güneşte oynanması bedensel gelişme için son derece yararlıdır. Toprakla, kille, kumla, suyla oyun en iyi şekilde bahçe ve açık alanda gerçekleşir.

Evdeki hareketler daha çok küçük kas gelişimini sağlayıcıdır,

- Psiko motor gelişim: Ayakta durma, yürüme, koşma atlama gibi hareketlerde bazı çocuklar daha ürkek ve akranlarına nisbeten daha cesaretsizdirler. Bu tip çocuklar akranlarına bakarak oyun içerisinde bu tip hareketleri gerçekleştirirler. Çocuk oyun esnasında tepki yeteneğini geliştirir. Gücünü artırır. Vucudunu denetim altına almayı öğrenir. Durgun ve dinamik dikkate sahip olur. Kasları çeviklik ve bedeni esneklik kazanır.

- Duygusal ve sosyal gelişim: Beden, zihin gücü ve duygulanındaki gelişmeler birbirlerini etkilerler. Özellikle bedensel gelişim diğer gelişimlerin basamağını teşkil eder. bedensel gelişim gibi zihinsel gelişim de çocuğun duygusal gelişimlerini etkilemektedir. Hatta duygusal denge üzerinde bulunduğu gibi sinir sisteminde etkisi vardır. Daha doğrusu çocuğun zihinsel ve sosyal gelişiminde ona tesir eden yakın çevre çok önemlidir. Bilhassa okul öncesi oyun dönemi çocuğu duygusal ve sosyal açıdan geliştirir. Anne baba ev ortamından uzaklaşan çocuk okulda, parkta, sokakta sosyal ilişkilere oyunla adım atar. Çevreyle kurduğu iletişim ise onu olumlu yönde etkiler. İlgi alanı genişler, yeni yeni şeyler öğrenir, buluşlara yol açar. Doğru-yanlış, kötü-iyi haklı-haksız, gibi ahlâki kavramları zihinde geliştirir. kendini denetler, eleştirir. Kurallara uymayı öğrenir. Bencilikten kurtulur. Başkalarıyla geçinmesini bilir. Başardığı zaman kendine güvenini geliştirir. Başkalarını başarılarından dolayı tebrik etmeyi öğrenir. Oyun esnasında cinselli-

ğine dair kendine özgü rolleri benimser. Duygularını denetim altına almayı öğrenerek çevresindeki büyüklerin ilgisini beklemekten vazgeçer. Düşünme, algılama, yenileme gibi zihinsel gelişim sağlar. Başta da denildiği gibi, her oyun çocuk üzerinde aynı etkiyi yapmaz. Bu sebeble çocuğu tanımakta ve ona göre oyun geliştirmekte fayda var.

Zihin ve dil gelişimi: Tiyatro, piyes, parodi vs. gibi gösteri türü oyunlar daha çok zihinsel ve dil gelişimini sağlar.

Ayrıca çocuk çevrede gördüklerinden da yararlanmaktadır. Gelişen olayları, tabiatı, varlıkları isimleri bilmek istemektedir. Görüp tanıdıkça onlardan soru üretmekte, merakı giderek artmakta edindiği bilgileri başkalarına aktarmaktadır. Çocuğun ilgi alanı arttıkça başkalarının düşüncelerini de bilmek istemektedir. Kendi de yargılara varmaktadır. Konuştukça kelime hazinesi zenginleşerek dil gelişimi artmaktadır. Çevre ve ilgi genişledikçe zihin ve dil gelişimide hızlanmaktadır.

zihinsel yeteneklerin gelişiminde bilgisayar, video atari vs. refleksleri hızlandırma da etkili ise de, sosyal gelişimi azaltmaktadır. Fazla bir fayda sağladığı söylenemez.

Eğitimde oyundan yararlanmak ve çocuğa değişik ilgi alanları bulunmasında yardımcı olmak onlara pratik beceriler kazandıracaktır. Meselâ evde küçük bir onarımın yapılması, bahçede bir fide dikimi, ayakkabıların boyanması, kolay yıkanılan kapların temizlenmesi çiçeklerin sulanması, kirlenen havluların yerine temizlerin asılması gibi basit işlerin yapısı bir oyun ahengi içerisinde rahatlıkla çocuklara yaptırılabilir. Ayrıca bu çocuklar tembelliğe yönelmezler.

Anne ile çocuk arasındaki beraberliği sağlayıcı farklı yöntemlerden biri de annenin çocuğu ile birlikte oyuncak yapımıdır. Kumaş parçalarından kesilen ayıcık, tavşan, be-

bek yapımında basit yöntemlerden faydalanılarak çocukla anne birbirlerine yardım ederek oyuncak yapabilirler. Çocuk için deneyim kazanmak, anne tarafından öneme alınmak, çocuğun dünyasında fevkalâde anıların oluşmasına neden olacaktır.

Yine çocuğun kalem ve kâğıtla oynamasına izin verilerek çocuk için bir ilgi alanı ve yetenek geliştirilebilir. Bunu yaparken yalnızca kendisine ait olan deftere çizebileceği söylenilmelidir. Banyo veya balkonda leğen içerisinde kâğıttan yelkenliler yapıp onları yüzdürmesine, bebeklerini yıkamasına karışılmamalıdır. Hatta bazen birlikte oynanabilmelidir.

Çocuğun rahat bir ortamda serbestçe oynaması önemlidir. Çocuk dar bir mekânda oyun esnasında sık sık "yapma" "etme" bozma" gibi uyarılardan hoşlanmayacaktır. Daha da üstüne varılacak olursa isyan edecektir. Peygamberimiz S.A.V. "Çocuğun küçük yaşta hareketli olup oynaması, eğlenmesi, başkalarıyla biraraya gelmesi arzulaması, büyüdüğünde aklının fazla olacağına delâlet eder."⁽¹⁴⁾ buyurmaktadır. Çocuğun rahat hareket etmesini engelleyici sınırlamalar çocuğu tahrik edecektir. O sebeple çocuğa oynayabileceği yer gösterilmelidir. Aşırılıklara kaçtığı takdirde müdahale edilmeli... Hareketliliği, denetimsiz tam bir serbestiyet olarak algılanmamalı işi oluru bırakıverip, yaramazlıkların sonucunu çocuğun aklının fazlalığına bağlayarak da sorumluluktan kaçmamalıdır.

Oyuncak alımında ise oldukça dikkatli davranılmalıdır. Pahalı oyuncaklardan ziyade eğitici ve deneyime elverişli yap-boz gibi oyuncaklar alınmalıdır. Ayrıca emperyalist düşüncelerin ürünleri olan "noel baba", milli kahramanlar gibi dini ve ideolojik propaganda amacı olarak piyasaya sürülen oyuncaklara dikkat edilmeli; alınmamalıdır.

Oyun mevzunu kısaca özetleyecek olursak, oyunun çocuğun hayatında önemli bir yeri olduğunu söylemek gerekir. Gazali'nin konu hakkında söylediği gibi; "Eğer çocuk

oyundan tümüyle men edilir ve yalnızca derse, öğrenime bağlanırsa, kalbi ölür, zekası iptal olur; daima dertli ve sıkıntılı olur, bu durumdan kurtulmak için hileye bile başvurmak isteyebilir.’

“Çocuğu olan onunla çocuklaşsın.”⁽¹⁵⁾ Buyuran sevgili Peygamberimiz ise, oyunu ve aynı zamanda çocukla birlikte oynamasını büyüklere önerdiğini görüyoruz. Nitekim: Hasan’la Hüseyin’i kucağına alır ya da omuzuna alıp şöyle derdi: “Ne güzel devedir sizin deveniz ve ne güzel yük-tür, sizin ikiniz!”⁽¹⁶⁾

Hatta Tirmizide geçen Hadiste “Allah’ın zikriden olmayan herşey gaflettir boştur, yanılmadır. Ancak şu dört şey müstesna: adamın hedefle atış yaptığı yer arasında gidip gelmesi, atını eğitmesi, çoluk çocuğuyla oynayıp eğlenmesi, çocuklarına yüzücülük öğretmesi...” Haktandır denmektedir.

Yine Rasulullah’ın bizzat kendisi Hz. Ayşe’ye bayram günü habeshilerin eğlencelerini seyrettirmesi ⁽¹⁷⁾ Hz. Ayşe ile iki kez koşu yarışı yapması⁽¹⁸⁾ büyüklerinde meşru oyun ve eylencelerden men edilmemesi gerektiğine işaret etmektedir.

Kumar, Piyango, talih oyunları ve insana zarar veren oyunlar dışında Rasulullah’ın sportif oyunlara teşvik ettiği ve katıldığı görülmüştür. Yine Rasulullah efendimiz, okçuluk oynayanların yanından geçmekte iken onlara; “Atınız bende hepinizle beraberim” buyurmaktadır.⁽¹⁹⁾

İnsan pisolojisini en iyi bilen ve tanıyan sevgili Peygamberimiz “oyun” konusunda da tavrını belirlemiştir. O halde çocukların oyun çağında yararlı sporlara yönlendirilerek yüzme, güreş, atıcılık, binicilik veya günün sporlarına teşvikinde her hangi bir sakınca yoktur. Özellikle de ergenin sportif faaliyetlere yönlendirilmesi, cesaretini artıracak, girişkenlik sağlayacak onu yüreklendirecektir. Yaşı küçük görülerek uhud savaşından geri çevrilen Cündep’in

“güreşte Râfi’i yeniyorum” diyerek savaşa katılmak iste-
diğini tekrar bildirmesi ve Rasullah tarafından onun bu is-
teğinin kabul edilmesi bu konuda çarpıcı bir örnektir.

GİYİM VE DAVRANIŞLAR

3- ERKEK ÇOCUKLAR

Erkek çocuklarımızın normal olan davranış ve oyun biçimleri, âile tarafından geliştirilmeli ve teşvik edilmelidir. bazı oyunlarla, güreş talimleriyle, su sporlarıyla desteklenmeli, bedensel ve zihinsel faaliyetleri engellenmemelidir.

Kız çocuklarında, erkek çocuklarında ayrı bir yeri olduğu anlatılmalı, açıkça söylenmelidir.

—Kız olsaydın, daha çok sevinecektin!

—Kız olsaydın, annenin işine daha çok yarayacaktın!

Gibi hatalar yapılmamalıdır.

Bir erkek çocuğun kendi fitrî yapısına ters düşen tel-

kin îma ve temenniler çocukta kadınımsı düşünce ve tavırların görülmesine yol açabilir. İleri de çocuklarımızı tamiri kabil olmayan sonuçlara sürükleyebilir. Erkek çocuklarına kız özlemiyle bakanlar, çocuğun üzerinde

yanlış etkiler bırakır, büyük tehlikelerin oluşmasına sebep olurlar. Kız isimleri takarak süslü elbiseler giydirerek, saçları uzatılan çocuk, duygusal yönden bir kabullenme içerisinde. Bu durum her ne kadar yakın ailede sempati uyandırır da, mahallede ve arkadaşları arasında kabul edilmeyecektir. Alay konusu olan çocuğun duyguları hırpalanacak, ruhunda ve kişiliğinde yaralar oluşacaktır.

Özellikle çocuğa küçük yaşlarda erkeklik ve babalık gibi değerlerin benimsetilmemiş olmasından dolayı çocukta yanlış kişiliklerin gelişmesine sebep olunmaktadır. Aslında çocuğun ruhi ve biyolojik yapısı zorlanmamalıdır. Normalde erkek çocukların kızlara nisbeten daha haşarı, gü-rültülü olmaları doğaldır. Çünkü ilerideki hayatında haklarını korumak, mücadele vermek zorundadırlar.

Ayrıca erkek çocuğun babanın yardımcı ve destekleyici tavırlarına ihtiyaçları vardır. Baba zaman zaman onu el sanatlarına veya evdeki ufak tefek yapılacak işlere karşı ilgi duymasını sağlamalıdır. Meselâ; yerinden çıkan bir tahnın çakılması, ayakkabıların boyanması, alış-verişte hesap tutmak gibi işlerle çocuğu sorumluluğa alıştırmış olmak, tek başına vakit namazların yanlışsız kılabilmiş olması, onun kişiliğini geliştirecektir. Evde babanın yapacağı tamiratlarda veya bir meseleyi izahında, çocuğun yardımcı faktör yerine konulması, bir tecrübe geçirip, kabiliyetinin denenmiş olmasıdır. Budurumdan çocuk da memnun olacaktır. Bazı hallerde annenin şartsız teklifler yapması da doğru olabilir:

—Babanızın musluğu tamir etmesi gerekirdi, galiba unutmuş.

—Anne, o işi yapabilirim sanıyorum; uğraşmam gerek!

—Çocuk böyle söylemekle en azından o işe karşı lâkayt kalmadığını, yapabilirim düşüncesiyle ise kendine güvenini duyurmuş olacaktır. Babanın olmadığı yerde, gerekli işin kendisinden beklenildiğini, bu yol ile öğrenecektir.

—Erkek çocuklara günlük alış-verişlerde, giyim ve yiyim hususlarında ölçülü bir serbestlik verilmeli, iyi seçme, hesaplı davranma alışkanlıkları gösterilmelidir. Tabîî bunları yaparken, baba yada anne, önceleri çocuklarını yanlarında götürmeli, onlara danışmalı, kendi fikrini eşya üzerinde beyan etmeli ve daha sonra belli fikirler edindiği kanaati hâsıl olunca, çocuklara hak tanınmalıdır. Zamanla ve tecrübelerinden sonra, kendine o konuda güveni arttığı nisbette, yaptığı işten zevk almaya başlayacaktır.

Ayrıca çocuk, zamanla kendi giyimini seçme hakkını da alabilir. Ancak anne ve babanın fikirleride dikkate alınarak, bütçelerine uygun buldukları eşyalar arasından seçme hakkı tanınmalıdır. Olgunluk çağına gelip de halâ alış-veriş üslûbunu beceremeyen kişiler vardır. Mutlaka yanlarında kendileri hakkında bir seçim yapacak birilerine ihtiyaç duyarlar.

Biçim ve fiat yönünden dükkandan ayırmış olduğumuz bir kaç parça içinden, zevkine hitap edeni bulmakla, çocuk severek giyeceği bir eşyaya sahip olacaktır. Aynı zamanda karar verme ve tecrübe geçirme imkânı da bulur. İhtiyaçları gidermek ve onun harcayacağı miktarı belirlemek bizim sorumluluğumuzdadır. Yasak ve sınırlamalar gerektiren, durumlarda ise, kesinlik kazanmış olan kararlar bozulmamalı ve değiştirilmemelidir. Mühim meselelerin hallinde konulmuş olan kararların sık sık büyükler tarafından değiştirilmesi veya ihlâli durumunda, çocuklardan itaat beklemek yersiz olur.

Ayrıca alınan kararlarda erkek çocuğun farklı bir uygulama hakkı ve o kararı uygulama gibi bir yetkisi olmalıdır. Yeri gelmişken erkek çocuğun yetiştirilmesinde yapıla geline bir-iki yanlış hususa da yer verelim. Şöyleki, anne ve baba erkek çocuğu yetiştirmekte iken hatta doğumdan itibaren önce kardeşler arasında imtiyazlı davranmakta onlara kızlardan daha farklı muamele yapmaktadırlar. “O erkektir.” “dövebilir ” “kızabilir ” gibi, ya da eylâtlarının

sayısı sorulduğunda sadece erkek çocuğun sayısını söylemek gibi, yersiz bir hoşgörü ve anlayış göstermektedirler. İş bölümünde de o kızlara ait bir iş denilerek erkek çocuğun bulaşık çamaşır gibi işleri yapması kesinlikle sakıncalı bulunmaktadır. Geleneksel anlayışın ürünü olan bu tip davranışların uzantısı olarak bazı babaların çocukların yemesiyle, kucakta taşınmasıyla ilgilenmedikleri gözlenmektedir. Hâlbuki esas olan insanların “insan olmayı cinsiyetin üzerinde tutmaları” ve birbirleriyle yardımlaşmalarıdır. Gerekliği zaman erkekte bulaşık, çamaşır yıkayabilmelidir. İş başa düştüğü zaman kendi işini -en azından- kendi görebilmelidir. Kendine ait bir işin yapılmasını başkalarından beklememelidir. Sırf erkeklik psikolojisi ile kasılarak en yakınlarına eziyet veren birçok insan vardır. Ve bu insanlar için Allah’ın kanunları ve Sünnet ahlâkı yerine geleneksel toplumun yerleştirildiği tabular, normlar geçerlidir. Anne babalar cinsiyete bağlı rollerini iyi yapmakta iken bu hususlara da dikkat etmelidirler. Hak-hukuk gözetiminin temelleri ailede öğrenildiğine göre eşit muameleye özen gösterilmelidir.

- KIZ ÇOCUKLARI

Anne ve babalar, her iki cinsten çocukların, farklı davranış ve düşüncelerini saygıyla kabullenmelidirler Hatta fitratlarına münasip düşen giyim ve davranışları, bizi sevin-dirmelidir. Giyim ve tavırlarını, anne ve abladan örnek al-malı. Kesinlikle baba ve erkek kardeş örneğine yaklaşık ha-reketlere fırsat verilmemelidir.Çocuğa öğretilen el işi, mut-fakta bir kaç bulaşık, mendil veya çorap yıkama gibi faali-yetler övülmeli, babanın, varsa ağabeylerin iltifatları da alın-malıdır. Yalnız övgüler yapılırken dikkat edilmelidir. Ço-cuk tarafından ortaya konmuş bir emek ve ürüne karşı öv-gü yapılmalıdır.

Dikkate değer bir husus da, anne ve baba, farklı olan vazifeleri yaparken, ölçülü, saygılı ve hissedilir bir biçim-de yapmalıdır. Aile hayatında, kadın ve erkeğin ihtiyaç ve gereklilik biçimlerinin ayrı, fakat vazifelerin uygun ol-duğu, münasip hareketlerle çocuklara farkettilmelidir. Karşılıklı anlayış, saygı ve takdir edici sözler, bu gerçeği an-latmamızı kolaylaştırır. Çocuk bir tarafı yetersiz, diğer ta-rafı kuvvetli görerek, yanlış özentilere sevkedilmemelidir. Her iki cinse de ihtiyaç hasıl olunduğu bu durumun yara-tılış kanunlarına, uygun düştüğü anlatılmalıdır.

Velhasıl, kız çocuğunun gelişen kadınlık duygularına destek olunmalıdır. Yakışan bir saç biçimi, özenli ve temiz bir elbiseyle, sevimli görünüşleri daha câzip bir hale getirebilir. Kendine çeki düzen vermesini öğreterek, anneliğe imrendirebiliriz. Şu da var ki, bu minicik yavruları, (bin bir boya senfonisiyle) boyalara özedirmek, hiç de iç açıcı bir geleceğe götürmez. Çok küçük yaşlarda, mütemadiyen yüzüne gözüne boyalar sürerek, kulağına, eline takıp takıştırarak gezdirmek, vazgeçilmez alışkanlıklara sürükleyebilir. Bu tip gösteri ve filmleri sergileyen sahne ve şahıslardan uzak tutulmalı, ya da onların yapmış oldukları hareketlerin, imrenilecek kadar güzel bir tarafı olmadığı anlatılmalıdır. İstenmiyen hareketlerin önlenmelerinde, sebeplerin yok edilmesi en kısa yoldur. Bu gerçek, çocuğun giyiminde, oyununda, gezip girdiği her yerde göz önünde bulundurulmalıdır. İslâmiyete ve yaratılışına münasip örnekleri, en uygun şekliyle çocuğuna, kadınlığından hoşlanan bir anne verebilir.

Bütün gezi, eğlence, oyun gibi hallerde de erkek çocuğun imtiyazı öne koşulmamalı.

—Kardeşin gibi sen de erkek olsaydın diyerek...

Basit sebeplerle sık sık tenkit edilmemeli, gereksiz kıyaslamalardan kaçınılmalıdır. Çocuğun tabii haklarından gezi, oyun, beceri gibi ihtiyaçlarından mahrum bırakılarak engellenmesi, kız çocuğu olmasına bağlanmamalıdır. Ancak her iki cins çocuğu da yapılarına uygun davranış ve oyun biçimleri öğretilmelidir. Yapılan hatada kız-erkek ceza almalı, biri diğeri üstünlük taslamamalıdır. Üstünlük kavramı, ağabey, abla gibi yaş itibarıyla büyük olanlara verilmeli. Onların da tavır, idare ve emirleri, anne ve baba tarafından kontrol edilmelidir.

“Keşkte sen de erkek olsaydın” gibi kız çocuğunu erkekçe davranışlara teşvik edecek sözler söylenilmemelidir. Çünkü böyle bir davranış onların erkekliğe özentî duymalarına onlar gibi hareket etmelerine ve dolayısıyla gelecek-

te çeşitli çirkin olaylara yol açabilir.

En doğrusu, Allah'ın fitrata verdiği özellikleri ,bozmadan doğru bir yönlendirme ile çocuğumuzu zararlı alışkanlıklardan korumaktır.

4- TELEVİZYON

Televizyon, kulak göz ve hafızaya hitap edebilen, görüntülü ve çok yönlü çekiciliğe sahip olan bir araç... Kitlelere yön verebilme, kişiliklerini etkileme gücüne sahip teknolojik yapıdaki bu mekanik araç, özellikle de otokontrol yeteneğini kazanmamış çocuklar üzerinde, fonksiyonerliği son derece süratli olan bir tesir aracı.

Televizyonun eğitim-öğretim, kültürel ve sosyalleşme, bilgi edinme , düşünce üzerinde çok yönlü yararlı etkileri olabildiği halde, bu kurumların resmi ideolojiye bağlı olarak bir yayın politikası sürdürmesi, müslümanların bu yayın organına karşı ihtiyatlı davranmaya zorlamaktadır. Haber programlarının yanı sıra gerekse; sinama-tiyatro, kültürel içerikli programlar, eğlence, çocuk programları batı kaynaklı olup, batı toplumunun kültürel, ideolojik ve dini propagandasını yapmakta olduğundan, televizyona itimat edilir bir yayın organı olarak bakılmamaktadır. Aynen toplumsallaşma modelinde okulun üstlendiği rol ne amaca yönelik idiyse, televizyon da kendi resmi ideolojisine hizmete yönelik olup ona göre program yapmaktadır. Öyle ki; kültürel çevre kirliliği içerikli ithâl yayın politikası güden bir organ!...

Bilimsel araştırmalarda olduğu gibi, teknik gelişmelerde, ancak insanı, hedeflenen ekonomik, sosyal ve siyasal çerçeve içerisinde biçimlendirmek için vardır. Endüstriyel gelişmelerin, sanayi ve kültürel faaliyetlerin sonuçta hiç birinin arzusu; insana-topluma ya da çocuğa varlık gayesi üzerinde destek vererek onu ahlâki yönden erdem sa-

hibi kılmak veya onu kulluk statüsüne hazırlamak, değildir. Bâtıl toplumların isteği en çarpıcı kitle araçlarından istifade ile (radyo, tv., basın-yayın, reklâm, vs. yollarla) insan topluluklarının şahsiyet ve kişiliklerine tesir ederek, onları zorlamadan, düşünce ve fikirlerini onaylamasını sağlamaktır. Bu sebeble, insanların sanayi, endüstri, sanat, kültürel ve siyasal biçimlendirilmelerinde televizyon önemli bir görev üstlenmektedir. Özellikle çocukların geleceği üzerine ileriye dönük yatırımlar yapılmaktadır. Reklâm aracılığı ile yapılan parasal ve duygusal sömürü ise, çıkar piyasalarının devamlı artan sermayesi olmuştur hali hazırda...

Televizyonun bir başka sahada da etkinliğini sürdürerek halkın kontrolünü sağlamakta da kullanılmış olması, önemini daha da artırmaktadır. Amaçlanan toplum davranışlarını belirlemek suretiyle, belli bir seviyeye gelinceye kadar kültürel değişikliğe neden olabilecek programları yayında tutarak-halkın manevi iktidarını zayıflatmaktadır. En azından gençler ve çocuklar üzerinde istenilen kontrolü sağlamaktadır.

Tabi i yüz-yüze geline bunun gibi bir çok tehlikeler karşısında yalnızca hayıflanmak yeterli bir tepki değildir. Öneriler arasında en olumlu tepki televizyonu eve sokmaktır. Fakat herşeye rağmen müslümanların evinde de tv. vardır. Ancak müslüman çocuğuna otokontrolü (muhakeme yeteneğini) veremediyse, -doğru-yanlış, iyi-kötü, sevap-günah gibi durumları birbirinden ayırt edilmiyor ise çocuk için televizyonun varlığı da yokluğu da bir derttir. Çünkü çocuk okul-arkadaş muhit çevresinden tahrik olunmaktadır. Çevrenin etkisiyle başkalarının bildiği, gördüğü, konuştuğu mevzulara oda katılmak ve o imkâna sahip olmak istemektedir. Bazı durumlarda da merakını gidermek amacıyla konu-komşuya, kahvehane önlerine, oraya buraya gidebilmektedir. Bunlar yokluğuyla gelebilecek tehlikelerdir, ancak, varlığıyla gelebilecek tehlikeler daha fazladır. Özellikle ideolojik düşünceye ve hristiyan propagandasına da-

yalı çizgi flimlerin çocuklar üzerindeki yıkıcı tesiri, buna ilaveten büyüklere yönelik ama küçükler tarafından da seyredilen şiddete ve sekse dayalı ahlâk bozucu flimlerin flim, hikaye ve öykülerdeki yabana hayranlığana yol açan kahramanların tanıtımı, intihar, soygun, ırza geçme, evden kaçma, macera, serüven, korku, dehşet duygularını örnekleyen sinema ve dizi programlarının çocuk davranışları üzerindeki kötü etkileri dikkate alınacak olursa televizyon zararları ve tehlike boyutları az-çok anlaşılacaktır. Ayrıca entellektüel(!) sanatsal(!) çevrelerin popüler isimleri statü ve kişilik sahibi saygın tipler olarak halka ve çocuklara angaje edilmesi taklit yeteneği gelişmiş çocuklar için son derece tehlikelidir.

O halde çocukları televizyon dışında meşgul edebilmenin yolları aranmalıdır. Meselâ onunla oyun oynama, video varsa yapıcı bir filmi birlikte izleme, onu sevdiği bir işle meşgul etme, gibi cazip alternatifler çocuğa sunulabilmelidir. Ve kesinlikle yemeğini yersen sana televizyonu açacağım, dersini yapmadığın takdirde açmayacağım gibi sözlerle çocuk zihni televizyonun varlığıyla meşgul edilmemelidir. Çocuğun ilgisi, dikkati merakı televizyon üzerine teksif edilmemelidir. Çocukta bilmelidir ki; bu araç itimat edilir bir araç değildir. Bunu çocuğa anlatabilmenin yolunda seyre-dilecek programların birlikte takip edilmesidir.

Doğru ve yanlışlar üzerinde konuşulmalıdır. Doğru ve yanlışların nereden kaynaklandığı neler netice verdiği üzerinde yorumlar yapılmalıdır. Seyredilmesi kesin yasak olan programlar belirlenerek çocuğa anlatılmalı ve hatta onun farkederek kapatmasına fırsat verilmelidir. Gördüğü ve duydukları arasında hangisinin doğru ve yanlış olduğunu kavrama yeteneğini geliştirmek ve dikkatini doğru ve yanlış kavramı üzerinde yoğunlaştırarak hataları bulduğu takdirde ödüllendirmek doğru olur. zararlı bir programın varlığı hakkında daha önceden onu bilgilendirerek o saatlerde televizyonun açılmayacağı fikrini yerleştirmek, ona

televizyonun sistemli kullanımını öğretmektir. İstifade edebileceği programları seyretmesine izin vermekle birlikte tercih hakkını çocuğa vermemekte ısrarlı davranmak en doğru harekettir.

5- ARKADAŞ

Çocuk başta kendi kendine yeterken belli bir yaştan sonra grupla oynama isteği duymaya başlar. Çocuğun tek başına oynama dönemi bittikten sonra okul devresinde giderek arkadaş ve sosyal çevresi genişler.

Çocuğun arkadaş edindiği sıra iyi arkadaş seçimine yardımcı olunarak, ahlâki alışkanlıklar edinmesine yardımcı olunmalıdır. Amaç; arkadaşlarla oynanırken hoşça vakit geçirmekle birlikte bu bereberlikten iyi alışkanlıklar edinmek olmalıdır. Çocukların birbirine karşı tavırları onların gelecekteki kişiliklerini etkileyecektir.

Çocuk, kabiliyetini ortaya koyabilmek, etkinlik kazanabilmek, atılımda bulunmak çabasını en iyi şekilde arkadaşlarıyla birlikte iken ortaya koyabilmektedir. Arkadaşlarla oynanan oyunlarda kollektif disiplin söz konusudur. Çocuk dolayısıyla bu grup içerisindeyken kurallara uyumu öğrenir. Değişik arkadaşlıklardan kişiliklere ilişkin bilgiler, kanaatler edinir. Haklara saygıyı öğrenir. Çocuğun tecrübesizliği veya konunun ciddiyetini kavrayamamış olması dikkate alınarak çocuk arkadaş seçiminde bilinçlendirilmelidir. Arkadaşta aranan huyların, tavrın, davranışların nasıl olması konusunda bilgilendirilmelidir. Çünkü

arkadaş çevresi çocuğun sosyal tavırlarını etkileyecektir. Bu sebeble müslüman aileler İslâm toplumuna ait İslâmi edep kurallarına uygun tutum ve davranışları çocuklarına çok küçük yaşlarda benimsetebilmelidirler. Ancak hiç bir zaman ailenin anne-babanın yerini arkadaş almamalıdır. Çocukla ilişkiler itimat edilir düzeyde olmalı, arada iyi bir diyalog kurulmalı ve çocuk meselelerini içtenlikle anne babasına açabilmelidir. Çocuk aileyi kendine yakın hissetmediği zaman anne babadan uzaklaşarak onu dinleyecek bir arkadaş ve çevre arayışı içerisine ister-istemez girecektir.

Aile toplum ve arkadaş çevresinin yetersizliği ise, çocuk ve gençlerin toplumun olumsuz etkilerinden korunmasını zorlaştırmaktadır. Bu duruma bağlı olarak İslâmi toplum ilişkileri konusunda gençlere yaklaşımın sağlanabilmesi için, gerekli toplantı yerlerinin, oyun ve spor mahallerinin yapımı zorunlu hale gelmektedir. Müslümanlar aile dışında bir çevre arayışı içerisinde, bulunan bu gençlerin durumlarını düşünerek ele alınması gereken hususlar üzerinde önemle durmalıdırlar. Gözlenecek olursa ergene yönelik hiç bir faaliyet alanı ve onları arkadaş-sosyal çevre içerisinde bilinçlendirmeye yöneltecek her hangi bir kurum ve organizasyon yoktur.

Arkadaş ve dostlukların kişiler üzerindeki etkisi ve özellikle de bağımlı kişilikleri baskı altında tuttuğu bir gerçektir. O halde yetişkinler arasındaki arkadaş ve dostluklarda etüde muhtaçtır. Arkadaşlıklar, dostluklar kurulurken Kur'an kıstas alınarak kişinin dini bütünlüğüne ahlâki yönüne şahsiyet ve kişiliğine dikkat edilmelidir. Rasullullah "Kişi yakın dostunun, arkadaşının dini üzeredir. Artık sizden biriniz kiminle dostluk kuruyorsa ona dikkat etsin"⁽²⁰⁾

Ayrıca "kişi sevdiğiyle beraberdir ve kazandığı da kendisine aittir."⁽²¹⁾ denilmektedir. Kim dost ve arkadaş edinirken kur'an ve Hadis'in önerdiklerini dikkate almazsa, o kimse eminim itibarını kaybedecek, çıkar amacıyla kuru-

lan arkadaşlıklar sonuçta kendisine zarar verecektir.

“Kötü dost ve fena yakından sakın, çünkü gerçekten sen onunla bilinip tanınırsın.⁽²²⁾ yine Rasullullah'ın ikazı dikkate alınacak olursa mü'minin; kardeşinin itibarını sarsacak kötü hareketlerden uzak kalması ve itibarını sarsıcı hareketlerden kaçınması gerekir. İki insanın anlaşabilmeleri ve uzun süre beraberliklerini sürdürebilmeleri için, ikisininde aynı şeylerden hoşlandıklarını, ortak ilgi alanlarının bulunduğunu, paylaşacak birşeylerinin olduğunu, huylarının benzeştiğini gösterir durumların olması gerekir. Kişinin toplumda arkadaşı ile bilinip tanınması, arkadaşının iyi ya da kötü ahlâklı oluşuna bağlı olarak, leyhte ve aleyhte değişir. Doğru olan, toplumda güzel ahlâklı olarak anılmak ve arkadaş ve dostlukları bozmamaktır. Asıl olan; “Onlar aralarında akrabalık olmaksızın alış-veriş olmadan sadece Allah için birbirlerini seven kişilerdir. Allah'a yemin ederim ki, onların yüzü nurdandır ve nur içindedir. İnsanların korktuğu zamanlarda onlar hiç korkmazlar. İnsanların üzüldükleri zamanda onlar hiç üzülmazler.”⁽²³⁾

6- AİLE, TOPLUM VE SOSYALLEŞME

Sosyalleşmenin ilk deneyimi, çocuk için aile bireyleri ve özellikle de anne-baba iledir.

Sosyalleşmeyi günümüz toplumunun anlatımıyla ifade edecek olursak “bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini, manalarını öğrenmesi ve birleştirerek zihninde anlamlı bir bütünlüğe ulaşması”dır. Ancak bir toplumun kültürel değerleri derken o toplumun diline, ahlakına, geleneğine, hukukuna, sanatına hakim olan düşünciyi de bilmek gerekir. Çünkü toplumun çocuğa etkisi, hatta icbari etkisi söz konusudur. Nesnel bakımdan adı geçen toplum benimsediği kültürü, beklenti ve isteklerini sistem ve ideallerini toplumun en küçük üyesi olan çocuğa kabullenmek istemektedir. Çocuğun toplumsal rolü ne ise, çocuk bunu benimsemek durumundadır. Özet olarak da toplumsallaşması çocuğun toplumun tesbit ettiği değer yargılarına, kültürel faaliyetlerine, adet ve geleneklerine, yerleşmiş normlarına yakın çevrede herkesin kabullendiği hare-

ket biçimlerine uyarlanması ve kişiliğinin bunlarla biçimlendirilmesidir. Bu uyarlanma şekli ya da çocuğun sosyalleşmesi; çocuğun içinde yaşadığı toplumun bireyi olma, meselâ; T.C. tescilli vatandaş olma statüsüne, hazırlanmasıdır. Ergen oluncaya kadar çocuk, bu sosyalleşme süresi içerisinde sürekli bir ameliyeye tabi tutulur. Ve eğer bu süreç içerisinde çocuk aileden vahyi doğruları, gerçek değerleri, varlık nedenini öğrenmemiş, müslümanca yaşamayı benimsememişse, çocuk ergenlik çağında topluma ve toplumun lanse ettiği değerlere kolaylıkla entegre olacak, aileyle irtibatı giderek kesecek ve tersleşecektir. O halde çocuk henüz küçükken ailenin benimsediği müşterek tutum ve davranışlardan çıkardığı yaşama biçimi ve tefekkür anlayışından edindiği bilgileri yorumlayarak, özümleyerek, daha sonra bunlara göre kendi istek ve hedeflerini belirleyebilmelidir. Aile hangi topluma aitse taşıdığı zihniyetle yaşayışı arasında tam bir birliktelik oluşturmak zorundadır. Meselâ; Rus toplumu “yoldaş” yetiştirmeyi, Amerikan toplumu vatandaş yetiştirmeyi, tam olarak yahudi toplumu “birader” edinmeyi, Türkiye ne yaptığı belirsiz, modern “batı tipi çağdaş(!) insan” yetiştirmeyi -lâik devlet olarak- amaçlamaktadır. Aile de bu amaçlara göre şekillendirilmektedir.

Şu anda resmi kurumlarda lâik toplumun tam anlamıyla oluşması için gayret sarfeden bir çok ülke (kompleks) karmaşık bir toplum olmaktan kendini kurtulabilmiş değildir. “Küfür topluluklarına benzememe” hükmüne riayetle direnen müslümanlarla idareciler arasında husumet biteviye sürmektedir. Müslüman toplumun küfri toplum veya milletlerle uzlaşmaz tavrı yalnızca bu yüzyılın savaşı da değildir. Hak ve bâtılın savaşı süreklidir. Müslüman ailenin fonksiyonu ise, bu toplum içerisinde isteklerini, kazançlarını, savunmalarını, tutumlarını hedeflerini belirlemeleridir. Çünkü, müslüman ailenin ve halkın toplum idarecilerinin önerilerine karşı, davranışı, tutumu, tavrı kabul veya reddi onların o topluma ait olup-olmadığını belirlemekte-

dir. Kendi içinde şahsiyet çelişkisine düşmeyen müslüman, müslüman bir toplum olarak ideolojik değişmeye taraftar olmadığını tavır alarak göstermektedir. İsabetli tavır alışlar sürdüğü müddetçe Allah'ın dinine ve hükmünün tecelisinine yardımcı olurlar.

Karmaşık toplumlarda çocuklar ya müslümanca yaşamak haklarını elde edeceklerdir; ya da bu çocuklar lâik toplumların gösterdikleri hedefler doğrultusunda yetişeceklerdir. Toplumun davranışı kişinin davranışının önemli bir belirleyicisi olduğuna göre, fiziki çevre cadde, pazar, meydan, iletişim araçları (TV. radyo, sinema tiyatro) eğitim-öğretim araçları (okul, eğitici vs.) lâik toplumun normlarını kabul edişe ferdi zorluyor ise, bu baskı özellikle çocuk üzerinde daha da etkilidir. Bu durumda aile davranış ve tutumlar üzerinde tek önemli kurum olarak büyük bir sorumluluk üstlenmektedir. Malik ibnu Nebi de bu durumu şöyle açıklıyor “Fert içtimai vasıtalarını mektepten almış olduğu formasyona değil, muhitine has şartlara borçludur. Kültür mekteple ilgili bir hadise olmaktan çok muhite bağlı bir hadisedir. Muhit kültürel değerlerin kalıbıdır. Mektep kültürün bir unsurudur, fakat kültür problemini, mektebin halledeceğini düşünecek olursa, onun fonksiyonu hususunda aldanılmış olur.”⁽²⁴⁾

Çocuğun sosyalleşmesinde toplumun önemi dikkate alınacak olursa, evelâ aile o toplum içinde kendi yerini belirlemelidir. Küfürden uzaklaşıp, gelenekselliği bırakıp şurlu bir müslüman olma yoluna girmelidir. Bu günkü ideolojik toplumlarda hukuk ve öğretim kurumları ve tüm modern ve etnik vasıtalar dinsizliğin temel disiplini çocuğa aşlamaktadır.

Müslüman aile Hak ile bâtil arasında çocuğu bir ikileme düşürmemek için mutlaka çocuğa müslüman kimliğini kazandırması gerekir. Bunu yaparken çocuğun şahsiyet gelişiminde ve kişiliğini bulmasında ailenin ve çevrenin örnek fertlerden oluşmasının önemi üzerinde durulma-

lıdır. Çocuğun etrafında müslümanların birbirine yardımıyla bir çevre oluşturulmalıdır.

Kuvvetli bir kişilik gelişiminin ilk olduğu yer aile olduğuna göre ailenin kendi aralarında ve düzene karşı edindikleri tavırlar çocuğa göre çok önemlidir. Müslümanların kendi tutum ve davranışlarını belirleme ve uygulamaları subjektif ve objektif tarzda çocuğa yansıyacak, tefekkürüne tesir edecektir. Ailenin önünde iki yol vardır. Ma-verdi “İyiden kötüye olduğu gibi, kötüden iyiye” olabilecek bir değişiklikten söz etmiştir. Bu değişikliği yapacak olan ailedir. Toplumun idarecileri, İslâm’ın aleyhine ise, buna karşı tavır alış müslümanın görevidir.

Davranış edinmenin birinci basamağı bilindiği gibi çocuk için büyükleri taklitle başlamaktadır. Bu sebeble aile içerisindeki bireylerin özellikle anne babanın ahlâki yönünden örnek alınmasının önemi oldukça fazladır. Yapılan araştırmalarda; “Suçlu çocuklarda zekâ kişilik ve yakın çevre özelliklerini” konu edinen 214 hükümlü genç üzerinde gerçekleştirdiğimiz araştırma bulgularına göre, suçlu gençlerin ailelerinde, birinci dereceden akrabalar arasında %54 oranında hüküm giymiş suçluya rastlanılmıştır.”⁽²⁵⁾ denilmektedir.

Çocuk temel alışkanlıkları edinirken toplumdaki çarpık değer yargılarına geleneksel normlara cahili tabulara insani cevherin özüne aykırı gayri fitri tutkulara yönelmeden ve maddi zorlamalara muhatap olmadan önce vahyi doğruları tanıyarak uğruna can verebileceği değerleri benimsemelidir. Bu görev sağ duyulu, sorumluluk duygusuna sahip, ve eğitimin en büyük sorumlusu anne babaya aittir.

Müslüman aileye yön veren motif din olduğuna göre en iyi anne baba (eğitici) örneğinde bu ailede bulunmalıdır. Müslüman ailede çocuğa davranış edinmenin, İslâmî kültürü lanse etmenin ve yaşamının en iyi örneği verilmelidir. Çünkü fertlerin hareketlerinde dengeyi sağlayan güçlü

motifler vardır. Allah, peygamber sevgisi, Ahiret düşüncesi, hayır ve şerrin Allah'tan geldiği, kaza-kader, cennet-cehennem olgusu, günah-sevap bütün bunlar müslümanı amaçladığı hedefe doğru motive etmektedir. Müslüman bu ölçülerle bir taraftan ahlâki olgunluk kazanırken, diğer yandan nitelikli toplumun oluşmasını sağlar.

Müslüman aile sosyal davranışlarında da dikkatlidir.

Ümmet olma şuuruna bağlı olarak insanlarla dayanışma yardımlaşma içindedir. Ve onların kul haklarına azami dikkat sarfederek kader birliği yapıp hep birlikte Allah'ın ipine sarılmanın yollarını arar. Dengeli, hoşgörölü, tümüyle ahlâki ve duygusal ilişkilerin kuvvetli olduğu, güven ve sevgi ortamının önerildiği ve sosyalleşmeye hep birlikte gidildiği bir ortamda, elbetteki nesillerin sosyalleşmesi zor olmayacaktır. Nesiller iyi örnekler bulmakta zorluk çekmeyecek, insan, eşya, fiziki çevre işbirliği ile devletin de güvencesi altında ruhi, akli ve bedeni yönden sağlıklı bir gelişme gösterecektir.

Çünkü ruhi ve davranış bozukluklarına yol açan ve günümüz toplumunda çok sık görülen kötü aile örneğinde ki yıkıcı ve niceliksel özellikler (içki, kumar, zina, yalan, ihanet, terk, gece hayatı, tesettürsüzlük gibi durumlar) dinen yerilmekte olduğu için, müslüman insan ve toplum bu kötü alışkanlıklara tevessül etmemektedir. Ve devlete hakim olan din halkın ahlâki ve ruhi sağlığını bozucu, insan onurunu zedeleyici haysiyet kırıcı ahlâksızlıkları, bizzat önermemekte ve tüketiminide sağlayarak çeşitli mekanizmalarla (reklam sektörleriyle) ürünlerini pazarlamakta -ve hatta insan vücudunu da satarak- toplumda kötülüğü zorla yaygınlaştırmaya çalışmamaktadır. Ayrıca baskı, korku, aşağılama, başkalarının haklarını gasp, utandırma, ayıp araştırma, iftira, dedikodu, yalan küfür, sahte vaadler, hırsızlık, kötü muamele gibi yasaklar yasak yönünden yalnızca küçükleri değil büyükleri de kapsamaktadır. Böyle bir toplumda büyük küçük hiç kimse anti-sosyal davranış biçim-

leri sergileyemez.

Otokritiğe önem veren insanların kendi nefislerini temize çıkarmayı amaçlamamış olmaları, kendi nefsi için arzuladığı şeyi mü'min kardeşi için de arzulamış olması ve hatta kardeşini kendi nefsine tercih etmiş olması, bağıştan, yardımdan yana olabildiğince cömert davranılması, toplum menfaatinin kendi menfaatinden üstün tutulması insanlar arasında gayri âdil sınıf yapılaşmalarına, niceliksel statülere imkân verilmediğinin ve itibar edilmediğinin en güzel kanıtıdır. Aile ve sosyal çevreden etkilenecek olan çocuklar için her alanda sürekli bir güven ve huzur ortamının varlığı ancak hak ve hukukun tam anlamıyla korunduğu, dine dayalı bir toplum yapısını işaret etmekte ve çocuklar için mutlu bir geleceğin ancak bu olabileceği inancını doğurmaktadır.

Fakat(İslâm'a) dayalı olmayan bir toplumda ve aile hayatında, denge ve huzurdan söz etmek yersiz olur. Tepeden inme emri vakilerle toplumun ahlâki ve dini değerlerinin eskimiş olduğu gerekçesiyle insanları kültürel yozlaşmaya ve fitri özelliklerini terke zorlayan, vahyi doğruları reddeden resmi devlet ideolojileri halkı, kimlik kaybına zorlamaktadır. Kişilik kaybına bağlı olarakta büyük boyutlarda tehlikeler üremektedir. Maddeye doyumsuzluk, ruhideprasyonlar, intiharlar, homoseksüellik, vs. vs. gibi...

Çocuğun içinde bulunduğu toplum ve aile modelinden çocuk kendine yeterli seviyede güç aktarmaktadır. Fakat örnek toplum ve örnek ailenin güçlü nitelikleri olmadığı takdirde bozuk insan ve toplum ilişkilerinden en fazla zarar gören varlık yine çocuklardır. Eğiticilere göre çocuk için güven ortamının sağlanmadığı ailelerde, çocuk duygusal yönden çökertilmekte ve çocuklar davranış ve ruh bozukluklarına itilmektedirler... Diğer toplumlardan özellikle batı ülkelerinden etkilenen ve kendi öz değerlerine sırt çevirmeye zorlanan toplumlarda çağdaş (!) toplumlarda) bunlardan biri de Türkiye'dir. Kültürel yozlaşmalar iradi ya

da iradesiz (şuursuz) olarak fertleri ahlâki ve fitri değişikliğe zorlamaktadır. Bu sebebledir ki; Türkiye kompleks bir yapılaşmadadır. Bu yapılaşmanın tabiatına uygun olarakta değişmeler sözkonusudur. Meselâ; Türkiye’de de aile geçimsizliği ve boşanmalarda artışlar görülmüştür. Aile bireylerinin birbirine ilgisizliği, eylenme, kumar, alkol gece hayatı gibi alışkanlıklar huzuru ve emniyeti bozmaktadır. Çalışan anne, ekonomik koşulları karşılamaya şartlandırıldığı için çocuğuyla yeterince ilgilenememektedir. Geçim sıkıntıları, insanları bunalıma sürüklemekte, çözüm bulamadığı yerde gayri ahlaki yollara düşülmektedir. Eğitim terbiye faaliyetinde ise, gelenekselliğe dayalı ailelerde aşırı otorite sözkonusudur... Bilgisiz ailelerde kayıtsızlık ve tutarsız davranışlar. Modern ailede de tek çocuğa aşırı düşkünlük... çevresini şekillendiren kötü basın yayın, bozuk eğitim ve öğretim neticede çocukta duygusal, ruhsal ve sosyal bozukluklara sebep olmaktadır. Bunlar içerisinde bir kısım çocuklar sürekli kavgacı, başkaldıran, geçimsiz ve iç çatışmalarına bağlı olarak çevreyle sürekli sürtüşen gergin bir tavır ortaya koymakta ve uyum bozukluğu göstermektedir. Duygusal bozukluklarda kuruntulu, korkak, kekeme, tik ve benzer sorunları olan çocuklar yer almakta... Bozuk alışkanlıklar gösteren çocuklarda ise, gece işemeleri, dışkı kaçıрма, parmak emme, masturbasyon vs’ler... Ortaya çıkmaktadır. Ağır ruhsal bozukluklar ise; ilişkileri sürekli bozan ruhsal hastalıklar olarak ele alınmaktadır.

Değişim çok yönlülük arzutmekte kültürel, bilimsel, iktisadi, endüstriyel ahlâki, idari farklılıkları beraberinde getirmektedir. Peşi sırada özentili bir aile ve toplumda problemler doğmaktadır. Çözümler öneriliyorsa da başka uluslara ilgi duyan ve sürekli o yönde değişen bir toplumun problemleri de devamlı yenileneceğinden problemlerin varlığı ve artışı kaçınılmazdır. Çocuğun eğitim-öğretiminden en az anne baba kadar devlette sorumludur. Ehli-yetsiz ellere terkedilmiş çocuklar, cami avlularına bırakı-

lanlar, suçlu damgası vurularak tutuk evlerinde bulundu-
rulanlar ve köprü altlarındakiler bize terkedilmiş çocuk sa-
yısınca gasbedilmiş hakların olduğunu bildiriyorlar. Dev-
letin yalnızca park yapımı, milyarlık spor tesisleri'nin ye-
nilemesi milyarlara malolan yüzme havuzları, altın lira-
larla spor kulüplerini desteklemeleri ulusal çocuk bayra-
mı... Bu meseleye hoşgörüyle bakmaya gerekçe olamaz...

Devlet, halka ve nesle karşı olan sorumluluklarından kaçamaz, fakat; Tevhidi bir devlet olduğu takdirde! Devlet toplumun ve neslin ahlâki, dini emniyetini sağlamayı amaçlamalıdır. Fakat bu devlet önce kuvvetli, güçlü bir motife sahip olmalıdır. Güçlü bir din motifine bağlı olan müslüman topluluklarda Rasulullah'ın örnek alınması kaçınılmazdır. Tek örneğe bağlılık şuurlu müslümanlar arasında bütün sorunları halletmektedir. İnsan hayatının bütününde, insan ilişkilerinde insanın devletle münasebetlerinde, şahısların topluma karşı vazifesinde devletin şahsa karşı sorumluluklarında kasıca herşeyde, Kur'anî kıtas ve Sünnetteki ölçü ne ise o kullanılır. Ve bu sebeblerle İslâm toplum yapısı belirgin bir yapıdır. Müslüman ailenin hayatında bugünkü toplumlarda olduğu gibi, topluma katılma ve yardırganma olayı ve yine bu toplumun köylü-kentli, Asya'lı-Avrupa'lı gibi tasnife uğraması ve bu durumların yol açtığı benzeri sorunları yoktur. Hiç kimse Hak ölçülerinden saparak küfri bir toplumun adet ve geleneklerine, hayat biçimi ve dünya görüşlerine iltifata meyletmez. Hiç kimse başkalarına benzeme özentisi ile kendi varlığından, inanç tutum ve davranış giyim kuşamından dolayı aşağılık kompleksine kapılmaz. Topluma entegre olacağım diyerek bugünkü özentili toplumun yaptığı gibi -kimlik ve şahsiyet kaybı pahasına- içkiye, zinaya, çıplaklığa, ahlâksızlığın diğerlerine hoşgörüyle bakmaz.

İslam'ın güçlü toplum yapısında küfri toplulukların giyim-kuşam, tören-eğlence-yortu-karnaval geleneklerine özentisi, kişiyi aşağılayıcı ve küçük düşürücü durumlardır.

“Yahudi ve Hristiyanların dost edinilmeyeceğine dair ilâhi buyruk ve “Bizden başkasına özenen kimse bizden değildir.” hadisi şerif gereğince çizgiler çizilir, hududlar belirlenir.

Müslümanın hayatında iyi ve kötünün, yararlı ve zararlarının, haram ve helâlin kesin belirlenmiş olması, insan kişiliğini ve toplum karakterini doğru yönde etkileyerek faziletli toplum modelini oluşturmuştur. Hakikatlere karşı duyarlı ve bilinçli müslümanlar kendi değerlerine yabancı olan topluma kendini uyarlamak endişesini hiçbir zaman duymamışlardır.

İdeolojik toplumlarda düzenin idari yapısını bazen bir şahıs veya asker belirlemekte ve daha sonra ilkeler ve eğitim doğrultusunda da önce elit tabakanın ve daha sonra fert ve ailelerin rolü tesbit edilmektedir. O halde rejim de bir eğitim yöntemidir denilebilir.

Çocuğun rolünü bir bakıma o ailenin künyesi, mesleki formasyonu, kapital düzeyi, ünvanı, muhiti belirlemektedir.

Toplum, aile bireylerinin rolünü, dolayısıyla ailede çocuğun rolünü belirlemektedir. Baba doktor ise çocukta “doktor çocuğu olmak rolünü” sahiplenmektedirler. Mühendis, avukat, mimar vs. ise ona göre... Asker ise ast’lık-üst’lük durumuna göre ve bir bakıma çocuk askeri düşüncenin yaşayışına ve dünyasına yansıyan yönleri ve biçimi ile zorunlu olarak babanın rütbesine ilişkin rolünü benimsemektedir. Anne ve babanın sınıf yapısına, kariyer ve statülerine göre toplumda kabulü, çocuğun bağımlı olarak bir şahsiyet gelişimine yol açmaktadır. Bu duruma şüursuz fert ve aileler (çocuğun halktan tecriti ve sınıfsal tabuların yerleşmesi için) destek vermektedirler. Bu yapılırken de ellerinde doğru ve en iyi örnekleyen kıtas olmadığı için, bazen de çocuğun en iyi şekilde yetişmesinin böyle mümkün olacağı sanılarak yapılır.

Fertlerden beklenen rollerin tayini ve öğretiminde baş

vurulan yöntemler yönetim biçimine uygun olup, ailenin yönlendirilmesinde de işe yarar özelliktedir, meselâ; eğitim-öğretim görevi anne ve babadan alınarak kurumlara verilir. Çünkü, baba olduğu gibi anne de çalışmak zorundadır. Eğitim-öğretim artık kurumların işidir.

Eğitim-öğretim, terbiye bu kurumlarca ilkeler doğrultusunda standartlara uygun bir biçimde gerçekleştirilir. Çocuk, ailenin terbiye, ilgi, denetim alanından çıkmakta burada bir takım yönelim ve davranışlara daha kolay şartlanmaktadır. Bu öğretiler neticesinde de toplumun yönelişi doğu-batı, hangi ideolojik yapı ise, çocuk, bu beklentilere uygun eğitim ve öğretim görmektedir.

Kimlik krizine düşmüş ülkelerdeki yuvalar, kreşler, çocuk bakımevlerindeki idareciler, öğretmenler rollerini asla ihmal etmezler. Çocuğun fiziki çevresindeki sesler ve görüntüler çocuğa yaratıcıyı sevdirecek türden değildir. Örtü, seccade, ninni, cami, namaz, dua çocuğa benimsetilmez. Ve çocuk burada ailenin bilgi ve denetiminden çıkarak, kaybettiği değer yargıları ve uğradığı değişikliklerle vatandaşlık görevine hazırlanır. Ailenin müdahale gücü kırılmıştır. Onunda basın, televizyon yoluyla edindiği kanaat aynı paraleldedir. Toplumun kültürel değişiminin zorunluluğuna inandırılan ve iktisaden bağımlı kılınan bir kurumun (ailenin) zaten müdahale yetkisi elinden alınmıştır.

Farklı bir toplum karakterinin oluşturulmasında yani kendi varlığının inkarıyla birlikte yeni bir kimlik arayışında ahlâki ve dini değerler dikkate alınmaz, çünkü bu topluluklar lâiktirler. Lâik devletin disiplini de eğitim yoluyla rejimin istediği sonuca götürür. İdeolojik devletlere bağlı aile yapıları da, rejime yönelik olup bu disipline tabidir. Basın, okul, eğitim, ilke ve kurum yöneticileri rejimin faydalandığı destekleyici unsurlardır. Rejim otoritesini bunlarla kuvvetlendirir. Bu disiplinin adı bazı çevrelerde

“demokrasi” olarak anılır.

Siyasi bağımlılar sömürgeci Batı toplumunun “şunu yapın. Şunu yapmayın” buyruklarına itaat ederek “sömürge toplumu” olarak üzerlerine düşeni mikro planda yapar. Davranışlarına meşruluk kazandırabilmek için de rollerin paylaşımında eğitimciler, sanatçılar, yazarlar, felsefeciler, ekonomist-iktisatçılar, sosyolog ve psikologlar en önemli işi üstlenerek amaca uygun fikirleri toplumda yerleştirirler. Adaptasyon yapılan sömürü toplumların ilerde uğrayacağı inkırazı görebilmek için, topluma yön veren yazar-çizer ve düşünürlerin insan, din, yaratıcı ve hayat görüşlerini bilmek gerekmektedir. Meselâ Dostoyevski “Tanrı olmasaydı herşey mübah olurdu” diyerek insanın ar va hayadan soyutlanmasını ve kayıtsızca (hayvan gibi) yaşamının gerekliliğini vurgular. Camus’un Yabancı adlı romanının kahramanları arasında insanın hayat felsefesi ise şöyle açıklanmaktadır: “Dünya düzensizlikten başka bir şey değildir. Karmaşıklığın doğurduğu bitimsiz bir uyum. İnsan için öldükten sonra yarın diye birşey yok. Bu her açıdan boş ve her aydınlıktan mahrum dünyada, insan ansızın bir yabancı olduğunu hissetmekte... Bu insan, varolduğunu isyanla vurgulamakta... Ebediyyen sorumluluk taşıyan ölmeye mahkum bir adamdır, bu insan. O ki, Allah diye biri yok ve o ki insan ölümlüdür, kendisi için herşey mecaz”

Bir başka örnekte ise; ölümünün ertesi günü bir deniz banyosu kiralyor, bir kadınla gayri-meşru ilişki kuruyor, gülmek için komedi filmine gidiyor, bir arabı güneş yüzünden öldürtüyor ve idam edileceği gece, aynen iddia ettiği gibi “mutludur” ve mutlu olacaktır. Darağacının çevresindeki insanların çok fazla olmasını ve kendisini öfke ve kin dolu çılgınlıklarla uğurlamalarını arzu etmektedir.

Sen Taromn, din adına “Evlilik ağacını bekârlık bal-tasıyla yere serin” diyor. Ve kilise, “Bekârlığa söz verdim, iffetli kalmaya değil” diyerek arkadan zinayı meşrulaştırıyor.

Hegel: "Gerçek olan akıldır ve akli olan gerçektir" diyor.

Dr. Lee Salk da kitabında bazı batı ülkelerinde ki hastahane yataklarının yarısından çoğunun zihinsel hastalıklardan rahatsız olanlarla dolu olduğunu söylemekte, onlarla ilgilenmek onların normal yaşama dönmelerini sağlayabilmek için bu konuda uzmanlaşmış profesyonellere duyulan ihtiyaç korkunçtur, demektedir. Bu alanda çalışmaların sayısı duyulan ihtiyaca göre devede kulak oranında kalmaktadır. Günümüzde, A.B.D'de çalışmakta olan bütün doktorlar, psikiyatristler, psikoloğlar, hemşireler, bu alana yöneltilseler bile, duygusal yönden rahatsız kişilerin çoğunluğuna yardım için yetersiz kalacaklar, sayıca yetmeyeceklerdir. Duygusal ve zihinsel dengesini yitirmiş olanların, diğer kişilerde şiddet davranışlarıyla fiziksel ve duygusal bozukluklara yol açması da bu insan trajedisinin bir başka halkası olmaktadır." diyerek çözüm istiyor.

Fereud ise; çocuğun en tabi fitri işlemini, emme olayını, çocuğun annesine duyduğu seks bulgusu olarak açıklamaktan kaçınmamakta. Seks ve kuşguculuk üzerine kurduğu felsefi görüşünde "İnsanlar sonsuza dek çocuk kalamazlar. Eninde sonunda büyüyüp dışardaki düşman yaşama katılmaları gerekir. Biz bunu gerçekliğe eğitilmek diye adlandırıyoruz." diyerek insanı ve toplumu yeniden tanımlamaktadır, insanı böylesine zalimce bir eğitime tabi tutmaktadır.

Kısaca batı, psikoloji ve sosyoloji gibi bilim dallarını da ideolojisinin hizmetine vererek, çocuğun, kadının, erkeğin, tümüyle insan ve insan hayatını yeniden tanımlamak istemektedir. Psikoloji ve pedagoji gibi ilim dalları, Batılı düşünürlerin ve eğitimcilerin ideolojilerine göre şekillendirilmektedir. Ahiret, ruh, Allah'a (c.c) itikat bir tarafa atılmakta, zayıf insanlar ve sömürge devletlerden faydalananlar iktisaden güçlülük sağlanmaktadır. İnsan, görünüşte özgür olmasına rağmen, ruhen ve ahlâken sömürülmüş,

tür, meselâ kadın; ticari pazarlarına talep çekecek ticari bir araç olarak kullanılmaktadır.

Batı'nın mantığıyla hareket edildiğizaman insan, rahatlıkla harcanabilir ve bir materyâl olarak kullanılabilir. Fakat insan sonuçta uzun süre ihmâle, ahlâki sömürüye tahammül edemeyen bir varlıktır. İşte bu noktada Batının başı derde girmiştir. İnsan kıyımı ve toplum bunalımlarıyla karşı karşıya kalan Batı, insanların dehşete kapılmalarını tedricen engelleyecek bir önlem olarak, psikoloji ve pedegolojiyi devreye sokmaktadır. Toplumu sarsan ve herkezi ilgilendiren hastalığın içeriği aslında, materyalizme dayalı ideolojilerin doğurduğu türden bunalımlardır. Ve sayılamıyacak kadar çok çeşitlilik göstermektedir. Alkolizm, kumar, cinayet, intihar eşcinsellik, boşanmalarda ve, çocuk suçlularda artışlar vs. gibi toplumun sağlığını bozan hastalıklardır. bunlar. Rabb'in insanlığa çağrıda bulunduğu evrensel nizamdan habersiz milyonlarca insan, yaşamı bir külfet gibi yüklenip, onun yükü altında hamallık etmekte bezgin ve yılgın düşmektedir. Önce ondan faydalanmak ve sonra posası çıkınca onu kullanılmış bir eşya gibi bir kenara atıvermektir bu. Kalbindeki boşluğu ve huzursuzluğu çözümlemeye (güya) çalışarak onu oyalamak hali hazırda netice vermemiştir. Ve Batı toplumu çılgınlığa doğru hızla yuvarlanmaya devam etmektedir. Çünkü başta insanla hayvanı birbirine karıştırmıştır. Onu, materyalizmin perspektifinden bakarak yorumlamıştır. İnsanın düşünme yeteneğini elinden alarak, onu tam bir denetim altında tutmak suretiyle ideolojilerini (Yunan ve Roma Mitolojisini) dünya'ya ulaştırmışlardır.

Kur'an-a sırt çevirmiş batılı terbiyeciler ile uzlaşmaz tavrımızdaki temel neden ya da husumetimiz bizim müslüman olmağımızdır.

Batılı uzmanların insan, insan psikolojisi ve tedavisi hakkındaki görüş ve önerilerine itikadi ve mantıki sebeplerle itimat edemeyeceğimiz açıktır. Ve dinin mantığı ile ha-

reket edildiği zaman buna -ayrıca- zorunlu olmadığımızda anlaşılacaktır. "Halep ordaysa arşında burdadır." İslâm'ın yetiştirdiği insanların yer yüzünde bir daha emsaline rastlanmayacak örnek insanlar olduğu bilinmektedir. Batı toplumu hiç bir zaman bu kafa yapısı ile o noktaya (ahsenül-Takvime) ulaşamayacaktır.

Batıya uyarlanmış toplumlar arasından, bu ideolojik ve kültürel akımlara karşı, her zaman güçlü bir din hüviyetine sahip insanlar, aileler ve topluluklar çıkacak; bu uyarlanmaya, karşı koyacaklardır. Tabi ki istenilen şeyin gerçekleşmesi için, o sonuca götürecek çalışmaların yapılması ve mutlaka kollektif bir güç oluşturulması gerekmektedir.

4. BÖLÜM

ÇOCUK TERBİYESİNDE

İRSİYET VE EVLİLİK ÖNCESİ TEDBİRLER

Çocuğun anne ve babasına ve onların soyuna çekimi biyolojik ve genetik bir olaydır. İrsiyet sözüyle ifade edilen bu durumun izahını yaparken adetullah demek daha doğru olur. Çünkü varlıklara ait olayların tümü Cenab-ı Hak'ın izni ve iradesi ile, O'nun kanunların çerçevesinde bir usül ve nizam içinde meydana gelmektedir.

Rabbimizin dilemesiyle meydana gelen kalıtım, anne ve babanın renk, boy gibi fiziksel; huy, karakter ve akıl gibi ruhsal hususiyetlerinin çocuğunda görülmesi, yani çocuğun ebeveynlerine benzerlik göstermesi olayıdır.

Bilim adamlarına göre, insan karakterlerini taşıyan genlerin, çocuğun biyolojik yapısına ve ruhi özelliklerine geçme oranı %20'dir. Bu oran içerisindeki ruhî özelliklerin mülâzimet biçiminde gelişmesi mümkün olduğu zaman, çocuktaki manevi değerlerden istifade oranı artar.

Kabiliyetlerin kendi kendine serbest bırakılmaları , çocuğun olumsuz karakterlere yönelmesine sebep olacaktır. Aile ve çevre faktörlerindeki zıtlıklar ve ayrıca eğitimin ihmal edilmiş, terbiyeye önem verilmemiş olmasından dolayı çocukta %80'in üzerinde olumsuz gelişme gözlenmektedir.

Bu olaylar tamamen çocuğun aleyhine seyrederek, kişiliğini ve geleceğini tehdit etmektedir. Çocuğun karakteristik yapısına tesir edecek unsurlar önemlidir. O halde çocuğun hedefe yaklaşımı, ailenin şuur ve kültür seviyesine göre hızlanıp yavaşlamaktadır. Çocuğa gösterilen ihtimama göre mesafe uzayıp kısalmaktadır.

Eğitim ve terbiyenin insan hayatında ve çocuğun geleceğinde önemli rol oynadığı muhakkaktır. Hatta yabani hayvanların bile, tatlı söz, ilgi ve kendi tabiatlarına uygun eğitilmeleri, onların ehlileştirilmelerini sağlamaktadır. Bitkilerde ise toprağın bakımı, tohumun patlayıp boy vermesine ve gün ışığının çıkmasını sağlamaktadır. Çocuk terbiyesinde durum aynıdır. Hamilelik döneminden itibaren, çocuğun terbiyesine, korunmasına ve varlığına önem verilmesi şefkat ve sevgi ihmal edilmemelidir.

Konu üzerine Gazali:

“Çocuk ana-babanın yanında emanettir. Çocuğun kalbi tertemiz bir cevherdir. Hayvanların ihmâl edildiği gibi ihmâl edilir, şer ve kötülüğe alet edilirse sapıtıp bedbaht olur. Çocuğun korunması edeplendirilmesi ve islahı güzel ahlâkın öğretilmesiyle mümkündür”demektedir.

İslâm, irsiyet yoluyla, soya çekimdeki fıtrata müdahale edici kusurlardan bile, çocuğu uzak tutmanın tedbir ve korunma yollarını insanlara göstermiştir.

İrsiyet ve halk sağlığını 1410 sene önce dikkate alan (Buhari ve Müslim'in birlikte rivayet ettiği hadiste) Peygamberimiz:

“Kötü muhitte yetişen güzel kadınlardan sakının. Çünkü o kendi aslına benzeyeni doğurur. Çünkü o, babası, am-

cası ve kardeşlerinin mislini doğurur, soyu soppu iyi olanı tercih edin.”⁽¹⁾

“Yakın akraba ile evlenmeyin, zira çocuk zayıf olur.” buyurmaktadır.

Genler sağlıklı olmadığı takdirde , sarılık, körlük, sakatlık gibi rahatsızlıklar, ruh ve sinir hastalıkları kuşaktan kuşağa geçmektedir. Bu durumun önlenmesi için, evliliklerin iyice tetkik edildikten sonra yapılması gereklidir.

İnsan zürriyetinin üreyerek çoğalması ve hayırlı bir ümmet olarak teşükkülü için, evlilik öncesi uyulması gereken önemli hususlar, hadislerle işaret edilmiştir.

“Nutfeniz için araştırıp seçin (uygun kadın bulun) Ve size denk olacak kadınlarla evlenin. Çünkü kadınlar, erkek kardeşlerine ve kızkardeşlerine benzer çocuk doğururlar.”⁽²⁾

Huzurlu bir aile ve sağlıklı bir neslin devam ve bekası için, aile yapısını kurmaya teşebbüs eden taraflarda, İslâm hükümlerine göre aranacak vasıfların bulunup bulunmadığının araştırılması istenmiştir. Erkek İslâm'ın hükümlerine uymak hususunda, hem fertlerin huzuru hemde neslin muhafazası için buna mecburdur.

Peygamberimiz “Kadınla dört şey için evlenilir. Malı, asaleti, güzelliği ve dinî için. Sen dindar olanı alki, iki elin feyiz ve bereket bulsun.”⁽³⁾

Peygamber (SAV)'in evlilikle ilgili sünneti seniyye ve âdâplarına bakıldığı zaman, insan ve insan neslinin huzuru için, bedenî, aklî ve ruhî tetkikin yapılarak, hükümlere uymayı ümmetine emir ve tavsiye ettiği görülmektedir. bu sebeple, evlilikten önce tarafların temkinli davranmalarını isteyerek, birçok konuda uyarmıştır.

Evlilik öncesi tedbirlerle ilgili bir sıralama yaparak, kısaca bilgi vermeye çalışmakla, nesile gösterilen önemi izah etmiş olamayız. Ancak konuyla ilgili olan bazı hususları arzetmekte yarar var kanaatindeyiz.

Evlenecek kişilerde aranacak vasıflar:

- a) Dindar olması,**
- b) İffetli olması,**
- c) Güzel huylu ve akıllı olması,**
- d) Helâl olmakla birlikte, tercihen, yakın akraba evliliğinin yapılmaması,**
- e) Evlilik yapacak erkeğin, aileyi idare edip koruyacak maddi, manevi karakteristik, hususiyetlere sahip olması. (Helâl kazanç konusunda dikkatli olması.)**
- f) Evlenecek adayların ve ailenin birbirlerine küfüv (denk) olması,**
- g) Evliliğe karar vermeden önce, adayların birbirlerini görmeleri.**

Bu gibi evlilik öncesi tedbirlerle Belediyenin izniyle yapılacak evlenme akdi değil İslâmî evliliğe meşru olarak nikahla başlanmış olması insan neslini haramdan (zinadan) uzak tutmaktadır.

Ayrıca birleşme anında yapılacak dua, hayırlı bir evlat sahibi olmak için, başvurulmuş ilk meşru teşebbüs olmaktadır.

“Allahım diğer insanlara verdiğin hayırlı malı, aile çocuklardan banada vermeni isterim. Sapiğı ve sapıtanı değil.”⁽⁴⁾

Dua, insan neslinin düşmanı olan şeytandan, kendilerini ve doğacak çocuğu uzak tutmanın bir yolu ve temkinli bir davranış olduğu gibi, aynı zamanda sünnet adabına uygun olduğundan, ibadet sayılmaktadır.

Anne her zaman olduğu gibi hamileliği esnasında da zinadan (el, göz zinaları dahil), hayasız davranışlardan, haram yemekten, hak ve hukuka tecavüzden (dil ile ve el ile hakka tecavüz dahil), diğer haram kılınan herşeyden uzak tutularak korunmalıdır. Anne ve bebeğin ruhî ve bedenî sağlığının temini, denge ve huzurun sağlanması, ancak İslâmî hükümlerin uygulanmasına bağlıdır. İftira, dedikodu, gıybet, yalan gibi annenin ruh sağlığını bozacak olan her

türlü sinir yıpratıcı durumlar, bedeni sağlığın önemi ve kontrolü kadar lüzumludur.

Doğumdan sonra ise çocuğun hakları göz önünde bulundurulur, İslam'ın bu konuyla ilgili şu tavsiyelerine uygun davranılmalıdır.

a) Çocuğun damağına ilk defa tatlı birşey dokundurmak

b) Süt emzirmeye besmele ile başlamak

c) Lohusalık müddetinden sonra çocuğu emzirirken Kur'an okumak.

d) Kulağına ezan ve kamet okumak

e) Güzel isim koymak

f) Akika Kurbanı kesmek

g) Sünnet ettirmek

h) Saçını kestirmek ve bu saç ağırlığınca altın veya gümüş tasadduk etmek. (sadaka vermek)

j) Hakkında hayır duada bulunmak, sünnet ve adabındandır.

Evlilik öncesinden başlayarak, çocuğun doğumuna hatta devre devre terbiye işine devam ederek, yaş guruplarına ve aklî seviyelerine göre, tedricen eğitimi yapılmaktadır. en az buluş çağına kadar kontrolümüzde kalacak olan çocuklarımızın, bu önemli ve kritik devrelerde, en fazla ihtiyaç duydukları insanlar, anne ve babalarıdır.

-Soyacekim ve Soyla Övünmek.

Canlının en küçük ünitesi hücredir. Çocuğun ilk hücresi ise anne ve babadan gelmektedir. Bu hücre kromozom denilen yapılardan oluşmaktadır. Kromozomlar, hücre çekirdekleri içerisinde bulunan kalıtım taşıyacılarıdır. Kromozomların yarısını anneden, yarısını babadan alan çocukta, kromozomların karışarak, yeniden oluşmasından soyacekim meydana gelir. Çocuk anne ve babadan aldığı fiziki ve ruhî özelliklerle doğar. Böylece kalıtım öğelerini taşıyan faktörler vasıtasıyla, ilk insandan bu yana, bütün özellikler taşınarak günümüze kadar gelmektedir.

“Ey insanlar! Rabbiniz sizi bir tek nefisten yarattı, ondan eşini yarattı da her ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretti.”⁽⁵⁾

“Allah insanı sudan yaratarak onu soy-sop verendir.”⁽⁶⁾ İyi bir aile ortamında ve iyi bir muhitte yetişmenin, insan üzerinde olumlu rol oynayacağı, düşünülerek tercih sebebi olduğu ve soya çekimin, bu şartlara bağlı olarak önem kazandığı anlatılmaktadır. Fakat üstünlük kavramının soya göre olmayıp, insanın balçıktan yaratılmış olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca soya çekimle Hristiyanlıkta olduğu gibi her doğan çocuk başkasının günahıyla dünyaya gelmemektedir. Herkes kendi yaptığından mesuldür.

Çocuğa tesir edebilecek menfi durumların iyi bir eğitimle düzeltilebilmesi mümkün olduğu gibi doğuştan veya soydan getirdiği iyi huyların kötü bir eğitimle yok edilebilmesi de mümkündür.

Hatta burada şu örneğe yer verilebilir: Hz. İbrahim’in bulunduğu yer (ahali, kavim) kimi yıldızlara kimi putlara kimi Nemrut’a tapıyorlardı. Ve İbrahim’in en yakını olan babası Azer’de puta tapardı. Ayrıca çevre tam bir dini hiyerarşi içerisindeyken putperest olan babasına “Sen putları ilah mı ediniyorsun? Ben seni ve Kavmini açık bir sapıklık içinde görüyorum.” diyerek hakiki katı bildirenlerden olmuştu. Daha çocuk yaşta putları sokaklarda sürüyerek, cesaretle kavmine öğüt vermişti.

Soyla övünmek cahili bir adettir. Üstünlük ancak takva iledir. Umulur ki müslümanlar Hz. İbrahim’in tefekkür ve cesaretine sahip salih evlatlar yetiştirmek suretiyle, halka öğüt verenlerden olurlar. Soyun devamı ve özellikleri açısından korunmasında, dualara başvurulmuştur. Örneğin Hz. Zekeriya’nın duası şöyledir. “Ya rabbi bana kendi kâtından, temiz bir soy bahşet, Doğrusu sen duayı işittirsin.”⁽⁷⁾

Yine Hz. İbrahim’in ve İsmail’in, “Ey Rabbimiz! İkimizide sana teslimiyette sabit kıl. Soyumuzdan, (yalnız sana

- Soyun Erkek Çocuk Yoluyla Devam Ettiği Kanaati

Geleneksel toplumda halkın yaygın olarak kanaati soyun erkek çocukla devam ettiğidir. Bu sebeble de bazı yörelerde kız çocuğu ikinci planda kalır. İslâm ise bu gelenekselliği ve cahiliyet adetlerini reddetmektedir. Eğer erkek çocuğun kız çocuğuna bir üstünlüğü olsaydı Allah (c.c) en sevgili kulunu bununla sevindirirdi. Kaldı ki Resulullah “Eğer ben, birisini üstün tutacak olsaydım, kızları üstün tutardım.”⁽¹⁰⁾ buyurmaktadır. Kız ve erkek çocuklar arasında eşit muamelede bulunmayı isteyen Resulullah: “Kimin kızı doğarda onu gömmez, horlamaz, oğlan çocuğunu ona tercih etmezse, Allah o kimseyi bu kızı vesilesiyle cennete kor” demektedir.

Cahiliye adetlerinin hala güntümüzde sürmesi, Kur'an hakikatlerinin bilinmediğini göstermektedir. Kız ve erkek çocuklar kur'an'da bir “Hibe-i İlâhiye” olarak bildirilmekte. “Allah (c.c.) Dilediği kimseye kız evlat verir, dilediği kimseye de erkek evlât verir”⁽¹¹⁾ buyurulmaktadır. Kız çocuğunun daha evvel takdiminden dolayı bazı alimler kız çocuklarının erkeklere nazaran daha hayırlı oldukları hükmünü çıkarmışlardır.

Kız veya erkek çocuğun hangisinin bizce hayırlı olduğunu bilemeyiz. Allah'ın takdirine karışılmamalıdır.

Herşeyden evvel doğum olayı sevinilecek bir durumdur. Anne'nin sağlığı ve bebeğin azalarının tam olarak doğ-

masıdır arzu edilen. Bu konuda Hz. Aişe'nin bir doğum haberi alınca kız mı? erkek mi? Diye sormayıp, yaratılışı tam mı? Diye sorduğu evet cevabını alıncada; Alemlerin Rabbine hamd olsun" diye dua ettiği belirtilmektedir.

Allah'ın kıza da erkeğe de aynı hakkı tanımış olduğuna fitratta şahittir. Bilindiği gibi çocuğun meydana gelmesinde anne ve baba'dan 23'er tane olarak gelen 46 kromozom ve bu kromozomu oluşturan genler rol oynar. Çocuk, ana-baba'dan yumurta ve sperminden kaynaşmasından oluşan tohum hücresinin gelişmesinden meydana gelir. Dişilik ve erkeklik genlerinden herhangi birini tercih edip çocuğa nakletmek annenin de babanında elinde olan bir olay değildir. Hal böyle iken, sırf toplumun gelenekselliğe ve cehalete dayalı yargıları için evlatlara eşit muameleyi terk ederek haksızlık yapmak ancak zulümdür.

Allah(c.c)'dan hayırlı ve azaları düzgün evlat istenilmeli ve Allah'ın verdiğinden dolayı şükredilmelidir.

Mallarının çokluğuyla övünenler olduğu gibi gurura düşerek çocuklarının erkek olmasıyla böbürlenenerde vardır. Bir "hiç" olduğunu unutarak, Ebu Leheb tarzı davranış o kimse için fitnedir. Ve onu temize çıkarmayacaktır. Cenab-ı Hak, küfrî ve cahilî insan psikolojisini en iyi bilendir. O sebeble cahilî toplumlarda yer alan bu insanları yapacakları işten ve söyleyecekleri sözden dolayı uyarmaktadır. "Ey iman edenler! Sizi bana yaklaştıracak olan ne mallarınız ne de çocuklarınızdır. Yalnız iman edip salih amelde bulunanların yaptıklarına karşılık mükâfatları kat kât artırılır."⁽¹²⁾ O halde çocuğu (kız-erkek) "emanet" anlayışına dayalı olarak sahiplenilmeli ve şükredilmelidir. Her ikisinde Allah'ın kudretine göre şekillendiğini ve O'nun takdiriyle olduğunu unutmamalıdır.

A- AKRABA VE ÂİLE DOSTLARINI TETKİKİ

Âile bünyesine dışardan tesir edebilecek olan herkes (arkadaş, akraba, komşu âile dostları gibi) dâima tetkike muhtaçtır. İnsan karakteri üzerinde, sosyal çevre faktörlerinin çok büyük tesiri vardır. Bu sebeble kendimize, âilemize, çocuğumuza örnek ve dost olarak kabul edebileceğimiz insanların seçimi, Allah dosları arasından yâni muttakîler arasından olmalıdır. Çünkü sevgi, saygı, tevâzu, ciddiyet, cesaret, cömertlik, doğru sözlülük, yiğitlik, edepli davranışlar, hoşgörü, güleryüzlülük kusurunu bilmek gibi meziyetler, kısaca güzel ahlâk; Allah'ı bilmekle olur. İnsanı insan eden vasıflar bunlardır. Allah'ı tanıyan ve âhirete inanan insan başkasına eziyet vermekten, haklarına saygısızlıktan kendini uzak tutan kişidir.

Akraba, arkadaş, komşu, âile dosları vb. ayrıca muhit içerisindeki fertlerin en tehlikeli olanı: Münâfık olanlardır, haktan görünüp, insanları aldatanlardır. Bunların ilmi tesbiti kolay olmakla birlikte, yalan söylemeleri ve iki yüzlülük yapmaları, iç yüzlerini kamufle ettiği için, çabuk tanınmalarını güçleştirmektedir. Münafık olmalarının birçok belirtileri vardır. riyâkâr olmaları, insanlar arasına ni-fak sokmaları, fitnekâr olmaları, yalan söylemeleri, ihâ-

net etmeleridir. Bu kimselerin elinden ve dilinden emin olmak mümkün değildir. Kâfirin aksine, düşmanlıkları gizlidir.

Âile reislerinin bu insaları tefrik ederek münasebetlerini ona göre düzenlemesi ve tedbir alması gerekmektedir. Yakın âile fertleri arasında bulunan ve kötülüğe hırs duyan hâsîd ve feşad kimseler dost olmaktan uzak bulundurulmalıdırlar.

İdareyi kargaşaya boğan, ilişkileri birbirine katan, muhabbet ve sevgiyi azaltan bu kimseler iyi örnek teşkil etmedikleri için, çocuklarla münasebetleri de ayrıca önlenmelidir.

Umumiyetle İslam terbiyesinden uzak ve sert bir eğitimle yetişen ve sonra, sosyal şartların kötü örnekleriyle büyüyen çocuk, ruhen sağlıklı çocuklara kıyasla, daha çabuk bozulmaktadır. Bu sebeblerle çocuğun kötü örneklerden ve âile huzursuzluğuna sebep olan bu kimselerden uzak tutulmaları zarûrî olur. Eğer âile reisi bu konuyla ilgilenmeyerek, lakayt kalırsa, çocuk güzel ahlaka dair bir çok hususu öğrenemeyecektir.

İnsanı insan yapan faziletlerden, mahrum kalmak ruh hastalıklarına sebebiyet verecektir. Hayatı şuurla yaşamamanın, zevk ve lezzetini tanımayarak, insanlar zavallılaşacaktır.

Akılsız ve cahil dostların mahiyeti Tirmizi'nin rivayet ettiği bir Hadis-i Şerif'te şöyle buyruluyor:

“İnsanlar dostunun dinindendir. o halde dost edineceği kimseye dikkat etsin.”

Dini tam olmayan, inancında samimi davranmayanlar iki yüzlü riyakâr kimselerdir. Dalkavukluğu rahatlıkla yaparlar. Yaşayış tarzlarında denge yoktur, kararsızdırlar. Fikirleri devamlı değişir. Bu kimselere karşı mü'minlerin uyanık ve ihtiyatlı olması gerekir. Kur'an-ı Kerim bizlere

“Sizin dostunuz (haminiz) ancak Allah (c.c) ve O'nun Rasulüdür. (13)” demektedir

Allah'ın hükümlerine ve Rasulünün ahlakına saygılı

dayranmayanlar, insanlar arasında itibar görmemelidir. Çünkü Allah'a ve Rasulüne dostlukta bulunmayanlar, bizimde dostumuz değildir. Rasül-ü Kibriya Buyuruyor:

“İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır. İnsanların en şerlisi, insanlara zararlı olandır.”

Kötü arkadaş ve kötü dost, etrafa saçılan çirkin kokular gibidir. Kötülerin yıkıcı gücü fazla ve kolaydır. Sıra yet etmeleri süratlidir. Yayılma istidadı taşırırlar. Bu itibarla, bir kötülüğün yayılarak bir âileyi, bir mahalleyi, muhiti tesiri altına aldığı görülebilir. Sosyal hayatta zararları çok zor telafi edilir. kötülöklere sebep olan bu kimselerin azabı da yaptığı suça eşdeğer olarak, büyük ve korkunçtur. Ayrıca, bu kötölöklere eli ve diliyle iştirak ederek, destek ve ortak olan kimseler, mahşer günü pişmanlık duyacaklarsa da onlar için geri dönüş olmayacaktır.

“O gün (her) zâim (nedâmetle) iki elini ısırp: “Ne olurdu ben o Peygamberin mâhiyetinde (Allah'a) bir yol edineydim.” diyecektir. Yazıklar olsun bana! Keşke (beni sapıtan filânı dost tutmasaydım.”⁽¹⁴⁾

Allah'ın hükümlerine itaate yanaşmayarak su-izan, iftira, dedikodu ile harama giren kötü ahlâk ve çirkin söz sahibi kimselerin âileden ve çocuklardan uzak tutularak, ilişkileri önlenmelidir. Mü'min âilelerin, bu kimselerin davranışlarına iştirak etmeleri, aralarında ortak mevzu bulmaları ve samimi dostluk bağları kurmaya çalışmaları düşünülemez bile. Onlara sükûtta bulunmak, müsamaha ile dinlemek dahi tâviz ve teşvik olacağından şuurlu Müslümanlar bu zümrelere ve bu kimselerin sakat münasebetlerine izin vermez. Ayrıca onlarla mücadele etmek, kötölöklere engel olmak gibi Şer-i mes'ûliyetleri de vardır.

Allah'ın dostluğunu kazanmış mütedeyyin, hoş görölü, iyi niyetli, edepli bir lisana ve güzel ahlâka sahip olan kimselerle ilişkiler ise, çocuk üzerinde fevkalade iyi neticeler verir. Özellikle dayı, teyze, hala, amca, nene ve dede gibi yakın akrabaların çocuklarla olan münasebetleri çocuk

eğitimi üzerinde ve sosyal ilişkilerin kurulmasında en tesirli kimselerdir.

Anne ve babaya müsbet tarzda yardımcı olan âilelerin ikazı, tavsiyeleri dikkate alınmalıdır. Bu kimseler aşırı hoşgörü ve şımarıklığa yol açan fazla müsamahalı davranışlardan kaçınarak, özellikle çocukların hatâlarına engel olmalı, eksik taraflarını öğütlerle telâfi yoluna gitmeli, bilmediklerini öğretmelidirler. Edepli, terbiyeli, güzel ahlâklı örnek kimselerin dış çevreden gelebilecek tehlikelere karşı çocuğun etrafında bir çember meydana getirmeleri arzu edilen bir durumdur. Ancak bu mutluluk çemberi henüz tam dâire olarak çizilemediğinden dolayı, yakın ve uzak herkes tarafından çocuklar tehlikeli durumlardan korunmalıdır. Müslümanlar için nemelazımcılık söz konusu değildir. Komşumuzda, mahallemizde, hatta tanımadığımız çevrede yapılan hertürlü kötülüğe engel olmaya çalışmalıdır. Ancak o zaman çocuklarımız her an, kötülüklerle burun buruna gelmek talihsizliğiyle büyümezler.

B-TECRİT

Müslümanlar, İslam'ın kendilerine verdiği değer yargılarına, samimiyetle sahip çıkmalıdır. Mü'minlerin inançlarından ve prensiplerinden uzaklaşmamaları gerekir. Tecrit, müslümanlara kuvvet ve yayılma, aynı zamanda da serbest hareket kabiliyeti sağlar.

Müslüman aileler kendilerini, münafık, İslam aleyhtarı kimselerin bulunduğu yerlerden uzak tutmak zorundadırlar. Özellikle çocuklar!.. Bu uzak tutma olayı, İslâm'ın aleyhine olan her durumda vardır. Meselâ İslâmî yapıdaki aile, İslâm aleyhinde yazılar yazan ve müstehcen gazeteleri eve, çoluk çocuğa almamakla tecrit olayını başlatmıştır.

Aile reisi, münafık ve İslam aleyhtarı kimselerle münasebetleri keser. İslâm'a karşı tavır alan kimselerden çocukları uzak tutmalıdır. O yerin modern bir yer olması, temiz bir muhit olarak adlandırılması her zaman çocuğun yetişmesi için elverişli bir ortam değildir.

İslâm'ın yaşanmadığı ve İslâm'a saygı duyulmayan her

yer, başlıbaşına bir tehlikedir.

Tehlike ile içiçe olmak ise kişiyi yıpratır, huzursuz eder.

Bütün bu yerlerden uzaklaşmalıdır. Allah'ın içki emrine karşı gelmekte olan ve vitrinlerini herçeşit içki ile süsleyen market ve satış yerlerini terkedip, kendi hükümlerine saygılı olan bir yerden alış-veriş yapmaktan bir tecrittir.

Müslümanlar, hayatlarını tehlikelerden tecrid etmediği ve onlarla iç içe olduğu takdirde, kuvvet toplayamayacak, küfürle mücadelesinde hareket kabiliyeti için müsait zemin ve yayılma imkanı bulamayacaktır. Bu sebeblerle müslümanlar, ictimaileşerek, aynı mahallelerde, aynı muhitlerde, kendi fabrikalarında, kendi mekteblerinde, kendi müesseselerinde çoğalarak kendilerini tecrid etmek zorundadırlar. Fedâkarlıkla, birlik olunarak, ruhlar ve bedenlerdeki bu göç zoruridir. Buna özellikle çocuklarımızın çok ihtiyacı var. Fakat bunu idrakte gecikiyoruz! Maalesef bazı yanlış düşüncelerimiz var; ve bizleri bazen çok zor terkediyorlar. Meselâ, çocuklarımızın Robert Koleji, 'Saint Josephe' kaydı ve onun orda tebliğ yapacağı düşüncesi... İşin aslı ise, yabancı bir eğitim, yabancı bir kültür ve aynı görüşteki eğitici-ler, çocuğun geleceğini tehdit etmektedir.

Çocuk, bu durumda büyük ihtimalle pasif olacaktır. Veya inancı istikametinde serbest faaliyetlerini sürdürememesi sebebiyle ruhen ham kalacaktır.

Halbuki çocuğun, ailesinin ve kendi inancının desteklenerek manevî hükümlerine saygı duyulan bir kuruma ve eğitimcilerin destekleyici tarzda hareketlerine daha çok ihtiyacı vardır.

Normal hareket imkânı bulamayan bütün müslümanların durumu aynıdır. Bu bir okulda olabilir, bir muhit de, bir iş yerinde, bir şehirde aynıdır.

Mekke'den Medine'ye hicret bizler için tecrid olayına örnektir.

Mekke şehri, Hz. Muhammed (s.a.s)'in doğduğu yerdir. Hısım ve akrabası kalabalık, mensub bulunduğu ku-

reyş kabîlesi nüfuzlu bir kabîledir. Buna rağmen İslâm'ın serbestlikle yaşanabilmesi mümkün olmamamış ve bundan dolayı hicret olayı vuku bulmuştur.

Medine döneminde ise, birlik çoğalmış, bir arada teşkilatlanılarak kuvvetlenilmiş ruhen ve ictimâî tarzda olgunlaşıp, artık yayılma ve mücadeleyle hazır hale gelinmiştir. Medine döneminde inen cihad âyetleri de bunu işaret etmektedir.

Ayrıca; yaşanacak muhitin seçiminde Hz. İbrahim'in şu ifade ve tavrı da yer almaktadır. "Ey Rabbimiz! Ben evlatlarımdan kimini namaz kılabilmeleri için Senin Mukaddes olan evinin yanında ziraate elverişsiz bir vâdiye yerleştirdim. Artık, sen insanlardan bir kısmının gönülleri onlara meyî ettir. Şükretmeleri için bazı meyvelerle rızıklandır." (15)

O halde müslümanların bir arada emniyet bulacağı bir mahal ve kuvvet kesbedebilecekleri muhitleri olabilmelidir. İnancını ve kendilerine saygısını korumak isteyen müslümanların, her işlerinde küfürden uzaklaşmaları ve bunu bizzat yaparak çocuklarına örnek olmaları gerekir. Ancak müslüman önce kendi içinde ve dışında Allah'a kulluğu engelleyen her türlü temayülden uzaklaşarak, hayatını yeni bir biçime sokmalıdır. Hayatını İslâmî temellere dayandıran insan Allah'a hicret etmek, O'nun rızasını kazanmak zorundadır. İnsanın var oluşunun nedeni ve varlığının sürekliliği mücadele ile devam edebilir. Sadece mekan olarak kendini kötü ortamdan uzaklaştırması yeterli olmaz. Haramlardan günahlardan, nefsi temayüllerden kaçınmak, yanî iç âlemi İslâm'a göre yeniden düzenlemek gerekir. Dışta ise Tağutî rejimlere karşı, Kur'an-a özgü bir yol takip ederek, karşı koymakta bir tecrittir. Kendisini Allah'tan uzaklaştıracak Allah'ın emirlerini yasaklayan, yasaklarını ise emreden- her türlü idare şeklinden, bâtil ve cahilî hareketlerden kendini soyutlamak, bağlantıyı koparmak ve hatta karşısına dikilmek ve zalim idarecilere Hak'kı söylemek...

Nefsini, malını, canını Allah yolunda harcamak...

O'na göç; O'na hicret etmek... Sırat-ı Müstakim'e yönelmek...

Cahiliyetin her türlüüne sırt çevirmek...

Tecrit'in ne olduğunu ve gerekçelerini çocuğa anlatmaktır... Yaşayarak örnek olmaktadır tecrit...

Bugün müslüman ferdin aldığı eğitimle, çevre düzeni, sosyal çevre taban tabana zıttır. Çocuk herşeyde, her yerde bu ikilem ile yüzyüzedir. Hatta bu çelişki yakın akraba bireyleri arasında bile olmaktadır.

Yakın çevre dışında kalan ve dini olgulara karşı olan bir çevresi vardır. Bu çevrenin eğitimine girmekten, çocuğun güvenliği açısından korunması gerekir. Bu güvenlik şüphesiz ki yargı değerlerinin korunması konusundadır. Bu konuda en büyük görev aileye düşmektedir. İslam'da kardeşlik, göç, güç temini, bir tarağın dişleri gibi olma kavramları; Ensar ve Muhacir'de anlam bulmuştur... Bu yakınlaşmada eşi görülmemiş bir toplumsallaşma örneği vardır.

Bugün de çocukla bağlantılı herkesin, terbiye, eğitim ve öğretimine katkıda bulunması, onu koruması gerekir. Bugün İsrail sırf ırkî emellere dayalı olarak kendini bütün dış etkilere tecrit etmiştir. Dünya hakimiyetini kuruncaya kadar da bu planı uygulamaya devam edeceğini söylemektedir.

Bir devlete ve bir toprağa sahip olmadıkları halde, bulundukları ülkelerde bir yan kültür oluşturarak, yahudi kimliğini korumayı başarmışlardır. Devlet oluncaya kadar, çocuklara "yuva"lar ve "Getto"larda yahudi kişiliğinin temellerini atmış, birer yahudi olarak yetiştirilme ve varlıklarını koruyabilme istidadı verilmiştir.

Almanların, Yahudi toplama kamplarından birinden kurtulan ve anılarını yazan bir yahudi, yetiştirildiği ortamı ve yahudi kişiliğinin nasıl oluştuğunu ilginç ve aynı zamanda gurur yüklü satırlarla şöyle anlatıyor.

"Kişi sadece kendini rahatsız edenden ve kavrayama-

dığından nefret eder. Biz komşularımızın hoş görüsüne bağlı olmakla beraber bizim hayatımız onlarınkinden bağımsız olarak gelişiyor; ve öyle görünüyor ki, komşularımız bu olguya alınıyordu. Bizim kendi varlığımızı hep birlikte elbirliği ile koruma ve güvenlik içinde bulundurma azmimizde varlığımız, yaşayan ve inanan bir Yahudi varlığı, ölçüsünde onları şaşırtıyor, kızdırıyordu. Onların hesabınca, bu Tanrı'nın gözde seçtiği (gözdesi), bu lanetlenmiş milletin, kurtuluşunu HAÇ'a bağlamış olan insanlığa musallat olmadığı çoktan bırakmış olması gerekirdi.

Onlara karşı içimde düşmanlık ve şüphesiz hiç bir nefret duygusu yoktur. Doğrusu, yalnız Hristiyanlıkla ilgili olanlarada değil, Yahudilikle ilgili olmayan her konuda derin bir bilgisizlik içindeydim. Öte yandan Yahudilikle ilgili bilgim bitip tükenmez gibi görünen kaynaklardan besleniyordu. Masallardan, menkibelerden, (azizler, kahramanlar üstüne söylenen hikayelerden) bakışlardan susuşlardan geliyor. Bir ağacın öz suyu yapraklarını nasıl beslerse tıpkı onun gibi ilgi hiç ara vermeden her gün benim içime akıyordu. Ve bende tıpkı öyle hissediyordum; kökleri geriye, yüzyıllarca geriye uzanan, dalları bir çok ülkelere uzanmış, her çağda yeni çiçekler açma gücünü hiç bir zaman yitirmeyen bir tarih ağacının üstünde bir yaprak gibi"⁽¹⁶⁾

Müslüman ne yapması gerektiğini ve problemlerinin çözüm yollarını bilmelidir. Şimdiye kadar hüküm altında olanlar, hükmedicilere karşı hareketlerinde kimden himmet gördülerse, o kudret bugünde yardım etmeye kaadirdir. Allah (cc) Rabliğini, yapıyor. Fakat müslüman istemeyi bilmiyor. Neyi hedef edineceğini bilemiyor... Allah'ın kullarına vaadettiği şey nedir? Kul buna tâlip midir?... bilinmiyor!... Bilinmeyen;varlığın temeli Allah'ın dinine hizmettir.. İslam'ı Dünya'ya hakim kılmaktır. Oysa!... Bu konuda can ile mal ile fedakârlıkta bulunup yardım talep etmektedir kula düşen... "Allah'ın dinine yardımcı olursanız, Allah (c.c) sizi muzaffer kılacaktır."⁽¹⁷⁾ Bu ilahi hitab biz kullaradır.

5. BÖLÜM

DUL VE YETİMLER

STATÜLERİ VE HAKLARI

Toplumun bir kesimini oluşturan dul ve yetimlerin himayesi İslâm toplumunda ekonomik ve duygusal yönden en mükemmel şekilde sağlanmıştır. Temelde devletin bu sorumluluğu üstlenmesi ve faziletli bir toplumun inanca dayalı olarak bu kesimi her açıdan desteklemesi o toplumda ahlâkın ve ekonominin sağlıklı bir şekilde gelişimini sağlamıştır.

Cahili toplumlarda lâik kadrolar, siyasi iktidarlar dul ve yetimlerin hakkında ne kadar çok laf ederlerse etsinler bu kesime olan yaklaşımları satıhta kalmaktadır.

En azından insanlar birbirlerine yan dairedeki yetim ve dula ilişkin sorular sormuyorlarsa, devlet ekonomik zorlamalarla bu kesimi ekmek parasını kazanmaya mecbur ediyorsa ve toplumdaki emek sömürüsü yapan ahlâksız patronlarla onları yüzyüze getirir ve bir yandan da fuhuşa yol açan, hususi zevklere itibar eden, bencil, egoist bir toplum yapısı oluşturmaya çalışılıyorsa, o halde toplumdaki dul

ve yetimler gerek ekonomik gerekse ahlâki yönden güven-
ce içinde değildirler. O halde toplumda en fazla himaye edil-
meye muhtaç bir kesim en fazla madur edilen kesim hali-
ne gelmiştir.

Özellikle dul kadının cahili toplumlarda kendini mu-
hafazası fevkalade zordur. Çünkü bu toplum yapısı cinselliği
esas alarak hareket etmektedir. Ve fuhuş sektöründe kadının
vucudundan, duygusallığından ve korunmasızlığından is-
tifade edilmektedir.

Bu toplumlarda ekonomik imkânlara sahip olanlar -
kuvvetliler- ekonomik imkâna sahip olmayanlardan -
zayıflardan- istifade ederler. Ekonomisini düzeltmek, lüks
ve konfora sahip olmak isteyen zayıf kesim ise zenginlerin
isteklerini -iffetlerini kaybetme pahasına da olsa- yerine ge-
tirerek fuhuş sektörüne önemli katkıda bulunurlar. Yine
bu toplumlarda ahlâk ve namus kavramı izafi olduğu için,
namus, ekonomik zorlamalara dayandırılıyorsa eğer, bu mâ-
kul bir gerekçedir. Yani kadın ekonomik ihtiyaçlarının kar-
şılansmasında icbaren bunu yaptı ise namus mefhumu ön-
ceki ehemmiyetini kaybeder. Erkeğin yaptığı fiil ise toplumda
yadırganmadığı gibi ayrıca bu fiilde bulunmuş olması onu
onure eder bir durum sayılır. Namussuzluk erkeğin elinin
kiri addedilmiştir. Cinsiyet farklılığı kadının yaptığı fiillin
aynısını (zinayı) erkeğinde yaptığı halde, erkeği mazur gös-
termiş, yaptığı işi adeta meşrulaştırmıştır.

Ya da dul kadının diğer cins gibi insan olduğu, onun
da fizyolojik ihtiyaçlarının olabileceği görmezden geline-
rek, ikinci evliliği o toplumun normlarına göre ayıp telak-
ki edilmekte ve yakın akraba, baba yada erkek kardeş ta-
rafından engellenmektedir. Her halukârda kadın o toplu-
mun ifrat ve tefrite dayalı katı normlarına tahammül et-
mek zorunda bırakılır. Oysa durum fitratı ve ekonomik
yönden kadını zorlamaktadır.

Toplumun katı yargıları, devletin sorumsuzluğa karşı
kadının ve yetimlerin yalnızca yakınlarının insiyatiline ve vic-

danına terk edilmiş olması her açıdan zulümdür.

Cehalete ve gelenekselliğe dayalı bu toplum çocuğu ayak bağı, dul kadın ve erkeğin yeniden evlenmesini de bir kusur gibi göstermektedir. Günümüz toplumundaki kadının hemen hemen dinle alâkası zaten kesilmiştir. Bu durumda dul kadın -namuslu- iffetli kalmaya bağlayıcı sebeplerin ortadan kaldırılmış olması ile -yoksulluğa ve ilgisizliğe çare olarak sonuçta fuhşa sürüklenecektir. O halde toplumun bu kesiminin ihmalî sistemle, insanların inançlarının zayıflaması ile ve maddeye -lüks ve gösterişe- aşırı hırsla doğrudan alâkalıdır. Ve elbeteki bu toplumun varlıklı kesimi de yukardaki sebeblere bağlı olarak ihtiyaç içerisindeki yoksul kimselere, her türlü desteğe muhtaç dul ve yetimlere yardıma koşmayı unutup verir. Kapitalist sistemin gereği acıma hisleri körelmiştir insanların. İnce ve derin yaklaşımlarla "din kardeşliği" fedakârlığa sevk etmemektedir artık bu insanları. İnsanı sevmek başkalarının dertleriyle dertlenmek duyarlılığı koybolmuştur, bu toplumda.

Bu durumda müslümana düşen görev mevcut cahiliye toplumunun karşısına cesaretle çıkarak dul ve yetimlerin himayesinde hassas davranmalarıdır. İnsani, iyi ve güzel olan herşey sadece kafalarda teorik olarak kalmamalıdır. Erdem sahibi kişiler dul ve yetimlerin himayesine bilinçle talip olmalı ve bunu pratiğe aktararak topluma örneklemelidirler.

Aslında İslam nizamında dul ve yetimlerin sosyal güvenceleri şimdiki gibi asgari değil, azami seviyede yüksek tutularak korunmuştur. Eğer istiyorsa dul kadın hiçbir psikolojik baskı hissetmeden 2. ve 3. evliliğini de meşru olarak yapabilmıştır. İnsani ve hukuki hakları hiçbir zaman elinden alınmamıştır. Din, namus, can emniyeti sağlanmış devlet ve toplum bu kesime yardımcı görev bilmiştir. O kesimi ihmal ettikleri zaman insanlar kendilerini olgun bir müslüman olarak görmekten hayâ etmişlerdir. Bugünkü müslümanlar da bu çarpıklığı engellemekte Peygamberimizin hayatına bakarak kendilerini sorumlu tutmalıdırlar.

Kendisi de yetim olan sevgili Peygamberimize yetimlere iyi muamele hususunda Duhâ suresinde Allah(c.c) “Rabbin, bir yetim oldunu bilipde seni barındırmadı mı?... O halde yetime gelince, ona sakın kahretme” buyurur. Fecr süresinde: “Siz yetime iyilik etmezseniz” denilerek yapılanın kötü bir tutum olduğu, Mâun suresinde de yetime kötü muamelenin bir bakıma “dini inkar” olduğu ifade edilir. “Ey Muhammed! Dini yalan sayanı gördün mü? Yetimi itip kakan, yoksulu doyurmaya yanaşmayan kimse işte odur.” Beled Suresinde ise yetimi himaye etmenin, doyurmanın “zor geçidi aşmış” olarak tavsif edildiği görülür. Şu ayeti kerimede ise; “Kulumuz Muhammed’e indirdiğimize inanıyorsanız bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin beşte biri Allah’ın Peygamberin ve yakınlarının yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır.⁽¹⁾ buyrularak haklarının verilmesi istenmektedir. Miras taksiminde de: “Miras taksiminde yakınlar, yetimler ve düşkünler bulunursa, ondan onlara da verin, güzel sözler söyleyin⁽²⁾”. “Onlar hangi şeyi nafaka olarak seveceklerini sana sorarlar. Deki: “Maldan ve receğiniz şey ananın, babanın, akrabanın, yetimlerin, yoksulların, yolcuların hakkıdır.”⁽³⁾ buyrularak onlara öncelik tanınır.

Başta vasiler olmak üzere yetimin eğitim ve terbiyesinin yapılması, haklarının korunması ve ona şefkatle davranılması İslâmın önerdiği prensiplerdir. Haklarına taalluk eden hususlar da yetime, iyi muamele, istikbalinin düştürülmesi, eğitim ve terbiyesi, malının korunması, evlendirilmesi, işlerinin düzeltilmesidir. Özetle Allah cc şöyle buyuruyor: “Hem sana yetimlerden soruyorlar. Deki: Onlardan sana işleri düzeltmek onların yararına hayırlı teşebbüslerde bulunmak) daha hayırlıdır. Eğer onlarla bir arada yaşarsanız, artık onlar kardeşinizdir. Allah (işleri ve yetimleri yetiştirip yararlı duruma getirmeyi) bozanı, düzeltenden ayırd edip bilir.”⁽⁴⁾

Konu üzerinde bizi hassasiyete davet eden bir başka

ayeti kerime de yanı zamanda olabilecekler hakkında bizi uyararak -aynı duruma bizim çocuklarımızın da düşebileceğini ihtar ediyor- "Arkalarında elleri ermez, güçleri yetmez çocuklarını bırakacak olsalardı, onlar hakkında endişe duyanlar (vasilik ettikleri) yetimler hakkında da yanı endişeyi duysunlar; Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar, sağlam söz söylesinler."⁽⁵⁾ buyrulur.

Toplumda devletin ve halkın himayesinden mahrum kalan dul kadının uğradığı akıbetler çocuklar için de geçerlidir. Yetim ve öksüz kalan çocuklar, bozuk bir toplumda anne babalı çocuklardan daha fazla suça meyilli olmaktadır. Çünkü çocuğun hayatındaki anne-baba ve yuva hasreti giderilmediği için ve çocuk faziletli bir toplum içerisinde devlet tarafından korunarak sahiplenilmediği içindir ki, sokağa terkedilmektedir. Sevgi gereksiniminden ve iyi örneklerden uzak kalan ve mütemadiyen kötülüklerle içiçe olan çocuk suça zorlanmaktadır.

Köprü altlarında, izbe yerlerde alkoliklerle, kumarbazlarla düşüp kalkan, fuhuş yuvalarının pisliklerini teneffüs eden çocuk, midesine inecek bir lokma ile açlığını giderebilmek için her türlü kötülüklerle içiçe yaşama savaşı vermektedir.

Çocuk Esirgeme Kurumu ve benzeri yuvalara gelince; çocuklar için bir çatı oluşturulmasına rağmen buradaki sorunların boyutları da oldukça geniştir. Mevcut yuvaların yetersizliği ve askeri bir disiplin içerisinde ehliyetsiz kişilerin yetersiz eğitimi sebebiyle çocuklar ruhen sağlıklı yetişememekte ve anti-sosyal davranışlar edinmektedirler. Bu çocuklar aile içerisindeki yakınlaşma sevgi-şefkat, ilgi ve eğitimden uzak büyütülmektedir. Bu kurumlar çocuk için ve sağlıklı bir ruh yapısının oluşturulmasından uzaktırlar. Çocuğun ruhî sağlığının korunması için akraba, komşu, sokak, okul, cami, çarşı bütünlüğü içerisinde hayatla temasta olması gerekir. İslamın özüne uygun bir uygulama ancak devletin maddi yönden çocuğa arka

çıkması ile yetimin yakın akraba yanında yetiştirilmesi ve korunmasıdır.

Yüzlerce-binlerce çocuğun birarada barındırılarak korku, endişe verici bir ortamda toplanması çocuktaki insani ve ahlaki duyguların müsbet gelişimine engel olacaktır. İçinde bulunduğu durum onu insanlara (topluma) ve devlete düşman edecektir.

İnsanlar İslâm dinini ve insanın var olma gerçeğini gereği gibi kavradıkları zaman Allah'ın iradesine bağlanacaklar, din olarak İslâmı seçeceklerdir. İslâm'ın insana verdiği önem kadar hiç bir sistem insana önem vermemiştir. İdeolojik sistemler daima onları huzur ve saadet ortamına hasretle bırakmıştır. İnsana gereken ihtimamı ve itibarı gösteremeyerek, huzur ortamını sağlayamadığı gibi, toplumu da sağlıklı bir yapıya kavuşturamamıştır.

—Çocuğun anne ve babasının kaybı ilk başta adaletsizlik gibi görünsede asıl itibarıyla çocuğun gelişimi ve olgunlaşması yolunda ilk ve temel adımdır. Ekonomik, duygusal sosyal ve ahlaki yardımlaşmasının esas alındığı İslam toplumunda çocuk sorumluluk duygusunu geliştirmekte ve hayata daha gerçekçi bakışla bakmaktadır ve bu insanlar ilerde duygusal destek olabileceklerdir.

Ayrıca bu insanların kendi ayakları üzerinde durmayı tek başına öğrenebildikleri ve toplumda başarılı olabilen insanlar oldukları da bir gerçektir. Hayatın özü mücadele ile imanen tekamül olduğu gözönüne alıncak olursa topluma yön veren birçok liderin en başta Rasulullah'ın bu musibetlere muhatab olması onların muvaffakiyet ve olgunlaşmalarına yol açtığı ilahi hikmetin bir sırrı olarak mücadele çile ve cefanın bu insanlar için kaçınılmaz olduğu gerçeğini bize duyurmaktadır.

6. BÖLÜM

DİNİ EĞİTİM

Dini eğitim aslında eğitimin bir şubesi olmayıp, eğitimin esasıdır. Kur'anî eğitim insanı bir obje olarak ele alıp, onu güzel ahlâka, yüksek mertebelere... "Ahsenü Takvime" hedeflemektedir. Ve vahye dayalı bu eğitim temelde Hz. Adem ile başlayıp kesintisiz devam etmiştir. Dini eğitimi farklı bir eğitim olarak diğerlerinden soyutlamamız ya da bir bölümü olarak düşünmemiz yanlış olur. Vahyi eğitime dayalı olan bu eğitim insan hayatının tümünü kapsamaktadır. Ferdi ve toplum hayatındaki tüm ilişkileri vahyi eğitim düzenlemekte emir ve nehiyler insanın gidişatına yön vermekte ve onu hakiki kulluk statüsüne ulaştırmaktadır.

Cenab-ı Hak kullarının doğru yolu bulmasında kitap ve peygamberler göndererek onların sapıtanların gayrına hareket ile sırâtı müstakim'de kalmalarını öğretmiştir. İnsanlığa mükemmel bir eğitici ve rehber olarak gönderilen

sevgili peygamberimiz elbetteki yol göstericilerin en büyüğü ve güzel ahlâkın numunesi olarak tanınması, bilinmesi ve uyulması gereken en mükemmel örnektir. Ayrıca Kur'anî eğitim ile Peygamberimizin ahlâkının bir olduğu gerçeğini Hz. Aîşe validemizin ifadesinde buluyoruz.

-Fitri Arayış: Eğitime girişte fitri olan merak duygusu çocuğu Allah'ın varlığını tanıma, yaratıcısını bulma duygusuna götürecektir. Fitri olarak yaratıcıyı arayışta yıldızlar dağlar, denizler, gece ve gündüz; ayrıca doğum-ölüm, yaşlılık, hastalık gibi olaylar mütemadiyen çocuğun düşüncesinin Allah fikri üzerinde gelişmesine etkili olmaktadır. Çocukların etrafını çevreleyen hadiseler ve tabiatla olan alâkasını artıracak sorular sormakta ve cevap aramakta oldukları görülmektedir. Çocuğa, kainatı sevdirmek, oluşların ve varlıkların lüzumundan ve yararından bahsetmek onların yaratıcılarını sevmelerini kolaylaştıracaktır. Çocukdaki dini duygu ve arayış ile doğruyu bulması; fitraten bu isteğine karşı konulmayacağı gerçeğini ortaya koymaktadır.

Fitratda Kur'anla mütabıktır. Kur'an insan aklına hitab ederek kâinattaki oluşlara, (Sünnetullah) varlık ve eşyaya insanların dikkatini çekmektedir.

“Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışlarında, gece ile gündüzün arka arkaya gelişinde, insanlara yararlı şeyleri denizde götürüp giden gemide; yeryüzü kurulduktan sonra, Allah gökten yağmur yağdırarak arzı diriltmesinde, o arda her türlü hayvanatı yaymasında rüzgarı her taraftan estirmesinde, yer ile gök arasında Allah'ın emrine tâbi bulutla, akıl ve düşünce sahibi olan bir millet için, Allah'ın birliğine, kudret ve yüceliğine delalet eden elbette bir çok deliller vardır.⁽¹⁾”

“Allah gökleri ve yeri (boşuna değil) hakkı göstermek için yarattı. Muhakkak bu misallerde mü'minler için ibret var.⁽²⁾” Muhakkak ki göklerde ve yerde mü'minler için (Allah'ın birliğine, kudret ve azametini delâlet eden) alâmetler vardır⁽³⁾”

“O Allahdır ki, güneşi bir ışık ve ayı da bir nur yaptı. (Büyüyüp küçülen) miktarlar ve ölçüler tayin buyurdu ki, senelerin sayısını ve hesabını bilesiniz. Allah, bunları ancak hak ve hikmet olarak yarattı. Allah, anlayacak bir topluluk için ayetlerini açıkca beyan ediyor.”⁽⁴⁾”

Allah’a iman, insanların yaratılışında olduğuna göre anne-baba çocuklarının dikkatini kainattaki varlık ve oluşlara çekerek onlara Rabb’lerini tanıtabilirler. Ayrıca oluş ve tabiata bakarak Allah’ın isim ve sıfatlarının açıklanması çocukta Allah ve dini tasavvurların anlam kazanmasından fevkalâde yarar olacaktır. Yapılan istatistiklere göre çocuğun verdiği cevaplar genelde: “O çok büyüktür/Herkesten, herşeyden büyüktür O, bizi, herşeyi yaratmıştır./Allah bizi yaşatan, bizi besleyen, bizi büyüten, yüce Varlıktır./Allah her şeyi bilir, herşeyi görür duyar⁽⁵⁾” gibi tanımlamalardır. Bu cevaplar onların tasavvur güçlerini ve Allah’ı nasıl tanıdıklarının ortaya koymaktadır.

Ailenin şuur seviyesi çocuğun tefekkürlerine tesir ile onda Allah fikrini geliştirecek, Allah’a itaati yâni O’nun tek otorite güç olduğunu, akli seviyenin gelişimi içinde çocuk kabullenecektir.

Allah tasavvurunun yanlış şekillendirilmesi: Allah tasavvurunun yanlış şekillendirilmesi ve dini eğitimin hedefinden sapmaması için çocuğa Allah cehenneminde yaksın, Allah seni taş yapsın” gibi olumsuz, müeyyideye -cezaya- yönelik tanımlamalar ve bu varlıklar çocuğun üzerinde bir baskı oluşturacaktır. Zamanla çocukta bu baskılardan kurtulma isteği gelişecek ve çocuk belki de ilerki yaşlarında baskıdan kurtulma isteğiyle inkâra gidecektir.

Taklit sonucu çocuklar aklî ve yaş seviyelerine göre soru sorma ve öğrenme yeteneklerini geliştirmektedirler. Bu gelişim fitri dürtülerle birlikte biraz da ailenin bilinçli hareketlerine bağlı olarak gelişmektedir. Bilinçli öğrenmeğe doğru gidişte ilk aşama mutlaka taklit yoluyla olduğu bilinmektedir. Bu sebeble çocuğun yakını anne-baba ve etra-

fını çevreleyen fiziki çevresi oldukça önemlidir. Taklitler diğer aşamalarda; alışkanlığa dönüşecek ve daha sonra çocuk nasıl davranacağını, nasıl düşüneceğini, nasıl inanacağını, bu kıstaslara dayanarak tayin edecek ve kişiliğini örneklerle bakarak oluşturacaktır. Çocuk, muhakeme, işleyiş, karar gücünü çevresinde yaşayan insanlardan olacaktır. Bu sebeble alışkanlıkların, adetlerin, tutum ve tavırların bilinçli-bilinçsiz davranışlarının son derece ehemmiyeti vardır. Çocuk iradeli veya iradesiz, istekli veya isteksiz, çevresindeki olaylardan, hallerden etkilenir.

Çocuk, örneğe benzemesi sonucu, anne-baba namaz kılıyorsa, nasıl dua ediyorsa, nasıl örtünüyorlarsa aynı hali kendinde tezahür ettirir. Tekrarlar ve alışkanlık kazanır. 10 yaş civarında çocuk taklitleri bilinçli hareketlere çevirerek yaptığına anlam katmaya ve bağımsız olmaya çalışır. Ancak bağımsızlık, çocuğu önceki taklit yoluyla yaptıklarını gereksiz göstermesi ve terketmesi sonucunu doğurmamalıdır. Çocuğun bağımsız davranma yaşına ulaşınca kadar eğitim ve öğretimle desteklenmesi ve taklitte birlikte hareketlerin şuuruna varılması, fikirlerle bilinçlendirilmesi lazımdır. Aksi takdirde kuru bir taklit ona anlamsız gelecek ve iyi bir sonuca götürmeyecektir. Taklit giderek çocuğa şuur ve iradeli bir karakter kazandırdığı takdirde anlamlı ve kalıcı olacaktır. Bilinçlenme sağlandığı takdirde çocuk anne-babaya daha çok itimat duyacaktır. Ona anne-babanın öncülük etmesinden memnun kalacak, güveni sarsılmayacaktır. Anne-baba bilinçsiz hareketlere yönelik ve baskıcı bir tutum sürdürmüş iseler çocuk; çevrenin etkisine girdikçe anne-babayı eksik ve cahil bulacak ve onlardan uzaklaşacaktır. Bu itibarla anne-babanın ilimle daimi surette kendilerini yenilemeleri ve çocuklarına bilinçle hareket ettiklerini ve zihni bir gelişme içersinde olduklarını göstermeleri bir zorunluluktur. Ayrıca bu durum, çocuğu sahip olduklarıyla yetinmeyip daha fazlasını öğrenmek ve aynı zamanda bunun mücadelesini vermek düşüncesine götürecektir.

Yine taklitten bilinçlenmeye doğru olan süreç içerisinde çocuk dini hikayeler, basit anlatımlarla kıssalar, menkıbeler yoluyla eğitilmelidirler. Yapılan ibadetlerin anlamı, gerekliliği, duaların mahiyeti ve surelerin anlatımı yapılmalı çocuğun fikren inkişafı sağlanmalıdır.

1- EĞİTİCİLERE ÖNERİLER

Resulullah eğitimin esas temellerini şöyle belirlemektedir: “Çocuklarınızı şu üç haslet üzere terbiye edin; Peygamberini sevmek, onun ehli beytini sevmek, ve Kur’an okumak,⁽⁶⁾ Eğiticiye ise şu öneri geliyor: ‘Aile halkınıza dönünüz, onlara öğrendiklerinizi öğretiniz ve gerekeni emrediniz.’⁽⁷⁾ Yine eğiticinin durumu ve dini yaşantısındaki samimiyetin önemi vurgulanarak şöyle buyrulur: ‘Ey iman edenler! Yapamayacağınız şeyi neden söylüyorsunuz? Yapamayacağınız şeyi söylemeniz Allah yanında büyük bir gazab sayılır?’⁽⁸⁾

Dikkat edilmesi, üzerinde özenle durulması gereken hususlar arasında Rasulallah: “Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız, sevindiriniz, nefret ettirmeyiniz. Allah beni zorlayıcı ve şaşırtıcı değil: lâkin öğretici ve kolaylaştırıcı olarak gönderdi” buyurmakla insanlara akli yetenekleri ölçüsünde ve iyi muameleyi öngördüğünü; ve bu davranışın ancak yarar sağlayacağını bildirmektedir.

Eğiticinin durumu, davranışları, yaşayışındaki samimiyet fevkalâde önemlidir. Eğer itimat telkin edilmesse büyüklerin samimi-yetsiz -ihlâsa dayalı olmayan amellerinden dolayı anne-babaya olan güvenini kaybedecek onlara itaati bırakacaktır. Her şeyden evvel eğitici çocuğun da -kendisi için- bir imtihan vesilesi olduğunu hatırdan çıkarmaması gerekir. Kendi samimi-yetsizliğine da-

yalı olarak, çocuğun isyanının kendi hakkında bir fitne olacağı bilinmelidir. “Ey iman edenler! Allah’a ve Peygamber’e karşı hainlik etmeyin, size emanet edilen şeylere bile bile ihanet etmiş olursunuz. Mallarınızın ve çocuklarınızın aşlında bir fitne olduğunu ve büyük ecrin Allah katında bulunduğunu bilin.”⁽⁹⁾ O halde çocuğa bir emanet anlayışı ile sahiplenerek ona ihanetten uzak durulmalıdır. Ona yarattıcısı ve Peygamberi sevdirmeli hakkıyla tanıtılmaya gayret gösterilmelidir.

-Çocukla istişare:

Çocuğa değer vermek ve şahsiyetini tanımak açısından çocukla istişare de bir hayli ehemmiyetli görölmektedir. Örneğin; Hz. İbrahim oğlu İsmail ile alâkalı rüyayı görürnce durumu ona açar, yanısıra yürümekte olan yavrusuna “Ey oğulcuğum! Doğrusu ben uykuda iken seni boğazladığımı görüyorum, bir düşün ne dersin?”⁽¹⁰⁾ diyerek çocuğun fikrini alır. Normlara anne-babanın hayat görüşü, yaşayış tarzı ve bakış açısını sahiplenecektir. O halde anne-baba hareketlerinde kontrollü ve bilinçli davranmak zorundadırlar. Ki, çocuklar kendilerine bakarak kötü itiyatlar edinmesinler.

Hz. Yakup ise oğlu Yusufu dinler ve “Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar”⁽¹¹⁾. Hz. Lokman ise: “Oğulcuğum! Sakın Allah’a ortak koşma. Çünkü ortak koşmak, gerçekten büyük haksızlıktır.”⁽¹²⁾ demektedir.

2- ŞAHSİYET EĞİTİMİ VE KARAKTER OLUŞUMUNDA DİNİ EĞİTİMİN VE İBADETLERİN ÖNEMİ

Çocuktaki mizaç özelliklerini koruyarak, tabiatlarındaki ayrıcalıklara göre karakteri geliştirmekte eğiticiye yardımcı en önemli etkenler din ve ibadetlerin motivasyon gücüdür. Çocuğun psikolojik yapısına göre ona sevgi ve şefkatle yaklaşıp samimi-dürüst ilişkilerle nefisteki bencil duyguları terbiye etmek anne-babanın sürekli çabasına muhtaçtır. Ancak her çocuk kendi nev'i şahsına mahsusur. Şahsiyet eğitiminde mizaçları köreltecek istidatları yok etmek yanlıştır İyi ve kötüye -hayra ve ya şerre- istidatlı olan çocuktaki şerre mütamayıl duyguları hayra yönlendirmek hoşlanılmayan huyları meşru kanallara kanalize ederek tatmin etmek, hedefe yöneltmek şahsiyetin doğru olarak takâmülünü sağlayacaktır. Çocuğun "müstakil olma" arzusu dümura uğratılmadan-hürriyeti elinden alınmadan nefiste bulunan bencil duygulardan, haset, hırs, kibir, gaflet, tembellik, cimrilik, korkaklık gibi huylardan onu sakındırmalıdır. Eğer çocuk şahsiyet özellikleri (ruh ve beden kabiliyetleri) tanınarak eğitilecek olursa şahsiyetin tekamülü ge-

lişerek sosyal bünyenin tekâmülünü de sağlayacaktır.

Evvelâ çocuğun nefsinde, vahyi istikamette faaliyetlerde bulunma gücü ve karakterinin güçlendirilmesi gerekir. Bunu yapabilmek için de eylem ve davranışlara yol açabilecek fikirlerin anne-baba, eğitici tarafından nefse yerleştirilmesi gerekir. Tâ ki fikirler davranışlara dönüşüncüye kadar. Fitri yasaların şahsiyete tesiri, karakterin oluşumu ve yerleşiminin sağlanması için eğiticinin anna-babanın bakış açısı, yöntemi, yaşayışındaki asalet vahyi eğitim-öğretimi onda yerleştirmek isteğiyle doğrudan alakalıdır. Sürekli bir çaba ve sürekliliği kesintisiz mümkün kılacak dava şuuru çocuğu takdir düzeyine ulaştıracaktır. Zamanla bilinçli ya da bilinçsiz gibi, görülen hareketler çocukta iradeli davranışlara dönüşecektir. Ancak davranışlara bilinç kazandırabilmek için kuşkusuz fikir ve düşüncenin oluşturulması gerek. Bazı fikirlerin ve adetlerin çocukluk döneminde çocuğun zihninde oluşturulması, alışkanlık kazandırılması daha sonra davranışlarını etkileyecektir. Davranışlara etkide bulunan nefisteki müsbet değişime konu olabilecek şeyler inanç, fikir, duygu ve ibadetlerdir. Nefisteki zaatlardan kurtulmak, eksiklikleri gidermek çocuğun hayatına ışık tutmaya çalışan anne-babanın sorumluluğudur. Nefiste var olan bir kısım istidatlar zeval bulucu olgulara talib olunmayı ve onlara kalıcı gözüyle bakılmayı telkin etmektedir. Vahyi eğitimin işlevi ise insanın nefse karşı egemenliğini kazanarak nefsi de bu yasalara uymak zorunda bırakmak, insana da nefsin baskılarına karşı koyma gücünü, irade gücünü kazandırmasıdır. Çocukla meşguliyeti boşuna bir uğraş olmaktan çıkaracak olan durum, ebeveynin çocuğun direnç gücünü artırmayı öğretmesi, bazı hastalık halindeki menfi duyguların kronikleşmeden önünün alınmasıdır.

İnsan sorumlu bir varlıktır ve Resulullah'ın ifadesinde olduğu gibi; her çocuk İslam fıtratı üzere doğmaktadır.

O halde çocuğu etkileyen, onun yolunu bulmasında

ya da şaşırmasında ehemmiyet arzeden durumlar anne-babanın inancı yada aksi çaba ve davranışlarıdır. Fıtratta-ki iyilik istidadı deformasyona uğratılmadan, kavram ve düşüncelerin çocukta kökleşmesinde çocukluk döneminin de etkisi dikkate alınarak çocuğa etki edecek faktörlerden faydalanılmalıdır. Ki, köklü bir biçimde çocuğun belli yönelişler edinmesinde etkisi olan durumlar -inanç ve ibadetler- karakter oluşumunda fonksiyonlarını sürdürece-
cek en önemli faktörlerdir.

Eğer bu durumda başarı kesbedilirse ümmetin teşek-
kül ve birliğinin oluşma sürecinde azami derecede hızlan-
ma ve toplanma görülecektir. Çünkü, evvelâ nefisler isla-
ha muhtaçtır. “Nefsini arındıran kurtulmuştur; azdıransa zi-
yanda”⁽¹²⁾ Nefsin tâbi olduğu yasalar daha önce de belir-
tildiği gibi tembelliği, zannı, şüpheyi, fitneyi acizliği ön-
görür. Şahsiyet gelişiminde bunlardan arındırılmayan ne-
fisler ise, ziyandadır. Bu konumda acze ve gaflete itibar
edenlere Kur’an lisanıyla söylenecek söz şudur: “Onlara
Allah zulmetmedi fakat onlar kendilerine zulmediyor-
lar”⁽¹³⁾. Bu meyanda şahsiyet eğitim ve iyi karakter oluşu-
munda başarı sağlanamamış bir toplulukta ayrıca ziyandadır. Çünkü; “Onlar nefislerinde olanı değiştirmedikçe
Alah bir toplumun durumunu değiştirmez.”⁽¹⁴⁾

Vahye dayalı emirler, yasaklar, ibadetler, Kur’an-ı ke-
rimin tabiriyle “Ahseni Takvim” tipini oluşturmak için-
dir. Davranışları etkileyebilecek ve karakter üzerinde bizi
müsbet sonuçlara götürecek dini etkenler insanı “başkala-
rını nefislerine tercih” aşamasına ulaştıracak güce mukte-
dirlerdir. Bu noktaya ulaşan kimseler, “Kendileri zaruret
içerisinde bulunsalar dahi onları kendilerinden önde tutar-
lar”⁽¹⁵⁾ Bu seviyeye gelinceye kadar çocuk insani, fitri, di-
ni isteklerini nefsi duygularının üzerinde tutmayı öğrenme-
lidir. Çocuğun yanlış yola düşünmesi engellenerek doğduğu
fıtrat üzere korunmalı şahsiyetine dinle itibar kazandırıla-
rak geliştirilmeli ve ibadetlerle de karakter yapısı sağlam-

laştırılmalıdır. Sonuçta muvaffakiyetin sırrı da küçük yaşlarda aranmalıdır. Bu yaşlarda eğitim-öğretim “taşa nakşetmek” olduğu ve kalıcılık ifade ettiği bilinmektedir.

Ahlâki güzelliğe sahip kılan ibadetler insanları kötülükten alıkoymak içindir. “Nitekim namazın bir faydası da kötülüklerden alıkoymasıdır.”⁽¹⁶⁾ Doğruluk ve iyilik, insanın Allah’a, kitab’a ve Peygamberlere, ahirete ve meleklerle inanması, Allah sevgisi ile malı akrabalara, yoksullar, yolda kalmışlara, dilenenlere ve esirlerin azadına vermesi, namazı hakkıyla eda etmesi, zekatı ödemesidir. Bunlar söz verdikleri zaman, sözlerini yerine getirenlerdir. İşte hak ve hayır üzere olanlar ve fenalığın her türlüşünden sakınanlar (takva sahibi olanlar) bunlardır.”⁽¹⁷⁾

Gerek namaz, oruç, zekat ve gerekse ahlâkî öneriler ihtiyârî fiiller olarak kişide irâdî bir güç oluştururlar. Yetişkinlerle birlikte küçüklerin de namaza, oruca alıştırmaları, olumsuz karakter unsurlarının terbiyesinde yararlı etkenlerdir. “Ehline (çoluk-çocuğuna, yakınlarına) namazı emret, kendin de sabır gösterip buna devam et.”⁽¹⁸⁾ Meâric 19-23’de; “Şübhesiz ki insan, hırslı, açgözlü yaratılmıştır. Kendisine bir kötülük dokununca basar feryadı. Bir iyilik erişince de (kıskanırda onu başkasından) men eder. Ancak namaz kılanlar ve namazlarına devam edenler müstesna” Başkaldıran nefse, en tesirli müeyyide ibadetlerdir. İbadetler insanı kötülükten sakındırıcı, muhasebeye sevkedicidir. Bu sebeblerle de ibadetlerde sabır gösterilmesi, önerilmiştir. Kötü karakter vasıfları ise kur’anda kerih görülmüş, ve zemm edilmiştir: “Eğer iyilik ve güzellik işlerseniz, kendinize iyilik etmiş olursunuz; ve eğer kötülük ederseniz yine kendinize “Kim doğru yolda giderse ancak kendisi için doğru yolda bulunur (Sevap kendisindedir.) Kim de sapıklık ederse, yalnız aleyhine sapıklık eder. (Cezasını çeker). Hiç bir günahkâr da başkasının günahını taşımaz.”⁽¹⁹⁾, “Allah ile beraber başka bir ilah edinme ki, sonra kınanmış ve dayanaksız kalırsınız.”⁽²⁰⁾, “Rabbin kesin

olarak şunları emretti: Ancak kendisine ibadet edin, ana-babaya güzellikle muamele edin.”⁽²¹⁾, “Akrobaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Bununla beraber (malını) büsbütün saçıp savurma.”⁽²²⁾, “Elini boynuna bağlı kılma. (cimri olma) ve büsbütün de onu açıp israf etme...”⁽²³⁾, “Zinaya da yaklaşmayın, çünkü o pek çirkindir kötü bir yoldur.”⁽²⁴⁾, “Haklı bir sebep olmadıkça, Allah’ın (öldürülmesini) haram ettiği cana kıymayın...”⁽²⁵⁾, “Yetimin malına da yaklaşmayın. Ancak rüşdüne (18 yaşına) erişinceye kadar en güzel şekilde (malını koruyup çoğaltmak için) yaklaşabilirsiniz. Bir de ahdi (yapılan sözleşmeyi) yerine getirin, çünkü verdiği sözden çayan (kıyamet günü) sorumludur.”⁽²⁶⁾, “Ölçtüğünüz zaman tam ölçün, doğru teraziyle tartın.”⁽²⁷⁾, “Hakkında bilgi sahibi olmadığın şeyin ardına gitme, çünkü kulak, göz ve kalb bunların hepsi ondan sorumludur.”⁽²⁸⁾, “Yeryüzünde kibir ve azamitle yürümeyin, çünkü sen asla arzı yaramazsın ve boyca da dağlara erişemezsin.”⁽²⁹⁾, “Kötü olan bütün bu yasaklar Rabbinin katında mekruhtur.”⁽³⁰⁾

Kur’anî tabirle “Kalplerinde hastalık vardır” denilenler dışında; “Yeryüzünde bozgunçuluk yapmayın” Dendiği zaman, “Bizler sadece ıslah ediyoruz!...”⁽³¹⁾ diyen münafıklar ve bu meyanda vâhyi ifadeyle “Sanki sağırdılar. Dilsizdirler, kördürler, bu yüzden doğruya dönemezler.”⁽³²⁾ denilerek bildirilen hakikatlere tamamen sırt dönmüş kimseler de vardır. Çocukların, özellikle bu kimselerden uzak tutulmaları zarurettir. Bu konuda Gazali: “Çocuk, zayıf aklıllı, gözü halka dönük, ve onlara karşı tamahkâr yaratılır. İnsanların birbirlerine riya, gösteriş yaptıklarını görür ve bu surette zaruri olarak riya ve gösterişi sever; nefsinde bu huy yerleşir...” demektedir. Çocuk iyiyi kötüden tefrik edemeyeceğinden iyi örneklerle karşılaşmasında yarar görmektedir. “Şahsiyet terbiyesinde nefse hakimiyet ve irade önemli hususların başında geldiği içindir ki, gerektiğinde mahrumiyete katlanabilmesi için fazla yumuşak ya-

takta yatırılmamalı, gerek yatak konusunda gerekse yiyecek ve giyecek konusunda mahrumiyete ve sıkıntıya katlanabilecek dayanıklılıkta yetiştirilmelidir. Tembellikten sıyrılması için gündüzleri bir miktar yürümeye hareket ve spor yapmaya alıştırmalıdır. Çocuk; babasının sahib olduğu imkânlarla, yediği-giydiği veya okul malzemeleri ile arkadaşlarına karşı övünmekten men edilmeli, aksine kendisi ile dostluk kuran her çocuğa karşı alçak gönüllü, iyiliksever ve tatlı dilli davranma itiyadında yetiştirilmelidir. Şayet önemli bir kişinin çocuğu ise, bu pozisyonunu kullanarak başka çocukların ellerinden bir şey almasına engel olunmalı, mümeyyizlik çağına geldikten sonra çocuğa temizlik ve namaz konusunda müsamaha göstermek, ramazanın bazı günlerinde oruç tutturmak, erkeğe dinen haram olan ipek elbise ve altını yasaklamak ve lüzumlu dini konuları öğretmek, hırsızlık haram yemek, hıyanet, yalan gibi bilhassa zaaf duyduğu din ve ahlâka uymayan kötülüklerden sakındırmak, katığın mutlaka gerekli olmadığını anlayacak şekilde bazı vakitler yalnız ekmek yemeye alıştırmak, yemeği yerken acele etmesi, yemeği önüne gelen taraftan yemesi ve başkalarının yemeğine göz dikmemesi gibi..." Bu yolla çocuğun hasislik, acelecilik, hırs, tamâh, büyülenme gibi kötü vasıflardan korunacağı, belirtilir. Zaman zaman açlıkla, diğer mahrumiyetlerle de tahammüle kanaate, sabra, tevekküle, şükre, başkalarına merhamet duymaya ve nefse hakimiyete alıştırmaları gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

İnsan hayatına vahyi disiplini kazandırarak istikrarlı bir yaşayışa hazırlanmanın kula kulluktan ve kaos içinde yaşamaktan kurtulmanın yolu eğitim ve öğretimin esasını Kur'an ve Sünnet'e dayandırmaktır. Eğiticinin -ana babanın- yüklendiği emanet Allah'ın yasalarına inanıldığı sürece korunabilecektir. Ebeveyn inandığı sürece mutlu olacak hürriyete ve Allah'ın nimetlerine kavuşacaktır. Yaşayışıyla, düşüncüsüyle fert ve toplum plânında

tavır alışıyla Kur'an-ın ölçü ve ilkelerinden sapmış ise o zaman müstehak olduğu biçimde nitelenerek cezasını görecektir. Ne varki; nefislerde topluca değişiklikler gecikir ve sapıklıkların icraatı artar, İslâmın uygulanmasında müslümanlar bölük pörçük olursa, yanılığımızın neticesini ağır musibetlerin geneli içine girerek biz de hesap vermek suretiyle öderiz. “İçinizden yalnızca zalimlere isabet etmekle kalmayacak olan fitneden çekinin ve bilin ki Allah Şedid-ül ikâb’tır”⁽³³⁾

Son olarak kısaca denilebilecek şey çocuğun iç dinamiği, kabiliyetleri, duyguları vahyi eğitimin sağlayacağı terbiye ve aktivite içi içinde korunacak, çocuğun şahsiyet ve karakter terbiyesi Cenab-ı Hak’ın emri doğrultusunda yapılacaktır. Bu konuda Resulullah S.A.V’de ümmete yol göstericilik ederek şu vasiyette bulunmaktadır: “Size, kendisine sarıldığınız müddetçe asla sapıtmayacağınız iki şey bıraktım, bunlar Allah’ın kitabı ve Resulünün sünnetidir.” Hadisi Şerifin ve topluca dini terbiye olgusunun özel önem taşıyan iki-esas yönü vardır. Birincisi çocuğun şahsiyet ve karakter itibariyle “Müslüman” olarak yetişmesidir. Bu terbiye ile yetişen çocuk, ümmetin oluşumu için gerekli bir çok şeyi; uyması ya da uymaması gereken, itaat gereken veya gerekmeyen bir çok şeyi çaplı olarak öğrenecektir. Bu oluşumdan ümmetin oluşumu olarak da söz edebiliriz. Konu ikinci şıkkın gelişimi, ümmetin teşekkülü açısından da ayrı bir ehemmiyet kazanmaktadır. Meceleyi tam boyutlarıyla değerlendiren ne istediğimizi bilmemiz gerekir.

Bu hususta bizlere en güzel örnek Resulullah’ın (SAV) muhterem hayatlarıdır.

3-İMAN VE ÂHİRET İNANCI:

Dünya'ya gelişimizde, imtihanın gereği olarak, çeşitli üzücü hâdiseler insanlara musallat olmaktadır. Yaşama şartlarını ve mukavemet gücünü zorlayan olaylar karşısında, insan direncini yitirmemelidir. Çeşitli belâlar, felâketler, mü-sibetler, ölümler, hastalıklar insanın olgunlaşmasına, direnç gücünün kuvvet bulmasına ve mânen yükselmesine yol açar. Başa gelen her şeyin Allah'tan olduğuna, O'nun izni ve iradesiyle hayır ve şerrin vuku bulduğuna inanılmalıdır. Hâdiselerin seyrinde, neticeyi lehimize çevirebilmek büyük olaydır. Ancak bu muvaffakiyeti kazanabilmek için, hadiselere veya insanlara karşı sabırlı olmak zarurîdir. Gerek nefsimize ve gerekse insî ve cinnî şeytanlara karşı olan savaşımızda veya tahamülü sarsan diğer olaylar karşısında müslüman ne yapması gerektiğini bilmelidir. Müslümanın hayatında rastgelelik ve tesadüf gibi fasaryalar mevcut değildir. Olaylar bu tarzda mülâhaza edilmez. Ancak musîbetin çeşidine göre mücadele edilir. Veya sabır gösterilir. Tasarrufun Cenâb-ı Hakk'a ait olmasından dolayı, kul ola-

rak şikâyet hakkımız yoktur. Fakat imtihanı kazanmak ve mânen yükselmek, kulun Allah'ın rızasından istifade ederek, mükâfata nâil olması demektir. Ücret yeri ise âhirettir. Hesap ve kitap orada görülür. Haklı ve haksız orada ayırt edilir. Mazlum ahını alır, zâlim ise, zulmüne karşılık, cezasını görür.

İnsan olarak çok aceleci ve sabırsız. Bu hali yavaş yavaş bırakıp yerine tahammül ve sabrı yerleştirmek gerekir. Ancak dînî musîbetlerde, aceleci ve sabırsız davranarak, kötülüğün önünü almak lâzımdır. Burada tevekküle ve sabra yer yoktur. Bu sebeble müslüman mâruz kaldığı hâdiselerin çeşidine göre, nasıl davranacağını bilmelidir.

“And olsun ki, sizi biraz korku, biraz açlık, biraz da maldan candan ve üründen noksanlık vermekle deneriz. Artık sabredenlere müjdele! Onlar ki, kendilerine bir musîbet dokunduğu zaman, biz Allah'a âidiz ve sonunda O'na döndürüleceğiz derler. İşte onlar (o sabredip Allah'a bağlılık ve teslimiyet gösterenler yok mu) onlara, Rabb'larından bol mağfiretler ve rahmet vardır; doğru yola eriştirenler de onlardır.”⁽³⁴⁾

Çocuklara gerçekleri göstermenin yolu, onlara Allah'ı (cc) sevdirmek ve âhiretin güzelliklerinden bahsetmektir. En büyük felaketlere mâruz kalan çocuklar, öksüz ve yetimlerdir. Bu sebeble onlara, ebedî âlemdeki beraberliklerden, cennetin güzelliklerinden bahsetmek gerekir. Bu takdirde ancak, direnç gücü bularak, kadere teslim olacaklardır. Onların teselliye, iyi muameleye, güce, neşe duymaya, herkesten fazla ihtiyaçları vardır. Çabuk üzülmürler, kalpleri çabuk incinir. Onlara şefkat ve merhametle muamele edilmeli, korunmalıdırlar ki, inançsızlığa düşmesinler. İyi terbiye gören çocuk, kadere iman ve âhiret inancının ruhuna verdiği cesaret ve şevkle yaşamaya sarılacaktır. Ve dolayısıyla bu çocuk, en büyük Hâminin (koruyucunun) Allah olduğunu bilecektir.

Bu konuda Bediüzzaman Hz. şu açıklamada bulunuyor.

“Nev-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız Cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gâyet zaif ve nâzik vücutlarında, bir kuvvet-i mâneviye bulabilirler. Ve herşeyden çabuk ağlayan, gâyet mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında o Cennet ile bir ümit bulup mesrûrâne yaşayabilirler.

“Meselâ, Cennet fikriyle der: “Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu. Cennette gezer, bizden daha güzel yaşar.” Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zaif biçârelerin endişeli nazarlarına çarpması mukâvemetlerini ve kuvve-i mâneviyelerini zîr-ü zeber ederek, gözleriyle beraber ruh, alıp, akıl gibi bütün letâifini dahi öyle ağlattıracak, ya mahvolup veya divâne bir bedbaht hayvan olacaktı.”

İman olmadığı takdirde, büyük küçük herkesin, hâdiselere, acılara ve ölümlere karşı dayanıklılık gösterebilmeleri çok zordur. Özellikle öksüz ve yetimlere hâmilik edenler, çok dikkatli davranarak, mutlaka onlara îmanî bilgiler vermelidirler. Çocuğun küçük yaşta Kur'an okuyup anne ve babasına göndermesi, hem kendi ruhunu teskin eder ve hem de âhiret alemine intikal edenlerin rahmetten istifadelerine yarar.

7. BÖLÜM

TOPLUMSAL TERBİYEYE DAİR RASULULLAH'TAN ÖRNEKLER

Rasulullah efendimiz, Ashabına ve dolayısıyla tümme-
tine hitapla şöyle buyurmuştur: “Sokak ve yollarda otur-
maktan sakının!” Bunun üzerine Ashabı, “Ya Resulullah:
Sokak ve yollarda toplanıp konuşmaktan kendimizi alıko-
yamayız, buna bazan ihtiyacımız oluyor? Deyince, Resu-
lullah onlara: “Yollarda mutlaka toplanıp konuşmanız ge-
rekiyorsa, o halde yolun hakkını veriniz!” Buyurdu. On-
lar bu defa: Yolun hakkı nedir ya Resulullah?” diye sor-
dular. Efendimiz şu cevabı verdi: “Gözü haramdan sakın-
mak, eza ve cefa etmekten kaçınmak, verilen selâm’ı alıp
karşılık vermek iyilikle emredip, kötülükten men et-
mektir.”⁽¹⁾

“Asra yemin olsun, insan elbette zarardadır. Ancak iman edip iyi yararlı amellerde bulunanlar, birbirine Hakk’ı tavsiye edenler, birbirine sabrı tavsiye edenler müstesna.”⁽²⁾

“İzin isteme üç defadır. Sana izin verilsen mesele yok, verilmezse geri dön!” “kapıyı şiddetle, kaba bir hareketle çalmamak”⁽³⁾

“Evlere, kapılarına yönelerek gelmeyin, yan taraflarına doğru gelin. Size izin verilirse içeri girin, verilmezse, geri dönün!..”

“Bir kavmin evine göz atıp bakan kimsenin gözünü çıkarmaları o kavme helâl olur.”⁽⁴⁾

“Kim din kardeşini sevdiği bir hususla sevindirmek için karşılayıp kutlarsa, Aziz ve Celil olan Allah da onu kıyamet günü sevindirir.”⁽⁵⁾

“Bir kavmin evine giren kimse, onlar nereye oturmasını emrederlerse oraya otursun. Çünkü kavim, kendi evlerinin mahrem yerlerini daha iyi bilirler.”⁽⁶⁾

“Müslümanın müslüman üzerinde hakkı beştir:

- 1-) Verdiği selamı alıp cevaplandırmak,
- 2-) Hastalandığı zaman gidip sormak,
- 3-) Vefat ettiğinde cenazesini teşyi etmek,
- 4-) Davet ettiğinde icabet etmek,

5-) Aksırıp el-hamdulillah dediğinde yerhamukellah” demek.”⁽⁷⁾

“Süvari, yayaya; yürümekte olan oturana, az olanlar çok olanlara selâm verir “Küçük büyüğe” selam verir.”⁽⁸⁾

“Bir toplantıda üç kişi bulunuyorsanız , ikisi gizli fısıldaşmasın; çünkü böyle bir davranış üçüncüyü üzeler.”⁽⁹⁾

“Hediye verin hediyeleşin; bir yerden başka yere gidin, gezip dolaşın ki çocuklarınıza şeref ve âlicenaplık miras bırakasınız;”⁽¹⁰⁾

“Ey Peygamber! Kendi eşlerine, kızlarına ve müslüman kadınlara de ki: Dış elbiselerini üzerlerine alıp örtünsünler. Bu onların (ıffetli) tanınmasına eziyet edilmemele-

rine daha uygun olanıdır. Allah,çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.”(11)

“Ey iman edenler! kendi evlerinizden başka evlere, sahipleriyle alışkanlık sağlayıp izin almadıkça ve onlara selam vermedikçe girmeyin. Bu sizin için hayırlıdır. Umulur ki, iyice düşünürsünüz.”(12)

“Toplumu güldürmek için uyduruk söz söyleyene veyl (yazıklar) olsun! Yine ona yazıklar olsun, yazıklar olsun!...”(13)

“Her hangi bir mü'min kimse, başına gelen musibetten dolayı din kardeşine ta'ziyede bulunursa, mutlaka Allah ona keramet kaftanı giydirir.”(14)

“Sizden hiç kimse, din kardeşinin eşyasını, ne eğlen-ce olsun diye, nede ciddiyetle almasın. Kim kardeşinin el değneğini almışsa hemen versin!...”(15)

“Müslümanı korkutmayın, endişeye sokmayın. Çünkü onu korkutmak büyük bir zulümdür.”(16)

“Bizden başkasına benzemeye özenen kimse bizden değildir. Yahudi ve Hristiyanlara benzemeyin! Çünkü yahudilerin Selâmı, parmak işaretiyledir. Hristiyanların selâmı, elin içiyle işaretle bulunmaktadır.”(17)

“Rasulullah (s.a.v.) çocukların yanından geçerken onlara Selâm verdi. Zaten Efendimiz hep böyle yapardı...”(18)

“Sizden kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin, buna güç yetiremezse, diliyle değiştirsin. Buna da güç yetiremezse, kalbiyle tiksiniş (değiştirmek için çareler düşünsün) ki bu, imanın en zayıf yanıdır.” Bunlara göre: El ile iyiliği emredip kötülükten men etmek, hükümdarlara ve devletin yetkili organlarına vacibtir. Dil ile iyiliği emredip kötülükten men'etmek ilim adamlarına vacibtir. Kalb ile iyiliği emredip, kötülükten men etmek ise halk tabasına vacibtir.”(19)

1. BÖLÜM

- 1-) Rum, (30)
- 2-) Buhâri Feyzul Kadir, (C-2,5.243)
- 3-) Bakara, (38)
- 4-) Tin, (4)
- 5-) Dr. Halûk Nurbâki
- 6-) Hucurat, (13)
- 7-) Bakara, (286)

2. BÖLÜM

- 1-) Bakara, (214)
- 2-) Ankebut, (2-3)
- 3-) Ali İmran, (104)
- 4-) Hac, (78)
- 5-) Tevbe, (24)
- 6-) İsrâ, (9-15)
- 7-) Buhari-Müslim
- 8-) Buhari-Müslim
- 9-) Furkân, (74)
- 10-) İsrâ, (70)
- 11-) En'am, (151)
- 12-) İsrâ, (31)
- 13-) Bakara, (30)
- 14-) Alâk, (1-6)
- 15-) Ez Zernüci, Talimü'l Mutaallim
- 16-) İbrahim Canan, Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye
- 17-) Nahl, (78)
- 18-) İman Malik, Muvatta, Husnü'l Hak
- 19-) İbni Mace, Mukaddime, Müslim-Sahih
- 20-) Maverdi, Edebü'l Dünya ve'd-din (S. 227)
- 21-) En-Nahâli, Usûlü't Terbiye'ı İslâm
- 22-) Müddesir, (38)
- 23-) Ebu Davud
- 24-) Buhari
- 25-) İhya
- 26-) Müslim
- 27-) İhya
- 28-) Buhari Müslim
- 29-) Buhari
- 30-) Buhari Müslim
- 31-) Buhari
- 32-) İslâm'da Aile Eğitimi Abdullah Ulvan
- 33-) Tirmizi Ahkâm (24)
- 34-) Ebu Davud, Libas 33(4-42.4.10.4 H)
- 35-) Prof Kemal Çakmaklı
- 36-) Nur, (58)
- 37-) Nisa, (23)
- 38-) Nisa, (22)
- 39-) Nisa, (23)
- 40-) Nisa, (23)

- 41-) Sahih-i Müslim ve Ashab-ı Sönen
- 42-) Nur, (31)
- 43-) Buhari Müslim
- 44-) Nur, (31)
- 45-) Nur, (30)
- 46-) Taberani :Ebu Umume (R.A)
- 47-) Sahih-i Müslim
- 48-) Muslim Haya 29 (1, 250, 310. H)
- 49-) Buhari Müslim 50 (1, 44)
- 50-) Buhari Edep 48 (8, 27, 28)
- 51-) Çocuklarımızın cinsel sorunları ve cevapları, 66 Cinnot, 128
- 52-) Çocuk Eğitimi A. Makarenko
- 53-) Maide, (50)
- 54-) İbn Hibban
- 55-) Zâherî
- 56-) Sahih Müslim
- 57-) Buhari (4, 5, 53)
- 58-) Muslim (C. 45, S. 178 H: 2185)
- 59-) İbni mace (C. 2. S. 116, H: 3530)
- 60-) Tövbe, 108
- 61-) Ahmet b. Hanbel, Tirmizi müslim
- 62-) Nesai, İbni mace
- 63-) Tirmizi, Ebu Hureyre, (200/279)
- 64-) İbn-i Mace (C.9, S. 20, H. No: 3266)
- 65-) Hara it-i "Mekarim" Ablâk" da Hasan Basri'den
- 66-) Lokman, (19)
- 67-) Muhtarul Ehadis, (S. 46)
- 68-) Muhtarul Ehadis, (S. 46)
- 69-) İbni mace (C. 3 Bub 42, H: No 968)
- 70-) Buhari Muslim
- 71-) 500 Hadis, (S, 229)
- 72-) Muhtarul Ehadis, (S. 116)
- 73-) Buhari Müslim
- 74-) Buhari Müslim
- 75-) Ebu Davud, Tirmizi
- 76-) Âli imran, (104)
- 77-) Nisa, (86)
- 78-) Nur, (61)

3. BÖLÜM

- 1-) Bakara (83)
- 2-) El Edeb'ül Mufret (41-42)
- 3-) Suff (2-3)
- 4-) Tuhrim (6)
- 5-) Buhari Müslim
- 6-) Nerm (29-30)
- 7-) Şems (7-9)
- 8-) A'raf (58)
- 9-) İsrâ (84)
- 10-) Nisa (34)

- 11-) Tahrir (6)
- 12-) Hüd 112
- 13-) Müddesir (38)
- 14-) Tirmizi
- 15-) Deylemi
- 16-) Müslim
- 17-) Müslim
- 18-) Fethu'l Basri
- 19-) Ebu Davud
- 20-) Ebu Davud
- 21-) Tirmizi
- 22-) Tirmizi
- 23-) Ebu Davud-Müslim Buhari
- 24-) Malek Bennabi,
- 25-) Haluk Yavuzer Çocuk psikolojisi .

4. BÖLÜM

- 1-) Buhari-Müslim
- 2-) İbn- Âdiy Hz. Aişe (R.A)
- 3-) Buhari-Müslim
- 4-) Tirmizi-Muh. Ehadis, (S; 108)
- 5-) Nisa, (1)
- 6-) Furkan, (54)
- 7-) Âli İmran, (38)
- 8-) Bakara, (128)
- 9-) İbrahim, (35)
- 10-) Deylemi
- 11-) Şura, (49)
- 12-) Sebe, (37)
- 13-) Maide, (55)
- 14-) Furkan, (27-28)
- 15-) İbrahim, (37)
- 16-) Sabri Akdeniz. Toplumumuz ve Eğitimimiz
- 17-) Muhammed, 7

5. BÖLÜM

- 1-) Enfal, (41)
- 2-) Nisa, (8)
- 3-) Bakara, (215)
- 4-) Bakar, (220)
- 5-) Nisa, (9)

6. BÖLÜM

- 1-) Bakara (163-164)
- 2-) Ankebut, (44)
- 3-) Câsiye, (3)
- 4-) Yunus, (5)
- 5-) Çocukları Dini Dünya ve Düşüncenin Gelişmesi Dç. Dr. Kerim Yavuz
- 6-) Tirmizi
- 7-) Teberâni
- 8-) Enfal (27-28)
- 9-) Saffat, (102)
- 10-) Yusuf, (5)
- 11-) Lokman, (13)
- 12-) Şems, (9-10)
- 13-) Nahl, (33)
- 14-) Rad, (11)
- 15-) Haşr, (9)
- 16-) Amnkebut, (45)
- 17-) Bakara, (177)
- 18-) Tahâ, (132)
- 19-) İsrâ, (15)
- 20-) İsrâ, (22)
- 21-) İsrâ, (23)
- 22-) İsrâ, (26)
- 23-) İsrâ, (29)
- 24-) İsrâ, (32)
- 25-) İsrâ, (33)
- 26-) İsrâ, (34)
- 27-) İsrâ, (35)
- 28-) İsrâ, (36)
- 29-) İsrâ, (37)
- 30-) İsrâ (38)
- 31-) Bakara (11)
- 32-) Bakara (18)
- 33-) Enfal (25)
- 34-) Bakara (155)

7. BÖLÜM

- 1-) Buhari Müslim
- 2-) Asr Suresi
- 3-) El-Edebül Müret
- 4-) Buhari Müslim
- 5-) Taberani Enes R.A'dan
- 6-) Mecmeu'z-Zevâid
- 7-) Buhari Müslim Ebu Hureyre
- 8-) Buhari Müslim
- 9-) Abdullah b Mesud R.A'dan
- 10-) Tuberani Hz. Aişeden R.A'dan
- 11-) Ahzab (59)
- 12-) Nur, (27)
- 13-) Ebu Dâvud, Tirmizi

- 14-) İbn. Mace
- 15-) Abdullah b. Saib R.A'dan
- 16-) Bezzar-Taberâni
- 17-) Tirmizi
- 18-) Enes R.A'dan
- 19-) Sahih Buhari

FAYDALANILAN ESERLER

- ★ Hak Dini Kur'an Dili..... Elmalılı Hamdi Yazır
- ★ İslam Dini..... Ahmet Hamdi Akseki
- ★ Ebedî Risalet..... A. Hamdi Akseki
- ★ İslam Ahlakı..... A. Hamdi Akseki
- ★ Kimya-yı Saadet..... İmam-ı Gazali
- ★ İhya-ü Ulumü'd-din..... İmam-ı Gazali
- ★ Riyazü's Salihin..... Muhyiddin-i Nevevi
- ★ Fizilâ'il Kur'an..... Prof. Seyyid Kutub
- ★ Gazali'ye Göre İslam Ahlakı..... Mustafa ÇAĞrıcı
- ★ Sahih-i Buhari Muhtasarı..... Sarıh Tercemesi
- ★ Müslim.
- ★ Tirmizi
- ★ Örneklerle İslam Ahlakı..... Dr. Ahmet Çelebi
- ★ İslam'da Çocuk Terbiyesi..... Osman Karabulut
- ★ İslam'da Eğitim Metodu..... Prof. Dr. Muhammed Kutub
- ★ İslam'da Aile Eğitimi..... Abdullah Ülvün
- ★ Eğitime Giriş ve İslamiyetin Eğitim Getirdiği Değerler..... Halis Ayhan
- ★ Resulullah'a Göre Ailede ve Okulda Çocuk Terbiyesi. Doç. Dr. İbrahim Canan
- ★ Müslüman Ailede Çocuk Terbiyesi..... Dr. Ahmet Hamdi Salva
- ★ İslam'da Eğitim-Öğretim Tarihi..... Dr. Ahmet Çelebi, Tecüme /Ali Yardım
- ★ Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu..... Doç. Dr. Haluk Yavuz
- ★ Çocuk ve Suç..... Haluk Yavuz
- ★ Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi.... Çev. Prof. Dr. F. Baymur (İnkılab Kitapevi)
- ★ İçimdeki Ben (Freud Görüşünün Açıklanması Dr. G. Çanşver. (Bağ. Ün. Yayınları)
- ★ Ailede ve Toplumda Ruh sağlığı..... Prof. Dr. Ö. Köknel
- ★ Temel Psikiyatri. (Psikofizyolojik Temel Bilgiler)..... Prof. Dr. Ayhan Songar.
- ★ Ergenlik Psikolojisi... Çev. Dr. B. Onur, (Maya Matbaacılık ve Ltd. Şti. Yayınları)
- ★ Kuşaklar Çatışması..... Doç. Dr. M. Tezcan (Kadıoğlu matbası)
- ★ Din Psikolojisi..... Osman Pazarlı
- ★ Ahlak-ı Alâni..... Kınalızade Ali Çelebi. (Hz. H. Akgül (1001 Temel Eser.)
- ★ Ahlak Ölçüleri "Mizan'ul Ahlak"..... İmam-ı Gazali
- ★ İslâm Ahlakı. Doktor. Ali Arslan Aydın.
- ★ İslam Eğitim Tarihi..... Ziya Kazid. (Bir yayıncılık
- ★ Hür İslam Eğit. Doğru..... El-Haseni, En-nedvi. İslami Neşriyat yayınevi
- ★ Bir eğitmeni olarak Hz. Muhammed..... Yrd. Doç. Dr. Abdullah Özbek
- ★ Peygamberimizin Sünnetinde Terbiye..... Doç. Dr. İbrahim Canan.
- ★ Anne ve Çocuk..... Wechselberg Puyın (Remzi Kitabevi)
- ★ Toplumumuz ve Eğitimimiz..... Sabri Akdeniz
- ★ İslam'da Çocuk..... Doç. Dr. Beyza Bilgin
- ★ Kur'an'da Çocuk..... Doç. Dr. İbrahim Canan
- ★ Çocukta dini duygu ve Drüşünce'nin Gelişmesi..... Doç. Dr. Kerim Yavuz
- ★ Siz ve Çocuğunuz..... Dr. Haim G. Ginnett
- ★ Çocuk eğitimi..... A. Mahkarenko
- ★ Çocuk ve Anne-Baba ilişkileri..... Dr. Aydın Demirsar
- ★ Çocuk Psikolojisi..... Prof Dr. H. Yavuz
- ★ Anne-Baba ve Çocuk..... Doç. Dr. H. Yavuz
- ★ Çocuk Ruh Sağlığı..... Atalay Yorukoğlu
- ★ Çocuğun duygusal Sorunları..... Dr. Lee Salk
- ★ Peygamber Efendimizin Hitabeti..... A. L. Kazancı (Marifet Yay.)
- ★ Lenin ve Eğitim..... Fyodor Kodrolyov..... Sorun Yayınları
- ★ Milli Eğitim Meselelerimiz..... Abdullah Nişancı (Yeni Asya Yay.)
- ★ Eğitim ve Öğretim Meseleleri..... Dr. Halis Özgü (Eser Yay.)
- ★ Kur'an'ın Öngördüğü İnsan..... Yahiduddin Han (Bir Yayıncılık.)
- ★ Mekteb ve Medrese..... Muallim Cevdet (Çınar Yay.)

- ★ Örneklerle İslâm Ahlakı..... Me Yaşar Kandemir (Nesil yay.)
- ★ Çocuk Vicdanı ve Biz..... Hans zulliger (Bozak Yay.)
- ★ Din Eğitime Giriş..... Dr. H. Mahmud Çamdibi (M. Ü. İlahiyat Fakültesi)
- ★ Büyük İslam İlmihali..... Ömer N. Bilmen
- ★ Dini hayatın Psikolojik temelleri..... Nurettin Topçu
- ★ Çocuk Eğitimi..... Sefa Saygılı, Padi. Ali Çankırılı.
- ★ İbn. Sinaya Göre Çocukta ve Gençlerde Mutedil mizacın Şartları. Türk Tarih Kuru-
mu Ankara
- ★ Çocukta Ruhsal Bozukluklar ve Tedavisi..... Dr. Hans Zellinger
- ★ İmam Gazali'ye Göre İslam Terbiyesi
- ★ Stress'le başa Çıkma Yolları..... Acar Baltaş
- ★ İnsan Eğitiminde Kur'an-i Metod..... Prof. Ali Medar.
- ★ Düzene Uygun Kafalar Nasıl Oluşturulur?..... E. A. Rauder
- ★ Batıda Devlet ve Çocuk..... Kürşat Bumin
- ★ Milli Eğitim meselelerimiz..... Abdullah Nişancı
- ★ Sosyolojik Açından -Eğitim yolu ile kalkınmanın esasları..... Amiran Kurtkan
- ★ Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi..... Dr. Doğan Çağlar.
- ★ Şenlikli Toplum..... İvan İlich
- ★ Kapitalizm ve Protestan Ahlakı ve ruhu..... Max Weber
- ★ Kitle İletişimi..... Emre Kongar
- ★ Birey ve Toplum..... Çiğdem Kağıtçıbaşı, Barlos Talan
- ★ Sevgi Yolları (Üç öykü)..... Alexandra Kallantar
- ★ Erich Pramm'un ve Yeni Freudculuğun eleştirisi (V. I. Pabzenkov)
- ★ El-Ebed'ül Müfred..... A. Fikri Yavuz
- ★ İslam peygamberi I-D, Çev: Salih Tuğ-Muhammed Hamidullah.
- ★ Siberetik..... Yeni Asya Yayınları Ayhan Songar
- ★ din Psikolojisi..... Osman Pazarlı
- ★ İnsan Bu mechu..... Alexis Carrel
- ★ Tahsilu's-Saade..... Farabi (Çev: Hüseyin Atay. A. Ü. I. F. 1074)
- ★ Kutadgu Bilg..... Çev: Reşit Rahmeti Arat
- ★ İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler, K. Kerim'in Eğitimle İlgili Ayetlerinin Tahlili;
İst. 1968-Nevzat Ayasbeyoğlu
- ★ Genel Psikoloji..... Feriha Baymur. İst. 1969
- ★ Marifetname..... Erzurumlu İbrahim Hakkı İst. 1980
- ★ Kabusname..... (İlyasoğlu mercimek Ahmet 1001 T. Eser.)
- ★ Ergenin Gelişimi..... Prof Dr. F. Varış (Özgü Yayınevi)
- ★ Çocuğun Duygusal ve Toplumsal Gelişiminde Ailenin Rolü Aile ve Çocuk Dergisi.
- ★ Çocuğun duygusal ve Toplumsal Gelişim Özellikleri. Ak Yay. Saygılı, Matmaası
- ★ Kişilik..... Prof. Dr. Özcan Köknel Altın Kitaplar Serisi
- ★ İslamiyette Spor ve önemi..... Ahmet Turan, Diy. İşleri Baş. Yayınevi
- ★ Değişen Toplumda Aile ve Çocuk..... Atalay Yörükoğlu (Özgür Yayın-Dağıtım)
- ★ İnsanı Anlamak..... Prof. Dr. Özcan Köknel (Altın Kitaplar)
- ★ Yaratılış ve Darwinizm- Abdullah Aymaz
- ★ Resul-i Ekrem'in Örnek Ahlakı..... Abdurrahman Azzam
- ★ İnsan ve Vazifesi..... İsmail Çetin
- ★ İslâm'da Ahlak Nizamı (Ebu'l Ala El-Mevdudi)
- ★ İslamiyet'de kadın Öğretimi..... Prof. M. Tayyib Okıç
- ★ Ahlak Eğitimi..... Münir Raşit Öymen.
- ★ İslâm Şahsiyetçiliği..... Prof. M. Aziz Lehabbi (Yağmur Yayınları)
- ★ Yabancı Özel Okullar..... Nahid Dincer
- ★ İslam'da Eğitim. Doç. Dr. Bayraktar Bayraklı (Mar. Üni. İlahiyat Fa. Vak. Yay)
- ★ Genç Müslümana Öğütler..... Muhyittin-i Arabi (Bedir Yayınları)
- ★ Çocuklar için Edebiyat..... Enver Naci Gökse (Bakış Yayınları)
- ★ Din Eğitimi..... Açık Oturum (Yeni Asya Yay.
- ★ İslam'da Temel Eğitim Esasları..... İbrahim Caner (Yeni Asya Yay.
- ★ Çocuğa Köklü Eğitimin Yolları..... C. G. Solzmann
- ★ İslam'da ahlak..... Agah Çubukça (Diy. İsl. Baş. Yayınları)
- ★ Ruhi Bunalımlar ve İslam Ruhiyatı..... Dr. Mehmet Tefvik
- ★ Dışa Yansıyan İç Dünyamız..... Dr. Savfet Seniik
- ★ Çocuk Terbiyesi..... Osman Karabulut

-"EY İMAN EDENLER! NİÇİN YAPAMAYACAĞINIZ ŞEYİ SÖY- LERSİNİZ?..." (Saf-2)

En az söz kadar, sözü söyleyenin kişiliği ve samimiyeti de önemli... Elimizdeki değerli eseri daha değerli kılan özellik işte bu noktada gizli...

Yazarı -biz arkadaşları- söylediğini uygulamakta gösterdiği samimi gayretleriyle tanıyor ve başarısını tebrik ediyoruz.

Nesillerimizin ıslahına vesile olması dileğiyle...

SABİHA ÜNLÜ

-Kalbi evlatlarının İslama candan bağlı ihlaslı evlatlar olması dileğiyle çarpan, gayretli ve tecrübeli bir annenin en samimi bir çabası olarak ortaya çıkan bu değerli eserin İslama hizmetkar yetiştirmekle görevli annelere bir ışık tutacağına samimiyetle inanıyorum.

AYSEL ZEYNEP TOZDUMAN

-"KAFİRLER İSTEMESE DE ALLAH NURUNU TAMAM- LAYACAKTIR"

Nurlu istikbale talib toplumlarda çocuklar özgün bir mesajdır. Bakiye Marangoz ideal İslam cemiyetinin ELİF BA'sını yazdı. Aydınlık yolun ilk emri: Oku!..

BÜŞRA ERAYDIN

-"Çocuk yetiştirmek büyük bir sanattır!... Anne, hem sanatkar hemde öğretmen olmak zorundadır. En basit bir şey gibi görünen çiçek yetiştiricinin belirli bir eğitimden geçmesi istenir... Denir ki, çiçeği çok sularsa çürür, az sularsa kurur. Çocuklar çiçeklerden daha önemli çok daha hassasdır. Bunu bir psikoloğ dikkati ile araştırıp inceleyen dava arkadaşım Bakiye Marangoz Annelere bu kitapla eğitim okulu sunmuştur... Bu okulu başarı ile bitirmenizi temenni ediyorum.

28.7.1990

3.BASKI

EMİNE ÖZKAN ŞENLİKOĞLU